

KYAMK

Lasten hankintaan
liittyvät motiivit
ja rakenteet
18–40-vuotiaiden
suomalaisten
keskuudessa
vuonna 2015

Pekkola Juhani
&
Lehtonen Olli

KYAMK

University of Applied Sciences

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Leverage from
the EU
2014–2020

Kotka 2015

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Nro 64

Kirjoittajat:

Juhani Pekkola
Olli Lehtonen

Copyright:

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Kustantaja:

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Graafinen suunnittelu ja taitto:

Vinkeä Design Oy

Kannen kuvat:

William Murphy ([flic.kr/p/8fPNYY](https://www.flickr.com/photos/8fPNYY/))

Thomas ([flic.kr/p/pdnUNF](https://www.flickr.com/photos/pdnUNF/))

Kuvat julkaistu Creative Commons 4.0 -lisenssillä. (creativecommons.org)

Paino:

Tammerprint Oy, Tampere 2015

ISBN (NID): 978-952-306-119-4

ISBN (PDF): 978-952-306-120-0

ISSN-L: 1239-9086

ISSN: 1239-9086

Sisällys

Kuva- ja taulukkolista.....	4	7. Alueelliset erot lapsiluvussa ja suhtautumisessa lapsiin.....	72
Tiivistelmä.....	5	8. Seksuaali- ja lisääntymisterveys.....	77
Summary.....	7	8.1 Seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatio.....	77
1. Johdanto.....	9	8.2 Seksuaali- ja lisääntymisterveyden palvelut.....	79
Hankkeen tavoitteet ovat kahtalaiset:.....	11	9. Raskauden keskeyttämisestä.....	82
Tavoitteen saavuttaminen aloitetaan.....	11	9.1 Raskauden keskeyttämiseen vaikuttavia tekijöitä.....	82
Hanke tuottaa.....	12	9.2 Kokemuksia raskauden keskeyttämisestä.....	85
Tavoitteet saavutetaan.....	12	10. Johtopäätökset.....	89
2. Kestävän perhepolitiikan sosiaalinen tilaus.....	13	10.1 Lasta koskevat asenteet.....	90
3. Syntyvyyteen vaikuttavia tekijöitä kirjallisuudessa.....	20	10.2 Lasten hankinta ja työelämä.....	91
3.1 Syntyvyys ja työsuhteen laatu.....	20	10.3 Lasten lukumäärä ja lasten hankinnan ajankohta.....	92
3.2 Työmarkkinat ja syntyvyys.....	21	10.4 Alueelliset erot lapsiluvussa ja asenteissa.....	94
3.3 Perhepolitiikan ajureita ja motiivi.....	22	10.5 Informaatioympäristö ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden palvelut.....	95
3.4 Väestöpolitiikka.....	25	10.6 Raskauden keskeyttäminen.....	95
3.5 Syntyvyyteen vaikuttavia tekijöitä.....	26	Suosituksat.....	97
4. Tutkimustehtävän täsmennys.....	33	Lähteet.....	98
5. Aineisto ja tutkimusmenetelmät.....	34	Liite 1 – Perheystävällisen opiskelun tarpeet, muodot ja opetuksen kehittäminen Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa.....	100
5.1 Aineiston kuvaus.....	34	Liite 2 – Kyselylomake.....	144
5.2 Käytetyt menetelmät.....	37		
6. Lasten hankintaan liittyviä tekijöitä.....	40		
6.1 Työmarkkina-asema ja työpaikan suhtautuminen lapsiin.....	40		
6.2 Lasten sopiminen omaan elämään.....	44		
6.3 Lapset elämän päämääränä.....	50		
6.4 Lasten lukumäärään vaikuttavat muut tekijät.....	56		
6.5 Selitysmalli lasten hankintaan vaikuttavista tekijöistä.....	59		
6.6 Lasten saamisen ajankohtaan vaikuttavat tekijät.....	63		
6.7 Taustekijöiden muodostamat ryhmät ja suhtautuminen lapsiin.....	66		

Kuva- ja taulukkolista

Kuvat

Kuva 1. Suomen väestörakenne 1917 ja 2006 (Tilastokeskus).....	14
Kuva 2. Väestöllinen huoltosuhte EU-maissa 2003 ja 2030, Lapsia (0–14) ja vanhuksia (yli 65) 100 työikäistä kohti.....	15
Kuva 3.....	19
Kuva 4.....	25
Kuva 5. Lapsettomien osuus iän ja sukupuolen mukaan 1990, 2000 ja 2013.....	28
Kuva 6. Miksi suomalaiset lykkäävät lasten hankintaansa tai pidättäytyvät siitä?.....	32
Kuva 7. Alle 18-vuotiaiden lasten lukumääristä vastaajien talouksissa.....	34
Kuva 8. Lapsia saaneiden vastaajien lukumäärä.....	35
Kuva 9. Mikäli olet suunnitellut hankkivasi lapsia, mikä on mielestäsi ihanteellisen luku.....	36
Kuva 10. Hajontakuvio vastaajan iästä ja ihanteellisesta lapsiluvusta.....	36
Kuva 11. Regressiopuu ihanteellisesta lapsiluvusta ja taustamuuttujista.....	37
Kuva 12. Rinnakkaiskuvio sukupuolesta, pääasiallisesta toiminnasta, koulutuksesta ja ihanteellisesta lapsiluvusta.....	38
Kuva 13. Vastaajien näkemyksiä työmarkkina-asemasta ja työpaikan suhtautumisesta lapsiin.....	41
Kuva 14. Naisten ja miesten näkemyksiä työmarkkina-asemasta ja työpaikan suhtautumisesta lapsiin.....	41
Kuva 15. Työtehtävä ja näkemyksiä työmarkkina-asemasta ja työpaikan suhtautumisesta lapsiin.....	43
Kuva 16. Vastaajien suhtautuminen lapsia käsitteleviin väittämiin.....	45
Kuva 17. Naisten ja miesten suhtautuminen viiteen lapsia käsittelevään väittämään.....	46
Kuva 18. Lapsia hankkineiden ja lapsettomien suhtautuminen viiteen lapsia käsittelevään väittämään.....	47
Kuva 19. Suhtautuminen lasten hankintaan pääasiallisen toiminnan muodostamissa luokissa.....	48
Kuva 20. Suhtautuminen lasten hankintaan tulotasoluokittain.....	49
Kuva 21. Naisten ja miesten suhtautuminen neljään lapsia koskevaan väittämään.....	51
Kuva 22. Lapsia hankkineiden ja lapsettomien suhtautuminen neljään lapsia käsittelevään väittämään.....	52
Kuva 23. Suhtautuminen lasten hankintaan pääasiallisen toiminnan muodostamissa luokissa.....	53
Kuva 24. Suhtautuminen lasten hankintaan tulotasoluokittain.....	54
Kuva 25. Eräitä väitteitä lasten saamisesta sukupuolittain.....	55

Kuva 26. Lasten lukumäärään vaikuttavista tekijöistä.....	56
Kuva 27. Regressiopuu pääkomponenteista ryhmittelemässä vastaajia ihanteellisen lapsiluvun.....	58
Kuva 28. Selittävien muuttujien suhteellinen merkitys selitettäessä, onko vastaajilla lapsia.....	60
Kuva 29. Selittävien muuttujien suhteellinen merkitys selitettäessä ihanteellista lapsilukua.....	62
Kuva 30. Lasten hankkimiseen ajankohtaan vaikuttavista tekijöistä.....	64
Kuva 31. Luokittelusteollisten muuttujien ryhmittelyanalyysin tulokset. Kuvassa värit kuvaavat ryhmiä ja jokainen ympyrä yhtä ryhmään kuuluvaa vastaajaa.....	66
Kuva 32. Taustatekijöiden ryhmät ja viisi väittämää suhtautumisesta lapsiin.....	70
Kuva 33. Taustatekijöiden ryhmät ja neljä väittämää suhtautumisesta lapsiin.....	71
Kuva 34. Kuntaluokitus ja viisi väittämää suhtautumisesta lapsiin.....	74
Kuva 35. Kuntaluokitus ja neljä väittämää suhtautumisesta lapsiin.....	75
Kuva 36. Vastaajien suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.....	78
Kuva 37. Naisten ja miesten suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.....	78
Kuva 38. Lasten saaminen ja suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.....	79
Kuva 39. Pääasiallinen toiminta ja suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.....	80
Kuva 40. Synnyttäneiden ja lapsia hankkineiden suhtautuminen perhevalmennukseen ja synnytyskokemukseen.....	81
Kuva 41. Raskauden keskeyttämiseen vaikuttavista tekijöistä.....	83
Kuva 42. Mahdollisuus keskustella riittävästi terveydenhuollon ammattilaisen kanssa raskauden keskeyttämisestä.....	85
Kuva 43. Lisätuen tarve raskauden keskeyttämistä harkittaessa.....	86
Kuva 44. Keneltä naiset olisivat kaivanneet lisää tukea ja apua raskauden keskeytystä harkittaessa.....	86
Kuva 45. Päätöksentekoa raskauden keskeyttämisestä.....	86
Kuva 46. Kuka vaikutti raskauden keskeyttämistä koskevaan päätökseen?.....	87
Kuva 47. Eräitä väittämiä raskauden keskeyttämisestä sukupuolittain.....	87

Taulukot

Taulukko 1. Hedelmällisyys: elävänä syntyneet lapset / nainen 1960–2012, EU 28 ja eräät muut valtiot (Eurostat, live births per woman).....	16
Taulukko 2. Työmarkkina-asemaluokka ja suhtautuminen lasten hankintaan sekä ihanteelliseen lapsilukuun.....	43
Taulukko 3. Logistisen regressiomallin tulokset selitettäessä sitä, onko vastaajilla lapsia. Tilastollisesti merkitsevät selittävät muuttajat lihavoituna taulukossa.....	44
Taulukko 4. Perhearvoja ja aseenteita koskevista muuttujista muodostetut pääkomponentit.....	55
Taulukko 5. Pääkomponentit lasten lukumäärään vaikuttavista tekijöistä.....	57
Taulukko 6. Logistisen regressiomallin tulokset selitettäessä sitä, onko vastaajilla lapsia.....	60
Taulukko 7. Lineaarisen regressiomallin tulokset selitettäessä ihanteellista lapsilukua.....	61
Taulukko 8. Multinomiinallisen regressiomallin tulokset selitettäessä vastaajien suhtautumista lasten hankintaan.....	62
Taulukko 9. Pääkomponentit lasten hankkimisen ajankohtaan vaikuttavista tekijöistä.....	65
Taulukko 10. Taustamuuttujista ryhmittelyanalyysillä muodostuneiden ryhmien moodit.....	67
Taulukko 11. Ryhmien suhtautuminen lasten hankintaan ja ihanteelliseen lapsilukuun.....	69
Taulukko 12. Ryhmittelyanalyysin luokat ja rajoitteen ja perhekeskisyyden komponentit.....	69
Taulukko 13. Ryhmittelyanalyysin luokat ja syntyvien lasten lukumäärään vaikuttavien tekijöiden komponentit.....	69
Taulukko 14. Asuinkunnan kuntaluokitus ja aikomus hankkia lapsia.....	73
Taulukko 15. Asuinkunnan kuntaluokitus ja suhtautuminen lasten lukumäärään vaikuttaviin rajoitteen ja perhekeskisyyteen vaikuttaviin komponentteihin.....	76
Taulukko 16. Asuinkunnan kuntaluokitus ja suhtautuminen eräisiin lasten lukumäärään vaikuttaviin komponentteihin.....	76
Taulukko 17. Asuinkunnan kuntaluokitus ja talouskomponentin koostavat muuttajat.....	76
Taulukko 18. Vastaajan asuinkunnan kuntaluokitus ja keskiarvot suhtautumisesta lasten hankkimisen ajankohtaan vaikuttaviin komponentteihin.....	76
Taulukko 19. Pääkomponentit raskauden keskeytyksiin vaikuttavista tekijöistä.....	84
Taulukko 20. Ryhmittelyanalyysin luokat ja perhekeskisyyden komponentit.....	84
Taulukko 21. Kuntaluokitus ja perhekeskisyyden komponentit.....	85

Tiivistelmä

Avainsanat:
 Syntyvyys,
 demografia,
 ikärakenne,
 huoltosuhde,
 perhearvot,
 perhepolitiikka,
 ikäpolitiikka.

Suomen väestö ikääntyy ja huoltosuhde heikkenee. Syynä väestön ikärakenteen muutokseen on alhainen syntyvyys, joka on vuodesta 1970 lähtien alittanut väestö uusiutumisrajan 2,1 lasta / nainen. Ikääntymisen ja huoltosuhteen heikkenemisen seurauksia ovat yksityisen ja julkisen talouden krooniset ongelmat, jotka edelleen pahenevat ikärakenteen rapautumisen edetessä.

Suomalaiset ovat perhekeskeisiä. Lapset ovat heille elämän keskeinen päämäärä. Lapset parantavat elämän laatua ja lasten ollessa pieniä heistä huolehtiminen on palkkatyötä tärkeämpää. Lapsettomuus ei ole suomalaisille väline tärkeämpien asioiden saavuttamiselle ja suomalaiset arvioivat täyttävänsä vanhemmuuden vaatimukset. Lapset eivät pääsääntöisesti ole taloudellinen rasite tai vaikeuta urakehitystä. Lapsettomuuden kulttuuri on harvinainen ilmiö.

Suomalaisten ihanteellinen lapsiluku on n. 2,6 lasta. Vuonna 2014 syntyvyys oli 1,71. Toivottu lapsiluku on n. 1,5-kertainen toteutuvaan verrattuna. Vaikka yleinenkin etu vaatisi toimia, joilla voitaisiin lähentyä kansalaisten toivomaa lapsilukua, ei kansallinen eikä EU:n ikä- tai muukaan politiikka pyri syntyvyyden kohottamiseen.

Sosiaalipolitiikka tukee epäsuorasti syntyvyyttä mm. tulonsiirroin, palveluin ja pehmentämällä työelämän kuormitusta, mutta tämä ei riitä taloudellisten, työhön liittyvien ja elämäntavan kielteisten vaikutusten kompensointiin. Työn, talouden ja opiskeluiden paineissa lapsen hankintaa siirretään, synnyttäjien keski-ikä kohoaa ja toteutuva lapsiluku laskee. Opiskelijoilla ja pienituloisilla on työssä käyviä kansalaisia enemmän talouteen ja työhön ja uraan liittyviä esteitä lasten hankkimiseen.

Työpaikoilla vallitsevat asenteet eivät ole perhe- tai lapsivastaisia. Työn kielteiset vaikutukset syntyvyyteen ovat epäsuorat ja ilmenevät talouteen ja asumiseen liittyvinä haasteina, joiden täyttämiseksi palkkatyö ja siihen pyrkiminen siirtävät nuorempien ikäluokkien lasten hankintaa ja vähen-

tävät lopullista toteutuvaa lapsilukua. Iän karttuessa henkilökohtaiset perheeseen liittyvät tavoitteet lisääntyvästi syrjäyttävät talouden ja työn vaatimukset ja lasten hankinnan merkitys kohoaa.

Lasten hankinnan motiiveina ovat voimakkaat perhettä ja lapsen merkitystä korostavat arvot eli perheeseen yhdistyvä elämäntapa. Lasten lukumäärää, synnytysten ajankohtaa ja abortteja säätelevät talouteen, työhön ja asumiseen, sosiaalipolitiikkaan, ympäristön odotuksiin ja asenneilmapiiriin, omaan ja puolison kypsyyteen, tavoitteisiin sekä ympäristön uhkakuviin liittyvät tekijät. Niiden pääasiallinen rakenne on kaikissa tapauksissa yhdenmukainen. Vaikka suomalaisen oma tahto on yksittäisenä tekijänä selkeä, sen selitysaste lasten hankinnassa on merkittävästi rakenteellisia tekijöitä vähäisempi.

Kuntatyyppien välillä on merkittäviä eroja tavoitellussa lapsiluvussa, perhearvoissa ja lasten hankintaa säätelevissä rakenteissa. Alhaisin ihanteellinen lapsiluku on pääkaupunkiseudulla. Talouden ja työn paineet ovat suurimmat ja lapsi koettiin rajoitteena useammin pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa. Maaseutujen asukkaat ovat kaupunkilaisia perhekeskeisimpiä.

Raskauden keskeytystä harkitsevista naisista runsas neljännes jää vaille riittävää keskustelua terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. 28 % raskauden keskeyttäneistä naisista olisi tarvinnut lisää tukea tai apua päätöksen tueksi.

Summary

Key words:
Birth rate,
demography,
age structure,
dependency
ratio,
family values,
family policy,
age policy.

The population of Finland is ageing and the dependency rate is weakening. The reason for demographical change is low birth rate, which lies since 1970 has remained under the population's renewal threshold 2.1 children / woman. Ageing and the weakening dependency rate lead to chronic problems in public and private economy, which endlessly increase due to the erosion in the demographical structure.

Finns are family-oriented. Having children is a goal for them. Children increase the quality of life, and during the early childhood taking care of them is more important compared to paid employment. Childlessness is not a tool to achieve more important goals, and Finnish people are confident in front of the requirements of parenthood. Children are mainly not a financial burden, neither do they make barriers for the working career. The elements of the culture of childlessness are rare.

For Finns the optimal number of children is 2.6. In the year 2014 the birth rate was 1.71. The optimal number of children is 1.5 times higher than the actual one. Even though there is a strong public interest to approach the number of children that people want, there is no EU or national policy to increase the birth rate.

Social policy supports indirectly birth rate via reallocation, by providing services and by softening the impact of work, but this is not enough to compensate the negative effects of economy, work related effects and contemporary lifestyle. Under the pressure of work, economy and studies people postpone having children, the average age of women in childbirth increases, and the final number of children decreases. Among students and low-income population there are more work, career and economy related obstacles for having children.

In workplaces the attitudes towards children or the family are positive. The negative impacts of working life on birth rates are indirect and appear as challenges of economy and housing. In achieving these social goals paid employment, preparing for it and studies slow down the child birth and lower the final number of children. During the age individual family goals supersede the requirements of economy and work and child birth gains a greater importance.

The motives for having children are strong family values and values that highlight the value for children as well as family-friendly lifestyle. The number of children, timing of births as well as abortions are up to high degree regulated by same kind of concepts related to work, housing, social policy, social pressure, attitudes, maturity and environmental threats. Their structures are up to high degree uniform. Even though the will of an individual is a clear factor, the strength of individual will in form of explanation of child birth is remarkably weaker than structural elements.

There are clear differences between various types of municipalities and cities as optimal number of children, family related values and concepts which regulate child birth. The lowest optimal number of children can be seen in Helsinki region. The pressures of economy and work are highest and children are often considered a restrictive element in Helsinki region and in other urban regions. Residents in the countryside are most family orientated.

When considering abortion, more than every fourth woman does not have access to sufficient conversation with health care professionals. 28 % of women who have had the abortion would have liked to get more support for their decision.

I. Johdanto

Suomen kansantalouden vakavin rakenteellinen haaste on huoltosuhteen heikkeneminen. Ilmiö johtuu väestön ikääntymisestä. Vuonna 2020 Suomi kuuluu niiden 13. ”supervanhentuneen” valtion joukkoon, joissa viidennes väestöstä on yli 65-vuotiaita. Yli 80-vuotiaiden osuus Suomessa vuonna 2030 on ennusteiden mukaan 14 prosenttia väestöstä. Huoltosuhde heikkenee Suomessa vuosina 2010–2030 enemmän kuin muissa Pohjoismaissa kun 15–64-vuotiaiden osuus väestöstä laskee n. 66 prosenttia n. 58 prosenttia. Työikäisen väestön arvioidaan Suomessa mainitulla aikavälillä vähenevän 217 000 henkilöä. Sosiaali- ja terveys- sekä eläkemenojen osuus BKT:stä kasvaa (jos talouden sallisi) vuosina 2010–2030 Suomessa n. 6 prosenttia, mikä on merkittävästi enemmän kuin Pohjoismaissa tai EU:ssa keskimäärin. (Väestömuutokset ja pohjoismaiset hyvinvointivaltiot). On ilmeistä, että odotettavissa olevan väestörakenteen muutoksen kustannusvaikutuksien seurauksena nykyisin asetetut työllisyys- ja kasvutavoitteet eivät odotukset hyvinvointipalveluiden ylläpidosta ole realistisia.

Ikääntymisen syy on vuodesta 1970 lähtien vallinnut väestön uusiutumisrajan 2.1 (lasta/nainen) alittava syntyvyys. Huoltosuhteen heikkenemisen kompensointiin tarvittaisiin merkittävä sekä jatkuva tuottavuuden ja / tai työllisyysasteen kasvu, jota ei ole odotettavissa. Väestön ikääntyessä palvelutarpeet ja kustannukset kohoavat, mutta palveluita tuottamassa ja veroja maksamassa on yhä pienempi joukko. Käsissämme on krooninen kustannuskriisi, joka estää myös kasvavien palvelutarpeiden tyydyttämisen. Väestö kasvaa Suomessa määrällisesti 2020-luvun puoliväliin, jolloin myös absoluuttinen väestön väheneminen alkaa. Tämä ei kuitenkaan helpota huoltosuhteen ongelmaa, koska nuoret ikäluokat alittavat uusintamiskynnyksen.

Huoltosuhteen heikkeneminen voidaan ratkaista kahdella tavalla: lisäämällä maahanmuuttoa tai lisäämällä syntyvyyttä. Maahanmuutto ei ole ratkaisut ongelmaa, sillä maahanmuuttajien työllisyysaste on merkittävästi alkuperäisväestöä vähäisempi. Näin huoltosuhde on de facto maahanmuuton seurauksena edelleen heikentynyt. Lisäksi muuttajien perhepoliittinen käyttäytyminen näyttää siirtyvän vastaamaan ympäristöä. Tavaksi katkaista huoltosuhteen loputon heikkeneminen jää syntyvyyden lisääntyminen. Syntyvyyden kohoaminen tasolle 2.1 tai sen yli ratkaisisi huoltosuhteen ongelmat muutaman vuosikymmenen kuluessa. Jos asialle ei tehdä mitään, krooniset ongelmat pahenevat vuosi vuodelta. EU-komission mukaan talouskasvua ei ole esiintynyt oloissa, jossa väestö vähenee.

Kun suomalaisilta tiedustellaan, montako lasta he haluaisivat saada, on vastaus vuonna 2007 keskimäärin 2,6. Lapsia saadaan vähemmän ja vanhempana kuin on tavoiteltu. (vrt. Miettinen & Rotkirch, 2008, 28, 33–34, 36, 47.) Toteutunut lasten määrä vuonna 2014 on 1,71. Näin suomalaisissa perheissä on keskimäärin 0,89 lapsen vaje. (vrt. Birth rates lag...) Syntyvyys on matala monissa muissakin Euroopan maissa, Japanissa, Kiinassa, Venäjällä ja osissa Kaakkois-Aasiaa. Yksi kansainvälisen tutkimuksen lähtökohta liittyykin juuri kansalaisten lapsia koskevien toiveiden ja toteutuman väliseen ristiriitaan. EU-komissio on tiedonannossaan kiinnittänyt liian alhaiseen hedelmällisyyteen huomiota vuonna 2005 ja Euroopan parlamentti resoluutiossaan vuonna 2008. (Vrt. Sobotka, 2011, 5–6.)

Jos saisimme aikaan tilanteen, jossa kansalaiset voisivat edes jossain määrin nykyistä paremmin toteuttaa OMAT perhepoliittiset tavoitteensa, huoltosuhteen ongelma voisi poistua ja yhteiskunnan vitaalisuus palautua keskipitkällä aikavälillä. Aikaisempien tutkimusten mukaan yksi käytännön haasteista on opintojen ja perheen nykyistä parempi yhteensovittaminen.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu teki vuonna 2011 maakunnan opiskelijoihin kohdistuvan tutkimuksen (Pekkola ym. 2011.). Sen mukaan lasten hankkimisen siirtämiseen ja siitä luopumiseen liittyvät tekijät liittyvät mm.:

- työelämän vaatimuksiin
- opiskelun vaatimuksiin
- kypsytyteen ja henkilökohtaisiin preferensseihin
- elinkustannuksiin ja asumiseen
- lapsiperheitä ja odottavia äitejä koskeviin terveydenhuollon palvelujärjestelmän puutteisiin
- sukupuolten tasavertaisuuden puutteisiin terveydenhuollon palveluissa
- lapsivastaisiin asenteisiin ja informaatioon

Kyseessä ovat tekijät, jotka pääosiltaan olisivat korjattavissa osana jokapäiväistä yhteiskuntapolitiikkaa. Tarvittavat reformit olisivat poliittisesti ongelmattomia, sillä ne ovat sekä kansalaisten omien tavoitteiden että yleisen edun mukaisia. Toimenpiteiden aloittamista estää kansallisella tasolla kuitenkin tiedon ja keskustelun puute sekä ristiriitaiset ja osin perhevastaiset lyhyen ja keskipitkän aikavälin politiikat. Opintojen suunnittelua ja toteutusta tai opiskelumenetelmiä ei ole juurikaan toteutettu perhepoliittisista lähtökohdista.

Opintoja voidaan teknologian ja sosiaalisten sovellutusten muotoilla perheystävällisemmiksi ja samalla yleensä tehokkaammaksi. Konkreettisten toimenpiteiden aloittamiseksi Kymenlaakson ammattikorkeakoulu käynnisti joulukuussa 2014 ”Perheystävällinen opiskelu – Terve väestörakenne” -projektin. Euroopan sosiaalirahasto myönsi marraskuussa 2014 hankkeelle 47 000 € rahoituksen ja Kyamk rahoittaa hanketta itse 13 000 €:lla. Hankkeen tavoitteena on:

1. Tehostaa perheellisten koulutusta ja nostaa heidän koulutustasoaan.
2. Parantuneen koulutuksen ja suoritettujen tutkintojen keinoin lisätä perheellisten työllistymistä.

3. Suorittaa Suomessa väestöpohjainen kysely, jolla yksityiskohtaisesti selvitetään lasten hankkimiseen liittyvät kansalaisten tavoitteet, tavoitteita tukevat ja niitä estävät tekijät.
4. Laatia suunnitelma opiskelun ja perhe-elämän yhdistämisestä.
5. Aloitaa opiskelun ja perhe-elämän yhdistämisen pilotointi Kyamk:ssa
6. Informoidaan kuntia, valtion organisaatioita ja kolmannen sektorin järjestöjä heidän toimialueensa mukaisesti.
7. Raportoida tulokset sekä tieteelliselle, hallinnolliselle että suurelle yleisölle, oppilaitoksille ja yrityksille.

Kymenlaakso on alue, jossa väestö paitsi ikääntyy, myös vähenee. Kuntien talouden krooniset ongelmat liittyvät ikääntymiseen, huoltosuhteen heikkenemiseen, palvelutarpeiden kasvuun, palveluiden rahoitushaasteisiin verotulojen vähentyessä. Elinvoimaisuuden ja kasvun vähentyessä yritykset siirtyvät muualle. Päivänkohtaisten ongelmien taustalla on alhaisen syntyvyyden tuomat krooniset rakenneongelmat. Kaiken alueellisen politiikan onnistumisen ja kestäväen talouden välttämätön ennakkoehto on terve väestörakenne. Nämä Kymenlaaksoa koskevat lähtökohdat sopivat pääsääntöisesti kaikkiin Suomen maakuntiin ja myös alueisiin EU:ssa. ”Aivovuoto”, yritysten kato, lasten lukumäärän väheneminen, paikallisen infrastruktuurin ja palveluiden näivettyminen sekä nuorten ja erityisesti nuorten naisten muutto ja imagon rapautuminen ovat alueiden negatiivisen kierteen elementtejä, jotka edelleen estävät paluumuuttoa ja uusien yritysten perustamista (SEMIGRA 2013, 12–13, 46).

Hankkeen tavoitteet ovat kahtalaiset:

- A. Välittömät tavoitteet: Perheellisten opiskelijoiden koulutustason ja työllisyyden nostaminen.

Tavoite saavutetaan perheystävällisen etäopiskelujärjestelmän kehittämisellä verkko-opintojen suorittamisessa. Etäopiskelun teknisillä ja sosiaalisilla sovellutuksilla tuotetaan opiskelupaikkaan ja opiskeluaikoihin liittyvää joustoa perheellisten opiskelijoiden tarpeisiin. Kyseeseen tulee sekä opetuksen että opinto-ohjauksen kehittäminen.

- B. Pitkän aikavälin tavoitteet: Kansalaisten tahtoa ja yleistä etua palvelevan väestörakenteen tuottaminen.

Tavoitteen saavuttaminen aloitetaan

- tiedon tuottamisella,
- kehittämistoimien suunnittelemisella ja pilotoinnilla
- kohderyhmän mukaisella raportoinnilla.

Opiskelijoiden haasteena on tavallisesti useiden muuntuvien elämäalueiden kuten opiskelun, työn ja perheen hallinta. Opintojen ohella työskenteli vuonna 2009 Euroopan työ- ja elinolojen tutkimuslaitoksen mukaan 34 prosenttia suomalaisista opiskelijoista EU:n keskiarvon ollessa 22 prosenttia. Suomalaisten opiskelunsa päättävien nuorten siirtyminen työmarkkinoille on hieman EU:n keskiarvoa nopeampaa (5,4 kk)

mutta työllisyys vuoden kuluttua valmistumisesta ja uusien pysyvien (permanent) ja kokoaikaisten työsuhteiden määrä alittavat EU:n keskiarvon. (Eurofound yearbook 2015, 25–29.) Hanke lisää perheellisten opiskelumahdollisuuksia ja tehostaa opintoja. Hanke lisää perheellisten mahdollisuuksia kouluttautua. Koulutus puolestaan parantaa työmarkkina-asemaa ja työllisyyttä. Hanke on muodostaa rakenteellisia edellytyksiä kestäväälle työllisyydelle ja julkisten palveluiden rahoitukselle. Kestävä väestörakenne on markkinaehtoisen työllisyyden edellytys.

Hanke tuottaa

- tietoa perheiden / kansalaisten perhepoliittisista tavoitteista
- tietoa perheiden / kansalaisten perhepoliittisia tavoitteita
 - a. estävistä
 - b. tukevista ilmiöistä
- toimintamallin perheen ja opiskelun nykyistä parempaan yhteensovittamiseen
- kehittää opetus ja opetuksen ohjauksen menetelmiä
- tuottaa tietoa oppilaitoksille perheellisten opiskelijoiden opintojen tehostamisesta
- tuottaa julkisille palveluntuottajille perhepoliittisista kehittämistarpeista
- tuottaa tietoa yrityksille työn ja perheen yhteensovittamisen tarpeista

Tavoitteet saavutetaan

- Väestöpohjaisella kyselyllä
- Kymk:n opiskelijoille suunnatulla kyselyllä
- Pilotoinnilla
- Opinto-ohjauksen kehittämisellä
- Perheystävällisen verkko-opetuksen kehittämisellä
- Perheystävällisillä opiskeluympäristöllä
- Kohderyhmäperusteisella raportoinnilla
- Yleisen keskustelun avaamisella

Hankkeen tarkoituksena on perheellisten opiskelijoiden opiskelun helpottuminen ja tehostuminen. He voivat suorittaa opintoja ja tutkintoja aikaisempaa paremmin. Tämä parantaa heidän elämänlaatuaan, perheen ja opiskelun hallintaa, heidän työmarkkina-asemaansa ja työllistymistään. Opiskelijoihin kohdistuvaa kyselyä ja opiskelijoiden näkemyksiä mm. opiskelun organisoinnin, opintojen ajoituksen ja tukielementtien osalta on raportoitu Elisa Siron ja Jaanet Valkosen (2015) raportissa: Perheystävällisen opiskelun tarpeet ja muodot Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa. Asiaa on käsitelty myös liitteenä olevassa raportissa: Aalto & Siro & Valkonen (2015). Tässä raportissa keskitytään valtakunnallisen kyselyn tulosten arviointiin.

2. Kestävän perhepolitiikan sosiaalinen tilaus

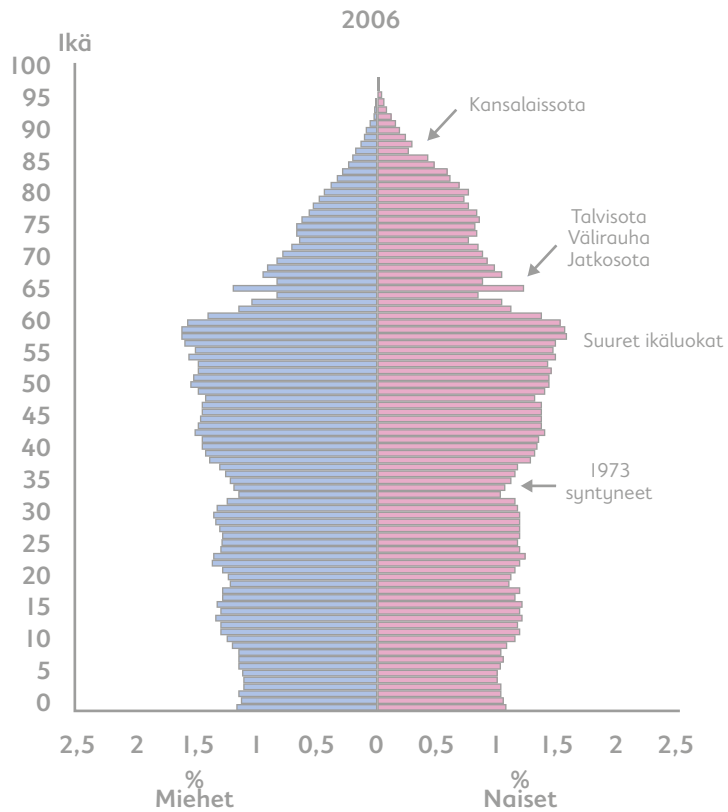
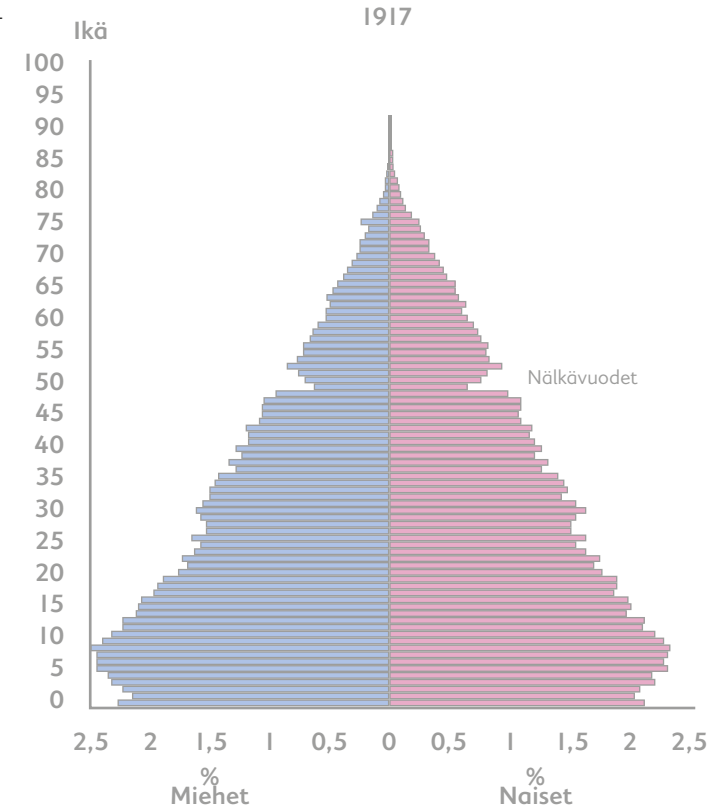
Pekka Myrskylän mukaan työikäisen väestön määrä vähenee kuluvalle vuosikymmenellä n. 150 000 hengellä ja tämä ikääntymisvaikutus pudottaa työllisten määrää n. 4 prosenttia, joissakin maakunnissa lähes 20 prosenttia. (Myrskylä 2011.) Pohjoismaisen tutkimuksen arvioissa vuosina 2010–20130 yli 80-vuotiaiden osuus väestöstä kohoaa Suomessa 14 prosenttiin ja 15–64-vuotiaiden henkilöiden määrä vähenee 66 prosentista 58 prosenttiin. Työikäinen väestö vähenee 217 000 henkilöä. Taloudellinen kasvu ei riitä kompensoimaan vanhenemisen vaikutuksia ja eläkkeistä, terveydenhuollosta ja pitkäaikaishoidosta aiheutuvat kustannukset kaksinkertaistuvat. (Fløtten ym. 2013.)

Suomi on vuonna 2015 tilassa, jossa vuoden 1969 jälkeen uusiutumistason alittava syntyvyys aiheuttaa parhaillaan ja ainakin seuraavien vuosikymmenten aikana vaikeasti korjattavia ongelmia työelämässä sekä yksityisessä että julkisessa taloudessa. (Kuva 1.) Siirtyessämme kasvusta supistuvaan kehitykseen yhteiskunnallisten järjestelmien ominaisuudet muuttuvat. (vrt. Gissler 2003.) Huoltosuhteen heiketessä (vrt. Nieminen & Koskinen 2005.) rasitus aktiiviväestöä kohtaan lisääntyy, mikä uhkaa edelleen alentaa syntyvyyttä. Vaarana on työikäisen väestön loppuun palaminen. Poistuma työmarkkinoilta on jo vuosituhaten alkuvuosina ylittänyt työmarkkinoille tulevien ikäluokkien määrän. Koulutustoimet eivät voi täyttää tätä laajenevaa aukkoa. (Kuva 2.)

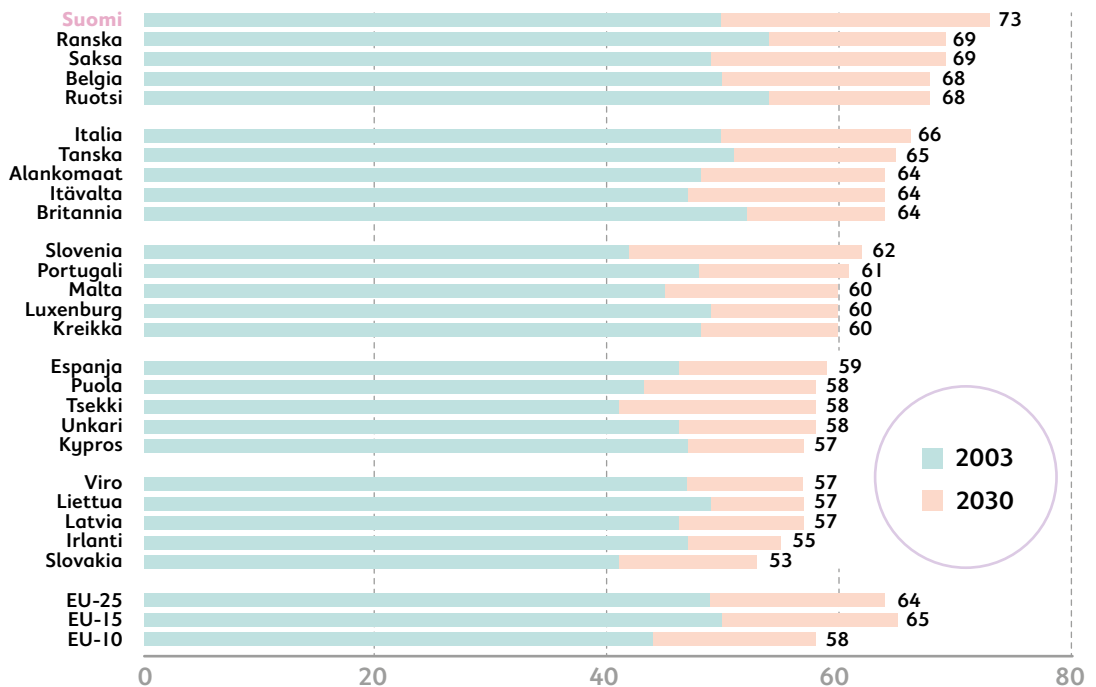
Huoltosuhteen katkeamaton heikkeneminen murtaa lopulta julkisen ja yksityisen talouden ja asettaa hyvinvointiyhteiskunnalle kestäättömän haasteen. Jos työtä tekevien kansalaisten määrä vähenee loputtomasti, julkisten palveluiden rahoittaminen tulee mahdottomaksi toisiaan seuraavista ”säästötoimista” huolimatta. OECD:n mukaan väestön ikääntymisen vuoksi julkisen talouden tasapaino on vaarassa. Ikääntymisen aiheuttama talouden kestävyysvaje vastasi vuonna 2012 4,6 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Vajeen kattaminen edellyttää OECD:n mukaan 9,2 miljardin euron ”säästöjä ja verojen korotuksia” (HS 7.2.2012). Suomessa valtaosassa kuntia kuolleisuus ylittää syntyvyyden. Syntyvyys ylittää kuolleisuuden enää lähinnä suurilla kaupunkialueilla.*

* http://www.iltalehti.fi/uutiset/2015080720143959_uu.shtml

Kuva 1. Suomen väestörakenne 1917 ja 2006
(Tilastokeskus)

Kuva 2. Väestöllinen huoltosuhde EU-maissa 2003 ja 2030, Lapsia (0–14) ja vanhuksia (yli 65) 100 työkäistä kohti (Lähde: Eurostat, New Cronos)

Lyhyellä aikavälillä emme voi tehdä paljoa väestörakenteen vääristymälle. Tärkeää olisi juuri nyt sallia ja tukea korjausliikettä, joka kääntäisi väestökehityksen suunnan kansalaisten tahtomalle kestävälle ja terveelle uralle ja joka muutaman vuosikymmenen jälkeen mahdollistaisi talouskasvun ja antaisi edellytykset julkisten palveluiden rahoitukseen.

2.1 Euroopan demografinen aikapommi

Väestöä niin Suomessa kuin Euroopassa leimaa ikääntyminen. Pidentynyt elinikä on pitänyt väestön määrän korkeana, mutta haurastunut huoltosuhde heikkenee edelleen. Syntyvyys on Suomessa vuonna 2014 tasolla 1,71 eli selvästi alimman mahdollisen kestävä tason – 2,1 – alapuolella. Myös muissa Euroopan maissa syntyvyys on alhainen. EU 27 keskiarvo oli 1,59 vuonna 2009. Vuosina 2002–2011 hedelmällisyys lisääntyi EU:ssa 8 prosenttia. Vuonna 2010 saavutettiin taso 1,6, mutta seuraavana vuonna hedelmällisyys väheni jälleen 2 prosenttia. (Eurostat 2013.) (Taulukko 1.)

Euroopan Työ- ja Elinolojen tutkimuslaitoksen mukaan yli 80-vuotiaiden osuus EU:n väestössä on kohonnut vuoden 1950 1 prosentista 4 prosenttiin 2011. Vuoteen 2050 mennessä yli 80 vuotiaiden osuus EU:n väestöstä on 12 prosenttia. Pitkäaikaisen terveydenhuollon käyttäjistä 50 prosenttia on yli 80 vuotiaita. OECD:n arvion mukaan hoitohenkilökunnan tarve kaksin- tai kolminkertaistuu nykyisestä vuoteen 2050 mennessä. (Foundation Focus 2011, 5.)

Taulukko I. Hedelmällisyys; elävänä syntyneet lapset / nainen 1960–2012,
EU 28 ja eräät muut valtiot (Eurostat, live births per woman)

	1960	1970	1980	1990	2000	2005	2010	2011	2012
EU-28 ⁽¹⁾						1.51	1.61	1.58	1.58
Belgium ⁽²⁾	2.54	2.25	1.68	1.62	1.67	1.76	1.86	1.81	1.79
Bulgaria ⁽³⁾	2.31	2.17	2.05	1.82	1.26	1.32	1.57	1.51	1.50
Czech Republic	2.09	1.92	2.08	1.90	1.15	1.29	1.51	1.43	1.45
Denmark	2,57	1.95	1.55	1.67	1.77	1.80	1.87	1.75	1.73
Germany					1.38	1.34	1.39	1.36	1.38
Estonia	1.98	2.17	2.02	2.05	1.36	1.52	1.72	1.61	1.56
Ireland	3.78	3.85	3.21	2.11	1.89	1.86	2.05	2.03	2.01
Greece	2.23	2.40	2.23	1.40	1.27	1.32	1.51	1.39	1.34
Spain			2.20	1.36	1.23	1.33	1.37	1.34	1.32
France ⁽⁴⁾	2.73	2.47	1.95	1.78	1.89	1.94	2.03	2.01	2.01
Croatia						1.50	1.55	1.48	1.51
Italy	2.37	2.38	1.64	1.33	1.26	1.34	1.46	1.44	1.43
Cyprus				2.41	1.64	1.48	1.44	1.35	1.39
Latvia					1.25	1.39	1.36	1.33	1.44
Lithuania		2.40	1.99	2.03	1.39	1.29	1.50	1.55	1.60
Luxembourg ⁽⁵⁾	2.29	1.97	1.5	1.6	1.76	1.63	1.63	1.52	1.57
Hungary ⁽⁵⁾	2.02	1.98	1.91	1.87	1.32	1.31	1.25	1.26	1.34
Malta			1.99	2.04	1.70	1.38	1.36	1.45	1.43
Netherlands	3.12	2.57	1.60	1.62	1.72	1.71	1.79	1.76	1.72
Austria	2.69	2.29	1.65	1.46	1.36	1.41	1.44	1.43	1.44
Poland ⁽⁶⁾				2.06	1.37	1.24	1.38	1.30	1.30
Portugal	3.16	3.01	2.25	1.56	1.55	1.41	1.39	1.35	1.28
Romania			2.43	1.83	1.31	1.39	1.54	1.46	1.53
Slovenia				1.46	1.26	1.26	1.57	1.56	1.58
Slovakia	3.04	2.41	2.32	2.09	1.30	1.27	1.43	1.45	1.34
Finland	2.72	1.83	1.63	1.78	1.73	1.80	1.87	1.83	1.80
Sweden		1.92	1.68	2.13	1.54	1.77	1.98	1.90	1.91
United Kingdom			1.90	1.83	1.64	1.76	1.92	1.91	1.92
Iceland		2.81	2.48	2.30	2.08	2.05	2.20	2.02	2.04
Liechtenstein					1.57	1.49	1.40	1.69	1.51
Norway		2.50	1.72	1.93	1.85	1.84	1.95	1.88	1.85
Switzerland ⁽²⁾	2.44	2.10	1.55	1.58	1.50	1.42	1.52	1.52	1.52
Montenegro ⁽³⁾						1.60	1.69	1.65	1.71
FYR of Macedonia					1.88	1.46	1.56	1.46	1.51
Serbia ⁽²⁾					1.48	1.45	1.40	1.40	1.45
Turkey							2.04	2.03	2.09

⁽¹⁾ 2010–12: break in series.

⁽²⁾ 2011: break in series

⁽³⁾ 2010: break in series

⁽⁴⁾ Excluding French overseas departments, up to and including 1990. Breaks in series: 2001, 2005 and 2010–12

⁽⁵⁾ 2012: break in series

⁽⁶⁾ 2000 and 2011: break in series

Source: Eurostat (online data code: demo_frate)

Vuonna 2014 Italia, Saksa ja Japani kuuluvat niiden vanhentuneimpien valtioiden ryhmään, jossa yli 65-vuotiaiden määrä ylittää 1/5 väestöstä. Vuonna 2020 tähän luokkaan kuuluu Suomen lisäksi jo 12 muuta valtiota. (Saarinen 2014.) Väestö uusiutuu terveellä tavalla mm. osissa Kaakkois-Aasiaa ja USA:ssa. Kehitysmaat ovat panostaneet koulutukseen ja talouden painopiste on siirtynyt elinvoimaiseen Aasiaan. Harmaantuva Japani, Venäjä ja askeleen päässä seuraava Eurooppa ovat menettämässä asemaansa niin talouden kuin kulttuurin alueilla.* **

Hedelmällisyys on laskenut ja ensisynnytyksikä kohonnut Euroopassa. Merkittävää laskua on tapahtunut 1960-luvun lopusta lukien. Ensisynnyttäjien keski-ikä on kohonnut Suomessa 28,6 vuoteen ja synnyttäjien keski-ikä oli vuonna 2014 30,5 vuotta.

Synnyttäjien keski-ikä kohoaminen vaikeuttaa biologisista syistä johtuen lasten hankintaa, mutta toisaalta lasten hankinnan siirtyminen myöhemmille ikävuosille ei välttämättä ole yhteydessä alenevaan lapsilukuun. Tästä on esimerkkinä Ranska, jossa sekä hedelmällisyys että synnyttäjien keski-ikä on suhteellisen korkea. (Miettinen & Rorkirch 2008. 14.)

Kokonaishedelmällisyysluku on ollut Suomessa laskussa suuriksi kutsuttujen ikäluokkien jälkeen. Kestävyyseraja alitettiin vuonna 1969 ja pohja 1,5 saavutettiin vuonna 1973. Vuonna 2014 kokonaishedelmällisyys on tasolla 1,71, jolloin Suomessa syntyi 57 232 lasta. (Kuva 3.)

Vuonna 2011 alle 25-vuotiaita synnyttäjiä oli 16,9 prosenttia ja yli 35 vuotiaita 18,8 prosenttia. Alle 20 vuotiaita synnyttäjiä on Suomessa 2,1 prosenttia ja yli 40-vuotiaita 3,6 prosenttia. Kokonaishedelmällisyysluku on jäänyt viimeiset 45 vuotta selvästi alle väestön uusiutumisrajan. Vuonna 1965 syntyneistä naisista oli 40-vuotiaina 20 prosenttia lapsettomia. Sutela pitää lastenhankintaa Suomessa eriytyneenä, sillä täällä Pohjoismaita suurempi osuus naisista sekä synnyttää kolme tai neljä lasta että jää kokonaan lapsettomiksi. (Sutela 2013, 34–37.)

Syntyvyyttä selittävät tekijät ovat moninaiset. Sikäli kun on puhe kyselyissä julki lausutuista motiiveista lapsien hankinnan lykkäämiseen, voidaan mainita esim.:

- halu tehdä mielenkiintoisia asioita ensin
- taloudellinen tila ei ole riittävän hyvä
- puuttuva kypsyys huolehtia lapsesta
- työ,
- työn ja/tai talouden epävarmuus
- opinnot

* "Olemme kuoleva maa", maan terveysministeri Beatrice Lorenzin kommentoi (alhaisia syntyvyys) lukuja. Italiassa... Väestönkasvu on siis kokonaan maahanmuuton varassa. "Tällä on huomattavia seurauksia kaikilla elämänaloilla. Taloudessa, yhteiskunnassa, terveydessä, eläkkeissä – ja tässä oli vain muutama esimerkki", Lorenzin sanoi. Hänen mukaan maa tarvitsee muutoksen kulttuurissa, jotta suunta voidaan kääntää tulevaisuudessa toisen suuntaan. (HS 13.2.2015) <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1423807762212>

** vrt. HS 28.8.2014 Eurooppa taivaltaa Japanin tiellä, <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1408687756229>

- taloudelliset syyt
- sopivan kumppanin tai parisuhteen puute
- ei onnistunut saamaan lasta. (Miettinen & Rotkirch 2008, 18–19.)

Suomessa syntyvyyttä viime aikoina on tarkemmin tutkittu erityisistä näkökulmista. Miettisen ja Rotkirchin (2008) tutkimus kohdistui lapsettomiin ja yhden lapsen saaneisiin suomalaisiin. Sutela (2013) kohdisti huomionsa määräaikaaisessa työsuhteessa oleviin palkkatyöntekijöihin.

2.2 Suomen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma

Suomen ensimmäinen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma laadittiin vuosille 2007–2011. Ohjelma sisältää yhteensä neljätoista aihekokonaisuutta tavoitteen ja toimenpiteen. (STM 2007, 3.) Toimintaohjelmassa seksuaali- ja lisääntymisterveys nähdään osana kansanterveyttä ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen osana terveyden edistämistä. (STM 2007, 21.)

Toimintaohjelman käsitteitä ovat lisääntymisterveys, seksuaaliterveys, lisääntymisterveyspalvelut, seksuaaliterveyspalvelut, seksuaalivointi, seksuaalivointi, seksuaalivointi ja seksuaalivointi. Seksuaaliterveys tarkoittaa kokonaisvaltaista hyvinvoinnin tilaa, mikä edellyttää positiivista ja kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen sekä mahdollisuutta turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman väkivaltaa. Seksuaaliterveys edellyttää myös kaikkien ihmisten seksuaalisten oikeuksien kunnioittamista. Seksuaaliterveys on lisääntymisterveyttä laajempi käsite, koska se kattaa ihmisen elämänkaaren kokonaisuudessaan, kun taas lisääntymisterveydestä puhutaan ihmisen lisääntymiskauden aikana. (Seksuaali ja lisääntymisterveyden... 2007, 20–21.)

Lisääntymisterveyspalvelut liittyvät raskauden ja synnytyksen suunnitteluun ja hoitoon, seksuaaliterveyspalveluissa käsitellään ihmisen seksuaalisuutta, seksuaalitoimintoja ja parisuhdetta. Seksuaalivointi on seksuaalisuuden käsittelyä joukkoviestinnän keinoin, seksuaalivointi annetaan koulun opetussuunnitelman mukaisesti. Seksuaalivointia annetaan asiakkaalle yksilöllisesti, ammatillisena toimintana. (Seksuaali ja lisääntymisterveyden... 2007, 21.) Seksuaaliterveys on otettu Terveyden edistämisen laatusuosituksessa yhdeksi aihealueeksi. Terveyden edistämisen keskeisenä haasteena on sosioekonomisten terveyserojen kaventaminen. Seksuaali- ja lisääntymisterveyttä on 2000-luvulta alkaen käsitelty oikeuksien näkökulmasta eurooppalaisissa asiakirjoissa. Keskeistä oikeuksien näkökulmasta on yksilöiden ja parien oikeus päättää itse lastensa lukumäärästä ja lasten ajoittamisesta. (Seksuaali ja lisääntymisterveyden..., 2007, 24.)

Kuva 3.

3. Syntyvyyteen vaikuttavia tekijöitä kirjallisuudessa

3.1 Syntyvyys ja työsuhteen laatu

Hanna Sutela tutki määräaikaisen työn vaikutusta perheellistymiseen 20–44-vuotiaiden suomalaisten palkansaajien keskuudessa vuosina 1984–2008. Perheellistymisellä hän tarkoittaa lapsen syntymää, sen ajoitusta sekä syntyvien lasten lukumäärää. Sutela selvitti, onko määräaikainen työ yhteydessä ensimmäisen lapsen syntymään lapsenomilla palkansaajilla, onko se yhteydessä lasten syntymään kaikilla palkansaajilla ja onko määräaikainen työ yhteydessä itse kerrottuun lasten hankinnan lykkäämiseen työhön liittyvistä syistä. Lisäksi Sutela selvitti määräaikaisena työskentelyllä yhteyttä lapsettomaksi jäämiseen, toteutuneeseen perheellistymisikään ja lapsilukuun 40-vuotiaana. Tämän ohella Sutela arvioi työnantajasektorin, työmarkkina-aseman vakauden sekä puolison työssäkäynnin vaikutusta asiaan. Sutela käytti aineistonaan vuosien 1984, 1990, 1997, 2003 ja 2008 työolotutkimuksia sekä niihin yhdistettyjä rekisteritietoja syntyneistä lapsista 2009 vuoteen saakka. (Sutela 2013, 5, 14.)

Sutelan työ perustuu laajaan aineistoon, jossa on 12 043 henkilöä. Kohdejoukkona ovat olleet ne 20–44-vuotiaat työlliset palkansaajat, joiden säännöllinen keskimääräinen viikkotyöaika on ollut vähintään 5 tai 10 tuntia. Tutkija on yhdistänyt vastaajat lapsiluvun osalta väestörekisterin tietoihin. (Sutela 2013, 69–70.)

Sutelan mukaan määräaikainen työ vähentää syntyvyyttä voimakkaasti lyhyellä aikavälillä erityisesti viivästyttämällä perheellistymistä. Määräaikaiset työntekijät saavat ensimmäisen lapsensa n. vuotta myöhemmin kuin pysyvässä työsuhteessa työskentelevät. Pitkällä aikavälillä erot tasoittuvat eikä määräaikainen työskentely ennusta kohonnutta lapsettomuuden riskiä tai keskimääräistä pienempää lapsilukua yli 40-vuotiaana. (Sutela 2013, 5.)

Määräaikaisuus alentaa syntyvyyttä sekä julkisella- että yksityissektorilla. Julkisella sektorilla on voimakas myönteinen yhteys syntyvyyteen, mutta se ei riitä kompensoimaan pitkään jatkuvien määräaikaisten työsuhteiden vastakkaista vaikutusta. Julkisen sektorin määräaikaisissa työtehtävissä perheen perustamisiässä työskentelevät jäävät muita todennäköisemmin lapsettomiksi, heidän ensisynnytyksikänsä on korkeampi ja

toteutunut lapsilukunsa pienempi kuin yksityissektorilla määräaikaisina työskentelevillä. Yksityissektorin määräaikaisella työllä ei ole vaikutusta pitkän aikavälin perheellistymiseen. (Sutela 2013, 5.)

Vakaassa työmarkkina-asemassa olevilla määräaikainen työ viivästyttää lasten hankintaa, mutta ei lasten lopullista määrää. Työn määräaikaisuus yhdistettynä heikkoon työmarkkina-asemaan polarisoi perheellistymistä. Se toisaalta lisää lapsettomuutta mutta toisaalta liittyy lasten saamiseen suhteellisen nuorella iällä. (Sutela 2013, 6.)

Määräaikaistyössä olevilla miehillä on harvemmin puoliso, tai sitten puolisosikin on määräaikaisessa työsuhteessa. Siten heillä on myös harvemmin lapsia kuin vakituksessa työsuhteessa olevilla. Määräaikaistyössä olevien naisten perheellistymisen viivästyminen myös parisuhteessa. Pienin perheellistymisen todennäköisyys on pariskunnilla, jotka molemmat ovat määräaikaistyössä. (Sutela 2013, 6.)

Sutelan tulkin mukaan perheellistymisen viiveet määräaikaistyössä eivät johdu ensisijaisesti taloudellisista tekijöistä vaan nuorten naisten huolesta uramahdollisuuksistaan. Sutelan mukaan perhevapaajärjestelmä antaa vakituksessa työssä oleville paremman mahdollisuuden yhdistää työtä ja perhe-elämää. Samalla se luo naisvaltaisille toimialoille sijaisten tarvetta, joka hoidetaan määräaikaisin työsuhteen. Määräaikainen työsuhte sitten viivyyttää tähän asemaan joutuvien työntekijöiden perheellistymistä. (Sutela, 2013, 6.)

Sutelan fokus ei tavoita työttömiä tai työvoiman ulkopuolella olevia kansalaisia. Empiiriset kysymykset kohdistuvat ensisijassa määräaikaisen työn ja erityisten työhön, työsuhteeseen ja työmarkkina-asemaan liittyvien tekijöiden vaikutuksiin perheellistymiselle. Empiirinen analyysi on luonnollisesti sidottu työolotutkimuksessa käytettyihin kysymyksiin. Analyysi ei kaikilta osin anna vastauksia niihin alan tutkimuksessa esitettyihin perheellistymisen motiiveihin, joita Sutela ansiokkaasti esittelee, mutta jotka eivät ole työolotutkimuksen huomion kohteena. Mm. eräitä Sutelan mainitsemia mahdollisia lapsen hankintaan liittyviä motiiveita ja mekanismeja on tässä tutkimuksessa selvitetty kyselyssä erillisinä kysymyksinä.

3.2 Työmarkkinat ja syntyvyys

Sutela (2013, 28.) siteeraa Näitiä (1989) tarkastelee työmarkkinoita segmentoitumisen näkökulmasta, joissa työntekijät jakautuvat ensi- ja toissijaisille työmarkkinoille siten, että laadukkaat ja turvatut sekä hyväpalkkaiset työt suodaan työmarkkinoiden ydinryhmälle ja heikommat tehtävät ja huonompi työn jatkuvuus ja matalat palkat sekundaariselle palkkatyöväestölle. Nk. määrällistä työmarkkinajoustoa kohdistetaan perifeeriseen työntekijäjoukkoon ja laadullista joustoa ydinryhmään. Ensin mainittuun politiikkaan Sutela viittaa ”Ansa-hypoteesilla”, eli sillä, että marginaalijoukkoa, kuten määräaikaisia työntekijöitä, käytetään puskurina talouden vaihteluiden tasaamiseen.

Työmarkkina-aseman vaikutus syntyvyyteen on monitahoinen. Lainila arvioi syntyvyyden vähentyneen Euroopassa erityisesti niissä valtioissa, joissa nuorisotyöttömyys on korkealla. Toisaalta, Suomessa 1990-luvun laman alkuvaiheessa syntyvyys kohosi, vaikka

työttömyys lisääntyi jyrkästi. On arveltu, että julkinen perhepolitiikka, kuten koti-hoidon tuki, kompensoi talouden kielteisiä vaikutuksia. Sittemmin 20–29-vuotiaiden naisten osalta syntyvyys kääntyi laskuun. Tästä on seurauksena mm. synnyttäneiden keski-ikä kohoaminen. Lainila arvioi lapsien hankinnan toteutuvan todennäköisemmin niillä, joilla on ”vakaampi työura” tai jotka ovat työssä. (Lainila 2014, 16–19.)

Suomalaiset pitävät perhepolitiikan tärkeimpänä tavoitteena joustavaa työaikaa. Tämä tavoite on ollut ensisijainen vuosina 2004, 2010 ja 2014, jolloin asiaa on tiedusteltu. Muut – lapsilisiä vähävaraisille, lapsiperheiden asumisen tuki, kotihoidontuen korotus jne. – liittyvät valtion yleiseen perhepolitiikkaan. (Lainila 2014, 55–57, 63.) Työaikojen joustavuus on ensisijassa työmarkkina-asia, ja vähäisemmässä määrin lainsäädännön määräämä asia.

Perhepolitiikka ei ole holistista tai muista politiikkalohkoista erillistä toimintaa. Perhepolitiikan lähtökohdat ovat hyvinvointivaltion historiassa, merkittävältä osin lasten ja äitien hyvinvoinnin parantamisessa sodan jälkeisessä niukkuudessa. Perheiden, vanhempien ja lasten etu on viimeisten vuosien aikana haastettu varsinkin nk. työvoimapolitiikan suunnasta. Tavoitteet työllisyysasteen nostamisesta ja varsinkin viimeksi esitetyt vaatimukset (halvan) ”työvoiman” tarjonnan lisäämisestä myös ja jopa erityisesti lapsiperheiden aikaisempien etuuksien kustannuksella (vrt. Lainila 2014, 10.) ovat tuoneet toimenpiteiden kohteiksi, paitsi julkisten varojen allokaation, myös tavoiteltavien sosiaalisten ja kulttuuristen mallien olemuksen ja tavoiteltavan tulevaisuuden. Käytännössä tavoite ”työvoiman tarjonnan lisäämisestä” merkitsee pienten lasten vanhempien, erityisesti äitien, siirtämistä ”työvoimansa tarjontaan” työmarkkinoille perhepoliittisia etuja ja tulonsiirtoja karsimalla. Tähän näytetään pyrkivän siitä huolimatta, että suomalaiset vanhemmat haluaisivat viettää nykyistä enemmän aikaa lastensa kanssa (Lainila 2014, 68.). Näin 45 vuotta vallinneesta väestön uusiutumistason alittavasta syntyvyydestä aiheutuva huoltosuhteen ja talouden rakenteellisten edellytysten heikkeneminen on johtamassa kasautuviin negatiivisiin vaikutuksiin myös perhepolitiikan alueella.

Suomalainen työmarkkina on pitkälle säädeltyä. Perhepoliittiset etuudet, kuten vanhampainvapaat ja tulonsiirrot yhtenäistävät lasten vanhempien sosiaalista asemaa ja tasaavat lapsista koituvia kustannuksia ja tulojen menetyksiä. Tässä tutkimuksessa arvioidaan vaikuttaako suhde työmarkkinoihin ja työmarkkina-asema tavoiteltuun ja toteutuvaan lapsilukuun.

3.3 Perhepolitiikan ajureita ja motiivi

Syntyvyyteen vaikuttavat monet tekijät kuten lainsäädäntö, sosiaaliturva, muu sosiaalipolitiikka, työmarkkinat, taloudelliset asemat, asuminen terveydenhuolto, yleinen ilmapiiri, henkilökohtaiset preferenssit, puolison mielipiteet lapsen hankinnasta jne. Sekä naiset että miehet ilmoittavat tuntevansa ”lapsen kaipuuta”. Suomessa miesten korkea koulutus liittyy pyrkimykseen perustaa suuri perhe. Miehillä voimakas työorientaatio nostaa lapsimäärän tavoitetta ja naisten osalla laskee sitä. Naisten kohdalla kuuluminen ylempään toimihenkilöryhmään liittyy suhteellisen pienen perheeseen tavoitteluun. Miehillä tulojen kasvu lisää pyrkimystä hankkia toinen lapsi ja panna tämä

suunnitelma toimeen. Naisilla tulojen kohoaminen ja korkea tulotaso liittyy pieni- ja keskituloisia useammin pyrkimykseen hankkia vain yksi lapsi tai siirtämään toisen lapsen hankintaa myöhemmäksi. Kasvaminen pienessä perheessä liittyy pienemmän perhekoon tavoitteluun aikuisena. Vanhempien avioero ja huono kokemus omasta isästä vanhempänä supistaa ihanteellista perhekokoja. Tarkasteltaessa esteitä lasten hankkimiseen on suomalaisille tyypillistä, että 25–34-vuotiaiden lapsettomien osalla parisuhteen ongelmat, työtilanteen ja taloudellisen tilanteen epävarmuus, halu edetä uralla, halu tehdä muita kiinnostavia asioita, pyrkimys nykyisen elämäntyylin säilyttämiseen sekä oman kypsyyden ja vanhemmaksi sopivuuden epäily, jopa huoli lasten tulevaisuudesta Suomessa ovat yleisempiä naisten kuin miesten keskuudessa. (Miettinen & Rotkirch 2008, 32–33, 40, 71–76, 91, 96, 111, 136.).

Suomessa lasten hankkimista koskeneissa tutkimuksissa on viimeisen 25 vuoden aikana tarkasteltu asiaa usein negatiivisista lähtökohdista; miksi lapsen synnyttämistä siirretään tai siitä luovutaan. Syiksi on löydetty; lapsen tuomat rajoitukset, biologiset ja parisuhteen liittyvät syyt, kypsyyden koettu puute, työ, opiskelu, talous, lapsiin sitoutumisen haluttomuus, parisuhteen puute jne. (Paajanen 2002, 11–13.) On itse asiassa hämmentävää huomata tutkimuksen negatiivinen lähtökohta ja näkökulma. Tutkimus ei ole juurikaan kohdistunut niihin – positiivisiin – motiiveihin, arvoihin tai syihin, joiden vuoksi lapsia saadaan / hankitaan, saati lasten tuottamiin hyvinvointia lisääviin vaikutuksiin (ks. Siro & Valkonen 2015.). Lisäksi muutamia esille tuotuja positiivisia lapsen hankkimisen motiiveita saatetaan käsitellä pintapuolisesti, jopa vähättelevästi, esim. ”vauvakuumeena” tai jopa negaationa eli sellaisen ”puutteena” analysoimatta tarkemmin, mitä tämä puhekielen ilmaus syvemmin merkitsee.

Lasten hankinta liittyy osaltaan ikään. Nuorten aikuisten osalla päätökset kokonaan olla hankkimatta lapsia liittyvät Miettisen ja Rotkirchin mukaan elämäntyyliin ja epäilyksiin omasta vanhemmuudesta voimakkaammin kuin työn ja toimeentulon tai uratoiveiden ja perheen yhteensovittamisen ongelmiin. Monet suomalaiset alle 30-vuotiaat pyrkivät lykkäämään lasten hankintaa opintojen, uran, työn vaatimusten ja elämäntyylin vuoksi. Sen sijaan yli 30-vuotiailla omat perhepoliittiset tavoitteet pitkälti syrjäyttävät työn ja talouden reunaehdot. Varsinkin naisilla biologiset mahdollisuudet äitiyteen ja miehillä sosiaaliset mahdollisuudet vähenevät oleellisesti 40 ikävuoden jälkeen. Mikäli lasten hankinta on lääketieteellisesti mahdollista ja kyseessä ei ole sinänsä harvinainen tavoite pysyä lapsettomana näkymä lasten hankinnan aikaikkunan sulkeutumisesta johtaa preferenssien uudelleen harkintaan. (Miettinen & Rotkirch, 2008, 91, 95, 120.)

Margolis ja Myrskylä tarkastelivat empiirisen saksalaisen aineiston perusteella vanhemmaksi siirtymisen (transition to parenthood) prosessia. Vanhemmuus on yleisesti haluttu, mutta ennen kokemusta arvaamaton tila. Kokemukset vanhemmuudesta voivat positiivisia tai negatiivisia esim. raskausajan tapahtumien, synnytyksvaikeuksien tai liittyen ensimmäisen vuoden kokemuksiin ensimmäisen lapsen syntymisen jälkeen. Näiden vanhemmuuden kokemusten tutkijat odottavat vaikuttavan vanhempien subjektiivisesti kokemaan onnellisuuteen ja onnellisuuden tason muutokseen ja onnellisuuden puolestaan vaikuttavan siihen kuinka todennäköisesti vanhemmat synnyttävät toisen lapsen. Tuloksien mukaan suurempaa onnea tai pienempää onnellisuuden vähenemistä kohdanneet vanhemmat synnyttivät todennäköisemmin toisenkin lapsen. Todennäköisimmin

toisen lapsen synnyttivät suhteellisen nuorena ensimmäisen lapsensa saaneet, olivat vakaassa parisuhteessa (partnered) ensimmäisen lapsen syntymän aikaan, olivat maahan muuttajia tai asuivat Länsi-Saksan alueella. Tilastollisesti merkittäviä eroja ei ilmennyt sukupuolen, koulutuksen, työmarkkina-aseman tai tulojen perusteella. Ensimmäisen lapsen syntymään, liittyvät vaikeat kokemukset vanhemmuuteen siirtymisessä, joita tulkittiin negatiivisina vaikutuksina onnellisuuteen, vähensivät toisen lapsen saamista varsinkin iäkkäämpien ja korkeasti koulutettujen keskuudessa. Johtopäätöksenä tutkijat pitivät suotavana politiikkatoimia, joilla lisätään nuorten vanhempien hyvinvointia. (Margolis & Myrskylä 2015.)

Thevenon (2011, 57–60) määrittelee kolme perheisiin OECD-maissa kohdistettua tuen muotoa: Lomaoikeudet, rahan siirrot, palvelut. Perhepolitiikan motiiveita ovat

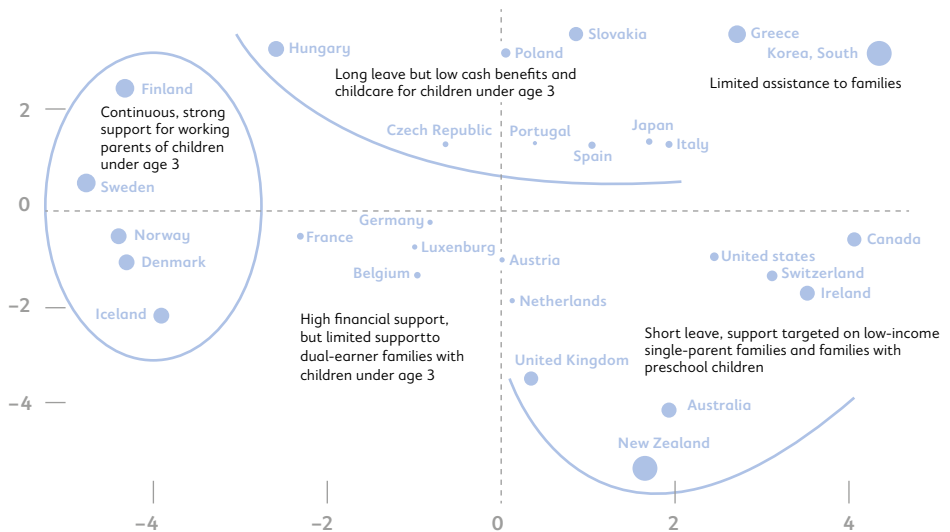
- köyhyyden estäminen ja tulotason säilyttäminen
- lapista koituvien kustannusten kompensointi
- työllisyyden edistäminen
- sukupuolten tasa-arvon edistäminen
- kehityksen tukeminen varhaisessa lapsuudessa
- syntyvyyden lisääminen.

Luokitellessaan OECD-maita ulottuvuuksilla, jotka liittyvät työssäkäyville vanhemmille alle kolmevuotiaan lapsen hoitoon annettuun tukeen (vaaka-akseli) ja pienten lasten vanhempien lomaoikeuksien runsauteen (pystyakseli) sijoittuvat Pohjoismaat omaksi ryhmäkseen, jota luonnehtii pitkäaikainen ja voimakas tuki työssä käyville vanhemmille, joilla on alle 3-vuotiaita lapsia. (Kuva 4)

Suomalaista perhepolitiikkaa on luonnehdittu onnistuneeksi erityisesti lapsiperheiden köyhyyden vähentämisessä. Tulonsiirto on lapsiperheiden köyhyysriski perhetyyppistä riippumatta pientä Euroopan mittakaavassa. Köyhiksi on luokiteltavissa 13,2 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Köyhiä on yhden vanhemman perheistä 20,5 prosenttia, 2 aikuisen ja 1 huollettavan perheistä 5,7 prosenttia, 2 aikuisen ja 2 huollettavan perheistä 5,5 prosenttia ja kahden aikuisen ja vähintään 3 huollettavan perheistä 14,3 prosenttia. Suomen lisäksi viisi valtiota maksoi vuonna 2012 perheille tukea lapsen hoitamiseen kotona 3-vuotiaaksi asti. Lapsen 1. ikävuoteen ulottuva ansiosidonnainen perhevapaa on käytössä kahdeksassa maassa. Tästä huolimatta perheiden palveluihin käytetään Suomessa osuutena BKT:sta vain eurooppalaista keskiarvoa vastaava osuus. Suomessa lapsiin käytettävissä varoissa painottuvat ikävuodet 0–5 vuotta sekä 12–17 vuotta. (Lainiala 2014, 12–15.)

Jos syntyvyyttä arvioidaan kansainvälisellä tasolla suhteessa monipolviseen perhepolitiikkaan, havaitaan, että pisimmät lain mukaiset (mandatory) äitiyslomat EU:ssa löytyvät Italiasta ja Kreikasta ja kuitenkin näissä maissa syntyvyys on EU:n keskimäärän alapuolella (Maternty... 2015.). Ranskassa ja Englannissa syntyvyys ylittää pohjoismaiset luvut. OECD:n luokittelussa Ranska kuuluu kategoriaan ”Korkea taloudellinen tuki, mutta rajoitettu tuki kahden työssäkäyvän perheille, joilla on alle 3-vuotiaita lapsia. Englantia puolestaan luonnehtii ”Lyhyt äitiysloma, tuki suunnattu matalan tulotason yksinhuol-

Kuva 4. (Thevenon 2011, 65).

tajille ja esikouluikäisten vanhemmille”. Eri politiikkatoimien vertailu paljastaa, ettei perhepolitiikan malli tyhjentävästi selitä syntyvyyden vaihteluja. Esimerkiksi USA:ssa vallitsee suhteellisen korkea syntyvyys ilman, että voitaisiin puhua pohjoismaisesta perhepolitiikasta (vrt. Miettinen & Rotkirch 2008, 15.).

Suomalaista perhepolitiikkaa on väitetty kansainvälisesti kehitun juuri lapsiperheiden saaman tuen osalta (vrt. Miettinen & Rotkirch 2008, 7–9.). Myös kansallista seksuaali- ja lisääntymisterveyspolitiikkaa hallinnoivat tahot ovat ilmeisellä mukavuusalueella, sillä ainakaan julkista keskustelua reformeista ei esiinny. Kuitenkin syntyvyys jää Suomessa selvästi jälkeen kansalaisten odotuksista, väestön uusiutumistasosta ja on lisäksi laskeva. Poliitiikan muotoilussa on syytä siirtyä arvioimaan keinoja, joilla käynnissä olevia väestön uusiutumisosprosessia voitaisiin ohjata lähemmäs kansalaisten omia tavoitteita, jolloin ikääntymistä voitaisiin edes hidastaa ja huoltosuhteen romahtamisen kerrannaisvaikutuksia pehmentää.

3.4 Väestöpolitiikka

Sutela toteaa, että vaikka EU:n piirissä ainakin jossakin määrin ymmärretään väestön uusiutumislukujen vaikutus talouteen, ei pronatalista politiikkaa harjoiteta Unionin eikä sen jäsenmaiden piirissä. Suomessa vuoden 2011 hallitusohjelmassa todetaan syntyvyyden kohoaminen ratkaisuksi talouden kestävyysvajeeseen. Sutela toteaa EU-komission esittäneen vuonna 2005 huolensa alhaisista syntyvyyslukuista, jotka ovat talouskasvun

este. Komission mukaan alhainen syntyvyys on seurausta yksityisten valintojen esteistä, jotka liittyvät työmarkkinoihin, asumiseen ja puutteelliseen sosiaalipolitiikkaan. (Sutela, 2013 38–39.) Suomen hallitusohjelma eivätkä EU-komission ja Europarlamentin kannanotot eivät kuitenkaan ole johtaneet käytännön toimenpiteisiin. EU:n politiikkakannanotoissa ilmenee tavoite työn ja perheen yhteensovittamisesta, mutta samalla voimakas pyrkimys työllisyysasteen nostoon. Totaali palkkatyöläistäminen kaikissa ikävaiheissa johtaa syntyvyyden alenemiseen, ellei työmarkkinoilla tapahtuvaa muutosta kompensoida perhepoliittisilla toimilla mm. julkisen lastenhoidon osalta. Asiaa ei oleellisesti muuta Sutelan (emt. 40.) mainitsema naisten työllisyysasteen ja hedelmällisyyden negatiivisen suhteen kääntyminen positiiviseksi OECD-maissa 1980-luvulla, mm. siksi että yleistasolla syntyvyys on tämänkin jälkeen monissa OECD-maissa ja koko Euroopassa kestävämmän matala. Sutela viittaa myös tietoihin, joiden mukaan vaikka Euroopassa naisten työllisyysasteet ovat samankaltaistumassa, erot hedelmällisyydessä ovat kasvussa.

Kun väestörakenteen vääristymän tulisi johtaa väestöpolitiikan korjaamiseen kansalaisten toivomaan suuntaan, väestörakenteen tuottama kestävyysvaje ja taloudelliset ongelmat kiihdyttävät väestörakenteen rapautumista. Väestöpolitiikassa on korjausliikkeen ja kestävyys tavoittelun sijaan käynnissä kiihtyvä ”paha kierre”. Esim. EU:n tai kansallinen ikäpolitiikka liittyy ikääntyvien kansalaisten huoltoon ja työurien täydentämiseen sekä pidentämiseen, ei väestörakenteen korjaamiseen. Kestävän ja ongelmat korjaavan ikäpolitiikan toimenpiteet tulisi kohdistaa synnytysikässä olevaan ja sitä nuorempaan väestöön.

Sutela (emt. 39.) viittaa diktatuuriin pronatalismiin ja eugeniikkaan, mutta ei pyri selittämään modernissa yhteiskunnassa vaikuttavia voimia, intressejä tai asenneilmas-toja, jotka näyttävät estävän kansalaisten tavoitteleman syntyvyyden lähestymistä. Jos väestörakenteen vanhentamiseen liittyvä politiikka on jollakin aikavälillä ja tasolla rationaalista, sen syyt on löydettävissä nykyisyydestä. Epäselväksi jää viittaus (emt. 40.) siihen, kuinka ”naisten korkea työllisyys ja riittävän korkea syntyvyys ovat politiikka tavoitteita länsimaissa”. Euroopassa korkea työllisyys on todellinen talous- ja sosiaalipolitiikan prioriteetti. Tämän tavoitteen rinnalla ”riittävä syntyvyys” ei ole lähelläkään esim. väestön uusiutumisen rajaa vastaavaa syntyvyyttä.

Sutela liittää politiikkaan myös sosiaalipoliittiset toimenpiteet alentaa lasten hoidon kustannuksia tulonsiirroin, palveluin ja perhevapaakorvauksin. Sutela katsoo hedelmällisyyden riippuvan yleisellä tasolla pikemminkin yhteiskunnan perhemyönteisyydestä tai tasa-arvosta, kun yksittäisistä piirteistä tai tulonsiirtojen määrästä yksilötasolla (emt. 42.)

3.5 Syntyvyyteen vaikuttavia tekijöitä

3.5.1 Tasa-arvo

Sutela (emt. 42.) viittaa tutkimuksiin, joiden mukaan matala syntyvyys yhdistyy erityisesti niihin teollisuusmaihin, missä sukupuolten tasa-arvo on toteutunut hyvin yksilön tasolla, mutta huonosti puolisona tai vanhempana. Kun naisten koulutus on korkea ja työmarkkinat miehille ja naisille suhteellisen samankaltaiset, voivat naiset ”toteuttaa itseään” muilla tavoin äitiyden sijaan. Jos sukupuolten tasa-arvo on jäänyt heikoksi,

lasten hankinta rajoittaa yksilön mahdollisuuksia ja lapsesta koituvien ”menetettyjen mahdollisuuksien” hinta on suuri ja se lankeaa naiselle. Maissa, jossa asenteet vastaavat mieselättäjäysmallia ja jossa perhepoliittiset palvelut, työmarkkinoiden käytännöt ja palveluiden organisointi rajoittavat naisten työssäkäyntiä, kokonaisedelmällisyys on romahtanut. Sen sijaan maissa, joissa perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvät institutiot on rakennettu tasa-arvon suuntaan, ei kokonaisedelmällisyys ole laskenut yhtä alhaiseksi. (Sutela 2013, 42–43.)

3.5.2 Kulttuuri- ja rakennemallit

Hedelmällisyyteen vaikuttavia tekijöitä tarkastellessaan Sutela tekee jaon kulttuuristen ja rakenteellisten tekijöiden välillä. Kulttuurisia syitä arvioidessaan Sutela viittaa ensimmäiseen ja toiseen demografiseen siirtymään. Ensimmäinen alkoi Euroopassa 1800-luvulla kuolleisuuden vähenemisen seurauksena, joka paradoksaalisesti johti myös hedelmällisyyden laskuna, kun ”aiempaa useampi lapsi jäi henkiin, ei enää tarvittu yhtä paljon ”varalapsia” kuin ennen”. Pieni perhekoko tuki myös sosiaalisen nousun tavoittelijoita. Toinen demografinen siirtymä alkoi 1960-luvulla, jolloin myös avioliiton institutionaalisen merkityksen on nähty rapautuneen mm. individualismin vahvistuessa. Rakenteellisiin selityksiin liittyvät naisten lisääntyneen (palkka)työssäkäyntiin ja koulutustason kohoamiseen. Näin ansiotason kasvaessa motiivi toimia lasten hoidossa vähenee, kun naisen ja hänen työnsä arvo määritellään palkkatyön markkinoilla. Sutela viittaa myös teorioihin, joiden mukaan taloudellinen epävarmuus eli palkkatyön moninaiset hankaluudet saavat nuoret lykkäämään perheellistymistä toimeentulon tai työmarkkinoille valmistavan opiskelun paineissa. (vrt. Sutela 2013, 38.)

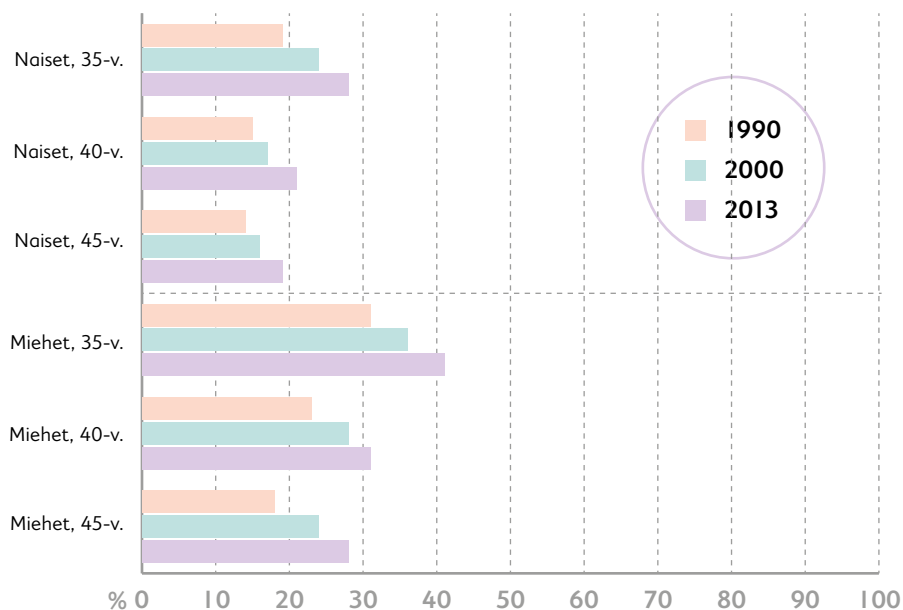
Sutela näkee ilmeisesti työmarkkinat pikemminkin ”mahdollisuutena”. Hän ei kohdistu palkkatyöhön sinänsä kritiikkiä, jolloin jää huomioon ottamatta se, että käytännössä täydellisesti palkkatyöhön perustuvassa taloudellisessa ja sosiaalisessa järjestelmässä ei käytännössä juuri kenellekään jää vaihtoehtoa palkkatyön ulkopuoliselle identiteetille tai sosiaaliselle toiminnalle. Kuitenkin hän (emt. 41.) ottaa tutkimukseensa työn ja perheen yhdistämisen ohella näkökulmaksi ”työmarkkinoiden epävarmuuden ja sen seurausten vähentämiseen tähtäävät politiikat”.

Palkkatyön totaalisuuden voidaan nähdä sisältävän erilaisia työmarkkina-asemia, mutta edes työttömyys ei poista palkkatyön ja sen taustalla olevan taloudellisen järjestelmän fataalisuutta ajattelun ja yhteiskunnallisten rakenteiden määrääjänä. Perhepolitiikan osalta tämä saattaa ilmetä mm. syntyvyyden laskuna ja synnyttäjien keski-ikänsä kohoamisena, kun ihmisen biologian pysyessä entisenä kansalaisten sosiaaliset velvollisuudet kasvavat palkkatyön ja siihen valmistautumisen – kuten opiskelun – osalta.

3.5.3 Kansalliset mallit perheellistymisessä

Miettinen ja Rotkirch kuvaavat läntisen ja itäisen Euroopan perheellistymisen historiallisia malleja. Länsi- ja Pohjois-Euroopassa vallinneen perinteen mukaan nuori pari avioitui kun se saattoi itse vastata toimeentulostaan. Tämä merkitsee käytännössä avioitumisen ja lastenhankinnan lykkäämistä ja sitä, etteivät kaikki lainkaan saavuta

Kuva 5. Lapsettomiin osuus iän ja sukupuolen mukaan 1990, 2000 ja 2013 (Tilastokeskus, 2014.)

vaadittua kriteeriä. Kaikki eivät ”ehtineet tai päässeet” naimisiin ja naimattomien sekä lapsettomiin määrä on suhteellisen suuri. Itä-Euroopassa on menty naimisiin varhain, nuorten asuessa vielä vanhempiensa tai suvun luona. Miltei kaikki avioituivat ja lapsia syntyi varhain. Viitteitä tästä jaosta on yhä havaittavissa. (Miettinen & Rotkirch 2008, 10–11.) Suomessa lapsettomiin osuus väestöstä on kasvanut. Naisista on vuonna 2013 45-vuotiaina lapsettomia 19,1 prosenttia ja miehistä 27,9 prosenttia. Lapsettomuus on yleisintä naimattomilla ja matalan koulutustason omaavilla kansalaisilla. (Kuva 5)

Sutela viittaa tutkimuksiin, joissa havaittiin kulttuurisia ja institutionaalisia eroja lasten hankinnassa Saksan ja Ranskan välillä. (Länsi-) saksalainen toimintatapa korostaa ”suunnitelmallisuutta” eli pyrkimystä tehdä asiat järjestyksessä: avioliitto – työ – asunto – lapsi. Ranskalaiset korostivat ”vakaan elämäntilanteen” saavuttamisen ja perheellistymisen prosesseja päällekkäisinä tapahtumina. Lapsi hankittiin ”kun tuntui siltä”. Sutela viittaa Bernardin (2008) tutkimukseen, jossa läntisen Saksan alueella asuvat naiset toimivat em. ”saksalaisen” kulttuurimallin ohjaamina, mutta itäisen Saksan alueella naisten toiminta muistutti ”ranskalaista” malli. Eroa selitettiin ennen Saksojen yhdistymistä vallinneilla kulttuurieroilla. Äitien kokoaikainen työssäkäynti, päivähoito ja vakaan työpaikan saaminen eivät olleet ongelmia Itä-Saksassa toisin kuin Länsi-Saksassa. (Sutela 2013, 44–45.)

3.5.4 Lapsettomuuden kulttuuri

Suomessa lapsettomuus lisääntyy sekä miesten että naisten keskuudessa (kuva 5). Sutela viitaa arvioihin siitä, että perheen ideaalimallit (kuten 2 lasta) ei enää ole tavoite matalaan syntyvyyteen sosiaalistuneiden keskuudessa. Tällöin voidaan puhua jopa ”lapsettomuuden kulttuurista” (Sutela, 2013, 45.) Miettisen ja Rotkirchin tutkimuksen mukaan runsas neljäsosa 25–44-vuotiaista lapsettomista suomalaisista ei suunnitellut hankkivan- sa lisää lapsia. Alle 35-vuotiaista lapsettomista lähes joka seitsemäs ei aio hankkia lasta. Kun vapaaehtoinen lapsettomuus määritellään siten, että lapsettomuus on oma ihanne eikä henkilö ole koskaan yrittänyt tulla raskaaksi tai saattaa puolisoaan raskaaksi, noin 9 prosenttia (lapsettomiin ja yksilapsisiin suomalaisiin kohdistuneessa tutkimuksessa) lapsettomista on valinnut elämänpituiseen lapsettomuuden. Tässä aineistossa valittua lapsettomuutta edusti 4 prosenttia vastaajista. Kun aineistoon eivät kuuluneet 2- ja useampilapsiset suomalaiset, on valittua lapsettomuutta pidettävä marginaalisena ilmiönä Suomessa vuonna 2008. (Miettinen & Rotkirch 2008, 120.)

Sobotka arvioi REPRO-projektissa*, että vapaaehtoista lapsettomuutta voi esiintyä maissa, jotka ovat omaksuneet jälkimodernin näkemyksen (post-modern vision) lasten hankinnan eduista (benefits). Tämä konsepti ei arvosta vanhemmuutta ja esittää lapset tai lapsettomuuden vapaaehtoisena, elämäntyylisiin liittyvänä valintana, jonka ratkaisee aktorin henkilökohtainen intressi.

- Lapsettomuuden kulttuuri on yleisintä Saksassa, jossa saatetaan päätyä ajatukseen, jonka mukaan lapsettomuus on hyväksyttävää ellei paras ratkaisu. Lapsia arvostetaan ja ajatellaan heidän ansaitsevan parasta. Heikkojen lastenhoitomahdollisuuksien vuoksi äitien on kuitenkin ollut pakko uhrata henkilökohtainen elämänsä lapsille. Yleistyneen käsityksen mukaan äitien on valittava joko ura tai perhe-elämä. Päätös lapsettomuudesta syntyy kun äitiyteen liittyvät uhraukset koetaan liian vaativiksi.
- Italiassa, jossa perhekuluttuuri arvioidaan olevan voimissaan ei lapsettomuuden kulttuuri ole levinnyt Saksan tapaan. Kuitenkin lasta haluamattomat italialaisnaiset argumentoivat saksalaisten sisariensa tapaan. Italiasta poiketen myös monet saksalaismiehet aikovat jäädä lapsettomiksi.
- Puolassa tuskin kukaan halusi jäädä lapsettomaksi, sillä äitiys kuuluu identiteettiin ja sosiaaliseen suotavuuteen. Puolassa esiintyy voimakasta painetta lapsettomuuden kulttuuria vastaan. Kieltäytyminen lapsesta saattaa johtaa parisuhteen päättymiseen. Lasten arvioitiin vahvistavan perhesiteitä ja tarjoavan mahdollisuuden jatkaa materiaalista ja emotionaalista perintöä. Lasten arvoitiin myös tuovan vanhuuden hoivaa. (Sobotka 2011, 71–73.)

Eurobarometrin mukaan suomalaisten käsitykset vastaavat pitkälle muiden eurooppalaisten mielipiteitä lasten hankkimisen ehdoista: Tärkeitä ovat äidin terveydentila,

* Reproductive Decision Making in a Micro-Macro Perspective

myötämielinen kumppani ja perhevapaat. Suomalaiset pitivät kuitenkin EU 25 -maiden vastaajia vähemmän tärkeänä taloudellista tilannetta, äidin tai isän työtä, lapsien aiheuttamia kustannuksia, asunto-oloja, isän terveyttä tai lastenhoitojärjestelyjä. (Sutela 2013, 45–46.) Suomalaisen ja ruotsalaisten naisten välillä erot liittyivät taloudelliseen tilanteeseen, äidin työhön, päivähoiton saatavuuteen ja lapsista koituviin kustannuksiin. Suomalaiset pitivät näitä harvemmin merkityksellisinä lasten hankinnassa. Miesten osalta eroa ilmeni lähinnä päivähoiton saatavuuden ja äidin työn osalta, joilla Suomessa oli pienempi merkitys. Lukujen tulkintaa vaikeuttaa se, ettei asiayhteydestä selviä, mihin suuntaan vaikkapa ”päivähoiton saatavuus” lopulta vaikuttaa? Nostaako vai laskeeko se toiveita lapsen hankkimiseen?

3.5.5 Epävarma ympäristö

Sutela mainitsee useita tekijöitä ja hypoteeseja, jotka vaikuttavat perheellistymiseen. Näitä ovat

- Nuorten alttius globalisaation tuomille epävarmuustekijöille, koska heitä ei suojaa kokemus tai senioriteetti. Epävarmuus vaikeuttaa päätöksentekoa, jolloin ratkaisu saattaa olla lapsen hankkimisen lykkääminen.
- Materiaalisen turvallisuuden standardit ovat kasvaneet ja perisuhteista on tullut hauraampia. Tämänkin arvioidaan edistävän perheellistymisen lykkäämistä.
- Epävarmuuden narratiivi kertoo, että lastenhankinnan ennakkoehtoja on koulutuksen ja vakaan työmarkkina-aseman saavuttaminen, vakaa parisuhde ja varallisuus kuten asunnon omistaminen. Lastenhankinnan katsotaan edellyttävän em. kaltaista aineellista ja sosiaalista ”turvallisuutta” tai statusta. Epävarmuus tulevaisuudesta johtaa lasten hankinnan lykkäämiseen.
- Epätietoisuuden narratiivi määrittelee epävarmuuden ja hedelmällisyyden suhteen. Todennäköisimmin lapsia hankkivat ne naiset, joiden vaihtoehdot tavat vähentää epätietoisuutta ovat rajalliset. Tilanteessa, jossa työmarkkinat eivät tarjoa mahdollisuuksia lapsista riippumatta, lastenhankinta tuo mielekkyyttä ja jatkuvuutta. Äitiys tarjoaa statuksen ja syyn työmarkkinoilta poistumiseen. On esitetty, että korkeasti koulutetut naiset reagoivat työttömyyteen lastenhankintaa lykkäämällä kun matalasti koulutetut naiset työttömyys vaikuttaa hedelmällisyyttä kasvattavasti.
- Varsinkin nuoria koskien on arveltu, että teiniraskaudet ovat yleisempiä uusliberalistisessa yhteiskunnassa sosiaalisesti puutteellisissa ympäristöissä. Tulevaisuuteensa koulutuksen ja työllisyyden perusteella positiiviseksi uskovat päätyvät ”vahinkoraskauksien” keskeytyksiin muita useammin. Ne nuoret naiset, joiden tausta on epävakaa ja työllisyystilanne huono, saattavat pitää raskautta ”pakokeinona suunnanpuutteen leimaamasta tulevaisuudesta”. Näin uusliberalismi johtaa polarisaatioon, jossa lapsia syntyy tyypillisesti tulojakauman huipulla ja sen pohjalla. Keskiryhmä ei koe toivomansa lapsimäärään hankkimista mahdolliseksi.
- Kansalliset instituutiot ja kulttuuri kanavoivat epävarmuuden vaikutuksia perheellistymiselle. Hyvä sosiaaliturvan taso madaltaa työttömien parien

lastenhankinnan kustannuksia ja voivat tehdä työttömyysjaksosta suotuisan lasten hankintaan.

- Epävarmuus on sukupuolisidonnaista. Miehen työttömyys alentaa lastenhankinnan todennäköisyyttä vahvan mieselättäjä-kulttuurin piirissä. Naisten työllisyys tai työmarkkina-asema ei ole saman tasoinen edellytys lasten hankintaan tässä kulttuuripiirissä. (Sutela 2013, 54–56.)

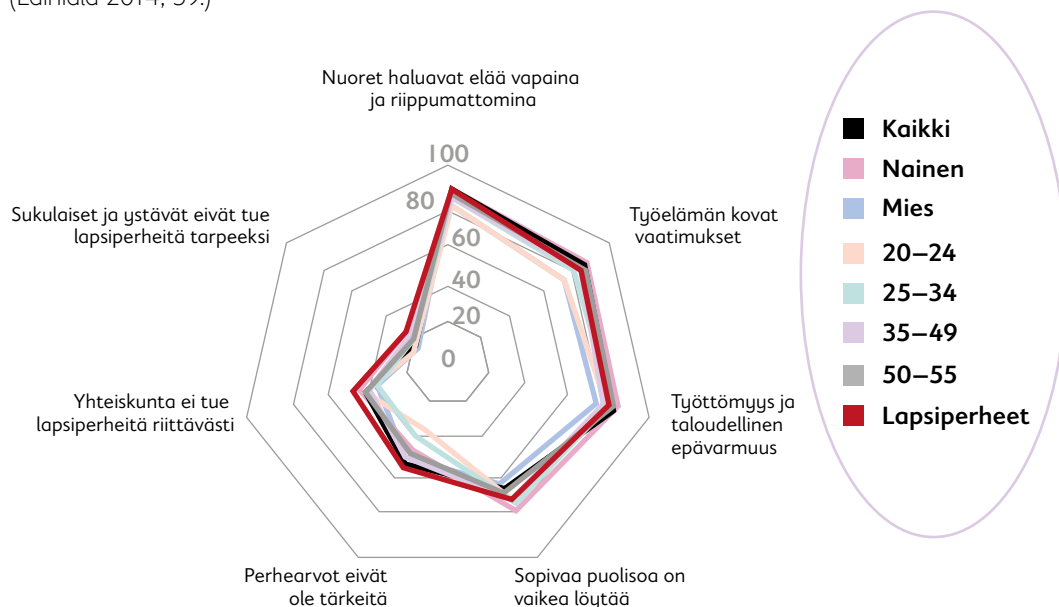
3.5.6 Rationaalisuus

Teorioita lapsien hankkimiseen liittyvistä intresseistä ja laskelmista on monia. Jos asiaa tarkastellaan ”uuden kodin taloustieteen” mukaan ”kustannuksena”, voidaan ne jakaa suoriin ja epäsuoriin. Suorat kustannukset ovat materiaalisia kuluja ja epäsuoria voidaan kutsua ”mahdollisuuksien hinnaksi”, jolloin viitataan ansiotulojen ja uramahdollisuuksien menetykseen. Maksajia ovat äidit ja lapsen hinta nousee sitä korkeammaksi, mitä suuremmat tulot tai paremmat uranäkymät hänellä ovat. Institutionaaliset järjestelyt voivat alentaa lapsesta koituvia suorita ja epäsuoria kustannuksia. Kuitenkin päätöksentekoon vaikuttavat mm. monet tunnetason asiat, kuten lapsesta huolehtimisen emotionaalinen tyydytys, kumppanin löytäminen jne. Voidaan jopa kalkylöidä että suunnitellussa ”vanhemmuuden projektissa” lapsella ei ole itseisarvoa, eikä lasta hankita sosiaalisesta velvollisuudesta vaan vanhempien itseään toteuttamisen välikappaleeksi. Lapsettomuuden kulttuuriin saattaa kuulua se, että kun lapsi ei tuota normatiivista tai instrumentaalista arvoa, lapsen hankinta tai lapsettomuus ovat vain elämänvalintoja, joita ohjaa itsensä toteuttaminen. (Sutela 2013, 60–62.)

Preferenssiteorian mukaan naiset jakautuvat perhe- ja kotisuuntautuneisiin, urasuuntautuneisiin ja sopeutujiin. Hakimin (2003) mukaan syntyvyyteen yritetään vaikuttaa työn ja perheen yhteensovittamisella, joka koskee työkeskeisiä ja sopeutuvia naisia. Kuitenkin he tahtovat vähemmän lapsia kuin kotikeskeiset naiset. Hedelmällisyyden näkökulmasta olisi rationaalista tarjota nimenomaan kotikeskeisille naisille mahdollisuus toteuttaa pyrkimyksiään. On myös esitetty näkemyksiä, joiden mukaan miesten motiivit ovat lastenhankinnassa toissijaisia ja lasten hankinnasta päättävät viimekädessä naiset. (Sutela 2013, 62–64.)

Väestöliitto tiedusteli kyselyssään, ”miksi suomalaiset lykkäävät lastenhankintaansa tai pidättäytyvät siitä”. Tuloksissa kiinnittää huomiota vastausten suuri yhteneväisyys sukupuolesta, iästä tai perheellisyydestä riippumatta. Halu riippumattomuuteen (86 prosenttia), työelämän kovat vaatimukset (79 prosenttia) sekä työttömyys ja taloudellinen epävarmuus (78 prosenttia) ja sopivan puolison puute (79 prosenttia) arvioitiin yleisesti lasten hankintaa estäviksi tekijöiksi. Perhearvojen merkityksettömyys (45 prosenttia), yhteiskunnan (40 prosenttia) ja sukulaisten ja ystävien (23 prosenttia) tuen puute arvioitiin harvemmin vaikuttaviksi, mutta kuitenkin yleisiksi syiksi. Naiset pitivät kaikkia mainittuja syitä – lukuun ottamatta perhearvojen vähäistä merkitystä – miehiä useammin tärkeinä syinä lapsettomuuteen. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että 20–24-vuotiaat pitivät hieman muita ryhmiä harvemmin syynä lapsettomuuteen

Kuva 6. Miksi suomalaiset lykkäävät lasten hankintaansa tai pidättäytyvät siitä? (Lainiala 2014, 59.)

”nuorten halua elää vapaina ja riippumattomina”, puuttuvia perhearvoja tai työelämän vaatimuksia. (Lainiala 2014, 58–59.) (Kuva 6). Kysymyksen kritiikki voidaan osoittaa siihen, että kysymys on kohdistettu ”suomalaisten” käsityksiin, ei henkilökohtaisen päätöksenteon arviointiin. Näin kysymys kuvastaa ensisijassa kansalaisten käsityksiä muiden kansalaisten käsityksistä ja sen käyttökelpoisuus varsinaisen lapsen hankinnan motiiveihin on arvattavasti vähäinen.

4. Tutkimustehtävän täsmennys

Syntyvyyteen liittyvä tutkimus on Suomessa kohdistunut kansalaisten arvoihin, työhön ja työelämään sekä sosiaalipolitiikkaan. Syntyvyyttä on tarkasteltu erityisesti työllisten ja työmarkkinoiden näkökulmasta ja palkansaajien työmarkkina-aseman erityisnäkökulmista. (Sutela 2013.) Tarkastelun ulkopuolelle ovat tällöin jääneet työttömät ja muut työvoiman ulkopuolella olevat kansalaiset. Miittisen ja Rotkirchin (2008) tutkimus kohdistui lapsettomiin ja yhden lapsen vanhempiin. Tällöin kokonaiskuvasta katosivat kaksi- ja useampilapsiset kansalaiset.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu selvitti 2011 alueellisella opiskelijakyselyllä perhepolitiikkaan liittyviä tavoitteita ja motiiveja. Syntyvyyttä on sivuttu useissa Eurooppa-tason ja kansallisissa kyselyissä erityisistä näkökulmista. Syntyvyyteen vaikuttavat työmarkkinoiden ja talouden lisäksi kulttuuriset toimintamallit, joihin liittyy monia, myös keskenään ristiriitaisia, arvoja ja asenteita.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa yleiskuva 18–40-vuotiaiden kansalaisten perhepoliittisista arvoista ja tavoitteista. Tutkimus perustuu alueellisesti edustavaan kyselyyn, jonka kohteena oli 1 200 kansalaista. Tutkimuksen kohteena on syntyvyys, jota ilmentää tavoiteltu ja toteutunut lasten määrä.

Tutkimus kohdistuu neljään painopisteeseen, joiden olemusta ja vaikutusta syntyvyyteen tutkitaan empiirisesti.

1. Perhe-arvot ja niiden vaikutus syntyvyyteen
2. Työ
 - I. Työllisyyden, opiskelun, työttömyyden,
 - II. Sosioekonomisen aseman, tulojen ja
 - III. Työmarkkina-aseman vaikutus syntyvyyteen
3. Sosiaalipolitiikan ja palvelujärjestelmän toiminta ja vaikutus syntyvyyteen
4. Yleisen tiedonvälityksen ja asenneilmapiirin luonne ja vaikutus syntyvyyteen.

Tavoitteena on tuottaa kuvaus kansalliseen syntyvyyteen vaikuttavista tekijöistä 18–40-vuotiaiden kansalaisten näkökulmasta. Mikään sosiaalinen toimintamalli ei dominoi kaikkea käyttäytymistä. Tarkoituksena on siksi alustavasti tarkastella jakoja ja toisistaan poikkeavia arvopohjaisia ja toiminnallisia konsepteja.

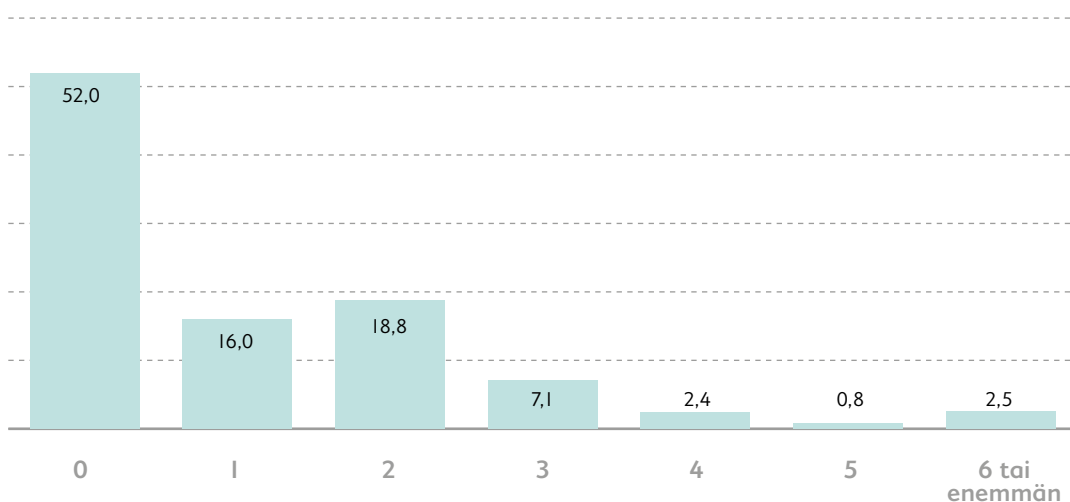
5. Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Kysely kohdistui 1 200 suomalaiseen 18–40-vuotiaaseen naiseen ja mieheen. Otos suoritettiin niin, että se on alueellisesti edustava. Aineistoon valittiin 60 prosenttia naisia ja 40 prosenttia miehiä sen oletuksen varassa, että naisilla on lopulta enemmän vaikutusvaltaa lapsen synnyttämiseen kuin miehillä. Otos vakioitiin niin, että ikäluokat olivat tasaisesti edustettuina. Aineisto koottiin keväällä 2015.

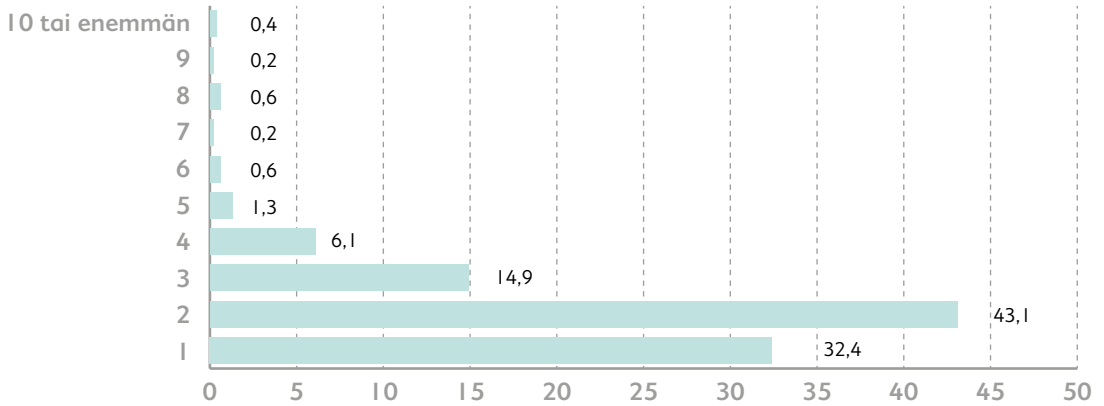
5.1 Aineiston kuvaus

Vastaajien talouksista 52prosenttia oli lapsettomia. Alle 18-vuotiaita lapsia asui yksi 16 prosenttissa talouksia, kaksi 18,8 prosenttissa talouksia ja kolme 7,1 prosenttissa talouksia. Vajaalla 6 prosentilla talouksia oli taloudessa enemmän lapsia. (Kuva 7.)

Kuva 7. Alle 18-vuotiaiden lasten lukumääristä vastaajien talouksissa.

Kuva 8. Lapsia saaneiden vastaajien lukumäärä

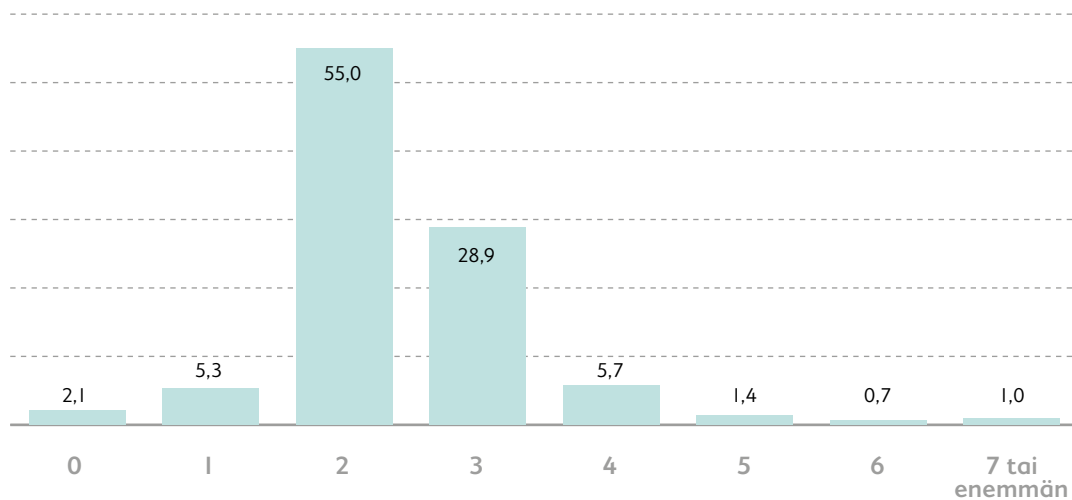
Jos vastaajalla oli biologisia lapsia, oli yleisin lapsiluku kaksi. Miltei kolmannella oli yksi lapsi ja joka neljännelle kolme tai useampia lapsia. (Kuva 8.)

Suomalaiset 18–40-vuotiaat kansalaiset ilmoittivat haluavansa keskimäärin 2,44 lasta (kuva 9). Kahta lasta toivoi 55 prosenttia ja kolmea 29 prosenttia, neljää lasta 6 prosenttia ja yhtä lasta 5 prosenttia vastaajista. Viittä tai useampaa lasta toivoi 3 prosenttia vastaajista. Lapsettoman elämäntavan on valinnut 2 prosenttia vastaajista. Naiset halusivat keskimäärin 2,49 ja miehet 2,35 lasta. Naiset halusivat miehiä useammin 3–6 lasta. Miehet olivat hieman naisia useammin pienen ja todella suuren lapsimäärän kannalla (Khi^2 23,935, p-arvo 0,002). Vanhempain vapaalla olevien ihanteellinen lapsimäärä on keskimäärin 2,68 ja kotiäitien ja -isien 3,17. Työllisten, työttömien ja opiskelijoiden ihanteena pitämät lapsimäärät eivät oleellisesti poikkea toisistaan. Siviilisäädyllä ei ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta haluttuun lapsilukuun. Kuitenkin eronneet ja asumiserossa olevat pitivät ihanteenaan selvästi muita suurempaa lapsilukua. Iän suhteen ihanteellisessa lapsiluvussa oli vain vähän hajontaa (kuva 10).

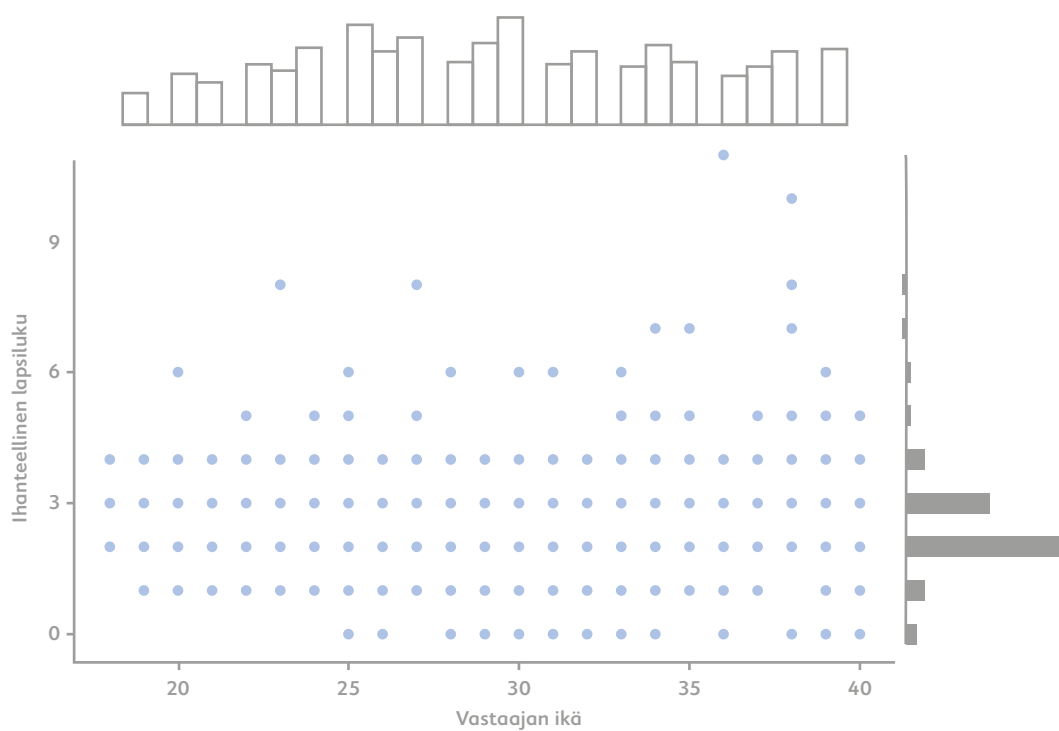
Pieni vaihtelu ihanteellisessa lapsiluvussa iän suhteen heijastuu myös siihen, että taustatekijät jakavat vastaajia hyvin heikosti ihanteellisen lapsiluvun ryhmiin (kuva 11). Regressiopuu jakautuu pääasiallisen toiminnan suhteen kahteen haaraan, joissa vasemman puoleisessa ovat työssäkäyvät ja opiskelijat, ja toisessa muut. Tässä jälkimmäisessä ryhmässä ihanteellinen lapsiluku on korkein, sillä se on keskimäärin 2,811. Vasemman puoleinen työssäkävijöiden ja opiskelijoiden haara jakautuu koulutuksen perusteella kahteen oksaan. Näissä oksissa alemman koulutustason vastaajilla (kuvassa koulutus ≤ 3) ihanteellinen lapsiluku on keskimäärin 2,488, kun se korkeammin koulutetuilla (kuvassa koulutus > 3) on 2,247. Regressiopuun oksien välillä ei ole kuitenkaan tilastollisia eroja ihanteellisessa lapsiluvussa (F 1,084, p-arvo 0,298).

Kuvassa 11 kuvataan rinnakkaiskuviolla vastaajan sukupuolen, koulutuksen, pääasiallisen toiminnan ja ihanteellisen lapsiluvun yhteyksiä. Kuva kuvaa hyvin taustatekijöiden kompleksista yhteyttä ihanteelliseen lapsilukuun. Kumpikaan Vastaajan sukupuolella (t -1,194, p-arvo 0,233), koulutuksella (F 0,558, p-arvo 0,732) tai pääasiallisella toi-

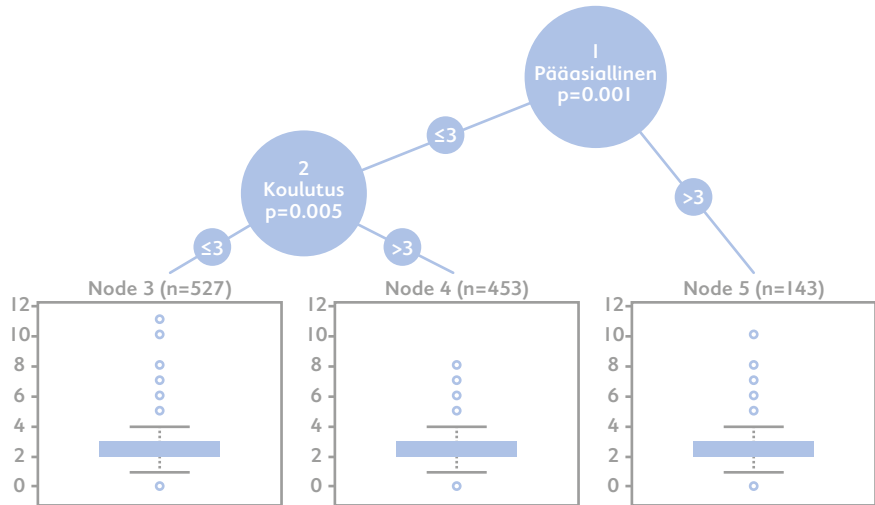
Kuva 9. Mikäli olet suunnitellut hankkivasi lapsia, mikä on mielestäsi ihanteellisin luku

Kuva 10. Hajontakuvio vastaajan iästä ja ihanteellisesta lapsiluvusta.

Kuva 11. Regressiopuu ihanteellisesta lapsiluvusta ja taustamuuttujista

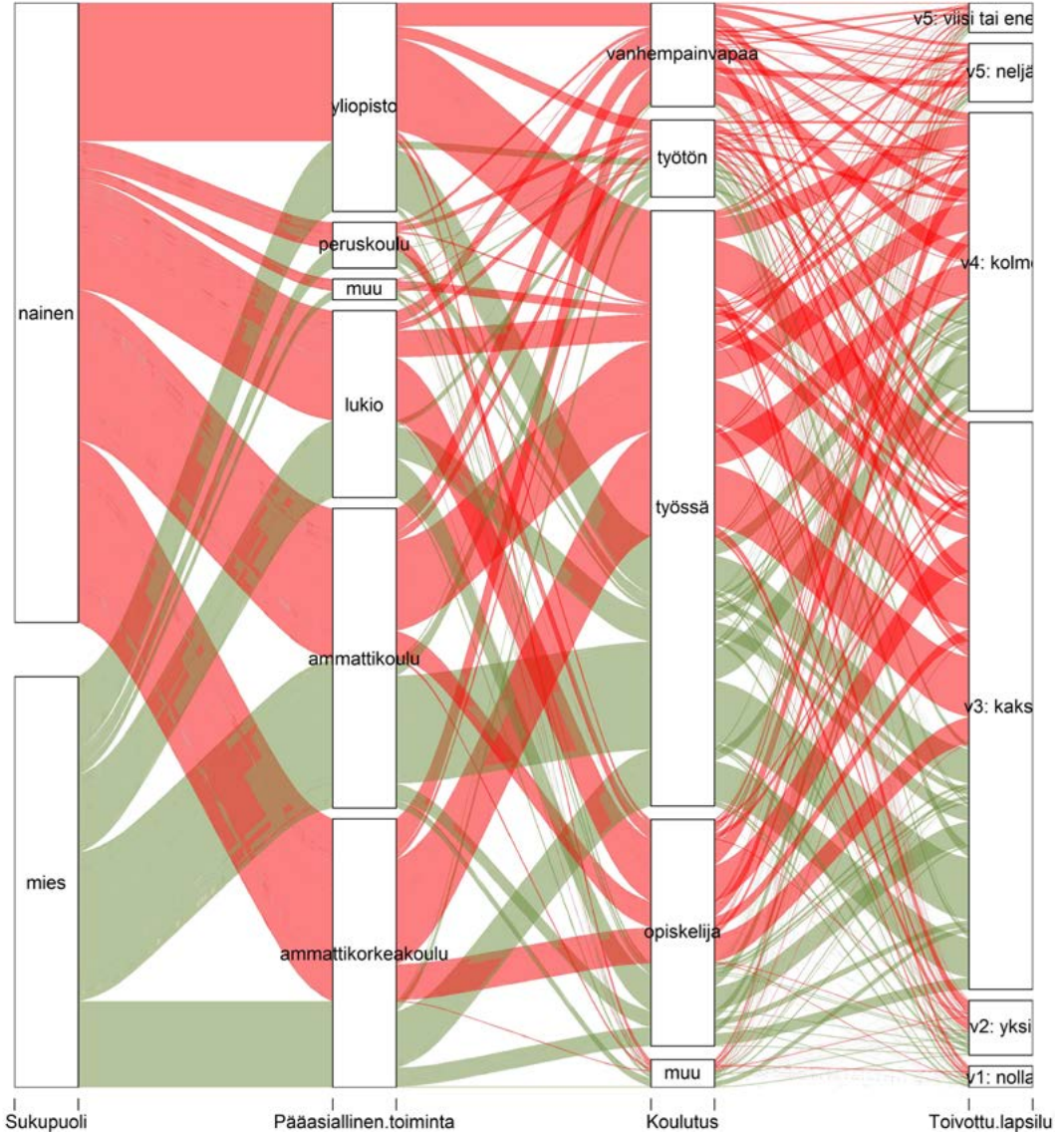
minnalla (F 0,973, p -arvo 0,421) ei ole yhteyttä ihanteelliseen lapsilukuun. Kuvasta nähdään, että suurin osa vastaajista riippumatta sukupuolesta, koulutuksesta ja pääasiallisesta toiminnasta ilmoittavat ihanteelliseksi lapsiluvuksi 2.

5.2 Käytetyt menetelmät

Aineiston analyysissä painottuu suorien jakautumien kuvailu. Aineistoa on myös mallinnettu regressiopuilla, logistisella regressioanalyysillä sekä multinominaalisella mallilla. Erilaisien regressiomallien päätarkoituksena oli yleisesti selvittää lapsien hankintaan ja ihanteelliseen lapsilukuun liittyviä tekijöitä. Regressiopuuta käytettiin osittamaan vastaajia ihanteellisen lapsiluvun mukaan pienemmiksi ryhmiksi ja kuvaamaan näitä ryhmiä osittava ehtoja (ks. menetelmä Hothorn ym. 2006). Logistista regressioanalyysiä käytettiin etsittäessä lapsien hankintaan vaikuttavia tekijöitä (ks. menetelmästä Hosmer & Lemeshow 2000). Multinominaalista mallia käytettiin tutkittaessa, että mitkä tekijät selittävät lapsettomuutta. Aineistoon sovitettiin myös uudenlaista ryhmittelyanalyysiä, joka muodostettiin luokitteluasteikollisista muuttujista (ks. lisää Huang 1997). Uusi menetelmä mahdollisti useiden taustamuuttujien samanaikaisen tarkastelun.

Regressiomallien tulosten tarkastelun yhteydessä käytettiin selittävien tekijöiden suhteellisen tärkeyden indikaattoreita. Näiden tarkoituksena oli selvittää selittävien tekijöiden merkittävyyttä eli sitä, mistä tekijöistä lapsien hankinta tai ihanteellinen lapsiluku pääosin johtuivat. Nämä indikaattorit siis pyrkivät tilastollisen yhteyden lisäksi kuvaamaan tekijöiden merkitystä tutkittavan ilmiön selittäjinä. Tämän selvittäminen

Kuva 12. Rinnakkaiskuvio sukupuolesta, pääasiallisesta toiminnasta, koulutuksesta ja ihanteellisesta lapsiluvusta.

on tärkeää, jotta esimerkiksi tuloksista johdetut johtopäätökset ja toimenpiteet kohdentuisivat täsmällisesti tärkeimpiin ilmiötä sääteleviin tekijöihin. Aineiston tiivistämisessä on käytetty pääkomponenttianalyysiä, jolla muodostettiin useista kysymyksistä kiteytettyjä ulottuvuuksia.

Ryhmien välisiä eroja testattiin pääasiassa varianssianalyysillä (testisuure F), t -testillä (testisuure t) ja χ^2 -testillä (testisuure χ^2). Tilastolliset testit tehtiin, jotta voidaan varmistua, että havaitut ryhmien väliset erot eivät johdu sattumasta. Tilastollisten erojen testaaminen on tärkeää muun muassa aineistosta muodostettujen johtopäätösten tekemistä varten. Pääsääntöisesti tilastollisten erojen merkitsevyytenä on käytetty 5 prosentin riskitasoa (ks. lisää Metsämuuronen 2009). Aineiston analyysi suoritettiin pääosin R-ohjelmalla. Joissakin tilastollisissa testauksissa käytettiin myös SPSS-ohjelmaa.

6. Lasten hankintaan liittyviä tekijöitä

6.1 Työmarkkina-asema ja työpaikan suhtautuminen lapsiin

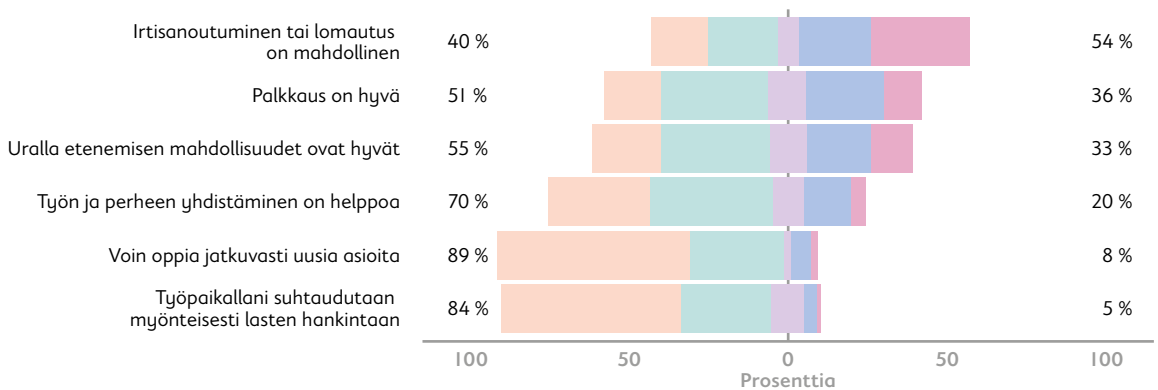
Yleisesti vastaajien mielestä työpaikalla suhtaudutaan myönteisesti lasten hankintaan (kuva 13). Noin 84 prosenttia vastaajista hyväksyy täysin tai jossain määrin väittämän siitä, että työpaikalla suhtaudutaan myönteisesti lasten hankintaan. Vastaajat kokevat pääsääntöisesti myös työn ja perheen yhdistämisen helpoksi, sillä 70 prosenttia vastaajista yhtyi tähän väittämään ainakin jossain määrin. Työmarkkina-asemaan ollaan myös pääsääntöisesti tyytyväisiä. Yli 50 prosenttia vastaajista kokee oman palkkauksen ja uralla etenemisen mahdollisuutensa hyvinä. Suurin osa vastaajista kokee mahdolliseksi myös uusien asioiden oppimisen (kuva 13). Epävarmuutta aiheuttaa irtisanomisuhka: 40 prosenttia vastaajista oli täysin tai jossain määrin samaa mieltä irtisanomisuhasta.

Naisten ja miesten välillä on työmarkkina-asemassa vain vähän eroja (kuva 14). Ainoa tilastollinen ero naisten ja miesten välillä on suhtautumisessa palkkaukseen. Naisista 41 prosenttia on tyytymättömiä palkkaukseen kun miehistä vastaava osuus on 31 prosenttia ($t\ 2,552$, p -arvo $0,011$). Irtisanoutumista pitää mahdollisena naisista 40 prosenttia ja miehistä 39 prosenttia vastaajista. Sukupuolesta riippumatta suurin osa vastaajista pitää myös uralla etenemisen mahdollisuuksia hyvinä. Naisista ja miehistä 89 prosenttia näkee, että voi työssään oppia jatkuvasti uusia asioita.

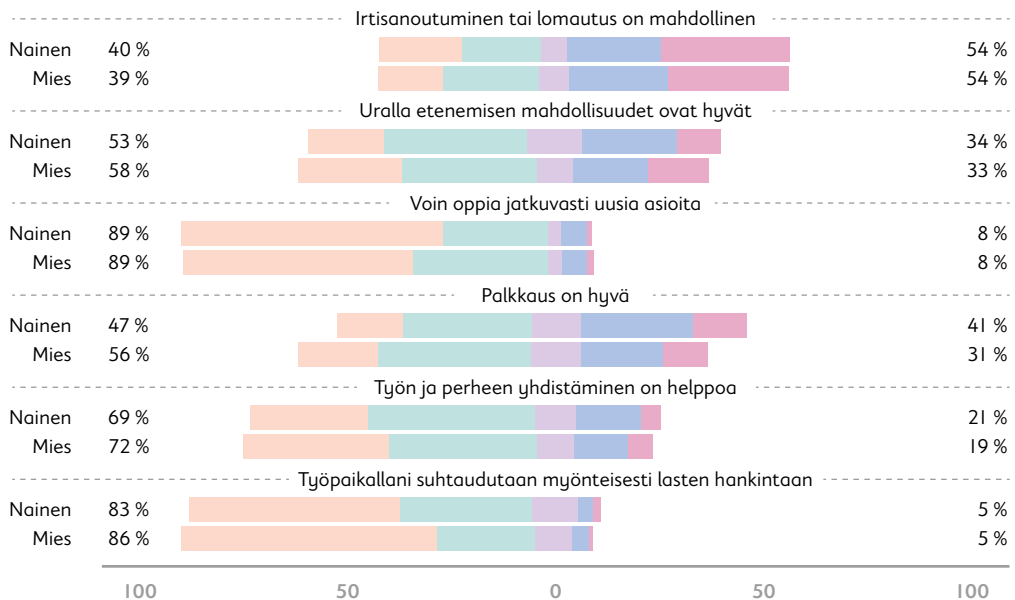
Työpaikan suhtautumista lapsiin käsittelevissä kysymyksissä ei ole sukupuolten välillä tilastollisia eroja (kuva 14). Naisista 69 prosenttia ja miehistä 72 prosenttia on täysin tai jossain määrin samaa mieltä siitä, että työn ja perheen yhdistäminen on helppoa. Naisista ja miehistä noin 20 prosenttia on jossain määrin tai täysin erimieltä tästä. Myönteisemmin vastaajat suhtautuvat väittämään ”työpaikallani suhtaudutaan myönteisesti lasten hankintaan”. Naisista 83 ja miehistä 86 prosenttia on tämän väittämän kanssa täysin tai jossain määrin samaa mieltä. Naisista ja miehistä 5 prosenttia ei hyväksy tätä väitettä.

Työtehtävä vaikuttaa selvästi vastaajien työmarkkina-asemaan (kuva 15). Vähiten täysin tai jossain määrin samaa mieltä irtisanoutumisen tai lomautuksen mahdollisuudesta

Kuva 13. Vastaajien näkemyksiä työmarkkina-
asemasta ja työpaikan suhtautumisesta lapsiin.

Kuva 14. Naisten ja miesten näkemyksiä työmarkkina-
asemasta ja työpaikan suhtautumisesta lapsiin.

ovat yrittäjät* ja muissa työtehtävissä toimivat. Näissä ryhmissä 22 ja 17 prosenttia vastaajista piti vähintään jossain määrin mahdollisena irtisanoutumista tai lomautusta. Nämä kaksi ryhmää eroaa myös tilastollisesti merkitsevästi muista ryhmistä (F7,231, p-arvo <0,001). Lähes puolet alemmista toimihenkilöistä pitää irtisanoutumista tai lomautusta mahdollisena. Työntekijöistä tätä mieltä on noin 43 prosenttia vastaajista.

Ryhmät eroavat toisistaan myös uralla etenemisen mahdollisuuksissa. (F 11,490, p-arvo <0,001). Parhaimpina mahdollisuuksiaan pitävät yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt. Huonoimmat etenemismahdollisuudet ovat työntekijöillä ja muuhun työtehtävryhmään kuuluvilla. Myös uusien asioiden oppimisessa työssä on eroja työtehtävien välillä (F 4,580, p-arvo 0,001). Vähintän uuden asioiden oppimista kokevat työntekijät, jotka eroavat muista ryhmistä lukuun ottamatta alempia toimihenkilöitä. Ylempien toimihenkilöiden ja yrittäjien ryhmässä yli 90 prosenttia vastaajista on täysin tai jossain määrin samaa mieltä tämän väittämän kanssa. Ryhmät eroavat toisistaan myös palkkauksessa (F 7,085, p-arvo <0,001). Tilastollinen ero koskee työntekijöitä ja ylempiä toimihenkilöitä. Työntekijöistä 46 prosenttia on täysin tai jossain määrin tyytyväinen palkkaukseensa, kun vastaava osuus on ylemmillä toimihenkilöillä 66 prosenttia.

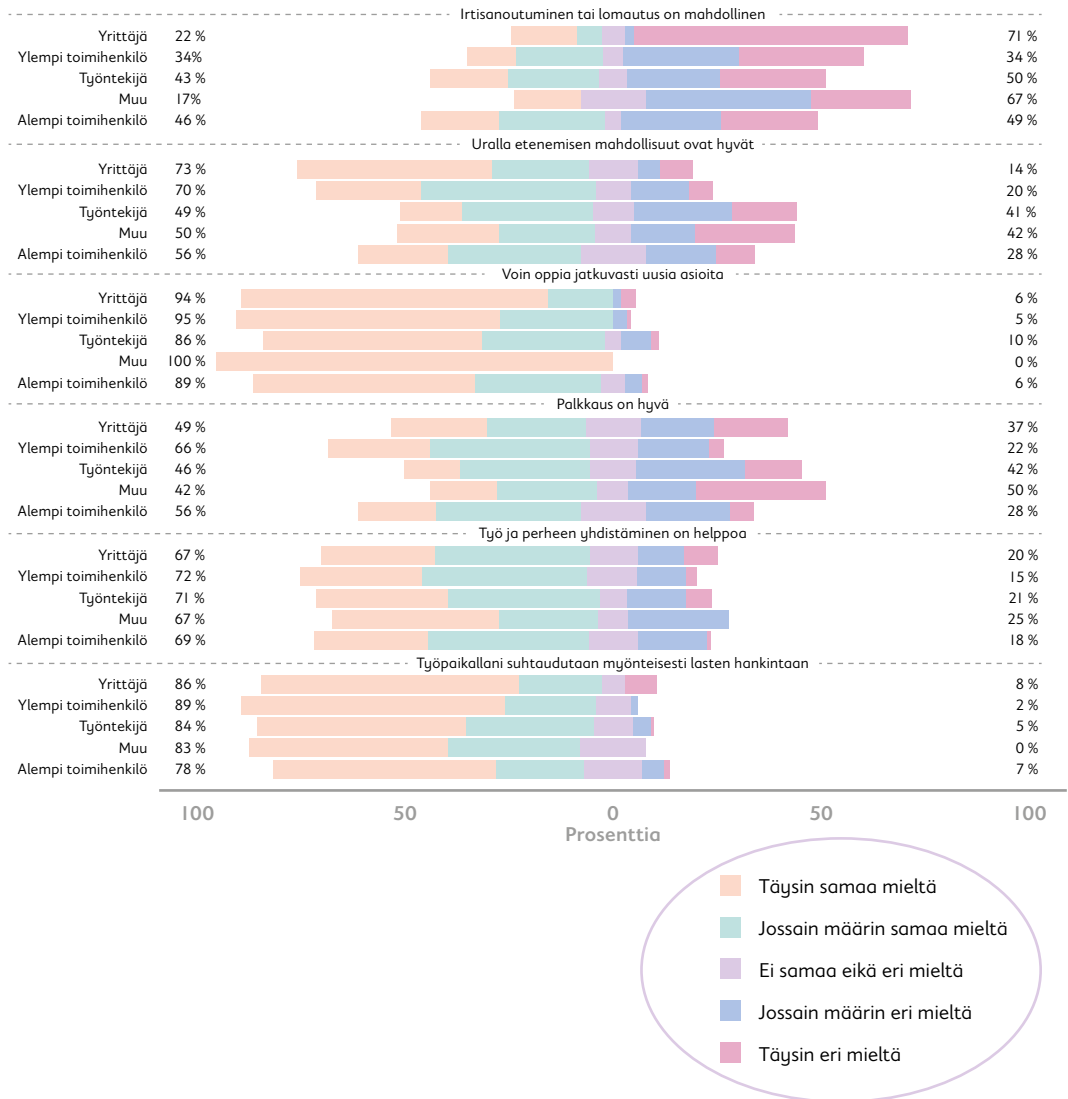
Työpaikan suhtautumista lapsiin käsittelevissä kysymyksissä ei ole työtehtävien välillä tilastollisia eroja. Työtehtävistä riippumatta työn ja perheen kokee helpoksi suurin osa vastaajista (kuva 15). Eniten eri mieltä tämän väittämän kanssa on muissa työtehtävissä työskentelevät sekä yrittäjät. Työpaikoilla suhtaudutaan pääosin myönteisesti lasten hankintaan. Jossain määrin erimielttä tästä asiasta on 8 prosenttia yrittäjistä ja 7 prosenttia alemmista toimihenkilöistä.

Työmarkkina-asemasta muodostettiin summamuuttuja laskemalla yhteen irtisanoutumista, uralla etenemisen mahdollisuuksia, oppimiseen ja palkkaukseen liittyvät kysymykset. Laskentaa ennen irtisanoutumista kuvaavan kysymyksen vastausasteikko käännettiin, jotta se olisi samanlainen kuin muissa kysymyksissä. Summamuuttujasta muodostettiin kvartiililuokat, joihin jokaiseen kuuluu noin 25 prosenttia vastaajista. Alakvartiiliin kuuluvat ne vastaajat, joiden työmarkkina-asema on omasta mielestään parhain. Vastaavasti yläkvartiiliin kuuluvat vastaajat kokevat asemansa heikoimmaksi. Luokkien välillä on pienenä eroja aikomuksissa hankkia lapsia, mutta nämä erot eivät ole kuitenkaan tilastollisesti merkitsevät (K χ^2 4,205, p-arvo 0,649). Myöskään ihanteellisessa lapsiluvussa ei ole eroja työmarkkina-asemakvartiilien suhteen (F 4,258, p-arvo 0,232). Erot ihanteellisessa lapsiluvussa ovat pieni kvartiilien kesken (taulukko 2).

Työmarkkina-aseman yhteyttä lasten hankintaan myös tarkisteltiin logistisella regressiomallilla, jotta voitiin varmistua summamuuttujan yhteydestä lasten hankintaan. Logistisessa regressiomallissa selitettävänä muuttujana oli se, onko vastaajalla lapsia vai ei. Selittävinä muuttujina käytettiin muodostettua työmarkkina-asemaa kuvaavaa summamuuttujaa, koulutusastetta, työaikaa viikossa ja tulotasoa. Malli sovitettiin normaalisti sekä ikä- ja sukupuolivakioituna. Näiden mallien tulokset on koottu taulukkoon 3. Regressiokertoimien perusteella työmarkkina-asemaa kuvaava summamuuttuja ei ole yhteydessä lapsien hankintaan kummassakaan mallissa. Sen sijaan lapsien hankintaan

* Yrittäjät ovat ilmeisesti tulkinneet asiaa yrityksensä henkilökunnan osalta.

Kuva 15. Työtehtävä ja näkemyksiä työmarkkina-
asemasta ja työpaikan suhtautumisesta lapsiin.

Taulukko 2. Työmarkkina-asevaluokka ja suhtautuminen lasten hankintaan sekä ihanteelliseen lapsilukuun.

Muuttuja	Ryhmä			
	Alakvartiili	II kvartiili	III kvartiili	Yläkvartiili
On lapsia (%)	45,0	42,3	47,6	44,5
Aikoo hankkia lapsia (%)	37,7	35,4	32,9	30,7
Ei hanki lapsia (%)	17,2	22,3	19,5	24,8
Ihanteellinen lapsiluku	2,43	2,21	2,33	2,38

Taulukko 3. Logistisen regressiomallin tulokset selitettäessä sitä, onko vastaajalla lapsia. Tilastollisesti merkitsevät selittävät muuttujat lihavoituna taulukossa.

Mallissa mukana vain työelämässä olevat vastaajat (n=690)

Malli	Muuttuja	Kerroin	Keskiarvo	t-arvo	p-arvo
Vakioimaton (Nagelkerke R ² 0,069)	Vakio	-2.393	0.497	23.157	<0.001
	Summamuuttuja	0.039	0.026	2.199	0.138
	dummy korkeakoulutettu	-0.600	0.199	9.085	0.003
	Työaika viikossa	0.000	0.002	0.005	0.947
	Tulot	0.462	0.084	30.245	<0.001
Ikä- ja sukupuoli- vakioitu (Nagelkerke R ² 0,090)	Vakio	-2,878	0,502	32,843	<0.001
	Summamuuttuja	0,051	0,027	3,694	0,055
	dummy korkeakoulutettu	-0,449	0,202	4,883	0,027
	Työaika viikossa	0,000	0,002	0,000	0,990
	Tulot	0,533	0,084	40,574	<0.001

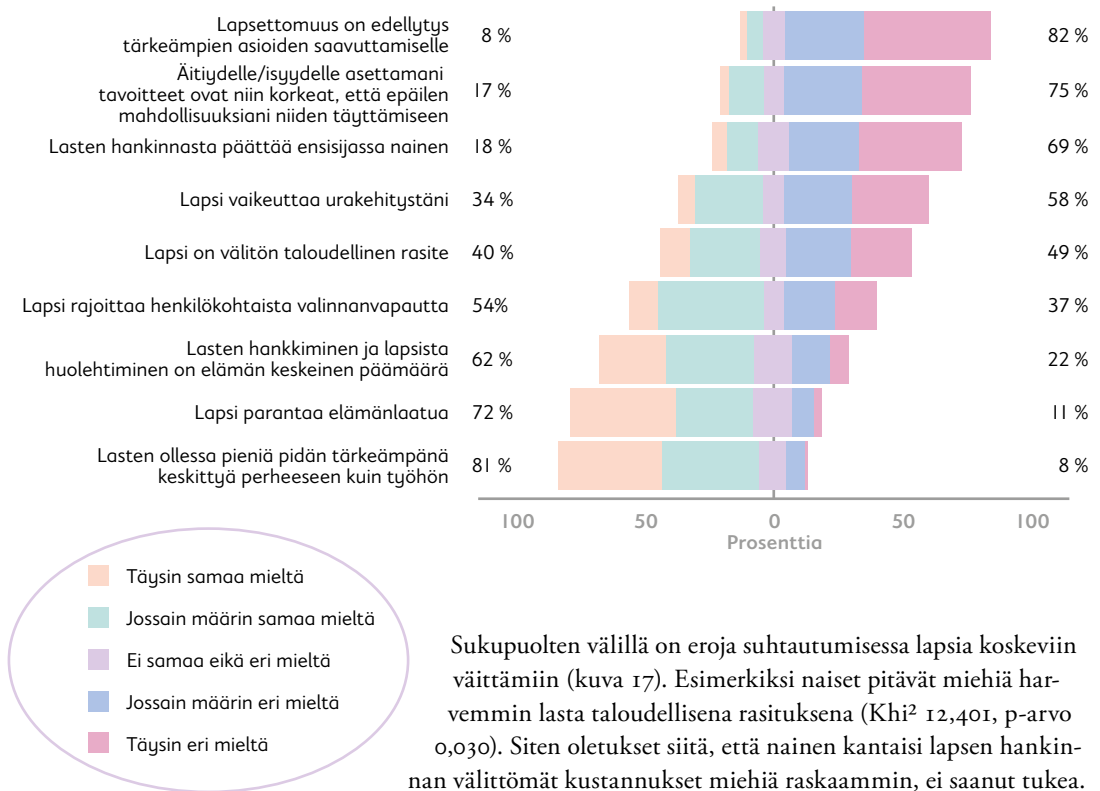
vaikuttaa vastaajan koulutustaso sekä tulot. Mikäli vastaaja on korkeasti koulutettu, on pienempi todennäköisyys, että vastaaja olisi hankkinut lapsia. Tulotaso kuvaava muuttuja vaikuttaa toisin, sillä sen perusteella korkeat tulot lisäävät todennäköisyyttä, että vastaaja olisi hankkinut lapsia. Mallit ovat kuitenkin selitystehtaan alhaisia (pseudoselitysaste Nagelkerke R², taulukko 3), mikä tarkoittaa, että työmarkkina-aseman merkitys lasten hankinnassa on kokonaisuudessaan melko pieni. Pääosin lasten hankintaa selittävät siten muut tekijät.

6.2 Lasten sopiminen omaan elämään

Suurin osa vastaajista suhtautuu myönteisesti lasten hankintaan (kuva 16). Erityisesti lasten ollessa pieniä pidetään tärkeämpänä keskittyä perheeseen kuin työhön, lasten nähdään parantavan elämänlaatua ja lasten hankkimista pidetään elämän keskeisenä päämääränä. Edellisten väittämien kanssa oli täysin tai jossain määrin samaa mieltä 81, 72 ja 62 prosenttia vastaajista (kuva 16). Suurin osa vastaajista ei myöskään koe lapsettomuuden olevan edellytys tärkeimpien asioiden saavuttamiselle tai koe äitiydelle/isyydelle asetettuja tavoitteita liian korkeina. Täysin tai jossain määrin eri mieltä näistä kahdesta väittämästä oli 82 ja 75 prosenttia vastaajista (kuva 16).

Vastaajajoukko ei kuitenkaan ole homogeeninen, sillä sitä jakaa suhtautuminen lapsen vaikutuksesta urakehitykseen, taloudelliseen tilanteeseen sekä henkilökohtaiseen valinnanvapauteen. Vastaajista 34 prosenttia on täysin tai jossain määrin samaa mieltä siitä, että lapsi vaikeuttaa urakehitystä (kuva 16). Vastaavasti vastaajista 40 prosenttia pitää lasta taloudellisenä rajoitteena ja 54 prosenttia kokee lapsen rajoittavan henkilökohtaista valinnanvapautta (kuva 16).

Kuva 16. Vastaajien suhtautuminen lapsia käsitteleviin väittämiin.

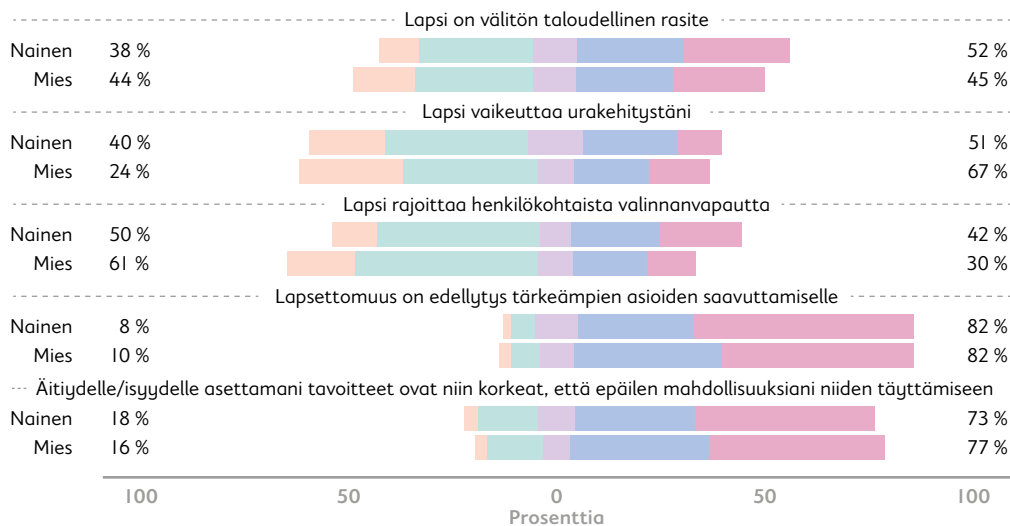

Sukupuolten välillä on eroja suhtautumisessa lapsia koskeviin väittämiin (kuva 17). Esimerkiksi naiset pitävät miehiä harvemmin lasta taloudellisenä rasituksena (Chi^2 12,401, p-arvo 0,030). Siten oletukset siitä, että nainen kantaisi lapsen hankinnan välittömät kustannukset miehiä raskaammin, ei saanut tukea. Sen sijaan oletukset siitä, että lasten hankinnan välilliset kustannukset kohdistuisivat juuri naisiin, saivat vahvistusta. Naisista 40 prosenttia ja miehistä 24 prosenttia katsoi lapsen vaikeuttavan urakehitystä. Ero sukupuolten välillä on myös tilastollisesti merkitsevä (Chi^2 39,518, p-arvo <0,001). Lasten hankinnan välilliset kustannukset näyttävät subjektiivisten arvioiden tasolla kohdistuvan sekä naisiin että miehiin, mutta voimakkaimmin naisten osalle.

Suomalaisista 54,6 prosenttia arvioi lapsen rajoittavan henkilökohtaista valinnanvapautta. Asiasta oli päinvastaista mieltä 36,9 prosenttia. Miehistä valinnanvapautensa menetystä ennakoiti 61,5 prosenttia ja naisista 49,7 prosenttia. Olisi tarkemmin tutkittava, mikä on tämä rajoitettu valinnanvapauden alue, mikä sen merkitys on perheellistymiselle ja kompensoivatko lapsen tuottamat emotionaaliset palkinnot tai sosiaaliset mallit valinnanvapauden kaventumisen. Merkittävää on, että valinnanvapauden kaventumista kokivat naisia useammin miehet (Chi^2 32,555, p-arvo <0,001). Valinnanvapauden mahdollista menetystä kavahtivat useammin he, joilla ei ollut omakohtaisia kokemuksia lapsista.

Suomalaiset pääsääntöisesti (80 prosenttia) torjuvat väitteen siitä että lapsettomuus olisi edellytys tärkeimpien asioiden saavuttamiselle (naiset 80,3 prosenttia ja miehet 79,5 prosenttia). Välineellisesti lapsiin suhtautui 8,3 prosenttia vastaajista eli 7,4 prosenttia naisista ja 9,5 prosenttia miehistä. Naisten ja miesten välillä on eroja välineellisessä suh-

Kuva 17. Naisten ja miesten suhtautuminen viiteen lapsia käsittelevään väittämään.

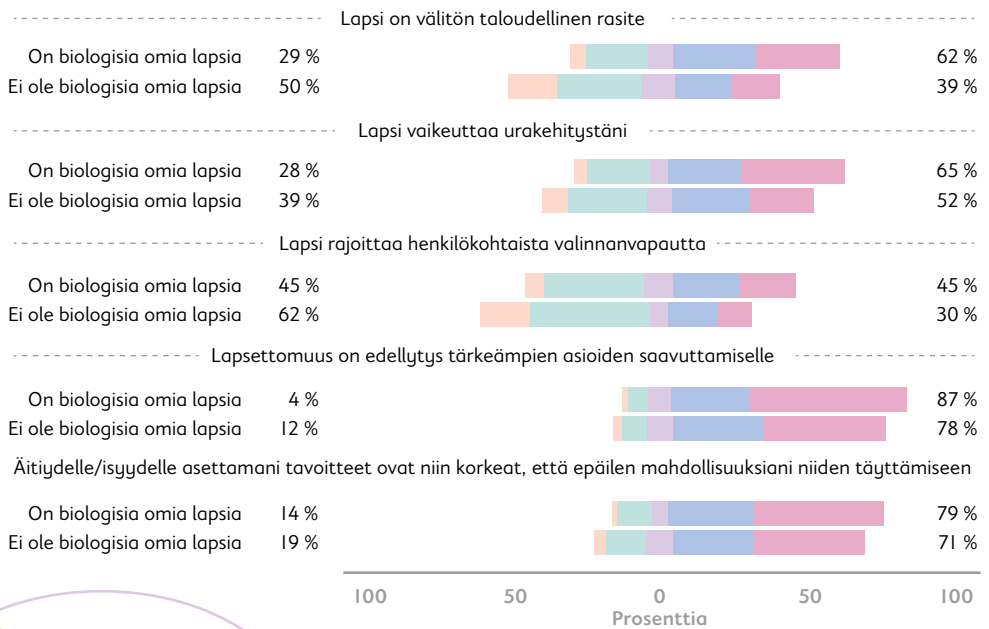
tautumisessa (Khi^2 12,908, p-arvo 0,024). Miehistä hieman suuri osa piti lapsettomuutta edellytyksenä tärkeimpien asioiden saavuttamiselle kuin naisista. Suhdeluku 80,0/8,3 ilmentää suomalaisten yleistä käsitystä lapsen itseisarvosta. Tästä huolimatta kuitenkin noin joka 12. suomalainen asettaa ainakin jossakin määrin muut kuin lapsen liittyvät tavoitteet preferenssiensä etusijalle.

Erot vanhempien ja lapsettomien välillä olivat selvät, mutta sekä lasten biologiset vanhemmat (85,1 prosenttia) että lapsettomat (76,1 prosenttia) olivat eri mieltä siitä, että lapsettomuus olisi edellytys tärkeimpien asioiden saavuttamiselle. Tätä mieltä oli vanhemmista 3,9 prosenttia ja lapsettomista 11,7 prosenttia.

Biologisista lasten vanhemmista 44,8 prosenttia ja lapsettomista 62 prosenttia piti lapsia valinnanvapauttaan rajoittavana tekijänä. Lasten vanhemmista – niukka enemmistö – 45,7 prosenttia oli eri mieltä väitteestä, että lapset rajoittaisivat valinnanvapautta. Lapsettomista 30,1 prosenttia oli samaa mieltä vanhempien kanssa. Näkemykset viittaavat jossakin määrin ”italialaiseen”, ajatteluun, jonka mukaan lasten koettiin rajoittavan äidin (ja isän) elämää (ks. Sutela 2013, 44.). Tällaisia käsityksiä toivat esille merkittävästi niin perheelliset kuin lapsettomat, miehet ja naiset.

Sobotka (2011, 71–73) ja Sutela (2013, 44.) viittasivat käsitellessään lapsettomuuden kulttuuria ajatukseen, jonka mukaan lapsettomuuteen päätyneet saattoivat perustella tilannettaan sillä, että he olisivat halunneet tarjota lapselleen ”parasta”, mutta kun sen ei arvioitu olevan mahdollista esim. työhön ja vapaa-aikaan liittyvien toimintojen osalta, olivat lapset jääneet hankkimatta. Myös suomalaisessa sosiaalisessa mediassa usein käytetty argumentti lapsettomuuden tai abortin puolesta on se, ettei asianomainen saata täyttää itse asetettuja tai ympäristön antamia vaatimuksia vanhemmuudelle. Tämä

Kuva 18. Lapsia hankkineiden ja lapsettomiin suhtautuminen viiteen lapsia käsittelevään väittämään.

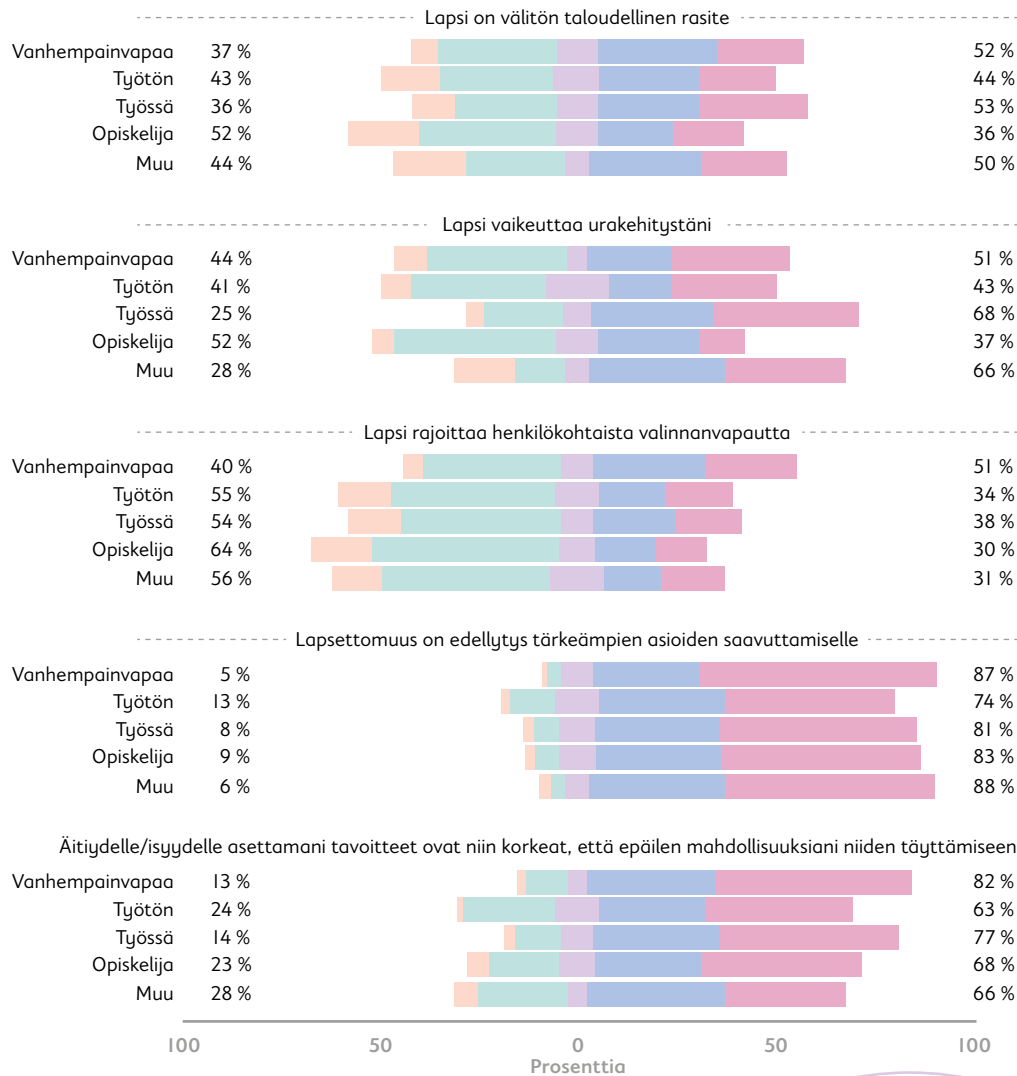
- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

ajattelu ei kuitenkaan ole Suomessa yleistä. 16,8 prosenttia vastaajista epäilee edellytyksiään vanhemmuuteen. Luottavainen kykyihinsä on 73,2 prosenttia. Miehet arvioivat hienoisesti naisia useammin täyttävänsä vanhemmuuden vaateet ja naiset ovat hieman miehiä yleisemmin epäileviä asian suhteen.

Lasten vanhemmista epäili kykyjään 14,2 prosenttia ja lapsettomista 18,7 prosenttia, Vanhemmista 79,1 prosenttia ja lapsettomistakin 68,6 prosenttia oli eri mieltä siitä, että vanhemmuuden vaatimukset ylittäisivät heidän kykynsä (kuva 18). Voidaan todeta, että lapsettomuuden kulttuuriin liittyvät ajatusrakenteet eivät ole kokonaan vieraita suomalaisten nuorten aikuisten keskuudessa, mutta ne ovat kuitenkin poikkeuksia myös lapsettomiin keskuudessa. Kaikista vastaajista miltei 75 prosenttia ja lapsien vanhemmista noin 80 prosenttia ei epäile mahdollisuuksiaan vanhemmuuden tavoitteiden täyttämässä.

Näkemykset lapsen välittömästä taloudellisesta rasituksesta poikkeavat suuresti lapsettomiin ja lasten vanhempien kesken. Lasten biologisista vanhemmista 61,5 prosenttia, mutta lapsettomista vain 38,9 prosenttia kiistää väitteen lapsen tuomasta taloudellisesta rasittavuudesta. Lasten vanhemmista 28,7 prosenttia ja lapsettomista 49,7 prosenttia arvioi lapsen taloudelliseksi rasitteeksi (kuva 18). Kun asiaa tarkastellaan toteutuneen perheellistymisen tasolla, lasten vanhemmat arvioivat (27,8 prosenttia) lapsien vaikeuttavan selvästi harvemmin uraa kuin lapsettomat (38,4 prosenttia). Vanhemmista 64,9 prosenttia ja lapsettomista 51,5 prosenttia eivät katsooneet lasten vaikeuttavan urakehi-

Kuva 19. Suhtautuminen lasten hankintaan pääasiallisen toiminnan muodostamissa luokissa.

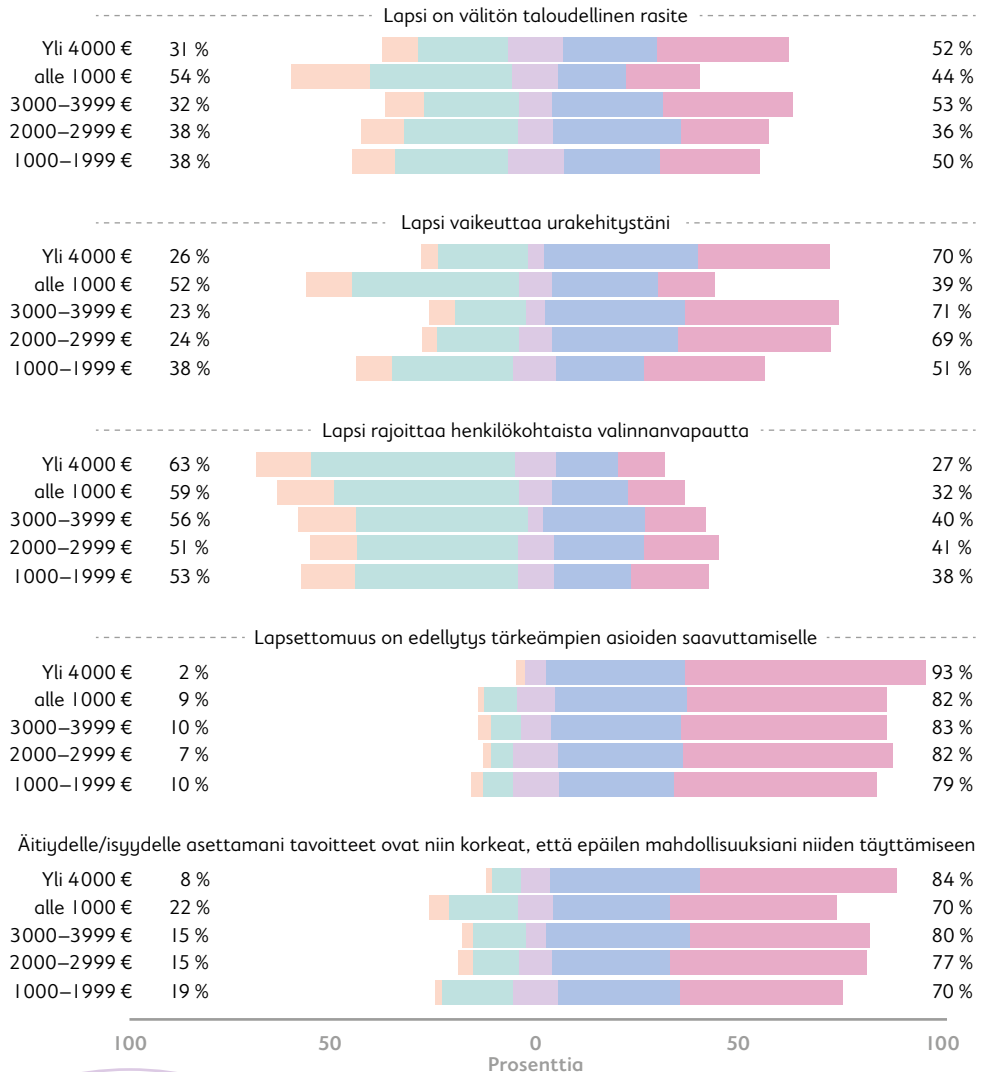

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

tystä. Tulosten perusteella näyttää siltä, että lapsiin ja lasten hankintaan liittyy vääriä uskomuksia, jotka eivät toteutuisi lapsiperheiden arjessa.

Pääasiallisen toiminnan muodostamien ryhmien välillä on selkeitä eroja suhtautumisessa lasten sopimiseen osaksi vastaajan omaa elämään (kuva 18). Lapsen kokevat olevan välitön taloudellinen rasite sekä vaikeuttavan urakehitystä eniten opiskelijat ja työttömänä olevat vastaajat (kuva 19). Opiskelijoista yli puolet kokevat lapsen taloudelliseksi rasitteeksi, kun taas työssäkäyvistä ainoastaan 36 prosenttia oli tätä mieltä. Opiskelijoista myös yli puolet kokivat lapsen vaikeuttavan urakehitystä. Työssäkäyvistä näin ajatteli vain 25

Kuva 20. Suhtautuminen lasten hankintaan tulotasoluokittain.

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

prosenttia vastaajista. Erot ovat molemmissa muuttujissa myös tilastollisesti merkitsevät (rasite Khi^2 35,262, p-arvo 0,019; urakehitys Khi^2 116,312, p-arvo <0,001),

Vähiten lapsen kokevat rajoittavan henkilökohtaista valinnanvapautta vanhempainvapaalla olevat. Heistä 40 prosenttia oli samaa tai jossain määrin samaa mieltä siitä, että lapsi rajoittaa henkilökohtaista valinnan vapautta. Muissa ryhmissä yli puolet vastaajista yhtyivät tähän näkemykseen. Erot ovat myös tilastollisesti merkitsevät (Khi^2 44,795, p-arvo 0,001). Kokemus lapsista näyttää siten vähentävän kielteistä suhtautumista lapsiin.

Lapsettomuutta pitävät edellytyksenä tärkeimpien asioiden saavuttamiselle eniten työttömät. Heistä 13 prosenttia on väittämän kanssa täysin tai jossain määrin samaa mieltä. Erot ryhmien välillä ovat kuitenkin pieniä (kuva 19), joten niiden välillä ei ole tilastollisia eroja (Khi^2 15,175, p-arvo 0,766).

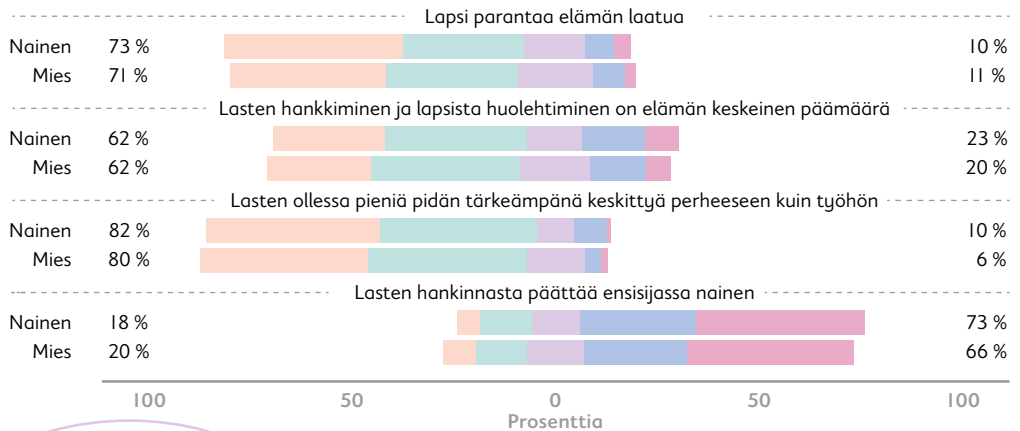
Selvästi muita ryhmiä enemmän omia mahdollisuuksiaan äiteinä tai isinä epäilevät opiskelijat, työttömät sekä ryhmään muu kuuluvat vastaajat (kuva 19). Näissä ryhmissä useampi kuin joka viides vastaaja epäilee mahdollisuuksiaan täyttää äitiydelle/isyydelle asettamansa tavoitteet. Työssäkäyvien ja vanhempain vapaalla olevista vastaajista näin ajattelee vain noin joka kymmenes. Ristiintaulukointi varmistaa suhtautumisen riippuvan vastaajan pääasiallisesta toiminnasta (Khi^2 35,666, p-arvo 0,017).

Tulotason perusteella muodostetuissa ryhmissä on selkeitä eroja suhtautumisessa lasten hankintaan (kuva 20). Lasta pitävät taloudellisenä rasitteena useimmin alhaiseen tuloluokkaan kuuluvat vastaajat (Khi^2 54,148, p-arvo <0,001). Alle 1 000 € kuukaudessa ansaitsevista vastaajista 54 prosenttia on asiasta täysin samaa tai jossain määrin samaa mieltä. Vähiten näin vastaavat yli 4 000 € kuukaudessa tienavat, joista 32 prosenttia vastaa myönteisesti tähän väittämään. Samansuuntaiset erot ovat tuloluokkien välillä myös kysyttäessä vastaajien suhtautumista siihen, miten lapsi vaikeuttaa urakehitystä (kuva 20). Alimman tuloluokan vastaajista 52 prosenttia on väittämän kanssa vähintäänkin jossain määrin samaa mieltä. Vastaavasti 3 000–3 999 € ja yli 4 000 € kuukaudessa ansaitsevien tuloluokissa sama osuus on 23 ja 26 prosenttia vastaajista. Erot tuloluokkien välillä ovat jälleen tilastollisesti merkitseviä eli suhtautuminen asiaan riippuu vastaajan tuloista (Khi^2 105,469, p-arvo <0,001). Kysyttäessä vastaajilta suhtautumista väittämään ”lapsi rajoittaa tai rajoittaisi henkilökohtaista valinnanvapautta” tuloluokkien väliset erot tasoittuvat eikä niide välillä ei ole tilastollista riippuvuutta (Khi^2 18,648, p-arvo 0,545). Kaikissa tuloluokissa suurin osa, yli 90 prosenttia vastaajista, ei pidä lapsettomuutta edellytyksenä tärkeimpien asioiden saavuttamiselle. Tässäkään kysymyksessä tuloluokkien välillä ei ole tilastollista riippuvuutta (Khi^2 19,893, p-arvo 0,465). Tuloluokka näyttää sen sijaan heikosti yhdistyvän vastaajien kokemukseen siitä, pystyvätkö he täyttämään asettamansa tavoitteet äitiydelle/isyydelle (Khi^2 29,454, p-arvo 0,079). Eniten epävarmuutta omista kyvyistä on alemmissa tuloluokissa, joissa noin 20 prosenttia vastaajista epäilee kyvykkyyttään. Vähiten epäilyjä omista kyvyistä on yli 4 000 € kuukaudessa ansaitsevien tuloluokassa.

6.3 Lapset elämän päämääränä

Perheen perustamisiässä olevista suomalaisista 70 prosenttia arvioi lapsen parantavan elämänlaatua. Naisista oli tätä mieltä 72,2 prosenttia ja miehistä 66,7 prosenttia. Naisista 10,2 prosenttia ja miehistä 10,5 prosenttia oli eri mieltä väitteestä, jonka mukaan lapsi parantaa tai parantaisi elämänlaatua (kuva 21). Lasten vanhemmista 89 prosenttia arvioi lasten parantavan ja 4,1 prosenttia heikentävän elämänlaatua. Lapsettomien osalta luvut ovat 59 ja 15,2 prosenttia (kuva 22). Jää tarkemmin selvittämättä, mikä on mekanismi, jolla lapsien arvellaan parantavan elämänlaatua. Voidaan kuitenkin olettaa, että syyt eivät ole välineellisiä vaan pikemminkin tunnetason asiat ja lapsesta huolehtimisen tuottama emotionaalinen tyydytys. (Vrt. Sutela 2013, 60–62.)

Kuva 21. Naisten ja miesten suhtautuminen neljään lapsia koskevaan väittämään.

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

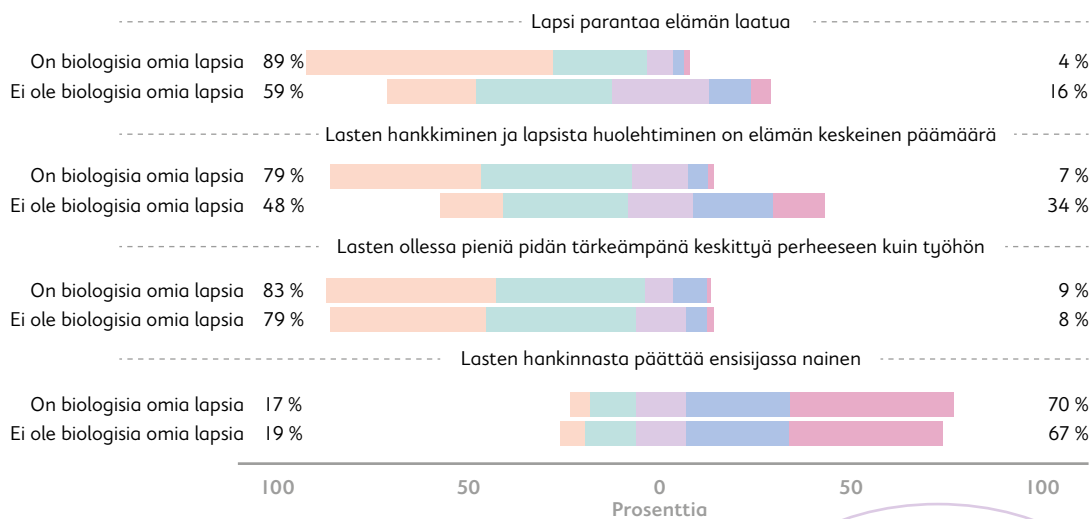
Suomalaisista 61,5 prosenttia pitää lasten hankkimista ja lapsista huolehtimista elämän keskeisenä päämääränä. Vastakkaista mieltä on 23 prosenttia. Miesten ja naisten asenteiden välillä ei ole tilastollisesti poikkeavaa eroa eikä erot suhtautumisessa poikkea toisistaan (kuva 21). Lasten vanhemmista 78,5 prosenttia piti lapsia keskeisenä elämäntehtävänä ja lapsettomistakin 47,9 prosenttia. Vastakkaista mieltä oli lasten vanhemmista 6,8 prosenttia ja lapsettomista 33,5.

Kun puhutaan lapsettomuuden kulttuurista, eivät tämä konseptin piiriin kuulu kaikki – toistaiseksi – lapsettomat suomalaiset. Pikemminkin lapsettomienkin keskuudessa lasten hankkimista ja heistä huolehtimista pidetään elämän keskeisenä päämääränä. Suomalainen ajattelutapa näyttää pikemminkin kohdistuvan lasten hankkimiseen ja heistä huolehtimiseen sukupuolesta riippumatta. Tulokset viittaavat myös siihen, että Suomessa lapselle ja perhe-elämälle annetaan korkea itseisarvo, joka on usein elämän keskeinen sisältö. Voidaan sanoa, että Suomessa vallitsee pääsääntöisesti ”puolalainen” ajattelutapa, jossa äitiys, mutta myös isyys, kuuluvat identiteettiin ja sosiaaliseen suotavuuteen (ks. Sutela 2013, 44.).

Suomen 18–40-vuotiaista kansalaista pitää 80 prosenttia lasten ollessa pieniä tärkeämpänä keskittyä perheeseen kuin työhön. Vain 8,2 prosenttia on eri mieltä väitteen kanssa. Lasten vanhemmista 82,7 prosenttia ja lapsettomista 78,8 prosenttia on samaa mieltä siitä, että perhe on työtä tärkeämpää lasten ollessa pieniä (kuva 22). Suomalaisia, niin lapsettomia kuin vanhempia, miehiä ja naisia, voidaan pitää pääsääntöisesti kotiin ja perheeseen suuntautuneena lasten ollessa pieniä. 6,0–9,6 prosenttia eri sukupuolista, vanhemmista ja lapsettomista sen sijaan ei allekirjoita sitä, että perhe olisi työtä tärkeämpää, kun lapset ovat pieniä. Heitä voidaan pitää ura- tai työkeskeisinä. (vrt. Sutela 2013, 62–64.)

Sutela (2013, 63) viittaa Hakimin (2003) käsityksiin siitä, että miesten motiivit lasten hankinnassa ovat merkityksettä, elleivät jopa harhakuvitelmia naisten tekemien päätösten rinnalla. Miesten motiiveja on tästä syystä pidetty jopa arvottomina tutkimuksen

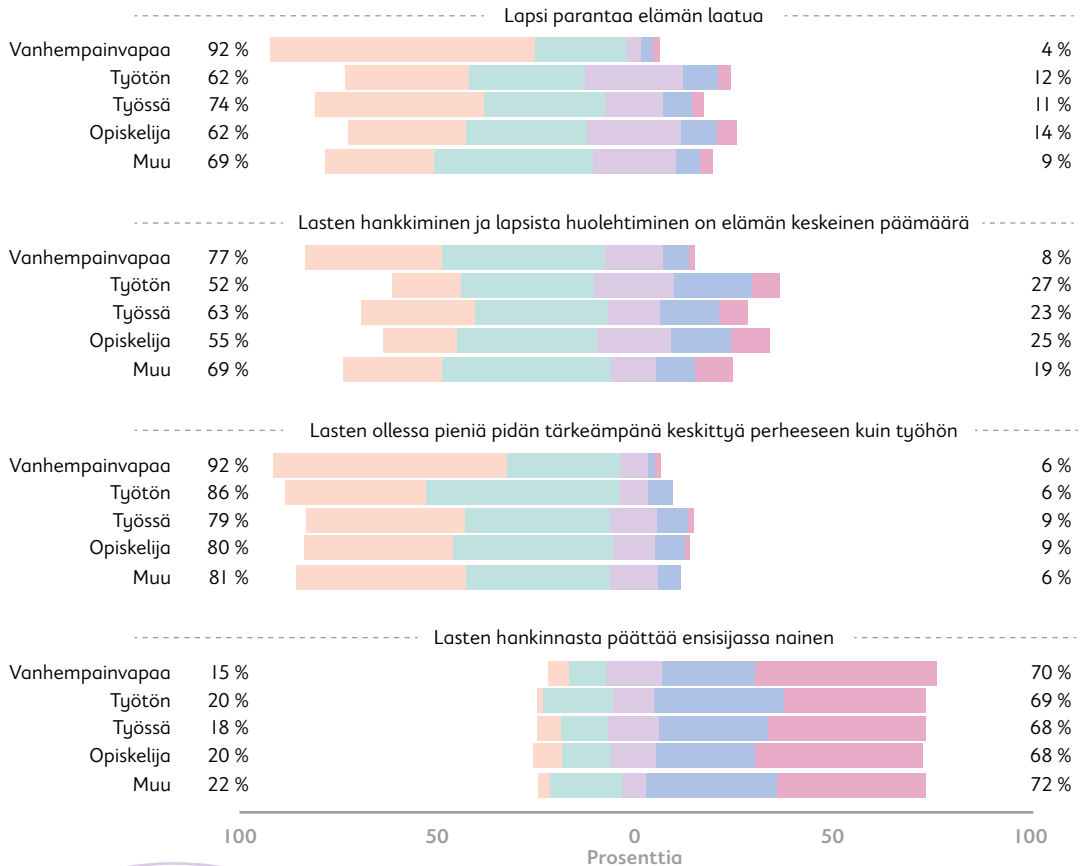
Kuva 22. Lapsia hankkineiden ja lapsettomien suhtautuminen neljään lapsia käsittelevään väittämään

kannalta. Suomalaiset eivät kuitenkaan tätä väitettä pääsääntöisesti allekirjoittaneet, sillä naisista 17,6 prosenttia ja miehistä 20 prosenttia hyväksyi väitteen siitä, että lasten hankinnasta päättää ensisijassa nainen. Toista mieltä oli 70,3 prosenttia naista ja 65,1 prosenttia miehistä. Kokemus näyttää vähentävän uskoa naisten dominanssiin, sillä lasten vanhemmista 17,1 prosenttia ja lapsettomista 18,7 prosenttia yhtyi väitteeseen. Eri mieltä väitteestä oli 70,4 prosenttia lasten vanhemmista ja 66,5 prosenttia lapsettomista kansalaisista.

Pääasiallisen toiminnan muodostamissa ryhmissä eniten samaa tai jossain määrin samaa mieltä väittämästä ”lapsi parantaa elämän laatua” ovat vanhempainvapaalla olevat vastaajat. Tässä ryhmässä 92 prosenttia suhtautui kysymykseen näin. Vähiten samaa tai jossain määrin samaa mieltä olivat työttömät ja opiskelijat, joiden ryhmissä 62 prosenttia vastaajista suhtautui asiaan näin. Erot ryhmien välillä ovat tilastollisesti merkitsevät (Khi^2 76,219, p-arvo <0,001). Lasten hankkimiseen ja lapsista huolehtimiseen elämän keskeisenä päämääränä suhtautuvat myönteisimminkin vanhempainvapaalla olevat (kuva 23). Heistä yli 77 prosenttia yhtyy tähän väittämään. Vähiten myönteisesti tähän väittämään suhtaudutaan työttömien ja opiskelijoiden ryhmissä, joissa vain hieman yli puolet vastaajista pitää lapsia elämän keskeisenä päämääränä. Tulos voi viitata siihen, että näissä ryhmissä lasten hankintaa ei eri syistä pidetä ajankohtaisena asiana. Vanhempainvapaalla olevat erottuvat muista ryhmistä selkeästi myös siinä, että he pitävät muita tärkeämpänä keskittyä lasten ollessa pieniä perheeseen kuin työhön (kuva 23). Myös työttömien ryhmässä suhtautuminen tähän on vahvasti myönteistä. Ryhmät eroavat toisistaan myös tilastollisesti (Khi^2 36,463, p-arvo 0,014). Pääasiallisen toiminnan muodostamat ryhmät eivät eroa toisistaan siinä, pitävätkö he lasten hankkimista ensisijassa naisen päätöksenä (Khi^2 22,631, p-arvo 0,307).

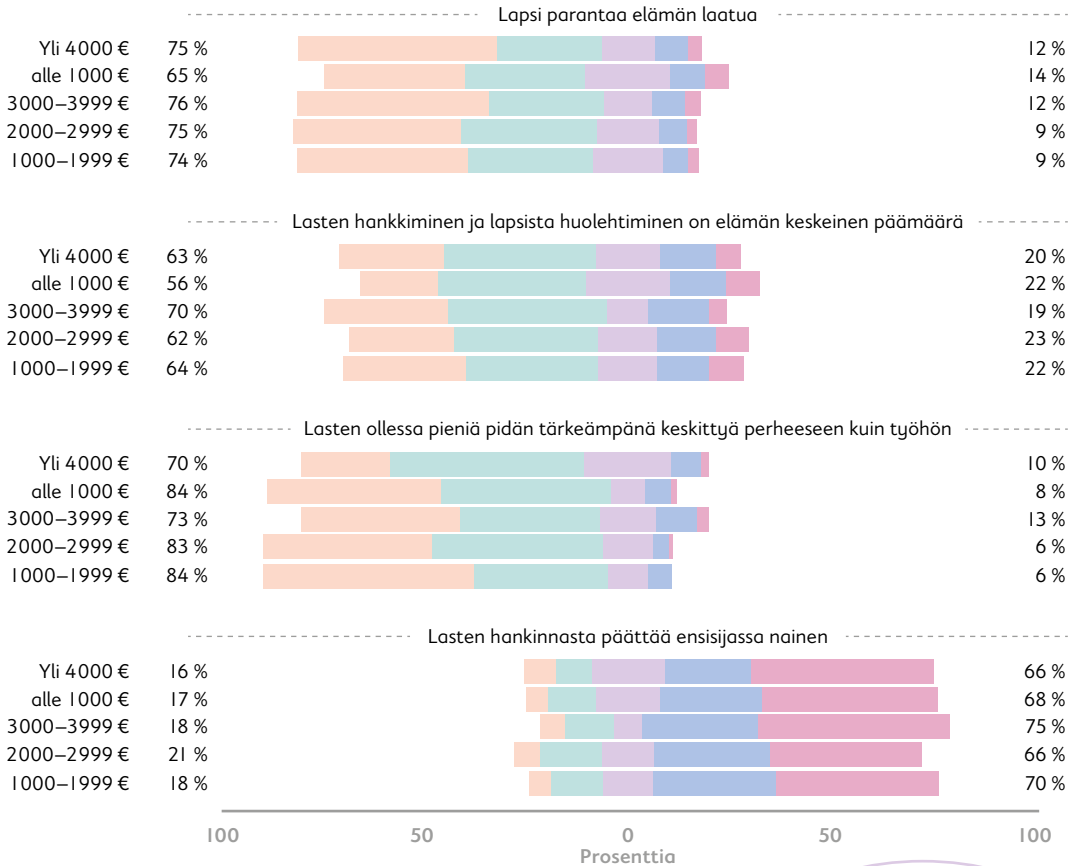
Kuva 23. Suhtautuminen lasten hankintaan pääasiallisen toiminnan muodostamissa luokissa.

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Suurin osa vastaajista on vähintään jossain määrin samaa mieltä siitä, että lapsi parantaa elämän laatua (kuva 24). Tuloluokkien välillä erot suhtautumisessa ovat pienet eivätkä ne eroa toisistaan (Khi^2 23,628, p-arvo 0,259). Tuloluokkien välillä on sen sijaan eroja siinä, miten ne kokevat lasten hankkimisen ja lapsista huolehtimisen olevan elämän keskeinen päämäärä (Khi^2 3,553, p-arvo 0,023). Myönteisimmin tähän suhtautuvat keskituloiset vastaajat, joista 70 prosenttia on vähintään jossain määrin samaa mieltä tästä asiasta. Vähiten myönteisesti suhtautuvia on alimmassa tuloluokassa, jossa osuus on 56 prosenttia. Tuloluokka on yhteydessä myös vastaajien suhtautumiseen siihen, pitävätkö he lasten ollessa pieniä tärkeämpänä keskittyä perheeseen vai työhön (Khi^2 47,334, p-arvo 0,001). Perhekeskeisyys korostuu alemmissa tuloluokissa (kuva 24), joissa yli 80 prosenttia vastaajista pitää perhettä työtä tärkeämpänä. Ylemmissä tuloluokissa vastaava osuus on noin 70 prosenttia. Tuloluokkien välillä ei ole eroja suhtautumisessa siihen, että lasten hankinnasta päättää ensisijassa nainen (Khi^2 24,648, p-arvo 0,215). Valtaosa vastaajista kokee lasten hankinnan yhteisenä päätöksenä (kuva 24).

Kuva 24. Suhtautuminen lasten hankintaan tulotasoluokittain.

Lasten hankintaan suhtautumista kuvaavista muuttujista muodostettiin jatkoanalyysijä varten pääkomponenttianalyysillä kaksi pääkomponenttia, jotka tiivistävät useiden muuttujien kokonaisuuden helpommin käsiteltäviksi ulottuvuuksiksi. Komponentit ovat käyttökelpoisia jatkoanalyysissä, jolloin malleissa ei tarvitse käyttää suurta joukkoa selittäviä muuttujia. Komponenttien tulkinta suoritetaan komponenttilatauksista. Suuret lataukset merkitsevät sitä, että muuttuja on tärkeä muodostettaessa kyseistä komponenttia. Siksi komponenttien nimeäminen tehdään usein voimakkaimmin latautuneiden muuttujien mukaan.

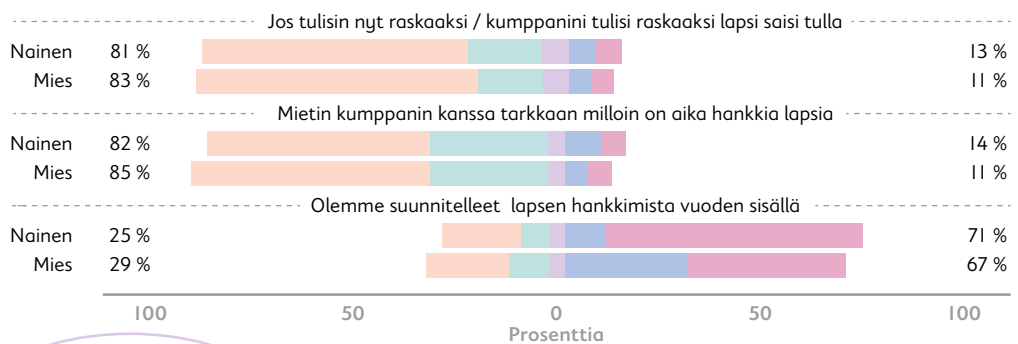
Käytetyistä kahdeksasta muuttujasta muodostui rajoitteen ja perhekeskeisyyden komponentit. Näistä rajoitteen komponentti kuvaa kielteistä suhtautumista lasten hankintaan ja korkeita pistemääriä saavat vastaajat näkevät lapsen taloudellisen rasitteena, urakehityksen ja tärkeämpien tavoitteiden vaikeuttajana ja valinnanvapauden rajoittajana sekä yleisesti epäilevät mahdollisuuksiaan äitiydessä/isyysessä (taulukko 4). Tämä komponentti selittää suhtautumiseen liittyvistä muuttujista 28,6 prosenttia. Toinen komponentti edustaa rajoitteen komponentille vastakkaista näkemystä suhtautumisessa lapsiin.

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Taulukko 4. Perhearvoja ja asenteita koskevista muuttujista muodostetut pääkomponentit.

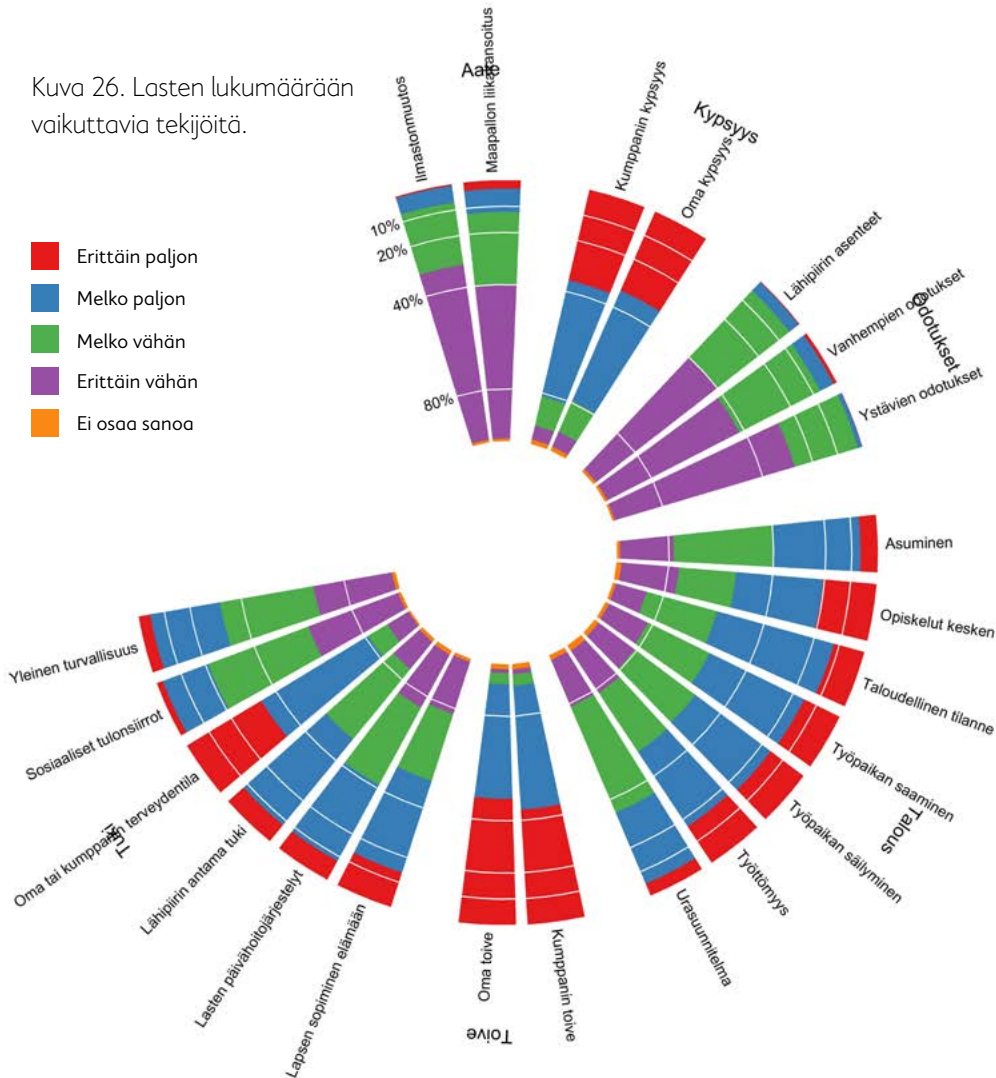
Muuttuja	Komponentti		Kommunaliteetti
	Rajoite	Perhekeskeisyys	
Lapsi on välitön taloudellinen rasite	0,571	-0,381	0,471
Lapsi vaikeuttaa urakehitystäni	0,605		0,400
Lapsi rajoittaa henkilökohtaista valinnanvapautta	0,567	-0,364	0,455
Lapsi parantaa elämän laatua		0,702	0,520
Lasten hankkiminen ja lapsista huolehtiminen on elämän keskeinen päämäärä		0,749	0,586
Lapsettomuus on edellytys tärkeimpien asioiden saavuttamiselle	0,588		0,363
Äitiydelle/isyydelle asettamani tavoitteet ovat niin korkeat, että epäilen mahdollisuuksiani niiden täyttämiseen	0,629		0,409
Lasten ollessa pieniä pidän tärkeämpänä keskittyä perheeseen kuin työhön		0,558	0,358
Selitysaste	28,6	15,9	

Kuva 25. Eräitä väitteitä lasten saamisesta sukupuolittain.

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Kuva 26. Lasten lukumäärään vaikuttavia tekijöitä.

Perhekeskeiset vastaajat kokevat lapsen parantavan elämänlaatua, lasten hankinnan olevan elämän keskeinen päämäärä ja kokevat perhe-elämän työelämää tärkeämpänä (taulukko 4). Tämä komponentti selitti suhtautumiseen liittyvien muuttujien vaihtelusta 15,9 prosenttia.

Vastaajien joukossa noin neljännes suunnittelee lapsen hankkimista vuoden sisällä kyselyhetkestä. Lasten hankinta on suunnitelmallista sillä 81,9 prosenttia naisista ja 85,3 prosenttia miehistä miettii kumppaninsa kanssa tarkkaan, milloin on aika hankkia lapsia. Jos raskaus alkaa, on $\frac{4}{5}$ naisista ja miehistä sitä mieltä, että lapsi saa tulla (kuva 25).

6.4 Lasten lukumäärään vaikuttavat muut tekijät

Lasten lukumäärään vaikuttavista tekijöistä korostuvat vastaajilla kypsytyen ja toiveeseen liittyvät tekijät. Nämä tekijät erottuvat kuvasta 26, johon on piirretty kaikkien 22 kysytyn tekijän jakaumat vastausvaihtoehdoittain. Koska kuva tiivistää kaikkien tekijöiden hajontakuvat samaan kuvaan, ovat nämä helposti vertailtaessa. Kuvasta erottuu

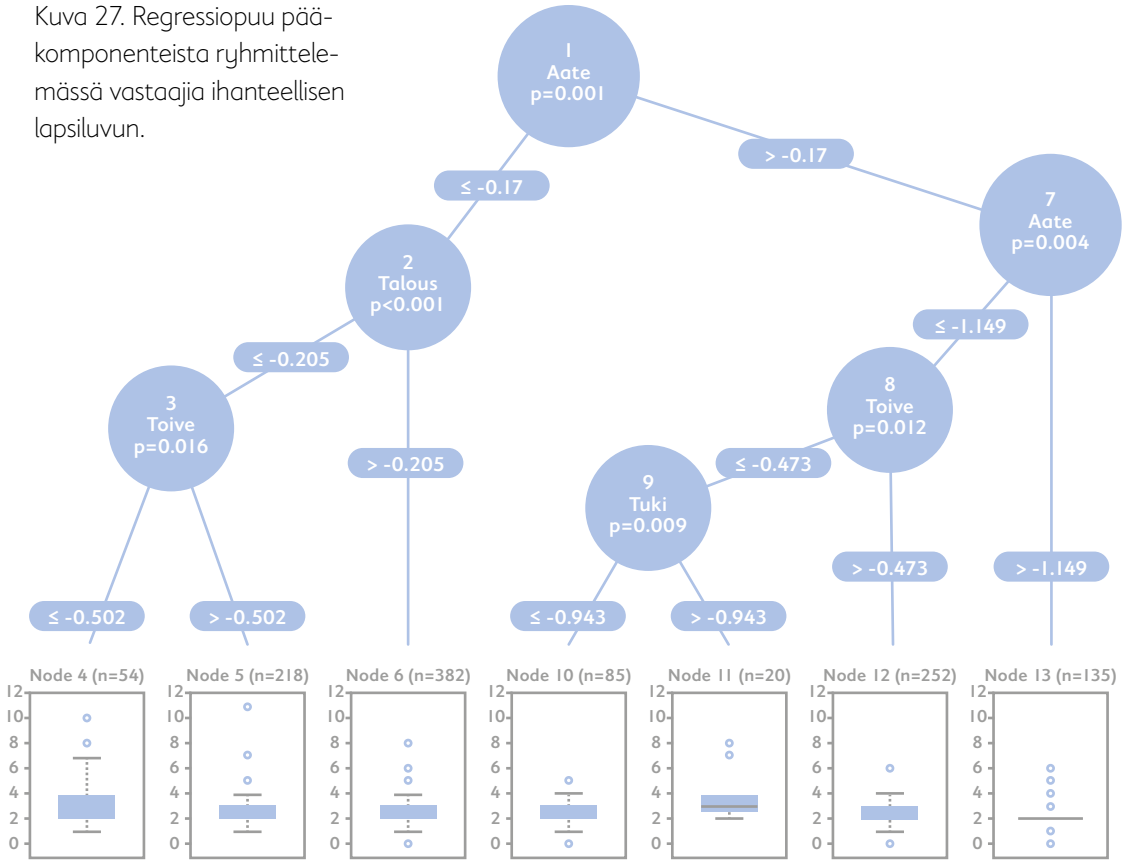
Taulukko 5. Pääkomponentit lasten lukumäärään vaikuttavista tekijöistä. Alle 0,3 lataukset jätetty merkitsemättä taulukkoon.

Muuttuja	Komponentti					
	Talous	Tuki	Odotukset	Kypsyys	Toive	Aate
Oma henkinen kypsyys				0,888		
Kumppanin henkinen kypsyys				0,887		
Oma toive					0,905	
Kumppanin toive					0,891	
Vanhempien odotukset			0,737			
Taloudellinen tilanne	0,727					
Asuminen	0,629					
Työpaikan saaminen	0,836					
Työpaikan säilyttäminen	0,801					
Opiskelujen loppuun saattaminen	0,651					
Urasuunnitelma	0,611					
Työttömyys	0,793					
Ystävien odotukset			0,820			
Lähipiirin asenteet			0,794			
Ilmastonmuutos						0,878
Maapallon liikakansoitus						0,881
Yleinen turvallisuus	0,375	0,521				
Sosiaaliset tulonsiirrot		0,676				
Lasten päivähoitojärjestelyt	0,398	0,662				
Lapsen sopiminen elämäntyylisiin		0,542				
Lähipiiristä saatavan tuen määrä		0,702				
Oma tai kumppanin terveydentila	0,364	0,477		0,323		
Selitysaste	30,646	9,810	7,910	6,787	5,194	4,667

selkeästi vaikuttaviksi tekijöiksi 4 tekijää. Oma ja kumppanin kypsyys vaikuttavat lasten lukumäärään noin 80 prosentilla vastaajia erittäin paljon tai melko paljon. Vastaava osuus on omaa tai kumppanin toivetta kysyttäessä yli 90 prosenttia. Kolmas merkittävä tekijä vastaajien perusteella on oma tai kumppanin terveydentila, joka on merkittävä tekijä noin 80 prosentille vastaajista. Myös taloudellisella tilanteella on merkitystä noin 60 prosentille vastaajia. Seuraavina merkittävänä tekijöinä vaikuttavat opiskelut ja työpaikkaa liittyvät tekijät (kuva 26). Aatetta ja lähipiirin odotuksia käsittelevillä muuttujilla on vain vähän merkitystä lasten lukumäärässä (kuva 26). Aatetta käsittelevät kysymykset vaikuttavat noin 10 prosentilla vastaajia ja lähipiirin odotuksia käsittelevät kysymykset vaikuttavat alle 5 prosentilla vastaajia.

Muodostimme edellisistä lasten lukumäärään vaikuttavista tekijöistä myös pääkomponentteja, jotka tiivistävät yhdelle ulottuvuudelle useita muuttujia. Lasten lukumäärään vaikuttavista tekijöistä muodostui yhteensä 6 komponenttia (taulukko 5). Näistä kom-

Kuva 27. Regressiopuu pääkomponenteista ryhmitelmässä vastaajia ihanteellisen lapsiluvun.

ponenteista talouskomponentti kuvaa taloudelliseen tilanteeseen, asumiseen, työpaikan saamiseen ja säilyttämiseen, urasuunnitelmaan ja työttömyyteen liittyvien tekijöiden vaikutusta syntyvien lasten lukumäärässä. Tukikomponentti korostaa sosiaalisen tuen sekä yhteisöllisen tuen merkitystä, sillä komponentille latautuvat voimakkaimmin sosiaaliset tulonsiirrot, lasten päivähoitojärjestelyt ja lähipiiristä saatavan tuen määrä. Kolmas komponentti rakentuu vanhempien ja ystävien odotuksista sekä lähipiiriin asenteista, ja se kuvaa näihin liittyvien odotusten merkitystä lasten lukumäärässä. Omasta ja kumppanin henkisestä kypsyydestä muodostuu neljäs kypsyyttä korostava komponentti. Viides puolestaan komponentti puolestaan rakentuu omasta ja kumppanin toiveesta, ja komponentti kokoaa yhteen nämä kaksi muuttujaa. Kuudennelle komponentille latautuvat voimakkaimmin aatteeseen yhdistyvät asiat ilmastonmuutoksesta ja maapallon liikakansoituksesta.

Pääkomponenttipistemääriä voidaan hyödyntää esimerkiksi tarkasteltaessa regressiopuulla, miten komponentit osittavat vastaajia ihanteellisen lapsiluvun perusteella ryhmiin (kuva 27). Regressiopuussa ryhmät määräytyvät aatteen, toiveen, talouden ja tuen komponenttien perusteella. Regressiopuuhun muodostuu oma haara niistä vastaajista, joilla lasten lukumäärän hankintaan vaikuttavat aatteen komponenttiin liittyvät tekijät. Ryhmä käsittää 135 vastaajaa eli noin 11 prosenttia vastaajista. Heidän ihanteellisen lapsiluvun keskiarvo on 1,9, mikä on selvästi muita regressiopuun lehtiä

vähemmän. Toisessa aatteen komponentin jakamassa haarassa ihanteellinen lapsiluku määryytyy toiveen ja tuen komponenttien perusteella. Suuremmissa 252 vastaajan lehdessä ihanteellisen lapsiluvun keskiarvo on 2,2. Tuen komponentti jakaa vastaajia vielä kahteen lehteen, joissa toisessa tukeen liittyvät tekijät vaikuttavat syntyvien lasten lukumäärään ja toisessa eivät niinkään. Lehdessä, jossa tuet vaikuttavat, on syntyvien lasten lukumäärä korkea, noin 3,5. Vastaavasti toisessa lehdessä, jossa tukeen liittyvät tekijät eivät korostu, lapsiluku on 2,3.

Regressiipuun toisella puolella vastaajat jakautuvat ensin talous -komponentin mukaan kahteen osaan, joista muodostuu yksi haara sekä yksi lehti. Tässä yksittäisessä lehdessä talous -komponentin tekijät vaikuttavat syntyvien lasten lukumäärään, ja ihanteellisen lapsiluvun keskiarvoksi muodostuu 2,4. Haara jakautuu toive -komponentin suhteen vielä kahteen lehteen (kuva 27). Näistä lehdistä korkeampi ihanteellinen lapsiluku on vastaajilla, joilla toive vaikuttaa vähemmän syntyvien lasten lukumäärään. Tässä lehdessä keskiarvo ihanteelliselle lapsiluvulle on 3,4. Vastaajilla, joilla toive vaikuttaa enemmän lapsiluku on alhaisempi. Sen keskiarvo on lehdessä 2,7.

6.5 Selitysmalli lasten hankintaan vaikuttavista tekijöistä

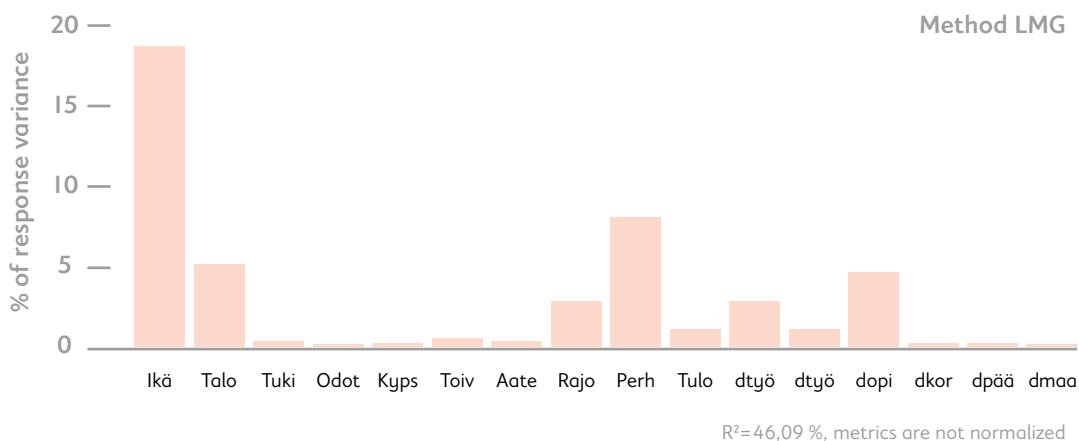
Lasten hankintaan liittyviä tekijöitä pyrittiin tunnistamaan logistisilla regressiomalleilla. Regressiomallissa selittävät tekijät valittiin pohjautuen aikaisempaan tutkimukseen (taulukko 6). Regressiomallin tulosten perusteella ikä, toiveeseen liittyvät tekijät sekä perhekeskeisyys vaikuttavat positiivisesti lasten hankintaan. Kertoimien perusteella mitä vanhempi, mitä enemmän toive vaikuttaa ja mitä perhekeskeisempi vastaaja on, sitä todennäköisemmin hänellä on lapsia. Lasten hankinnan todennäköisyyttä vähentävät työssäkäynti, työttömyys ja opiskeleminen. Myös taloustekijöiden pitäminen vaikuttavina laskee todennäköisyyttä lasten hankinnalle samoin kuin suhtautuminen lapsiin rajoittavina tekijöinä. Lähellä tilastollista merkitsevyyttä 5 prosentin riskitasolla on korkea koulutus, joka myös regressiokertoimien perusteella näyttää vähentävän lasten hankinnan todennäköisyyttä. Regressiokertoimista 10 prosentin riskitasolla merkitävä on myös asuinpaikkaa kuvaava pääkaupunkiseutu. Tämän muuttujan mukaan pääkaupunkiseudulla asuminen vähentää lasten hankinnan todennäköisyyttä, mikä viittaa lapsettoman elämäntyylin yleisyyteen pääkaupunkiseudulla verrattuna muuhun maahan. Tulosten mukaan lasten hankintaan eivät vaikuta vastaajan tuloaluokka, korkea koulutus tai tuen, odotuksen, kypsyyden ja aatteen komponentit.

Logistisen regressiomallin selittävien muuttujien suhteellista merkitystä lapsien hankinnan selittäjinä testattiin LMG-indeksillä (ks. menetelmä Grömping 2006). Lasketun indeksin perusteella vastaajan ikä on selvästi muita selittäviä muuttujia merkittävämpi selitettäessä, onko vastaajalla lapsia (taulukko 6). Ikä selittääkin yksin yli 18 prosenttia lapsien hankintaan liittyvät vaihtelusta. Toiseksi merkittävin selittäjä on perhekeskeisyys noin 8 prosentin suhteellisella osuudella. Vasta kolmanneksi merkittävimpana selittäjänä on taloudelliset tekijät, joiden suhteellinen merkitys on noin 5 prosenttia. Hieman tätä suhteellisesti vähemmän merkittäviä selittäjiä ovat opiskeleminen, työttömyys ja suhtautuminen lapsiin elämää rajoittavina tekijöinä. Näissä kaikissa muuttujissa suhteellinen merkitys on alle 5 prosenttia. Muiden selittävien muuttujien suhteellinen merkitys on alhainen niiden osuuden jäädessä alle yhteen prosenttiin (taulukko 6). Siten vaikka

Taulukko 6. Logistisen regressiomallin tulokset selitettäessä sitä, onko vastaajilla lapsia (selitysaste 0,596). Tilastollisesti merkitsevät selittävät muuttujat lihavoituna taulukossa.

Muuttuja	Kerroin	Keskivirhe	t-arvo	p-arvo
Vakio	-5,448	0,613	-8,888	<0,001
Ikä	0,245	0,019	12,565	<0,001
Talous	-0,345	0,094	-3,668	<0,001
Tuki	0,079	0,087	0,911	0,362
Odotukset	0,0007	0,087	0,009	0,992
Kypsyys	0,089	0,084	1,055	0,291
Toive	0,210	0,092	2,269	0,023
Aate	-0,100	0,092	-1,095	0,273
Rajoite	-0,5222	0,097	-5,380	<0,001
Perhekeskeisyys	0,967	0,103	9,349	<0,001
Tuloluokka	0,025	0,099	0,254	0,799
Työssä	-2,608	0,337	-7,718	<0,001
Työtön	-2,438	0,437	-5,572	<0,001
Opiskelija	-2,554	0,371	-6,870	<0,001
Korkeasti koulutettu	-0,407	0,218	-1,864	0,062
Pääkaupunki	-0,328	0,203	-1,615	0,106
Maaseutu	0,164	0,298	0,553	0,580

Kuva 28. Selittävien muuttujien suhteellinen merkitys selitettäessä, onko vastaajilla lapsia.

Taulukko 7 Lineaarisen regressiomallin tulokset selitettäessä ihanteellista lapsilukua (selitysaste 0,148). Tilastollisesti merkitsevät selittävät muuttujat lihavoituna taulukossa.

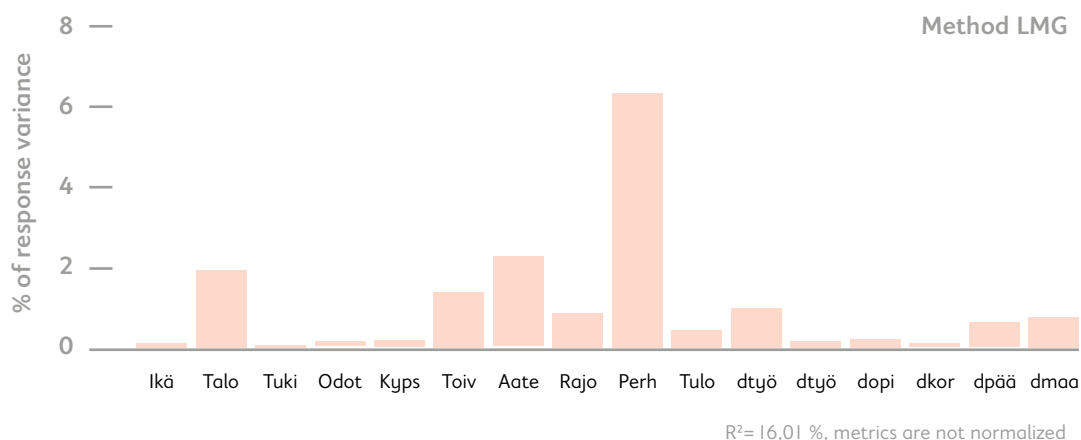
Muuttuja	Kerroin	Keskivirhe	t-arvo	p-arvo
Vakio	2,755	0,187	14,656	<0,001
Ikä	-0,0001	0,005	-0,066	0,947
Talous	-0,115	0,031	-3,643	<0,001
Tuki	0,003	0,029	0,109	0,913
Odotukset	0,015	0,028	0,548	0,584
Kypsyys	0,027	0,028	0,950	0,342
Toive	-0,120	0,029	-4,066	<0,001
Aate	-0,127	0,029	-4,397	<0,001
Rajoite	-0,080	0,030	-2,604	0,009
Perhekeskeisyys	0,233	0,030	7,752	<0,001
Tuloluokka	-0,09	0,033	-1,174	0,240
Työssä	-0,287	0,097	-2,938	0,003
Työtön	-0,218	0,134	-1,624	0,104
Opiskelija	-0,099	0,108	-0,919	0,358
Korkeasti koulutettu	0,044	0,077	0,572	0,567
Pääkaupunki	-0,107	0,068	-1,562	0,118
Maaseutu	0,223	0,102	2,190	0,028

työttömyys näyttää alentavan todennäköisyyttä lasten hankinnalle, ei sen merkitys kuitenkaan ole kokonaisuutta tarkastellen kovinkaan suuri.

Ihanteelliseen lapsilukuun vaikuttavia tekijöitä etsittiin lineaarisella regressiomallilla. Regressiomallin selitysaste jää alhaiseksi, sillä se on hieman alla 15 prosenttia. Selittävästä muuttujista ainoastaan perhekeskeisyyden ja maaseudun regressiokertoimet ovat positiiviset. Se tarkoittaa näiden molempien muuttujien lisäävän vastaajien ihanteellista lapsilukua. Siten perhekeskeisesti suuntautuvilla vastaajilla ihanteellinen lapsiluku on korkeampi kuin vähemmän perhekeskeisillä vastaajilla. Ihanteellinen lapsiluku on myös korkeampi maaseudulla asuvilla vastaajilla kuin muissa tilastollisissa kuntaluokissa. Muut tilastollisesti merkitsevät selittävät muuttujat saavat negatiivisen regressiokertoimen. Siten mikäli vastaaja kokee talous, toiveen tai aatteen vaikuttavan lasten hankintaan, on ihanteellinen lapsiluku alhaisempi. Myös työssäkäyvillä regressiokerroin on negatiivinen, mikä vähentää näiden ihanteellista lapsilukua. (Taulukko 7)

Selittävien muuttujien suhteellista merkitystä testattiin ihanteellisen lapsiluvun osalta myös LMG-indikaattorilla (kuva 29). Tulosten mukaan pääasiassa ihanteellinen lapsiluku määräytyy perhekeskeisyydestä, joka selittää yli 6 prosenttia lapsiluvun vaihtelusta. Muut selittävät muuttujat selittävän yhteensä noin 9 prosenttia ihanteellisen lapsiluvun vaihtelusta. Suhteellisesti muista muuttujista merkittävimpiä ovat talouteen, toiveeseen ja aatteeseen liittyvät tekijät. Näiden suhteellinen merkitys on noin 2 prosenttia.

Kuva 29. Selittävien muuttujien suhteellinen merkitys selitettäessä ihanteellista lapsilukua.

Taulukko 8. Multinominaalisen regressiomallin tulokset selitettäessä vastaajien suhtautumista lasten hankintaan.

Ryhmä	Muuttuja	B	S.E	Wald	P-value	Exp(B)
On lapsia	Vakio	-2,011	0.358	31.617	<0.001	
	Talous	-0,477	0.115	15.153	<0.001	0.640
	Tuki	-0,020	0.106	.034	0.854	0.981
	Odotukset	0,093	0.103	.815	0.367	1.097
	Kypsyys	0,064	0.104	.372	0.542	1.066
	Toive	0,265	0.106	6.276	0.012	1.303
	Aate	-0,210	0.102	4.251	0.039	0.810
	Rajoite	-1,009	0.117	74.838	<0.001	0.365
	Perhekeskisyys	1,473	0.124	142.242	<0.001	4.364
	Ikä	0,874	0.105	68.714	<0.001	2.397
	Tulotaso	-0,062	0.072	.748	0.387	0.940
Aikoo hankkia lapsia	Vakio	1.976	0.259	58.196	<0.001	
	Talous	0.009	0.104	0.007	0.932	1.009
	Tuki	-0.100	0.094	1.131	0.288	.905
	Odotukset	0.066	0.086	0.598	0.439	1.068
	Kypsyys	-0.056	0.094	0.358	0.549	.945
	Toive	0.086	0.087	0.979	0.323	1.090
	Aate	-0.171	0.086	3.998	0.046	.843
	Rajoite	-0.788	0.100	62.343	<0.001	.455
	Perhekeskisyys	0.708	0.098	52.265	<0.001	2.030
	Ikä	-0.365	0.091	16.195	<0.001	.694
	Tulotaso	0.001	0.064	0.000	0.996	1.000

Logistista regressiomallia laajennettiin multinominaalisella regressiomallilla, kun pyrittiin löytämään selittäviä tekijöitä lasten hankkimiselle. Multinominaalinen malli eroaa logistisesta mallista siten, että siinä selitettävä muuttuja voi saada useampia kuin pelkästään kaksi vaihtoehtoa. Käytetyssä mallissa muodostettiin kolme ryhmää, jotka muodostuivat perheellisistä eli lapsia jo hankkineista, niistä, jotka aikovat hankkia lapsia sekä lapsettomista. Multinominaalisen mallin tulokset on koottu taulukkoon 8. Mallin tuloksia tulkitaan suhteessa niihin vastaajiin, jotka ovat ilmoittaneet etteivät aio hankkia lapsia. Lapsia jo hankkineet eroavat lapsettomista siten, että he ovat perhekeskeisiä, iältään vanhempia ja toivovat lapsia. He eivät myöskään koe, että lapset rajoittaisivat elämää eikä heillä ole aatteeseen liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttaisivat lasten hankintaan. Muissa muuttujissa tämän ryhmän regressiokertoimet ovat pieniä eivätkä ne ole tilastollisesti merkitseviä selittäjiä, joten niiden vaikutuksesta lapsien hankintaan ei saada varmuutta (taulukko 8).

Ne vastaajat, jotka aikovat hankkia lapsia, eroavat lapsettoman elämäntavan valinneista vastaajista lähinnä perhekeskeisyydessä ja suhtautumisessa lapsiin elämää rajoittavana tekijänä (taulukko 8). Näiden komponenttien regressiokertoimet ovat pienemmän kuin lapsia hankkineiden ryhmässä, mutta silti vaikuttavat keskeisesti aikomuksiin hankkia lapsia. Myös aate sekä ikä ovat tilastollisesti merkitseviä selittäjiä aikomuksille hankkia lapsia. Molempien regressiokertoimien etumerkki on negatiivinen, mikä tarkoittaa, että aikomus hankkia lapsia on vähemmän todennäköistä ikääntyneillä tai vahvasti aatteellisiin tekijöihin suuntautuvilla vastaajilla. Tässäkään ryhmässä muut selittävät muuttujat eivät ole tilastollisesti merkitseviä (taulukko 8).

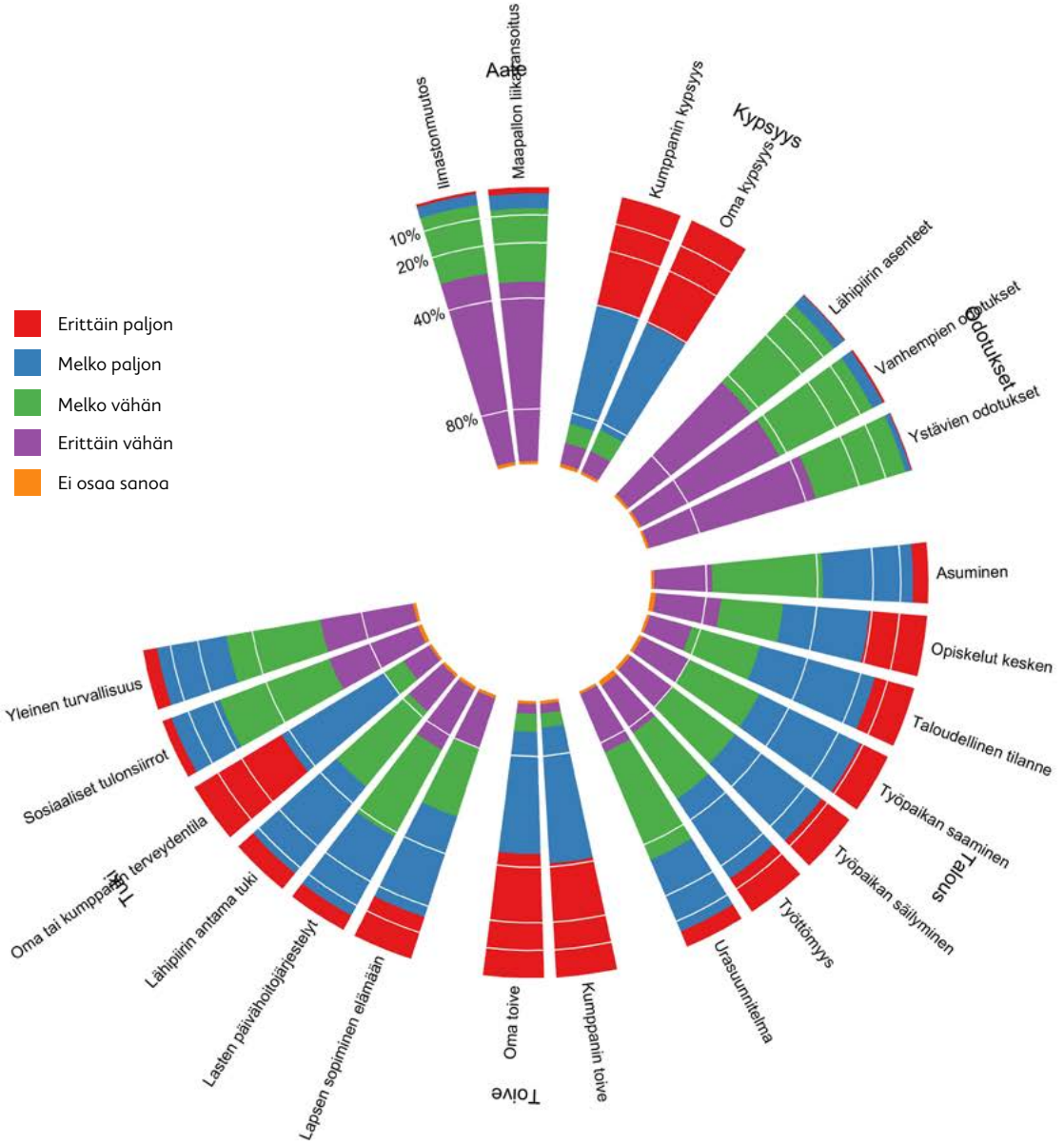
6.6 Lasten saamisen ajankohtaan vaikuttavat tekijät

Vastaajilta tiedusteltiin myös lasten saamisen ajankohtaan vaikuttavia tekijöitä. Nämä tekijät olivat samat kuin kysyttäessä syntyvien lasten lukumäärään vaikuttavia tekijöitä. Vastaukset noudattavat melko tarkasti lasten lukumäärään vaikuttavia tekijöitä. Kypsyyteen ja toiveeseen liittyvät muuttujat korostuvat vastauksissa, sillä yli 80 prosenttia vastaajista näki näiden tekijöiden vaikuttavan erittäin paljon tai melko paljon lasten saamisen ajankohtaan. Myös oma terveydentila vaikuttaa suurella osalla vastaajia lasten saamisen ajankohtaan.

Talouteen liittyvistä tekijöistä vastaajat mainitsevat lasten hankkimisen ajankohtaan vaikuttavan useimmiten taloudellinen tilanne, opiskelujen keskeneräisyys ja työpaikan saaminen tai säilyttäminen (kuva 30). Kaikissa näissä tekijöissä yli 50 prosentilla vastaajia on erittäin paljon tai melko paljon vaikutusta lasten hankkimisen ajankohtaan. Työttömyys on vastaajista noin 50 prosentille vaikuttava tekijä lasten hankkimisen ajankohdassa. Tukeen liittyvistä tekijöistä eniten on merkitystä lapsen sopimisella elämään sekä lähipiirin antamalla tuella. Nämä tekijät ovat merkityksellisiä noin 50 prosentille. Hieman yllättäen sosiaaliset tulonsiirrot vaikuttavat vähintään melko paljon lasten hankkimisen ajankohtaan vain noin 20 prosentilla vastaajia (kuva 30).

Kuvasta erottuvat selkeästi myös ne tekijät, jotka eivät vaikuta lasten hankkimisen ajankohtaan. Kuvan perusteella lähipiirin asenteisiin, vanhempien ja ystävien odotuksiin

Kuva 30. Lasten hankkimiseen ajankohtaan vaikuttavia tekijöitä.

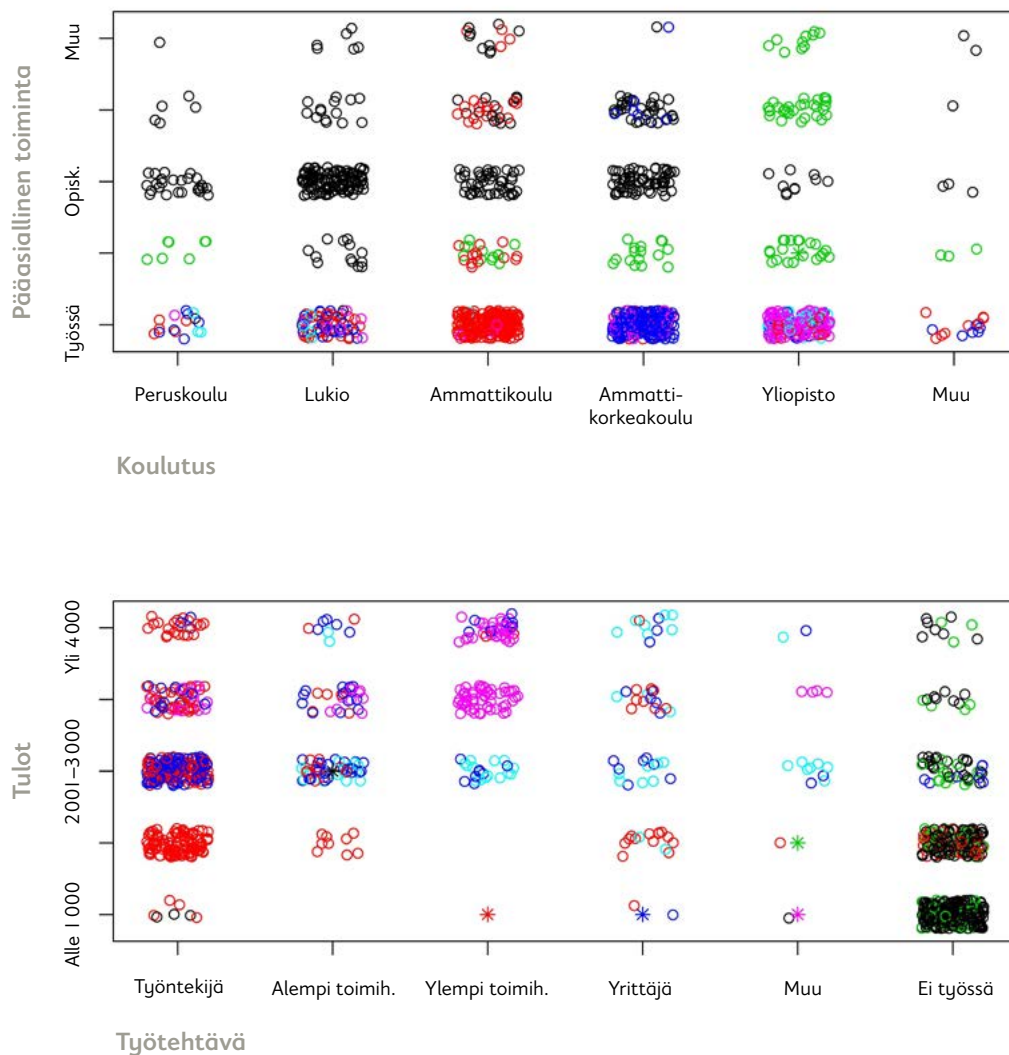
Taulukko 9. Pääkomponentit lasten hankkimisen ajankohtaan vaikuttavista tekijöistä. Alle 0,3 lataukset jätetty merkitsemättä taulukkoon.

Muuttuja	Komponentti				
	Talous	Toive	Tuki	Odotukset	Aate
Oma henkinen kypsyys	0,391	0,721			
Kumppanin henkinen kypsyys	0,384	0,733			
Oma toive		0,847			
Kumppanin toive		0,835			
Vanhempien odotukset				0,753	
Taloudellinen tilanne	0,719				
Asuminen	0,593		0,304		
Työpaikan saaminen	0,854				
Työpaikan säilyttäminen	0,833				
Opiskelujen loppuun saattaminen	0,726				
Urasuunnitelma	0,623				
Työttömyys	0,799				
Ystävien odotukset				0,813	
Lähipiirin asenteet				0,821	
Ilmastonmuutos					0,891
Maapallon liikakansoitus					0,906
Yleinen turvallisuus			0,604		
Sosiaaliset tulonsiirrot			0,787		
Lasten päivähoitojärjestelyt	0,346		0,748		
Lapsen sopiminen elämäntyylisiin		0,344	0,429		
Lähipiiristä saatavan tuen määrä			0,623		
Oma tai kumppanin terveydentila	0,466	0,355	0,402		
Selitysaste	35,614	11,430	7,887	5,897	4,799

liittyvät tekijät eivät näytä vaikuttavan lasten saamisen ajankohtaan (kuva 30). Myöskin aatetta, kuten ilmastonmuutosta tai maapallon liikakansoitusta koskevat tekijät, näyttävät olevan merkityksellisiä alle 5 prosentille vastaajia.

Myös lasten hankkimisen ajankohtaan vaikuttavista tekijöistä muodostettiin pääkomponenttianalyysillä kysymykset tiivistäviä komponentteja. Muodostuneet komponentit ovat kypsyyttä lukuun ottamatta samankaltaiset kuin kysyttäessä lasten lukumäärään vaikuttavia tekijöitä. Oma ja kumppanin kypsyyttä koskevat kysymykset latautuvat toiveen komponentille, joka siten eroaa tulkinnallisesti aikaisemmasta komponentista. Muut komponentit muistuttavat aikaisempaa komponenttiratkaisua (ks. sivu 57).

Kuva 31. Luokitteluasteikollisten muuttujien ryhmittelyanalyysin tulokset. Kuvassa värit kuvaavat ryhmiä ja jokainen ympyrä yhtä ryhmään kuuluvaa vastaajaa.

6.7 Taustekijöiden muodostamat ryhmät ja suhtautuminen lapsiin

Taustatekijöiden merkitystä suhtautumisessa lapsiin lähestytettiin ryhmittelyanalyysillä. Ryhmittelyanalyysin periaatteena on, että samaan ryhmään kuuluvat havainnot ovat mahdollisimman lähellä toisiaan ja toisaalta eri ryhmiin kuuluvat havainnot mahdollisimman kaukana toisistaan. Jotta samaan ryhmään kuuluvat olisivat mahdollisimman samanlaisia, täytyy niiden muodostavan ryhmän sisäisen vaihtelun (hajonnan) olla pientä. Vastaavasti, jotta ryhmät olisivat mahdollisimman erilaisia keskenään, täytyy

Taulukko 10. Taustamuuttujista ryhmittelyanalyysillä muodostuneiden ryhmien moodit.

Muuttuja	Ryhmä					
	Työntekijät	Opiskelijat	Korkeasti koulutetut	Alemmat toimihenkilöt	Hoitovapaalla olevat	Muu
n	452	303	157	88	101	79
% kaikista vastaajista	38	26	13	7	9	7
Koulutus	ammattikoulu	lukio	yliopisto	ammatti-korkea	ammatti-korkea	ammattikoulu
Pääasiallinen toiminta	työssä	opiskelija	työssä	työssä	hoitovapaa	muu
Työtehtävä	työntekijä	ei työssä	ylempi toimihenkilö	alempi toimihenkilö	ei työssä	ei työssä
Tulotaso	2000–3000 €	alle 1000 €	3000–4000 €	2000–3000 €	alle 1000 €	1000–2000 €

ryhmien välisen ulkoisen vaihtelun (hajonnan) olla mahdollisimman suurta. Ryhmittelyanalyysi suoritettiin luokitteluasteikollisille muuttujille suunnatulla ryhmittelyanalyysillä (ks. menetelmästä lisää Huang 1997). Ryhmittelyanalyysi tehtiin neljästä taustamuuttujasta: koulutus, pääasiallinen toiminta, tulotaso ja työtehtävä. Näistä muuttujista muodostui 6 ryhmää, jotka on kuvattu ryhmittelevien muuttujien suhteen kuvassa 31. Taustamuuttujista tehtiin ryhmittelyanalyysi, jotta voitiin tarkastella samanaikaisesti usean taustatekijän merkitystä vastaajien suhtautumisessa lasten hankintaan.

Ryhmittelyanalyysin tulokset on esitetty kuvan 31 lisäksi myös taulukossa 10. Tästä taulukosta nähdään ryhmittelyanalyysissä mukana olevien taustamuuttujien moodit eli tyyppiärvot. Aineistossa suurimman ryhmän muodostavat ammatillisen koulutuksen käyneet työssäkäyvät työntekijät. Tähän ryhmään kuuluu 38 prosenttia vastaajista ja se nimetään työntekijöiden ryhmäksi. Toisen selkeän ryhmän muodostavat opiskelijat, joita on aineistossa 26 prosenttia. Ryhmää kutsutaankin jatkossa opiskelijoiden ryhmäksi. Kolmannessa ryhmässä yleisin vastaaja on korkeasti koulutettu työssäkäyvä hyvätuloinen ylempi toimihenkilö. Tähän ryhmään kuuluu 13 prosenttia vastaajista ja sitä nimitetään korkeasti koulutettujen ryhmäksi. Neljänneksi yleisimpään ryhmään kuuluvaa vastaajaa luonnehtii hoitovapaalla olo ja alhainen tulotaso sekä ammattikorkeassa hankittu koulutus. Ryhmää kutsutaan jatkossa hoitovapaalla olevien ryhmäksi. Viidennessä ryhmässä on tunnusomaista ammattikorkeakoulussa hankittu koulutus, alempana toimihenkilönä toimiminen ja keskimääräinen tulotaso. Tätä ryhmää nimitämme jatkossa alempien toimihenkilöiden ryhmäksi. Kuudenteen ryhmään kuuluvat vastaajat ovat yleisimmin ammatillisen koulutuksen saaneita, työelämän ulkopuolella ja matalatuloisia. He muodostavat ryhmän ”muu”.

Taustamuuttujista muodostettujen ryhmien välillä on hienoisia eroja aikomuksissa hankkia lapsia ja ihanteellisessa lapsiluvussa (taulukko 11). Ryhmistä suhteellisesti eniten lapsia on hoitovapaalla olevien ryhmässä, jossa 83,1 prosenttia aikoo hankkia lisää lapsia. Aikomus lasten hankintaan on yleisin opiskelijoiden ryhmässä, jossa on myös suhteellisesti eniten vastaajia, jotka eivät aio hankkia lapsia. Näitä on vastaajista noin 32 prosenttia. Ihanteellisessa lapsiluvussa ryhmät myös eroavat toisistaan tilastollisesti

merkitsevästi ($F_{3,179}$, p -arvo 0,007). Alhaisin keskiarvo on korkeasti koulutetuilla ylempillä toimihenkilöillä sekä alemmilla toimihenkilöillä. Nämä ryhmät eroavat myös tilastollisesti merkitsevästi muista ryhmistä. Muut taustamuuttujista muodostetut ryhmät eivät eroa toisistaan ihanteellisen lapsiluvun suhteen.

Taustamuuttujista muodostetut ryhmät eroavat toisistaan suhtautumisessa lapsia koskeviin väittämiin (kuva 32). Ryhmät eroavat näkemyksissä siitä, onko lapsi välitön taloudellinen rasite. Opiskelijoiden ja hoitovapaalla olevien ryhmissä nähdään lapsi taloudellisena rasitteena useammin kuin muissa ryhmissä ($Khi^2_{52,310}$, p -arvo 0,001). Samat kaksi ryhmää eroavat muista ryhmistä myös siinä, että näissä ryhmissä suuri osa vastaajista näkee lapsen vaikeuttavan urakehitystä. Henkilökohtaisen valinnanvapauden rajoittamisessa ei ole taustaryhmien välillä eroja ($Khi^2_{33,604}$, p -arvo 0,117). Äitiydelle/ isyydelle asetetuissa tavoitteissa ei myöskään ole taustaryhmien välillä tilastollisia eroja ($Khi^2_{30,384}$, p -arvo 0,210).

Taustaryhmät eroavat toisistaan siinä, miten vastaajat näkevät lasten parantavan elämänlaatua ($Khi^2_{50,486}$, p -arvo 0,002). Eniten väittämän kanssa ovat samaa mieltä työntekijä-, muu- ja hoitovapaaryhmiin kuuluvat vastaajat. Vähiten väittämän kanssa ollaan samaa mieltä opiskelijoiden ryhmässä. Samat erot heijastuvat myös väittämään ”lasten hankkiminen ja lapsista huolehtiminen on elämän keskeinen päämäärä” ($Khi^2_{44,280}$, p -arvo 0,010). Väittämässä ”lasten ollessa pieniä pidän tärkeämpänä keskittyä perheeseen kuin työhön” korkeasti koulutettujen ryhmä eroaa selvästi muista ryhmistä ($Khi^2_{49,901}$, p -arvo 0,002). Tässä ryhmässä 13 prosenttia vastaajista on väittämän kanssa jossain määrin tai täysin eri mieltä. Muissa ryhmissä väittämän kanssa eri mieltä olevien osuus on alle 10 prosenttia. Taustamuuttujista muodostetut ryhmät eivät eroa toisistaan väittämässä ”lasten hankinnasta päättää ensisijassa nainen” ($Khi^2_{22,776}$, p -arvo 0,591). (Kuva 33)

Ryhmät eroavat toisistaan suhtautumisessa rajoitteen ja perhekeskeisyyden komponentteihin (taulukko 12). Erityisen selkeästi lapsen kokevat rajoitteena opiskelijoiden ryhmä ja tämä ryhmä eroakin tilastollisesti merkitsevästi muista ryhmistä. Vähiten rajoittavaksi lapsen kokevat työntekijöiden, alempien toimihenkilöiden ja korkeasti koulutettujen ryhmät. Perhekeskeisyys jakaa muodostuneet ryhmät karkeasti kahtia. Perhekeskeisyys on korkeampaa hoitovapaalla olevilla sekä työntekijöiden ja muiden ryhmissä. Alemmilla toimihenkilöillä, opiskelijoilla ja korkeasti koulutetuilla perhekeskeisyyttä on vähiten (taulukko 12).

Ryhmien välillä on selkeitä eroja myös syntyvien lasten lukumäärään vaikuttavien tekijöiden komponenteissa (taulukko 13). Opiskelijoiden ryhmässä talouteen liittyvät tekijät ovat keskimäärin vaikuttavampia. Hieman yllättäen hoitovapaalla olevilla talouteen liittyvät tekijät vaikuttavat vähiten. Tukeen liittyvät tekijät korostuvat myös opiskelijoiden ryhmässä. Vähiten ne vaikuttavat korkeasti koulutettujen ja alempien toimihenkilöiden ryhmissä. Jälkimmäiset ryhmät olivat korkeatuloisimpia. Toive vaikuttaa eniten hoitovapaalla olevien ryhmässä, mutta suhteellisen korkea ryhmäkeskiarvo on myös alempien toimihenkilöiden ja korkeasti koulutettujen ryhmissä. Kahdessa viimeksi mainitussa ryhmässä vaikuttavat muita enemmän aatteeseen liittyvät tekijät.

Taulukko 11. Ryhmien suhtautuminen lasten hankintaan ja ihanteelliseen lapsilukuun.

Muuttuja	Ryhmä					
	Työntekijät	Opiskelijat	Korkeasti koulutetut	Alemmat toimihenkilöt	Hoitovapaalla olevat	Muu
Hankkii lisää lapsia (%)	43,5	15,1	50,6	39,7	83,1	56,2
Aikoo hankkia lapsia (%)	35,2	53,1	28,6	37,2	10,4	32,9
Ei hanki lapsia (%)	21,3	31,8	20,8	23,1	6,5	11,0
Ihanteellinen lapsiluku	2,42	2,44	2,26	2,20	2,66	2,76

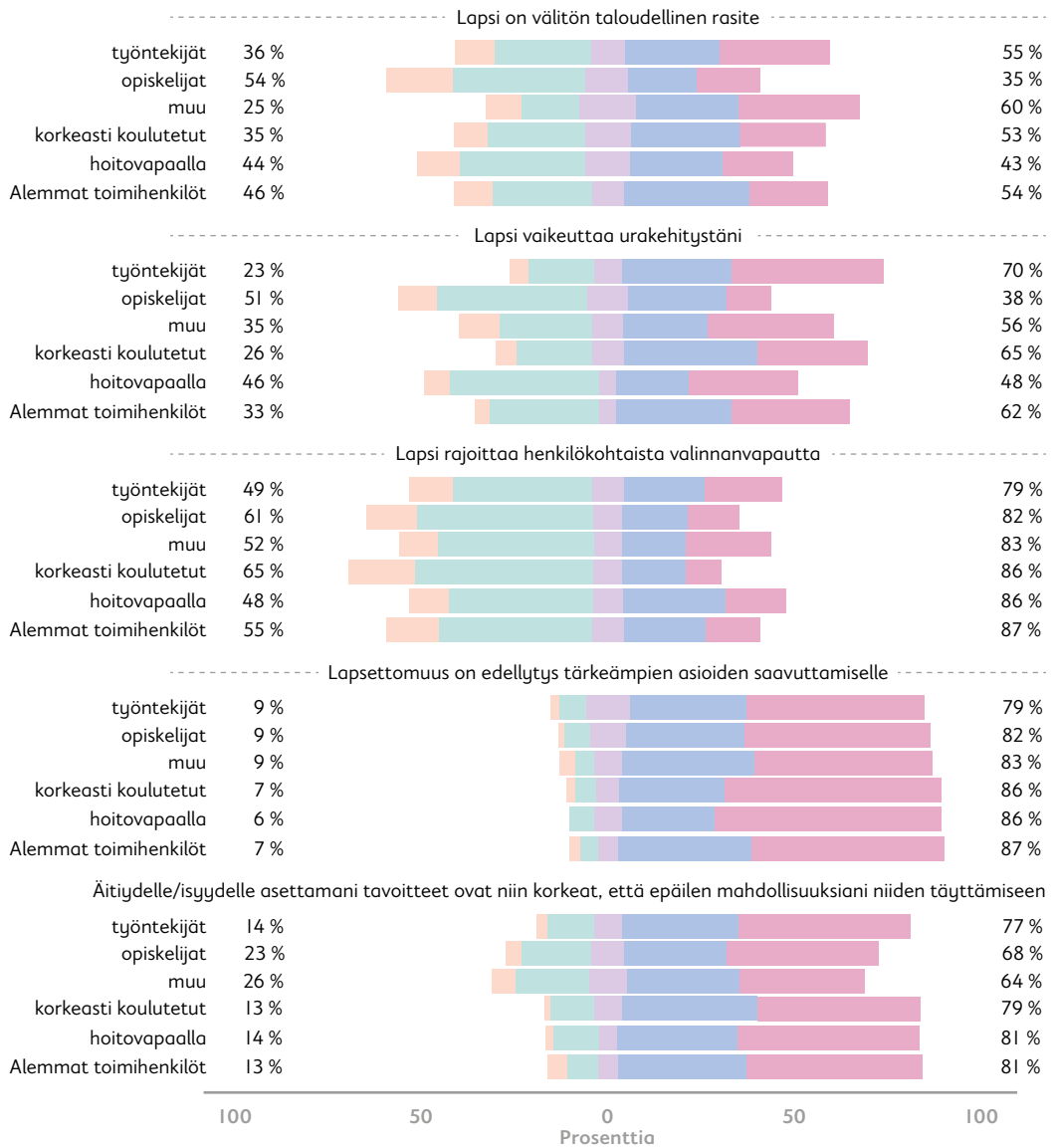
Taulukko 12. Ryhmittelyanalyysin luokat ja rajoitteen ja perhekeskeytyksen komponentit.

Pääkomponentti	Työntekijät	Opiskelijat	Korkeasti koulutetut	Alemmat toimihenkilöt	Hoito-vapaalla	Muu	F	P-arvo
Rajoite	-0,138	0,317	-0,124	-0,129	-0,057	0,012	8,468	<0,001
Perhekeskeytyksen komponentit	0,109	-0,165	-0,151	-0,203	0,178	0,325	4,332	<0,001

Taulukko 13. Ryhmittelyanalyysin luokat ja syntyvien lasten lukumäärään vaikuttavien tekijöiden komponentit.

Pääkomponentti	Työntekijät	Opiskelijat	Korkeasti koulutetut	Alemmat toimihenkilöt	Hoitovapaalla	Muu	F	P-arvo
Talous	-0,088	0,313	-0,086	0,096	-0,445	-0,150	10,408	<0,001
Tuki	-0,036	0,232	-0,207	-0,238	0,099	-0,098	5,253	<0,001
Odotukset	-0,034	0,013	-0,053	0,044	0,009	0,232	1,007	0,419
Kypsyys	-0,006	0,042	-0,049	-0,088	0,115	-0,072	0,565	0,758
Toive	-0,114	0,039	0,139	0,189	0,272	-0,258	4,589	<0,001
Aate	-0,099	0,079	0,112	0,133	-0,180	0,066	2,578	0,017

Kuva 32. Taustatekijöiden ryhmät ja viisi väittämää suhtautumisesta lapsiin.

Täysin samaa mieltä

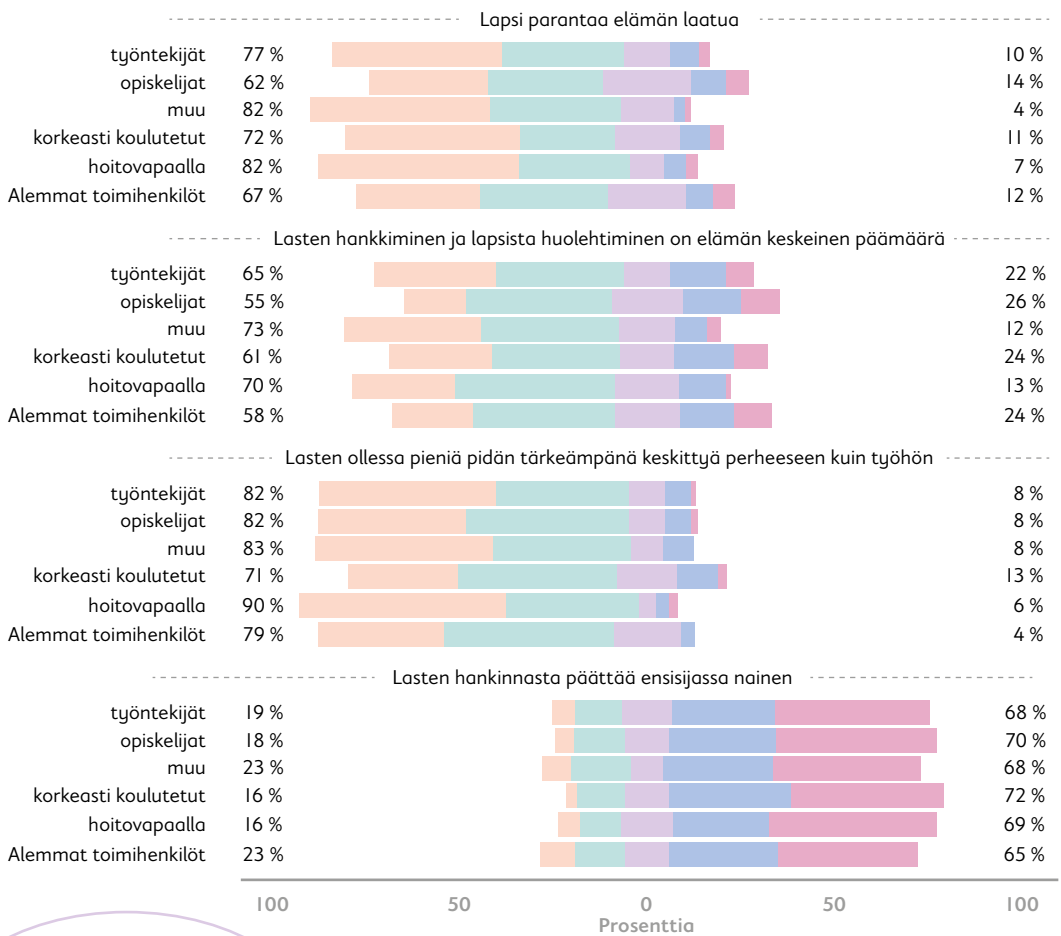
Jossain määrin samaa mieltä

Ei samaa eikä eri mieltä

Jossain määrin eri mieltä

Täysin eri mieltä

Kuva 33. Taustatekijöiden ryhmät ja neljä väittämää suhtautumisesta lapsiin.

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

7. Alueelliset erot lapsiluvussa ja suhtautumisessa lapsiin

Alueellisia eroja vastaajien välillä selvitettiin luokittelemalla vastaajat tilastollisen kuntaluokituksen mukaisiin ryhmiin. Luokittelussa hyödynnettiin Tilastokeskuksen tuottamaa valmista luokitusta. Se jakaa kunnat taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin. Luokituksessa kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 prosenttia asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000. Luokitus ehdot taajaan asutulle kunnalle on seuraava: väestöstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4 000, mutta alle 15 000. Maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä alle 60 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000. (Tilastokeskus 2013)

Vastaajan asuinkunnan kuntaluokitus on yhteydessä aikomuksiin hankkia lapsia (taulukko 14). Yli puolella taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuvilla vastaajilla on lapsia kun taas pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa asuvista noin 40 prosentilla on lapsia. Pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa suurempi osa vastaajista ilmoittaa, että ei aio hankkia lapsia. Osuudet ovat pääkaupunkiseudulla 24 prosenttia ja kaupunkimaisissa kunnissa 22,3 prosenttia. Nämä ovat selvästi myös koko aineistosta laskettua osuutta korkeammat.

Havaitut erot aikomuksissa hankkia lapsia heijastuvat myös kuntaluokkien keskiarvoihin ihanteellisessa lapsiluvussa (taulukko 14). Alhaisin lapsiluku on pääkaupunkiseudulla, jossa se on keskimäärin 2,20. Korkein ihanteellinen lapsiluku on maaseutumaisissa kunnissa ollen 2,81. Erot kuntaluokkien välillä on tilastollisesti merkitsevät ($F_{10,582}$, p -arvo $<0,001$).

Kuntaluokkien välillä on selkeitä eroja myös suhtautumisessa lasten hankintaan (kuva 34). Pääkaupunkiseudulla ja kaupungeissa asuvat kokevat lapsen useammin taloudellisenä rasitteena, urakehityksen vaikeuttajana ja henkilökohtaisen valinnanvapauden rajoittajana kuin taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla asuvat vastaajat. Pääkaupunkiseudulla ja kaupungeissa asuvista vastaajista noin 43 ja 44 prosenttia kokevat lapsen taloudelliseksi rasitteeksi. Vastaavasti taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla asuvista vastaajista noin 33 ja 25 prosenttia kokevat samoin. Ero on myös tilastollisesti selkeä

Taulukko 14. Asuinkunnan kuntaluokitus ja aikomus hankkia lapsia

(Khi² 31,941, p-arvo <0,001, ikä vakioitu Khi² 27,440, p-arvo <0,001).

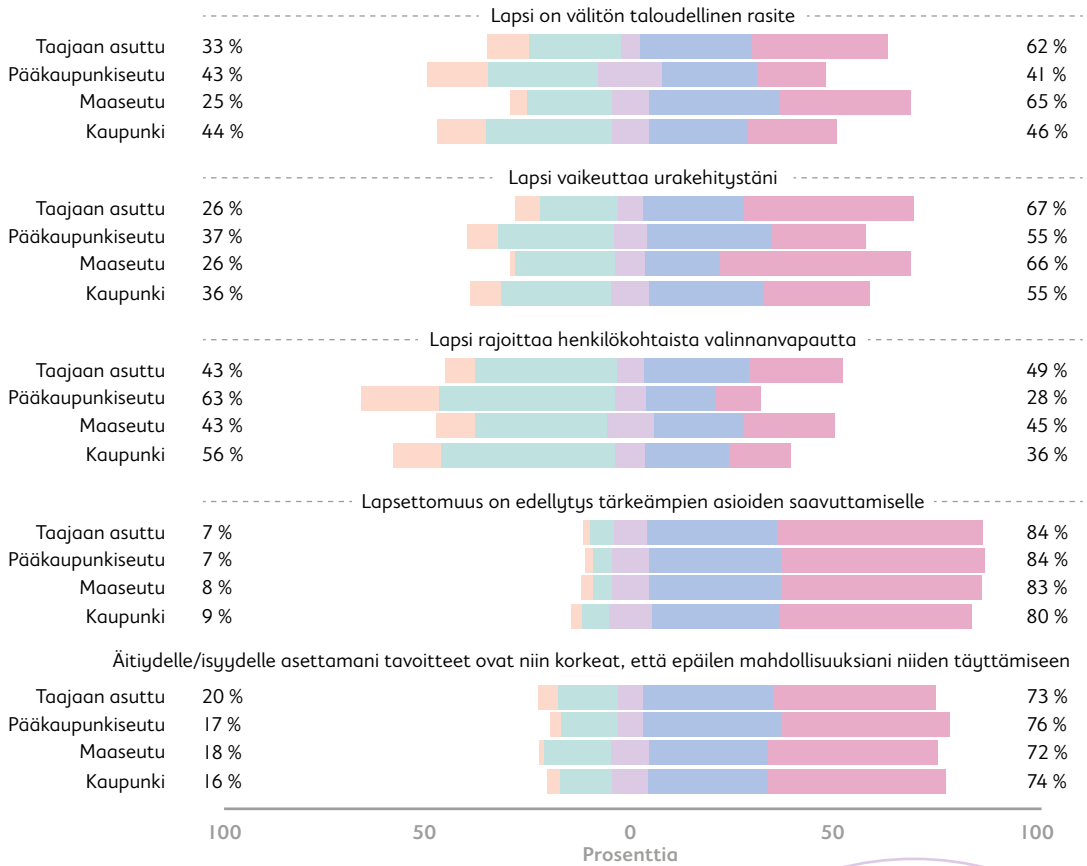
Muuttuja	Pääkaupunki- seutu	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat	Keskimäärin
On lapsia (%)	39,5	38,9	60,1	53,6	43,5
Aikoo hankkia lapsia (%)	36,5	38,8	24,3	27,7	35,1
Ei aio hankkia lapsia (%)	24,0	22,3	15,6	18,8	21,4
Ihanteellinen lapsiluku	2,20	2,40	2,60	2,81	2,42

(Khi² 73,283, p-arvo <0,001). Yhtä selkeä ero kuntaluokkien välillä on suhtautumisessa väittämään siitä, että lapsi rajoittaa henkilökohtaista valinnanvapautta. Pääkaupunkiseudulla ja kaupungeissa asuvista vastaajista yli puolet kokivat lapsen rajoittavan henkilökohtaista valinnanvapautta. Maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa näin kokivat vain 43 prosenttia vastaajista. Jälleen kuntaluokka oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä väittämään (Khi² 53,868, p-arvo <0,001). Urakehitystä koskevassa kysymyksessä erot ovat hieman pienempiä, sillä pääkaupunkiseudulla ja kaupungeissa asuvista vastaajista suhteellisesti noin 10 prosenttia enemmän kokee lapsen vaikeuttavan urakehitystä. Taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla kokee 26 prosenttia vastaajista lapsen vaikeuttavan urakehitystä. Erot kuntaluokkien välillä ovat tilastollisesti merkitsevät (Khi² 56,907, p-arvo <0,001). Lapsettomuutta ja äitiydelle/isyydelle asetetuissa tavoitteissa kuntaluokkien välillä ei ole tilastollisia eroja (äitiys: Khi² 12,309, p-arvo 0,656; tavoitteet: Khi² 9,679, p-arvo 0,839).

Kuntaluokkien välillä on tilastollisia eroja siinä, kuinka vastaajat suhtautuvat lapsen parantavan elämän laatua (Khi² 25,601, p-arvo 0,042). Taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla asuvista vastaajista 79 ja 77 prosenttia kokee lapsen parantavan elämän laatuaan. Kahdessa muussa kuntaluokassa osuudet ovat alhaisemmat: pääkaupunkiseudulla 69 ja kaupungeissa 71 prosenttia asuvista vastaajista on väitteen kanssa täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä. Samansuuntainen ero kuntaluokkien välillä on myös siinä, kokevatko vastaajat lasten hankkimisen ja lapsista huolehtimisen elämän keskeiseksi päämääräksi (Khi² 30,375, p-arvo 0,011). Yli 70 prosenttia taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla asuvista vastaajista kokee tämän elämän keskeiseksi päämääräksi kun taas pääkaupunkiseudulla ja kaupungeissa asuvista näin kokee vain 58 ja 60 prosenttia vastaajista. Kuntaluokkien välillä ei ole eroja väittämässä ”lasten ollessa pieniä pidän tärkeämpänä keskittyä perheeseen kuin työhön” (Khi² 18,854, p-arvo 0,220). Myöskään lasten hankinnan päättämistä koskevassa kysymyksessä ei kuntaluokkien välillä ole eroja (Khi² 10,836, p-arvo 0,764). (Kuva 35)

Kuntaluokkien väliset erot näkyvät selkeästi myös rajoitteen ja perhekeskisyyden pääkomponenttien keskiarvoissa (taulukko 15). Erityisen selkeitä erot ovat perhekeskisyydessä, joka on keskimäärin selvästikorkeampaa taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa kuin pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa. Erityisesti pääkau-

Kuva 34. Kuntaluokitus ja viisi väittämää suhtautumisesta lapsiin.

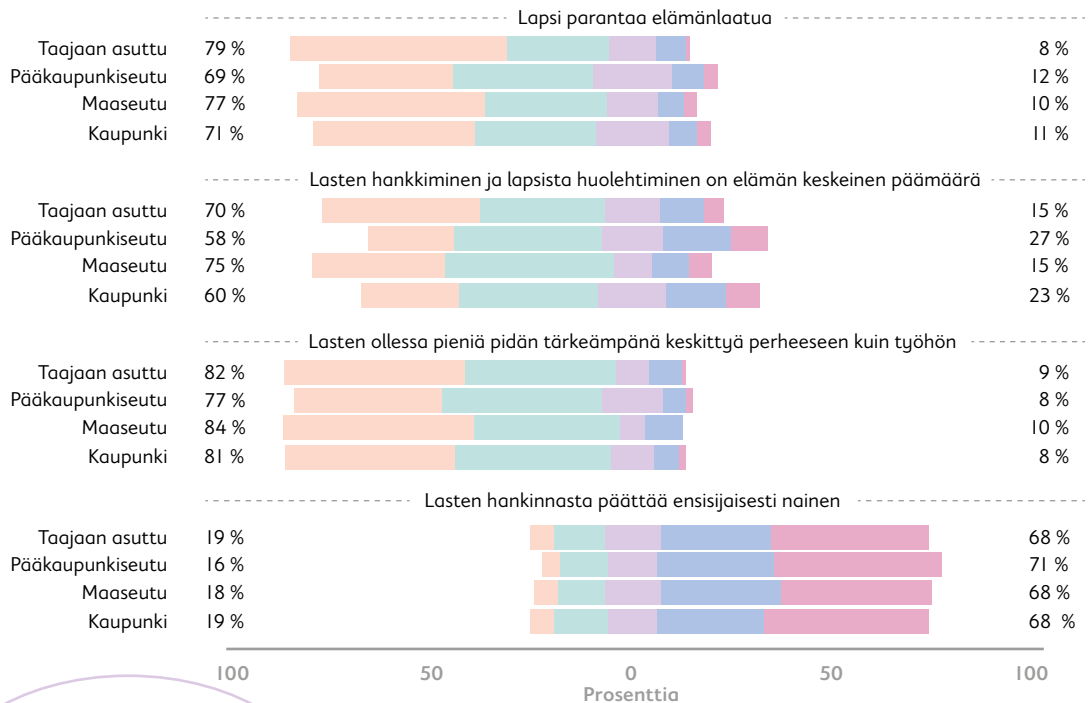

punkiseudulla on vähemmän perhekeskeisyyttä kuin muissa kuntaluokissa. Myös toisessa komponentissa, rajoitteissa, on kuntaluokkien välillä tilastollisia eroja. Vähiten lasten koetaan rajoittavan elämää taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuvat vastaajat (taulukko 15).

Lasten lukumäärään vaikuttavia tekijöitä kuvaavissa komponenteissa on myös selkeitä eroja kuntaluokkien välillä talous, tuki, toive ja aate komponenteissa. Muista kuntaluokista poiketen lasten lukumäärään vaikuttavia tekijöitä ovat pääkaupunkiseudulla toiveeseen ja aatteeseen liittyvät tekijät. Kaupunkimaisissa kunnissa korostuu muita enemmän talouteen liittyvät tekijät. Taajaan asutuissa kunnissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuvilla vastaajilla puolestaan tukeen liittyvät tekijät eivät näytä vaikuttavan lasten lukumäärään. Odotuksissa ja kypsyydessä ei kuntaluokkien välillä ole eroja (taulukko 16).

Kuva 35. Kuntaluokitus ja neljä väittämää suhtautumisesta lapsiin.

- Täysin samaa mieltä
- Jossain määrin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jossain määrin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Taulukko 17 havainnollistaa kuntaluokkien välisiä eroja talouskomponentin muodostavissa tekijöissä. Kaikissa muuttujissa korkeimmat arvot ovat joko pääkaupunkiseudulla tai kaupunkimaisissa kunnissa asuvilla. Keskimäärin vähiten talouteen liittyvillä tekijöillä on vaikutusta taajaan asutuissa kunnissa asuvien vastaajien joukossa. Maaseudulla asuvilla erityisesti vaikuttavia tekijöitä ovat työttömyys, työpaikan saamisen ja asuminen.

Erot kuntaluokkien välillä ovat varsin samanlaiset lasten hankkimiseen ajankohtaan vaikuttavissa tekijöissä kuin lasten lukumäärään vaikuttavissa tekijöissä (taulukko 18). Keskimäärin toive korostuu jälleen eniten pääkaupunkiseudulla asuvilla vastaajilla. Kaupunkimaisissa kunnissa asuville vastaajille puolestaan talousasiat ovat tärkeitä. Nämä tekijät eivät korostu taajaan asutuissa kunnissa asuvilla vastaajilla, joilla ei myöskään toiveen tai tuen komponentit ole merkityksellisiä. Odotuksiin ja aatteeseen liittyvissä tekijöissä ei kuntaluokkien välillä ole tilastollisia eroja (taulukko 18).

Taulukko 15. Asuinkunnan kuntaluokitus ja suhtautuminen lasten lukumäärään vaikuttaviin rajoittein ja perhekeskeisyyteen vaikuttaviin komponentteihin.

Pääkomponentti	Pääkaupunkiseutu	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat	F-arvo	P-arvo
Rajoite	0,056	0,052	-0,137	-0,181	3,780	0,010
Perhekeskeisyys	-0,208	-0,019	0,277	0,232	11,092	<0,001

Taulukko 16. Asuinkunnan kuntaluokitus ja suhtautuminen eräisiin lasten lukumäärään vaikuttaviin komponentteihin.

Pääkomponentti	Pääkaupunkiseutu	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat	F-arvo	P-arvo
Talous	-0,045	0,118	-0,291	-0,085	8,427	<0,001
Tuki	0,039	0,053	-0,179	-0,123	3,196	0,023
Odotukset	-0,072	-0,002	0,097	0,057	1,196	0,310
Kypsyys	0,018	-0,009	-0,108	0,171	1,823	0,141
Toive	0,134	-0,007	-0,061	-0,216	3,793	0,010
Aate	0,151	-0,014	-0,131	-0,116	3,834	0,010

Taulukko 17. Asuinkunnan kuntaluokitus ja talouskomponentin koostavat muuttujat.

(asteikko 1=ei lainkaan, 2=erittäin vähän, 3=jonkin verran, 4=melko paljon, 5=erittäin paljon)

Pääkomponentti	Pääkaupunkiseutu	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat	F-arvo	P-arvo
Taloudellinen tilanne	3,523	3,695	3,372	3,424	7,999	<0,001
Asuminen	3,259	3,302	3,071	3,233	3,014	0,029
Työpaikan saaminen	3,518	3,651	3,232	3,452	8,533	<0,001
Työpaikan säilyttäminen	3,497	3,585	3,280	3,391	4,592	<0,001
Opiskelijan loppuun saattaminen	3,478	3,668	3,110	3,385	12,586	<0,001
Urasuunnitelma	3,179	3,242	2,901	3,098	7,499	<0,001
Työttömyys	3,425	3,607	3,081	3,411	11,860	<0,001

Taulukko 18. Vastaajan asuinkunnan kuntaluokitus ja keskiarvot suhtautumisesta lasten hankkimisen ajankohtaan vaikuttaviin komponentteihin.

Pääkomponentti	Pääkaupunkiseutu	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat	F-arvo	P-arvo
Talous	0,024	0,111	-0,360	-0,124	10,980	<0,001
Toive	0,171	-0,052	-0,135	0,045	4,629	0,003
Tuki	-0,082	0,081	-0,116	-0,053	2,937	0,032
Odotukset	-0,045	-0,020	0,085	0,104	1,126	0,337
Aate	0,007	0,020	-0,072	-0,021	0,415	0,742

8. Seksuaali- ja lisääntymisterveys

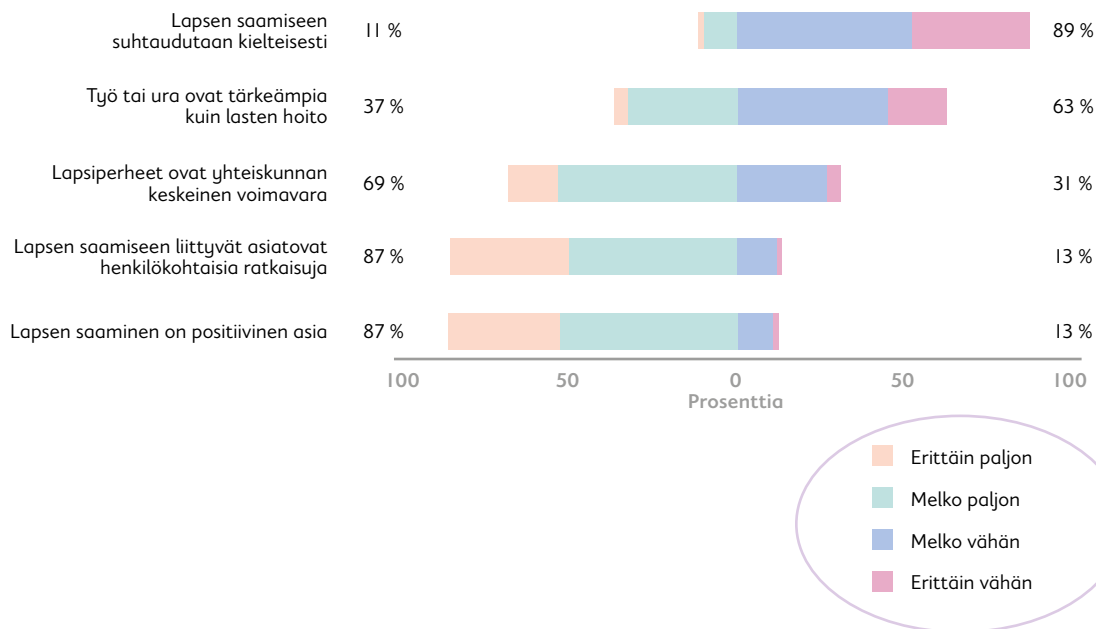
8.1 Seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatio

Muun ohella koulutuksen, terveydenhuollon ja median kautta jaetaan perhepoliittisia käsityksiä. Siksi vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, miten eri tekijät välittyvät seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiosta (kuva 36). Valtaosa vastaajista arvioi, että informaatiossa lapsen saamiseen suhtaudutaan positiivisesti. Vain 11 prosenttia vastaajista koki, että informaatiossa lapsen saamiseen suhtaudutaan kielteisesti erittäin tai melko paljon. Hieman suurempi osuus vastaajista kokee seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiossa työn tai uran olevan tärkeämpää kuin lasten hoidon. Tätä koki erittäin tai melko paljon 37 prosenttia vastaajista. Informaatiossa lapsiperheet koetaan yleisesti kuitenkin yhteiskunnan keskeisenä voimavarana, koska 69 prosenttia vastaajista koki informaation välittävän tätä erittäin paljon tai melko paljon. Julkinen tiedonvälitys näyttää siten pitävän yleensä yllä mielikuvaa lapsiperheistä yhteiskunnan keskeisenä voimavarana. Lapsen saamista pidetään yleisesti myös henkilökohtaisena ratkaisuna ja positiivisena asiana. Kumpaankin kysymykseen 87 prosenttia vastaajista suhtautui myönteisesti. Siten vain n. 13 prosenttia suomalaisista oli huomannut yleisen tiedonvälityksen antavan lapsen hankkimisesta kielteisen kuvan.

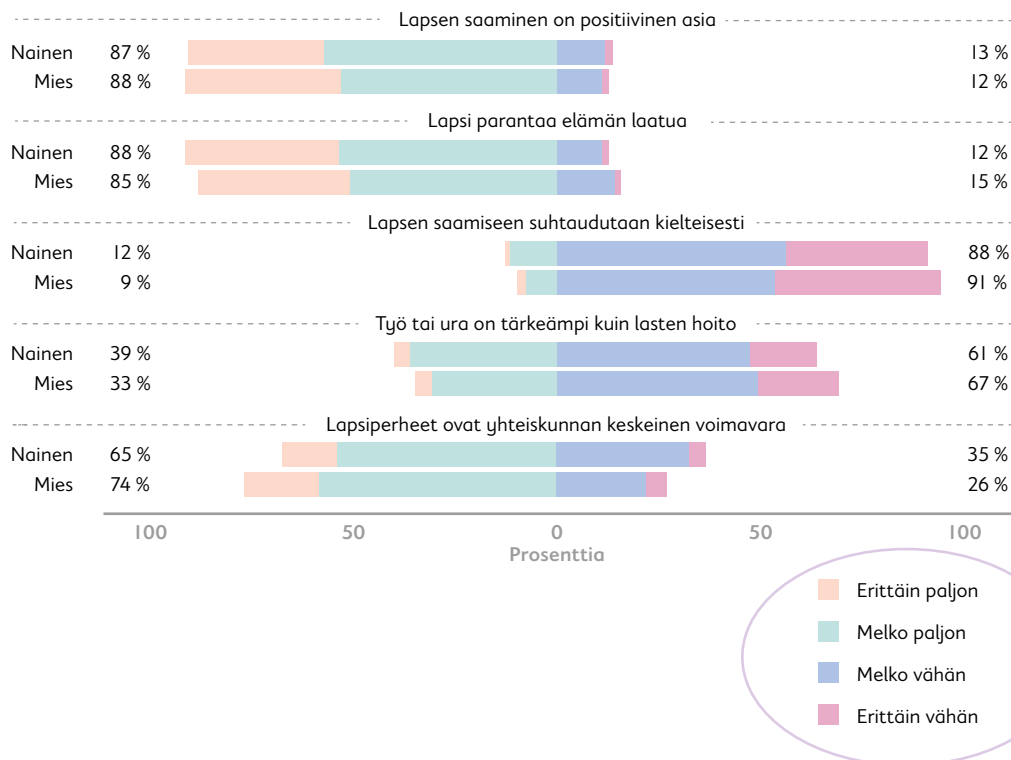
Sukupuolten välillä on ristiintaulukoinnin perusteella tilastollisia eroja vain kahdessa kysymyksessä. Miehistä vain 9 prosenttia kokee seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiosta välittyvän paljon tai melko paljon kielteisen suhtautumisen lapsiin, kun naisista vastaava osuus on 12 prosenttia. Sukupuolella on riippuvuutta suhtautumisessa (χ^2 11,287, p-arvo 0,024). Samoin sukupuolet eroavat toisistaan siinä, miten lapsiperheet koetaan yhteiskunnan voimavaraksi. Naisista 65 prosenttia kokee informaatiossa olevan paljon tai melko paljon tätä tukevaa viestintää, kun miehillä vastaava osuus on 74 prosenttia. Sukupuolten välillä on myös tilastollista riippuvuutta (χ^2 13,067, p-arvo 0,011). Muissa kysymyksissä miesten ja naisten väliset erot ovat pieniä (kuva 37).

Biologisten lasten hankkiminen ei erota vastaajia suhtautumisessa seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin (kuva 38). Tilastollisia eroja on ainoastaan suhtautumisessa väittämään ”lapsiperheet ovat yhteiskunnan keskeinen voimavara”. Tässä muuttujassa suurempi osuus niistä vastaajista, joilla ei ole lapsia, pitää julkisen informaation viestinä lapsiperheiden merkitystä yhteiskunnan keskeisenä voimavarana (χ^2

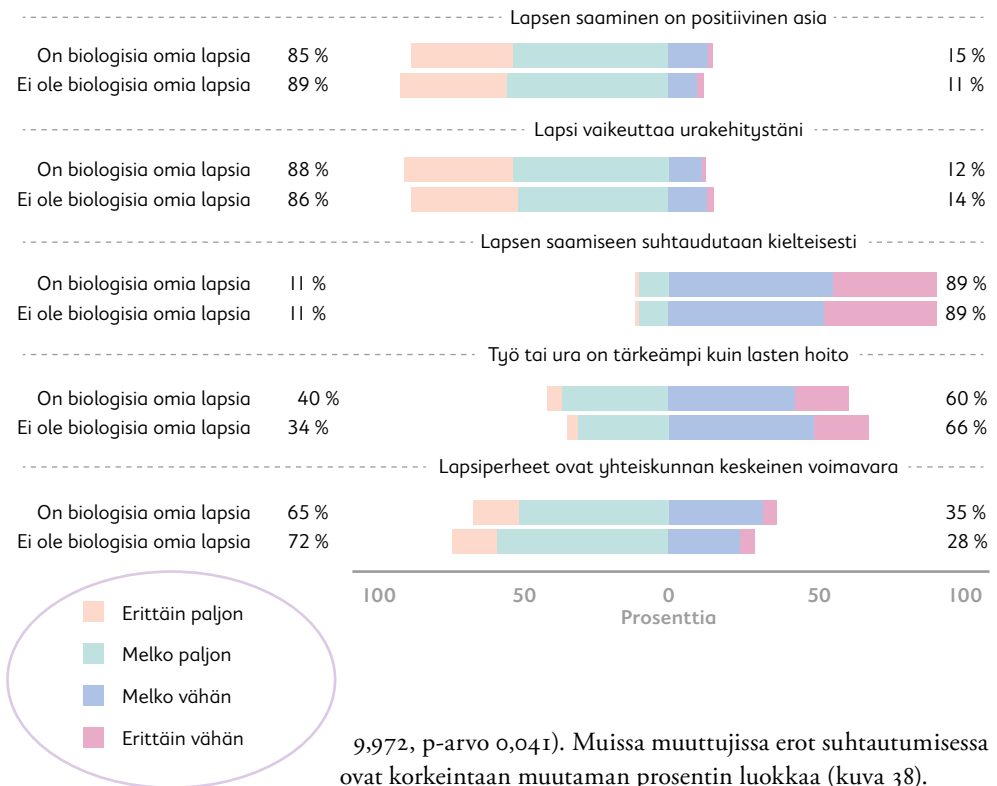
Kuva 36. Vastaajien suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.

Kuva 37. Naisten ja miesten suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymisterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.

Kuva 38. Lasten saaminen ja suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymis-terveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.

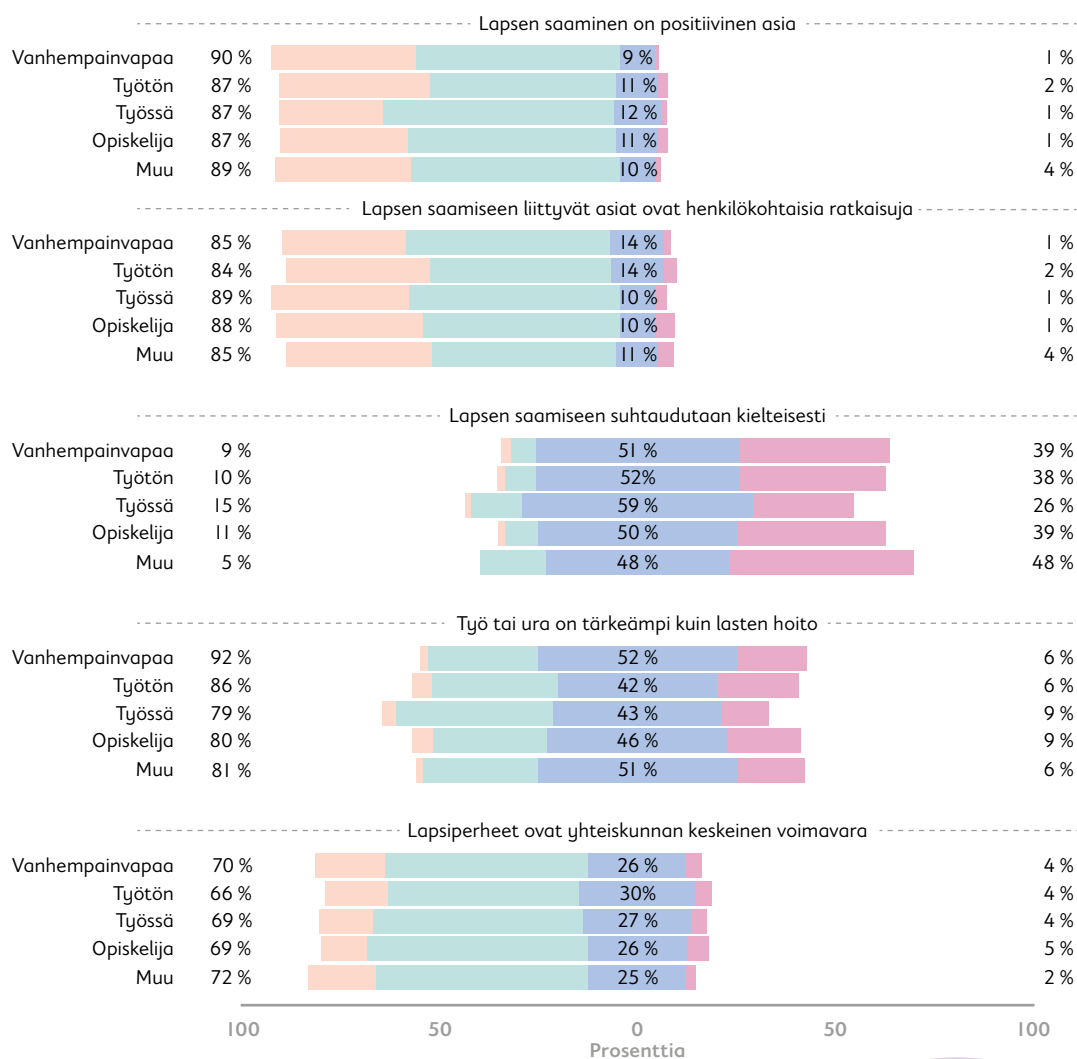

Pääasiallisen toiminnan muodostamissa ryhmissä on riippuvuutta siinä, pitävätkö vastaajat työtä tai uraa tärkeämpänä kuin lasten hoitoa (Chi^2 34,853, p-arvo 0,004). Tulosten mukaan opiskelijat ja hoitovapaalla olevat näkevät seksuaali- ja lisääntymis-terveyden informaatiosta painottuvat enemmän työhön ja uraan liittyvät asiat kuin lasten hoito. Muissa muuttujissa ei ristiintaulukoinnin perusteella ole pääasiallisella toiminnalla yhteyttä suhtautumiseen seksuaali- ja lisääntymis-terveyden informaatiota koskeviin väitteisiin. (Kuva 39)

8.2 Seksuaali- ja lisääntymis-terveyden palvelut

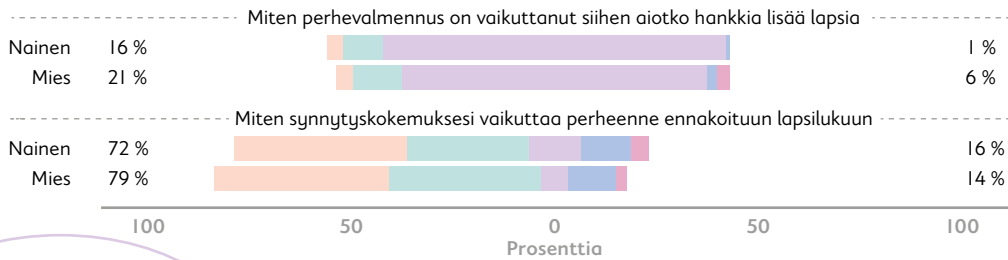
Synnyttäneistä tai lapsia hankkineista naisista ja miehistä yli puolet eli 57 prosenttia on saanut perhevalmennusta. Noin 39 prosenttia ei ole saanut perhevalmennusta. Perhevalmennuksella vastaajat eivät koe olevan merkitystä siinä, aikovatko vastaajat hankkia lisää lapsia (kuva 40). Vain 18 prosenttia koki, että perhevalmennuksella on hyvin myönteinen tai melko myönteinen vaikutus lasten lisähankintaan. Sukupuolten välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa tähän kysymykseen suhtautumisessa (Chi^2 6,868, p-arvo 0,231). Sen sijaan synnytykokemuksella vastaajat kokevat pääsääntöisesti olevan hyvin tai melko myönteinen vaikutus perheen ennakoituun lapsilukuun (kuva x). Naisista näin

Kuva 39. Pääasiallinen toiminta ja suhtautuminen seksuaali- ja lisääntymis-
misterveyden informaatiota koskeviin väitteisiin.

■ Erittäin paljon
■ Melko paljon
■ Melko vähän
■ Erittäin vähän

Kuva 40. Synnyttäneiden ja lapsia hankkineiden suhtautuminen perhevalmennukseen ja synnytyskokemukseen.

- Hyvin myönteisesti
- Melko myönteisesti
- Ei myönteisesti eikä kielteisesti
- Melko kielteisesti
- Hyvin kielteisesti

koki 72 prosenttia vastaajista ja miehistä 79 prosenttia. Tässäkään kysymyksessä sukupuoli ei eroa suhtautumisessa toisistaan (χ^2 5,479, p-arvo 0,140). Huomattavaa on kuitenkin, että kielteisesti ennakoituun lapsilukuun synnytyskokemuksen sanoo vaikuttavan naisista 16 prosenttia ja miehistä 14 prosenttia vastaajista. Nämä osuudet ovat lähellä sitä osuutta, joilla viimeisin synnytyskokemus on ollut hyvin tai melko kielteinen. Kielteisesti vastaajista suhtautui viimeisimpään synnytykseen 14 prosenttia. Viimeisin synnytyskokemus on myös riippuvuussuhteessa siihen, miten synnytyskokemus vaikuttaa perheen ennakoituun lapsilukuun (χ^2 313,495, p-arvo <0,001).

Synnyttäneistä ja lapsia hankkineista vastaajista suurimmalla osalla synnytyskokemus ei vaikuta perheen ennakoituun lapsilukuun. Tätä mieltä on 81 prosenttia synnyttäneistä ja lapsia hankkineista. Noin 9 prosenttia vastaajista kokee synnytyskokemuksen lisäävän lapsiluku kun taas vastakkaista mieltä on noin 8 prosenttia vastaajista. Synnytyskokemuksen vaikutus tai viimeisin synnytyskokemus eivät korreloi ihanteellisen lapsiluvun kanssa (r 0,034, p-arvo 0,470; r 0,019, p-arvo 0,684).

9. Raskauden keskeyttämisestä

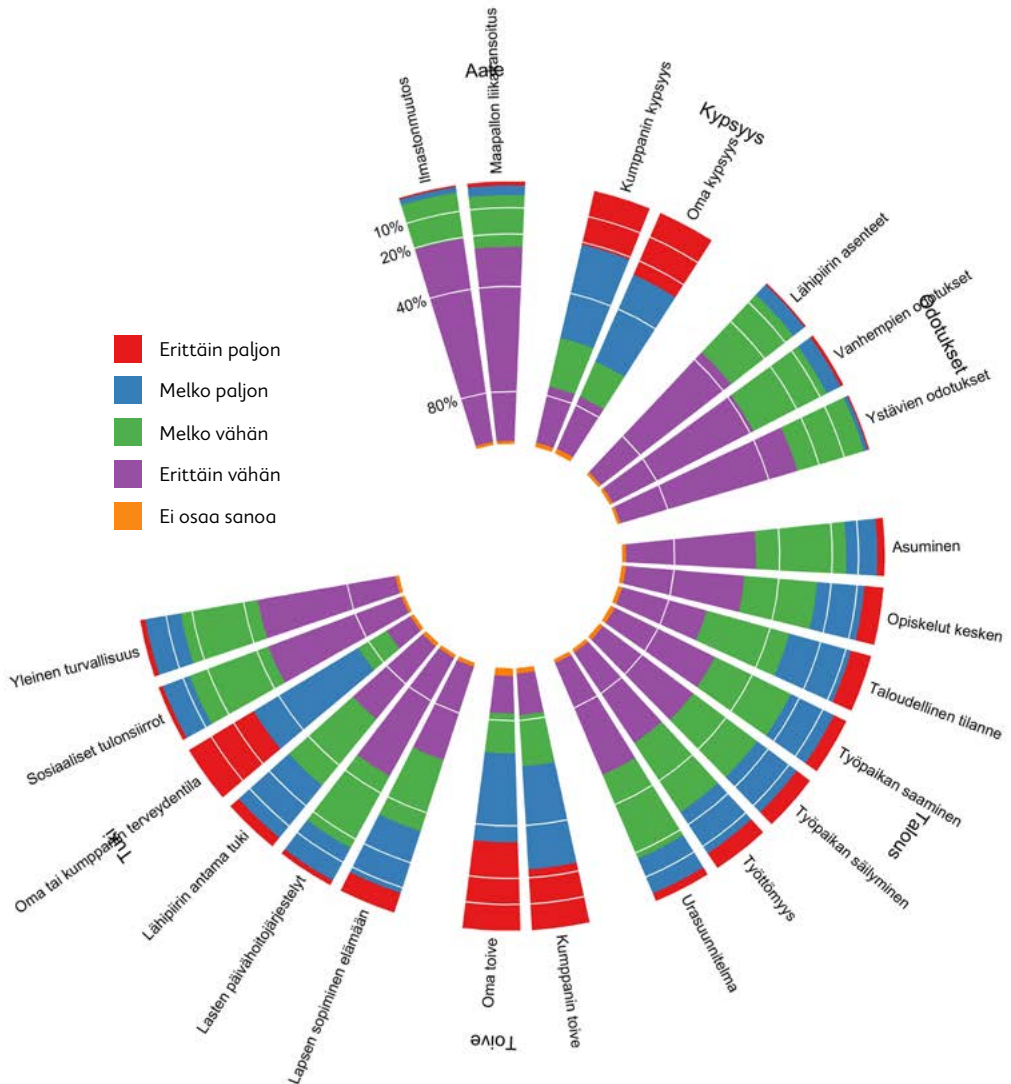
9.1 Raskauden keskeyttämiseen vaikuttavia tekijöitä

Raskauden keskeyttämisen harkintaan vaikuttavat tekijät muistuttavat lasten lukumäärään ja ajankohtaan vaikuttaneita tekijöitä (kuva 41). Eniten raskauden keskeyttämiseen vaikuttavat toive sekä kypsyys. Myös terveydentilalla on merkitystä päätöksessä. Muut yksittäiset tekijät näyttävät pääsääntöisesti vaikuttavan keskeyttämiseen melko tai erittäin vähän. Erityisesti aatteeseen tai odotuksiin liittyvissä tekijöissä alle 10 prosenttia vastaajista kokee näiden vaikuttaneen melko paljon tai enemmän raskauden keskeyttämiseen. Noin 20–30 prosentille vastaajia talouteen tai osaan tukeen liittyvistä tekijöistä vaikuttavat vähintään melko paljon raskauden keskeyttämisen harkinnassa. Näistä tekijöistä korostuvat taloudelliseen tilanteeseen ja lähipiiriin antamaan tukeen liittyvät tekijät (kuva 41).

Myös raskauden keskeyttämiseen vaikuttavista tekijöistä muodostettiin jatkoanalyysijä varten pääkomponentteja. Pääkomponenttianalysissä muodostui neljä komponenttia, jotka muistuttavat lasten hankintaan ja lasten hankinnan ajankohtaan vaikuttavien tekijöiden komponentteja. Ensimmäiselle komponentille latautuu voimakkaasti talouteen liittyviä muuttujia, joista komponentti saa nimensä. Toiselle komponentille latautuu voimakkaimmin kypsyteen liittyvät tekijät. Kolmatta komponenttia kuvaavat aatteeseen liittyvät tekijät, joista komponentti saa myös nimensä. Neljäs komponentti kuvaa odotuksia, kuten vanhempien, ystävien tai lähipiirin. (Taulukko 19)

Taustamuuttujista muodostetuissa ryhmissä on eroavaisuuksia sen suhteen, miten vaikuttavina ryhmät pitävät muodostettuja komponentteja raskauden keskeyttämisessä. Ryhmien väliset erot liittyvät talous- ja kypsyys-komponentteihin (taulukko 20). Varianssianalyysin perusteella erityisesti opiskelijoiden ryhmässä raskauden keskeyttämiseen vaikuttaa talouteen liittyvät tekijät. Tämä ryhmä eroaa erityisesti korkeasti koulutettujen, alempien toimihenkilöiden ja hoitovapaalla olevien ryhmistä. Kypsyteen ja toiveeseen liittyvät tekijät vaikuttavat eniten opiskelijoiden ja korkeasti koulutettujen ryhmissä. Vähiten näillä on merkitystä hoitovapaalla olevien ryhmässä. Muissa komponenteissa ei ole ryhmien välillä eroja (taulukko 20).

Kuva 41. Raskauden keskeyttämiseen vaikuttavia tekijöitä.

Raskauden keskeyttämiseen liittyviä vaikutustekijöitä kuvaavissa pääkomponenteissa on tilastollisia eroja myös Kuntaluokkien välillä (taulukko 21). Talouteen liittyvät tekijät erottavat erityisesti kaupunkimaisissa kunnissa ja taajaan asutuissa kunnissa asuvia vastaajia. Kaupunkimaisissa kunnissa asuvilla vastaajilla talouteen liittyvät tekijät vaikuttavat raskauden keskeyttämiseen keskimäärin muita luokkia enemmän. Vähiten näillä tekijöillä on vaikutusta taajaan asutuissa kunnissa asuvilla vastaajilla. Kypsyyteen ja toiveeseen liittyvät tekijät vaikuttavat raskauden keskeyttämiseen eniten pääkaupunkiseudulla asuvilla vastaajilla. Vähäisin merkitys näillä tekijöillä on taajaan asuttujen kuntien vastaajilla. Kahdessa muussa komponentissa ei kuntaluokkien välillä ole tilastollisia eroja (taulukko 21).

Taulukko 19. Pääkomponentit raskauden keskeytyksiin vaikuttavista tekijöistä

Alle 0,3 lataukset jätetty merkitsemättä taulukkoon.

Muuttuja	Komponentti			
	Talous	Kypsyys	Aate	Odotukset
Oma henkinen kypsyys		0,815		
Kumppanin henkinen kypsyys		0,812		
Oma toive		0,766		
Kumppanin toive		0,736		
Vanhempien odotukset				0,772
Taloudellinen tilanne	0,719	0,330		
Asuminen	0,722			
Työpaikan saaminen	0,855			
Työpaikan säilyttäminen	0,848			
Opiskelujen loppuun saattaminen	0,777			
Urasuunnitelma	0,754			
Työttömyys	0,831			
Ystävien odotukset				0,766
Lähipiirin asenteet				0,790
Ilmastonmuutos			0,869	
Maapallon liikakansoitus			0,864	
Yleinen turvallisuus	0,523		0,532	
Sosiaaliset tulonsiirrot	0,631		0,425	
Lasten päivähoitojärjestelyt	0,670		0,411	
Lapsen sopiminen elämäntyylisiin	0,588	0,342		
Lähipiiristä saatavan tuen määrä	0,56	0,316		0,331
Oma tai kumppanin terveydentila	0,389	0,489		
Selitysaste	45,8	9,6	6,7	5,4

Taulukko 20. Ryhmittelyanalyysin luokat ja perhekeskeisyyden komponentit

Pääkomponentti	Työntekijät	Opiskelijat	Korkeasti koulutetut	Alemmat toimihenkilöt	Hoito-vapaalla	Muu	F	P-arvo
Talous	-0,010	0,356	-0,197	-0,259	-0,424	0,087	12,205	<0,001
Kypsyys	-0,108	0,178	0,151	0,043	-0,214	0,173	4,451	<0,001
Aate	0,022	0,042	-0,137	-0,015	0,031	-0,029	0,920	0,480
Odotukset	-0,075	-0,069	-0,001	-0,020	0,034	0,219	1,640	0,133

Taulukko 21. Kuntaluokitus ja perhekeskeisyyden komponentit

Pääkomponentti	Pääkaupunkiseutu	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat	F-arvo	P-arvo
Talous	-0,081	0,075	-0,156	0,040	3,307	0,020
Kypsyys	0,173	-0,021	-0,173	-0,072	5,030	0,002
Aate	-0,109	0,044	0,005	0,032	1,643	0,178
Odotukset	0,009	-0,007	0,049	-0,057	0,284	0,837

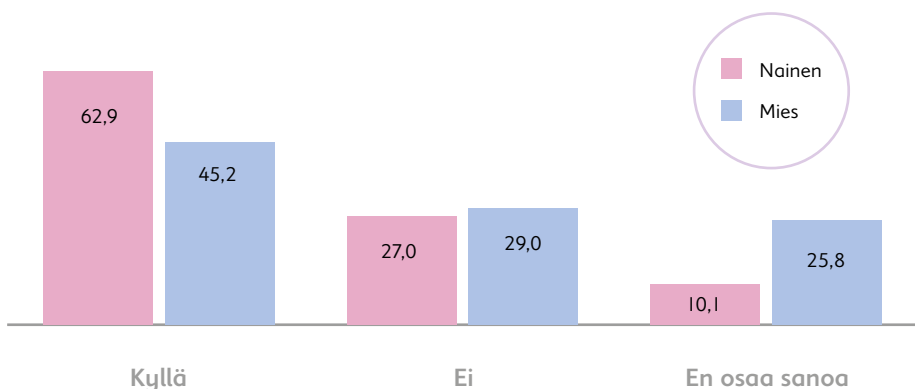
9.2 Kokemuksia raskauden keskeyttämisestä

Naisista 10,2 prosenttia ja miehistä 9,7 prosenttia oli harkinnut alkaneen raskauden keskeyttämistä. Raskauden keskeytys oli tehty 8,5 prosenttia:lle naispuolisista vastaajista. Miehistä 6,4 prosenttia ilmoitti kumppanilleen tehdyn raskauden keskeytyksen. 2,3 prosenttia ei osannut sanoa asiasta varmasti. Raskauden keskeytyksiä oli tehty yksi 87 prosentille ja useampia 13 prosentille naisista. Miehistä 83 prosenttia ilmoitti kumppanilleen tehdyn yhden ja 17 prosenttia useamman raskauden keskeytyksen.

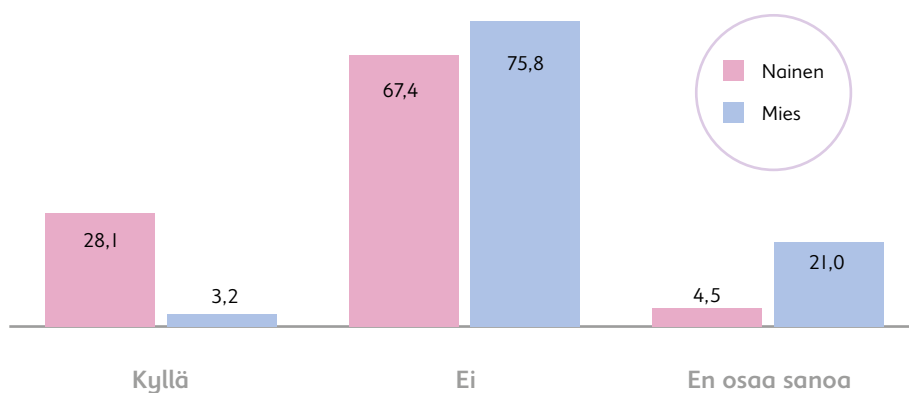
Raskauden keskeytyksen harkinnassa n. 63 prosenttia naisista ja 45 prosenttia miehistä ilmoittaa saaneensa keskustella riittävästi terveydenhuollon ammattilaisten kanssa asiasta. Riittämättömän keskustelun varaan oli jäänyt 27 prosenttia naisista ja 29 prosenttia miehistä. Lisäksi joka kymmenes nainen ja joka neljäs mies ei osannut jälkepäinkään arvioida, oliko saanut riittävästi keskustelua ennen päätöksen tekoa (kuva 42).

Raskauden keskeytyksen yhteydessä 28,1 prosenttia naisista ja 3,2 prosenttia miehistä ilmoitti, että he olisivat tarvinneet lisää tukea tai apua päätöksen tekoon. Asiasta oli epätietoinen 4,5 prosenttia naisista ja 21 prosenttia miehistä. (kuva 43)

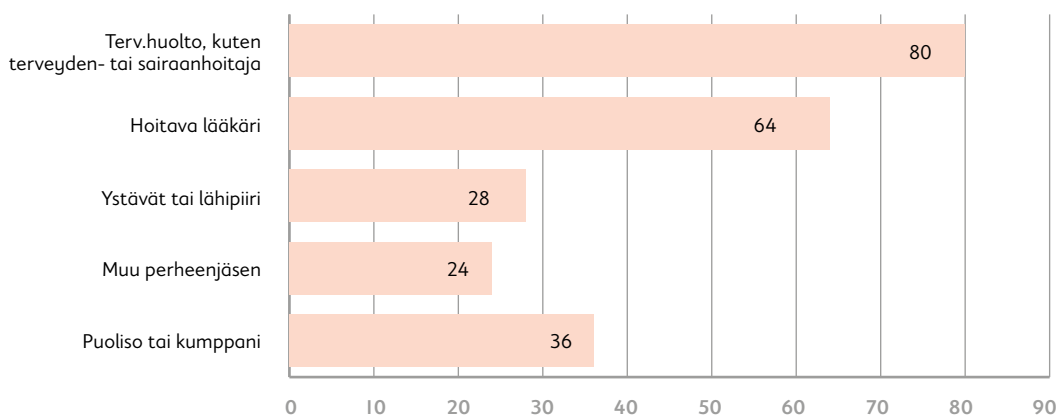
Kuva 42. Mahdollisuus keskustella riittävästi terveydenhuollon ammattilaisen kanssa raskauden keskeyttämisestä.

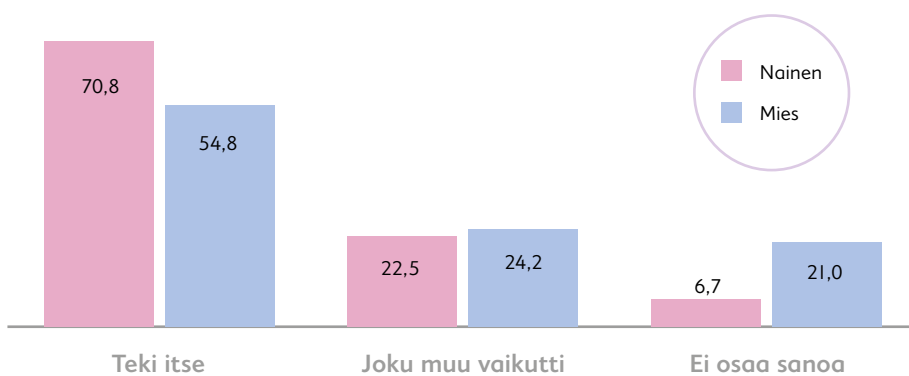
Kuva 43. Lisätuen tarve raskauden keskeyttämistä harkittaessa.

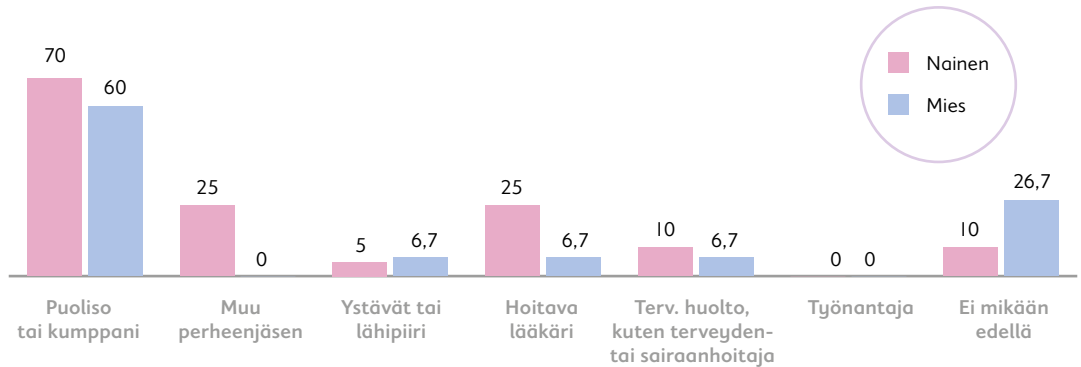
Kuva 44. Keneltä naiset olisivat kaivanneet lisää tukea ja apua raskauden keskeytystä harkittaessa.

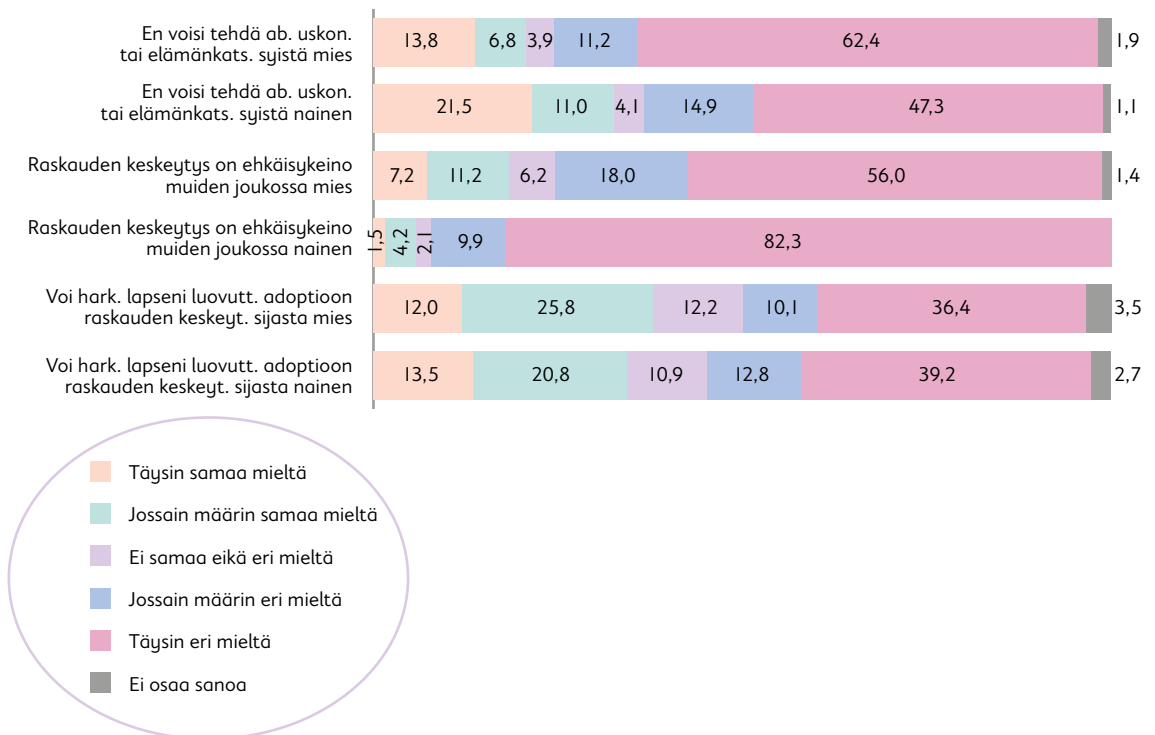
Kuva 45. Päätöksentekoa raskauden keskeyttämisestä.

Kuva 46. Kuka vaikutti raskauden keskeyttämistä koskevaan päätökseen?

Kuva 47. Eräitä väittämiä raskauden keskeyttämisestä sukupuolittain.

Naiset olisivat kaivanneet lisää tukea ja apua raskauden keskeyttämistä harkittaessa varsinkin terveyden- tai sairaanhoitajalta sekä hoitavalta lääkäriltä. Runsas kolmannes olisi turvautunut puolisoonsa ja noin joka neljäs ystäviin tai muihin perheenjäseniin. (kuva 44)

Naisista 70,8 prosenttia ja miehistä 54,8 prosenttia ilmoitti päättäneensä itse raskauden keskeyttämisestä. 22,5 prosenttia naisista ja 24,2 prosenttia miehistä katsoi jonkun muun vaikuttaneen päätökseen. 6,7 prosenttia naisista ja 21 prosenttia miehistä oli asiasta epätietoinen. (kuva 45)

Raskauden keskeyttämistä koskevaan päätökseen vaikuttaa useimmin puoliso tai kumppani. Näin arvioi 70 prosenttia naisista ja 60 prosenttia miehistä, jotka katsoivat muiden vaikuttaneen päätökseen. Naisten arvioissa myös muilla perheenjäsenillä (25 prosenttia) ja hoitavalla lääkärillä (25 prosenttia) on merkitystä. Vastaukset kuvaavat lääkärin asemaa raskauden keskeytyksiä tehtäessä. Lain mukaan lähiäänä lääkäri (viranomainen) tekee päätöksen abortista. Raskauden keskeytyksen kokeneet arvioivat lääkärin vaikuttaneen asiassa yhtä useasti kuin ”muiden perheen jäsenten”.

Terveydenhuollon muut ammattilaiset tai ystävät vaikuttavat harvoin ja työnantaja ei milloinkaan vaikuta päätöksen tekoon. Lista ei näytä tyhjentävältä, sillä 10 prosentilla naisista ja 26,7 prosentilla miehistä oli ilmeisesti mielessään vielä muita vaikuttajatahoja (kuva 46). Jos henkilö katsoi muiden vaikuttaneen raskauden keskeytykseen, oli tämän tahon vaikutus yleensä suuri. Miehistä arvioi 100 prosenttia naisen vaikutuksen erittäin suureksi. Naisista 35,7 prosenttia arvioi puolison vaikuttaneen erittäin ja 50 prosenttia melko paljon.

Eettiset syyt eivät ole 73,6 prosentille miehistä ja 62,2 prosentille naisista raskauden keskeytyksen esteenä. Naisista 31,9 prosenttia ja miehistä 20,6 prosenttia kavahtaisi aborttia uskonnollisista tai elämänkatsomuksellisista syistä. Naisista vain 5,7 prosenttia piti aborttia ehkäisykeinona muiden joukossa. Miehistä tätä mieltä oli 18,4 prosenttia. Miehistä 37,8 prosenttia ja naisista 34,3 prosenttia voisi harkita lapsen luovuttamista adoptioon raskauden keskeyttämisen sijasta. Lastaan ei luovuttaisi adoptioon abortin vaihtoehtona 52 prosenttia naisista ja 46,4 prosenttia miehistä. (kuva 47)

10. Johtopäätökset

Syntyvyys alitti Suomessa uusiutumisrajan vuonna 1969 ja on tämän jälkeen ollut 45 vuotta demografisesti kestäättömän alhaisella tasolla. Syntyvyys alittaa oleellisesti kansalaisten tavoitteleman lasten keskimääräisen lukumäärän.* Vuonna 2014 kokonais-hedelmällisyysluku oli 1,71. Ensisynnyttäjien keski-ikä oli vuonna 2014 keskimäärin 28,6 vuotta ja kaikkien synnyttäjien keski-ikä 30,5 vuotta.

Pian puoli vuosisataa jatkunut alhainen syntyvyys on johtanut Suomessa väestön ikääntymiseen ja huoltosuhteen heikkenemiseen vakavine taloudellisine ja yhteiskunnallisine seurauksineen, joiden kielteinen vaikutus julkiseen ja yksityiseen talouteen kasvaa seuraavien vuosikymmenten aikana merkittävästi. Suomi ei ole ongelmien kanssa yksin, sillä syntyvyys on alhainen myös muualla Euroopassa. Vuonna 2012 28 EU-jäsenmaan keskimääräinen hedelmällisyysluku on 1,58. Asiantila on antanut aihetta joihinkin EU-komission ja europarlamentin kommentteihin, jotka eivät kuitenkaan ole johtaneet konkreettisiin toimenpiteisiin asian korjaamiseksi. Myöskään Suomessa ei ole välitöntä kansalaisten tavoittelemaa tai yhteiskunnan kestävyyttä palvelevaa syntyvyyttä tukevaa politiikkaa yleisen sosiaali- ja perhepolitiikan tai kestäväen talouden saati kansallisen kulttuurin tueksi.

Kun väestön ikärakenteen vääristymän tulisi johtaa väestöpolitiikan korjaamiseen kansalaisten toivomaan suuntaan, väestörakenteen tuottama kestävyysvaje ja taloudelliset ongelmat vain kiihdyttävät väestörakenteen rapautumista. Väestöpolitiikassa on korjausliikkeen ja kestävyuden tavoittelun sijaan käynnissä kiihtyvä ”paha kierre”. EU:n ja Suomen kansallinen ikäpolitiikka liittyy ikääntyvien kansalaisten huoltoon ja työurien täydentämiseen sekä pidentämiseen, ei väestörakenteen korjaamiseen. Kestäväen ja ongelmat korjaavan ikäpolitiikan toimenpiteet tulisi kohdistaa synnytyksiässä olevaan ja sitä nuorempaan väestöön.

Suomalaisen perhepolitiikan kerrotaan tulevan ihastelluksi kansainvälisillä foorumeilla lapsiperheiden saaman tuen osalta. Tämänkin tutkimuksen perusteella sosiaalilainsäädäntö ja työmarkkinasopimukset näyttävät osittain paikkaavan työelämän kielteisiä vaikutuksia lasten hankintaan. Suomalaisessa perhepolitiikassa voidaan katsoa yleispiirteisään toteutuvan köyhyyden estäminen ja tulotason säilyttäminen, lapsista koituvien kustannusten kompensointi, työllisyyden sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja kehityksen tuki varhaisessa lapsuudessa. Edellä mainitut tekijät tukevat edellytyksiä

* Toteutuva syntyvyys vastaa n. 2/3 kuntalaisten omasta tavoitteesta.

luomalla syntyvyyttä. Ne eivät kuitenkaan riitä kompensoimaan syntyvyyttä rajoittavia tekijöitä. Suomalainen perhepolitiikka ei kuitenkaan sisällä varsinaista pyrkimystä syntyvyyden lisäämiseen. Syntyvyydestä puhuminen politiikan kentillä on jonkin asteinen tabu.

Kansallista seksuaali- ja lisääntymisterveyttä hallinnoivat viranomaiset, järjestöt ja tutkimuslaitokset näyttävät viihtyvän omaehtoisella mukavuusalueella, sillä tilanteen kriittistä arviointia tai julkista keskustelua toiminnan reformeista ei esiinny, vaikka syntyvyys jää Suomessa selvästi jälkeen kansalaisten odotuksista sekä väestön uusiutumistasosta ja on lisäksi laskeva. Tietoa syntyvyydestä ei ole riittävästi eikä strategiaa saati toimenpiteitä väestörakenteen korjaamiseksi kansalaisten tavoittelemaan suuntaan ilmeisimmin edes suunnitella.

Politiikan muotoilussa olisi jo vuosikymmeniä sitten täytynyt arvioida keinoja, joilla käynnissä olevia väestön uusiutumisprosessia voitaisiin ohjata lähemmäs kansalaisten omia tavoitteita. Tällöin ikääntymistä voitaisiin hidastaa ja huoltosuhteen romahtamisen kerrannaisvaikutuksia pehmentää. Ongelmallista kehityksessä on mm. se, että se koskettaa alueita hyvin erilailla. Syntyvyyden kohoaminen tasolle 2,1 lasta / nainen korjaisi rapautuneen huoltosuhteen ja ratkaisisi sen tuottamat ongelmat muutamassa vuosikymmenessä

Suomalainen syntyvyyttä koskeva tutkimus näyttää kohdistuneen rajoitettuihin aineistoihin ja näkökulmiin ja osin negatiivisiin, eli tässä tapauksessa erityisesti lasten hankkimista estävien näkökulmien tarkasteluun. Tutkijoiden huomio on harvoin kiintynyt niihin positiivisiin syihin ja motiiveihin, joiden vuoksi lapsia hankitaan. Alan merkittävästä tutkimuspotentiaalista huolimatta kokonaisarvio matalan syntyvyyden syistä on laatimatta.

10.1 Lasta koskevat asenteet

18–40-vuotiaat suomalaiset suhtautuvat pääsääntöisen myönteisesti lapsiin ja elämään lasten kanssa. Vaikka 54 prosenttia arvioi lapsen rajoittavan henkilökohtaista valinnanvapautta, 62 prosenttia pitää lapsien hankkimista ja lapsista huolehtimista elämän keskeisenä päämääränä. 72 prosenttia katsoo lapsien parantavan elämän laatua ja 81 prosenttia katsoo lasten ollessa pieniä tärkeämmäksi keskittyä perheeseen kuin työhön. Vain 6–10 prosenttia suomalaisista on eri mieltä perheeseen keskittymien ensisijaisuudesta. Heitä voidaan ilmeisimmin pitää voimakkaasti ura- ja työorientoituneina.

Suomalaisista 58 prosenttia on eri mieltä väitteestä, että lapsi vaikeuttaisi urakehitystä, 75 prosenttia ei pidä vanhemmuuden vaatimuksia liian korkeina itselle ja 82 prosenttia ei pidä lapsettomuutta edellytyksenä tärkeämpien asioiden saavuttamiselle.

Lapsettomuuden kulttuuri välineellisenä asennoitumisena tai saavuttamattoman vanhemmuuden ajatuksena on Suomessa harvinaista, joskaan ei tavatonta; 14 prosenttia lasten vanhemmista ja 19 prosenttia lapsettomista on sitä mieltä että vanhemmuuden vaatimukset ovat liian korkeita täytettäväksi. Vanhemmuuden vaatimukset arvioi kykenevänsä kantamaan 79 prosenttia vanhemmista ja 71 prosenttia lapsettomista.

4 prosenttia vanhemmista ja 12 prosenttia lapsettomista pitää lapsettomuutta välineenä tärkeimpien asioiden saavuttamiselle. Vastakkaista mieltä oli 87 prosenttia vanhemmista ja 78 prosenttia lapsettomista. Suomalaisten lapsia koskevia asenteita voidaan yleisemmin jäsentää ”perhekeskeisyydeksi” ja ”rajoitteeksi” kutsuttaviin kokonaisuuksiin. Lapsettomuuden kulttuuri asenteisiin perustuvassa muodossaan on harvinaista, mutta lapsettomuuden kasvun ja syntyvyyden laskun seurauksena lapsettomuuden tila yleistyy kansalaisten tahdosta riippumattomien taloudellissosiaalisten rakenteiden, vaatimusten ja pakkojen seurauksena.

Voidaan sanoa, että suomalaiset 18–40-vuotiaat kansalaiset pitävät yleisesti lasten hankkimista, lapsista huolehtimista ja lasten kanssa elämistä oman elämänsä keskeisenä päämääränä, jonka preferenssi esim. työelämään verrattuna työelämään on korkeampi. Lapset ovat elämän keskeinen sisältö ja he parantavat vanhempiansa elämänlaatua. Lapsia arvostavat korkealle sekä omia lapsia saaneet että lapsettomat suomalaiset.

Miesten ja naisten välillä ei asenteissa ole oleellista eroa. Naiset katsovat hieman miehiä useammin lapsen vaikeuttavan urakehitystä ja miehet taas arvioivat useammin lapsen rajoittavan henkilökohtaista valinnanvapautta. Kokemus lapsista muuttaa asenteita myönteiseen suuntaan, sillä omia biologisia lapsia saaneet suhtautuivat kauttaaltaan lapsiin myönteisemmin kuin lapsettomat.

Opiskelijat, arvioivat työssä olevia tai työttömiä useammin lapsen olevan taloudellinen rasite, vaikeuttavan urakehitystä tai valinnanvapautta. Myönteisimmin lapsiin suhtautuvat vanhempain vapaalla olevat kansalaiset. Vanhempain vapaalla olevien myönteisiä näkemyksiä selittänee ainakin osin heidän kokemukset lapsiperheen arjesta. Erot ryhmien välillä viittaa myös siihen, että esimerkiksi opiskelijoiden saama välillinen informaatio lapsien hankinnasta voi olla osin vääristynyttä. Siksi esimerkiksi lapsiperheitä koskevassa uutisoinnissa olisi hyvä nähdä myös tähän liittyviä positiivisia uutisia. Vähimmin lapsista koituvaa taloudellista rasitusta tai urakehityksen vaikeutumista ilmeni hyväntuloisempien ryhmissä. Syyt siihen että 17 % arvioi vanhemmuuden vaatimukset itselleen liian korkeaksi on selvitettävä. Vanhemmuutta on tuettava ja pidettävä yllä.

10.2 Lasten hankinta ja työelämä

Lasten hankinnan ja työn väliset yhteydet ovat moninaiset. Työ ja työhön valmistava opiskelu, työn etsiminen, työpaikan säilyttäminen jne. estävät ja viivästyttävät nuorten aikuisten keskuudessa, varsinkin 20–30 vuoden iässä, lasten hankintaa. Kyse ei ilmeisesti niinkään ole työn suorista negatiivisista vaikutuksista perheellistymiseen vaan siitä, että nuorten aikuisten moninainen oman elämän rakennusvaihe on kesken ja kaikki sen preferenssit, mukaan luettuna työ, perhe ja lapset, eivät mahdu taloudellisiin, sosiaalisiin ja ajankäytön reunaehtoihin. Jonkinlainen ylikuormittuneisuus käy ilmeiseksi erityisesti opiskelijoiden parissa, jossa lasta pidettiin taloudellisena rasituksena tai urakehityksen esteenä useammin kuin työmarkkinoilla jo olevien keskuudessa. Työssä tai työmarkkinoilla olemisen tarjoaa opiskelija-statusta paremman mahdollisuuden lasten hankintaan. Osaltaan lasten hankinnan siirtämisen ja synnyttäjien keski-ikänsä kohoamisen seurauksena toteutuva lapsiluku jää tavoitellusta.

Näyttää siltä, että suomalainen työelämä sinänsä sisältää yleensä perhemyönteisen asenneilmapiirin. Useampi kuin $\frac{2}{3}$ suomalaisesta arvioi työn ja perheen yhdistämisen olevan helppoa ja useampi kuin $\frac{4}{5}$ arvioi työpaikallaan suhtauduttavan myönteisesti lasten hankintaan. Työmarkkina-asemalla, uhkineen ja mahdollisuuksineen, ei ole tilastollisesti merkittävää vaikutusta lapsimäärään tai lasten hankkimista koskeviin tavoitteisiin, joskin hyvä työmarkkina-asema näyttää suosivan lasten saamista. Työttömyys alentaa todennäköisyyttä lasten hankinnalle, mutta sen vaikutus on pieni. Tuloksen perusteella voidaan ajatella, että lainsäädännöllä, työmarkkinasopimuksilla ja muulla sosiaalipolitiikalla on kyetty tasaamaan välittömästi työstä aiheutuvia estettä lasten hankintaan silloin, kun kansalaiset ovat siihen halukkaita. Kuitenkin työn välilliset ja elämänkaaren alkuvaiheisiin lasten hankintaa viivästyttävät tai estävät vaikutukset ovat ilmeiset.

Suotuisinta lasten hankkimiselle on etäisyys palkkatyöstä eli kotiäitiys tai -isyys sekä vanhempain vapaalla oleminen. Oman lukunsa muodostavat voimakkaasti työ- ja urasuuntautuneet kansalaiset, joille työn merkitys sinänsä ylittää perheen tai lasten arvon. Kaikkiaan työssäkäynti alentaa lievästi toivottua lasten ihannelukua.

Opiskelijat poikkeavat työssä käyvistä taloudellisten toimintaedellytysten osalta. Tämä ilmenee matala tulotasona ja taloudellisten ja työhön valmistautumiseen liittyvien tekijöiden korostumisena perheasioissa. Opiskelijoiden keskuudessa arvioidaan lapsen taloudellinen rasitus ja urakehityksen vaikeuttaminen korkeammaksi kuin muissa ryhmissä. Opiskelijat arvioivat muita harvemmin lapsen parantavan elämänlaatua tai olevan elämän keskeinen päämäärä. Opiskelijat ovat myös sisäisesti ja elämänvaiheesta johtuen ristiriitainen joukko esim. sikäli, että heidän keskuudessaan sekä aikomus hankkia lapsia (53,1 %) että jäädä lapsettomaksi (31,8 %) on selvästi korkeampi kuin muilla ryhmillä. Opiskelijat ovat tyypillinen ryhmä, joka siirtää myöhemmäksi lasten hankintaa elämäntilanteensa seurauksena, ellei jopa suunnittele luopuvansa siitä kokonaan.

Lasta pitävät yleisemmin rasitteena alhaisimpaan – alle 1 000 € / kk – ja harvimmin yli 4 000 € / kk tuloluokkaan kuuluvat suomalaiset. Pienituloiset arvioivat paremmin ansaitsevia useammin lapsen myös vaikeuttavan urakehitystä. Suurin osa kaikkiin tuloluokkiin kuuluvista katsoi lapsen parantavan elämän laatua. Myönteisimmin lapsiin elämän päämääränä suhtautuivat keskituloiset vastaajat. Pienituloiset pitävät muita tärkeämpänä keskittyä työn sijaan perheeseen lasten ollessa pieniä. Eri tuloluokkiin kuuluvien asenteissa tai toimintamalleissa on joitakin tilastollisesti merkittäviä eroja, mutta yleispiirteissään eri tuloluokkiin kuuluvat suhtautuvat yleisen myönteisesti vanhemmuuteen ja lapsiin.

10.3 Lasten lukumäärä ja lasten hankinnan ajankohta

Lasten lukumäärään vaikuttaa kuusi asiakokonaisuutta. Näistä voimakkain komponentti on eri tavoin talouteen liittyvä asiakokonaisuus. Se sisältää muun muassa työpaikan saamisen, työpaikan säilyttämisen, työttömyyden, taloudellisen tilanteen, opiskelun loppuun saattamisen ja urasuunnitelman. Vähemmän merkittäviä ovat ”tukeen” liittyvät; muun muassa lähipiirin tuki tulonsiirrot, päivähoito, lapsen sopiminen elämäntyyliin ja turvallisuus. ”Odotuksiin” kuuluvat ystävien, lähipiirin ja vanhempien odotukset.

”Kypsyys” oma ja kumppanin kypsyys. ”Toiveeseen” oma ja kumppanin toive. ”Aatteeseen” liittyvä maapallon liikakansoitus ja ilmastonmuutos.

Työn ja talouden voimakas lataus on tulkittava erityisesti nuorten aikuisten työhön valmistautumiseen liittyväksi haasteeksi, jonka edessä lasten hankinta viivästyy ja väistyy. Voidaan ajatella, että asunnon hankkiminen on sinänsä uhrauksia vaativa ja osaltaan työhön pakottava tavoite. Sosiaaliset tulonsiirrot on ehkä arvioitu merkitystään vähäisemmiksi, koska ne näyttävät kansalaisille malliratkaisulta, kiinteältä osalta toimintaympäristöä. Tulonsiirtojen tai päivähoiton puuttuminen muuttaisi toimintaympäristön merkittävästi kielteisemmäksi lapsia kohtaan.

Sosiaalisen ympäristön odotuksien vaikutukset ovat talouteen verraten pienet, mutta kuitenkin vaikuttavat. On yllättävää, että oma ja kumppanin toive saa painoa edellä mainittuja asiakokonaisuuksia vähemmän. Tilanne kuvastaa rakenteellisten lasten hankintaan liittyvien olosuhteiden ensisijaisuutta henkilökohtaisiin tavoitteisiin verrattuna. Ilmaston muutoksen ja liikakansoituksen vaikutus lasten hankintaan omaa toivetta pienempi, mutta oireellinen. Kertomuksilla globaaleista ympäristöongelmista on, tosin vähäinen, kielteinen vaikutus lasten lukumäärään.

Regressioanalyysin mukaan ikä, toive ja perhekeskeisyys vaikuttavat positiivisesti lasten hankintaan. Mitä vanhempi vastaaja on, mitä voimakkaampi on toive ja mitä perhekeskeisempi hän on, sitä todennäköisemmin hänellä on lapsia. Lasten hankinnan todennäköisyyttä vähentää työssä käynti, työttömyys ja opiskelminen suhteessa koti-vanhemmukseen tai vanhempainvapaalla oloon. Myös taloudellisten tekijöiden vaikutus sekä suhtautuminen lapsiin ”rajoituksena” tai asuminen pääkaupunkiseudulla vähentävät todennäköisyyttä lasten hankinnalle.

Ikä selityksenä lasten lukumäärään on toisaalta tautologinen selitys, sillä lapsia saadaan iän myötä. Toisaalta nuorempaan ikään liittyy opiskelu elämänvaiheena, johon monen on vaikeaa yhdistää lapsia. Kohoava ikä biologisena mahdollisuutena saada lapsia on rajoite, joka lopulta pakottaa mahdollisten taloudellisten ja sosiaalisten esteiden ylittämiseen. Perhe- tai lapsivastaisuus vaikuttavat kielteisesti lasten lukumäärään.

Ihanteellinen lapsiluku on 18–40-vuotiaiden työntekijöiden joukossa 2,42, opiskelijoiden 2,44, korkeasti koulutettujen 2,26, alempien toimihenkilöiden 2,2, hoitovapaalla olevien keskuudessa 2,66 ja luokassa ”muu” 2,76. Toivottua lasten määrää nostaa perhekeskeisyys ja asuminen maaseudulla. Talouden, toiveen tai aatteen ja työssä käynnin vaikutukset laskevat lasten ihannemäärää. Selvästi voimakkain lasten ihannelukuun vaikuttava tekijä on perhekeskeisyys.

Lasten hankkimisen ajankohtaa määräävät pitkälti samat tekijät kuin lasten lukumääräkin. Kypsyys ja toiveeseen liittyvät tekijät vaikuttivat suuresti yli 80 prosentille vastaajista. Myös omaan terveydentilaan liittyvät tekijät korostuvat asiassa. Talouteen yhdistyvässä tekijöissä taloudellinen tilanne, opintojen keskeneräisyys, työpaikan saaminen sekä säilyttäminen vaikuttavat yli 50 prosentille vastaajista merkittävällä tavalla lasten hankkimisen ajankohtaan. Lasten hankinnan ajankohtaan liittyviä tekijöitä luokiteltaessa ”omaa ja kumppanin kypsyys” koskevat tekijät latautuivat ”toiveen” komponentille. Muutoin motiivien rakenne vastasi lasten lukumäärää koskevia arvioita.

10.4 Alueelliset erot lapsiluvussa ja asenteissa

Tämän hankkeen tulokset nostavat esille myös alueellisia eroja kuntaluokkien välillä. Tulosten perusteella lasten hankkiminen oli pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa harvinaisempaa kuin muissa kuntaluokissa. Yli puolella taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuvilla vastaajilla on lapsia kun taas pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa asuvista noin 40 prosentilla on lapsia. Samoin myös ihanteellinen lapsiluku oli pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa taajaan asuttuja ja maaseutumaisia kuntia alhaisempi. Alhaisin lapsiluku on pääkaupunkiseudulla, jossa se on keskimäärin 2,20. Korkein ihanteellinen lapsiluku on maaseutumaisissa kunnissa ollen 2,81.

Kuntaluokkien välillä oli selkeitä eroja myös suhtautumisessa lasten hankintaa koskeviin väittämiin. Tiivistettynä pääkaupunkiseudulla ja kaupungeissa asuvat kokevat lapsen useammin taloudellisena rasitteena, urakehityksen vaikeuttajana ja henkilökohtaisen valinnanvapauden rajoittajana kuin taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla asuvat vastaajat. Kuntaluokkien välillä oli tilastollisia eroja myös siinä, kuinka vastaajat suhtautuvat lapsen parantavan elämän laatua, ja kuinka he kokevat lasten hankkimisen ja lapsista huolehtimisen elämän keskeiseksi päämääräksi. Molemmissa väittämässä taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla asuvat vastaajat kokivat pääkaupunkiseutulaisia ja kaupunkilaisia useammin lasten parantavan elämän laatua ja lapsista huolehtimisen olevan elämän keskeinen päämäärä.

Kuntaluokkien väliset erot näkyvät selkeästi myös perhekeskeisyydessä ja siinä, koetaanko lapsi elämää rajoittavana tekijänä. Erityisen selkeitä erot ovat perhekeskeisyydessä, joka on keskimäärin selvästi korkeampaa taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa kuin pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa. Erityisesti pääkaupunkiseudulla on vähemmän perhekeskeisyyttä kuin muissa kuntaluokissa. Vähiten lasten kokiivat rajoittavan elämää taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuvat vastaajat.

Kuntaluokkien välillä eroja oli myös lasten hankintaan vaikuttavissa tekijöissä. Talouteen liittyvät tekijät korostuivat pääkaupunkiseudulla sekä kaupunkimaisissa kunnissa. Muista kuntaluokista poiketen lasten lukumäärään vaikuttavia tekijöitä olivat pääkaupunkiseudulla toiveeseen ja aatteeseen liittyvät tekijät. Keskimäärin vähiten talouteen liittyvillä tekijöillä on vaikutusta taajaan asutuissa kunnissa asuvien vastaajien joukossa. Maaseudulla asuvilla erityisesti vaikuttavia tekijöitä ovat työttömyys, työpaikan saamisen ja asuminen.

Kuntaluokkien väliset erot yhdistettynä luokkien väestömassaan antavat yhden selityksen laskevalle syntyvyydelle Suomessa. Kuntaluokkien välinen eriytyminen nostaa esille kysymyksen, tarvitaanko erilaisilla alueilla erilaista perhepolitiikkaa vastaamaan kuntien asettamiin haasteisiin. Tälle voisi olla perusteita, mikäli syntyvyyden ei haluta laskevan entisestään.

10.5 Informaatioympäistö ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden palvelut

Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvä informaatio on arvioitu yleensä perhemyönteiseksi, joskin myös kielteisiä sävyjä esiintyy. Lapsen saamiseen arvioi 89 prosenttia suhtauduttavan myönteisesti ja 11 prosenttia kielteisesti. Rungas kolmasosa arvioi julkisuuden pitävän työtä ja uraa tärkeämpänä kuin lasten hoitoa. Pikemminkin toista mieltä oli 63 prosenttia suomalaisista. Myös lapsen saamista pidetään yleensä positiivisena asiana samoin kuin lapsiperheitä pääsääntöisesti yhteiskunnan keskeisenä voimavarana. Tosin näissäkin suhteissa esiintyy myös vastakkaista informaatiota.

Lasten vanhemmista 57 prosenttia oli saanut perhevalmennusta. Heistä 18 prosenttia arvioi perhevalmennuksen vaikuttaneen myönteisesti lasten lisähankintaan. Naisten osalla 72 prosenttia ja miehistä 79 prosenttia arvioi synnytyskokemuksen vaikuttaneen myönteisesti ennakoituun lapsilukuun. Kielteinen vaikutus lapsilukuun synnytyksellä oli 16 prosentille naisista ja 14 prosentille miehistä. Luvut vastaavat kielteisen synnytyskokemuksen osuutta vastaajien joukossa. Kaikkiaan 9 prosenttia vastaajista arvioi synnytyskokemuksen lisäävän ja 8 prosenttia vähentävän lapsilukua.

Raskauden keskeyttämisten yhteydessä 63 prosenttia naisista ja 45 prosenttia miehistä sai keskustella riittävästi terveydenhuollon ammattilaisten kanssa asiasta. Riittämättömän keskustelun varaan jäi 27 prosenttia naisista ja 29 prosenttia miehistä. Naisista 28 prosenttia ja miehistä 3 prosenttia olisi tarvinnut lisää tukea tai apua päätöksen tekoon. Lisää tukea olisivat naiset halunneet terveyden- tai sairaanhoitajalta sekä hoitavalta lääkäriltä. Raskauksien keskeytyksiin liittyvää terveydenhuoltoa on kehitettävä siten, että naiset saavat nykykäytäntöä enemmän tarvitsemaansa ammattilaisten tukea asiaa harkittaessa. Aborttien sijaan on tarjottava myös lapsen adoptoimisen mahdollisuutta, sillä runsas kolmannes kansalaisista voisi harkita adoptiota abortin vaihtoehtona.

10.6 Raskauden keskeyttäminen

Raskauden keskeytys oli tehty 8,5 prosentille kyselyn kohteena olevista naisista. Miehistä 6,4 prosenttia arvioi kumppanilleen käyneen näin. Aborttiin vaikuttavat tekijät muistuttavat rakenteeltaan muita lasten hankkimiseen yhdistyvään harkintaan liittyviä tekijöitä. Yksittäisinä tekijöinä voimakkaimmin vaikuttavat oma ja kumppanin toive sekä kypsyyt. Myös terveydentilalla on merkitystä.

Kun raskauden keskeyttämisen syistä muodostetaan pääkomponentteja, havaitaan aborttiin vaikuttavien tekijöiden jälleen muistuttavan pääosiltaan muita lasten hankkimiseen yhdistyvään harkintaan liittyviä tekijöitä. Voimakkain pääkomponentti liittyy talouteen, työhön ja työttömyyteen sekä asumiseen. Tällä ulottuvuudella latautuivat

kuitenkin myös tulonsiirtoihin ja päivähoitoon, turvallisuuteen ja tukeen liittyvät tekijät. Oma ja kumppanin kypsyys ja omat sekä kumppanin toiveet muodostavat seuraavan pääkomponentin ytimen. ”Aatteen” pääkomponentilla vaikuttivat ilmastonmuutoksen ja liikakansoituksen ohella turvallisuus ja sosiaalipolitiikka. Odotusten pääkomponentissa merkitystä on lähipiirin, ystävien ja vanhempien odotuksilla.

Raskauden keskeytyksissä erityisesti opiskelijoiden keskuudessa vaikuttavat talouteen liittyvät tekijät. Kypsyteen ja toiveeseen liittyvät tekijät vaikuttavat päätöksentekoon voimakkaimmin opiskelijoiden ja korkeasti koulutettujen joukossa, vähiten hoitovapaalla olevien ryhmässä. Kaupunkimaisissa kunnissa talouteen liittyvät tekijät vaikuttivat muita aluetyyppejä useammin abortteihin. Kypsyteen ja toiveeseen liittyvät tekijät vaikuttivat voimakkaimmin pääkaupunkiseudulla.

Suosituksset

1. Lasten hankkimista on politiikassa pidetty henkilökohtaisena asiana. Kuitenkin rakenteelliset tekijät ylittävät yksilölliset tavoitteet ja estävät henkilökohtaisen tavoitteen toteuttamisen mm. lasten lukumäärän ja synnytysten ajankohdan osalta. Eri politiikkatoimilla on vaikutettava siihen, että lasten hankkiminen voidaan palauttaa toteutuvaksi henkilökohtaiseksi asiaksi.
2. Ikä- ja perhe- sekä seksuaaliterveyspolitiikan tavoitteeksi on asetettava kansalaisten tavoittelema syntyvyys, joka on nykyistä korkeampi. Tämä on sekä henkilökohtainen että kansallinen etu, sillä lapset parantavat elämän laatua ja suomalaisten tavoittelema lasten ihanneluku ylittää väestön uusiutumiskynnyksen.
3. Lasten synnyttämistä biologisesti suotuisassa iässä on tuettava vähentämällä syntyvyyttä rajoittavien tekijöiden kuten työn, talouden, asumisen ja opiskelun paineita erityisesti 20–30-vuotiaiden aikuisten osalta.
4. Kotona tehtävä työ, mukaan luettuna lastenhoitotyö, on määriteltävä kansantalouden tilinpidossa todelliseen arvoonsa. Kotona tehtävä lastenhoitotyö on saatettava eläkkeeseen oikeutetuksi työksi.
5. Syyt siihen, että 17 % 18–40-vuotiaista suomalaisista katsoo vanhemmuuden vaatimukset itselleen liian korkeiksi on selvitettävä. Sosiaali- ja perhepolitiikan on erityisin toimin tuettava vanhemmuutta ja lapsiperheitä.
6. Hallinnon, terveydenhuollon, järjestöjen ja tutkimuksen piirissä vallitseva tyytyväisyys syntyvyyteen ja seksuaali- ja lisääntymisterveyteen on perusteetonta. Syntyvyyttä ja siihen vaikuttavia tekijöitä koskevaa avointa julkista keskustelua on lisättävä.
7. Valtiovallan ja kuntien tulee perhe- ja sosiaalipolitiikassa siirtyä sellaiseen pitkän aikavälin suunnitteluun, joka pyrkii ylisukupolisesti kestäväen yhteiskunnan rakentamiseen.
8. Perhe- ja lapsimyönnteistä informaatiota on jaettava nuorille aikuisille. Tämän informaation tulee pohjautua lapsiperheiden kokemuksiin, sillä väärät uskomukset lasten hankintaan liittyvistä tekijöistä ovat yleisiä erityisesti nuorien keskuudessa. Myös miehet on huomioitava informaatiota jaettaessa.
9. Opiskelijat ovat ryhmä, joka on suurimpien henkilökohtaisten ja sosiaalisten haasteiden kohteena. Opiskelun ja perhe-elämän parempaa yhteensovittamista on tuettava opintojen nykyistä perheystävällisemmällä organisoinnilla ja yleisellä sosiaalipolitiikalla.
10. Asuinpaikka pääkaupunkiseudulla tai kaupunkimaisessa kunnassa voi asettaa taloudellisia haasteita lasten hankinnassa. Kuntien, maakuntahallintojen ja valtiovallan on suunnittelussaan pyrittävä poistamaan erityisiä syntyvyyden esteitä mm. asumisen ja asumiskustannusten osalta.
11. Aborttia harkitsevien naisten ja perheiden mahdollisuutta keskustella asiasta terveydenhuollon ammattilaisten kanssa sekä mahdollisuutta lapsen adoptointiin abortin sijasta on parannettava.

Lähteet

- Aalto, S., Siro & E., Valkonen, J.** 2015. Perheystävällinen opiskelun tarpeet, muodot ja opetuksen kehittäminen Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa. Kyamk.
- Birth rates lag in Europe and the U.S., but the desire for kids does not. Saatavissa: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/04/11/birth-rates-lag-in-europe-and-the-u-s-but-the-desire-for-kids-does-not/>
- Eurofound yearbook 2014, Living and working in Europe, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2015.
- Eurostat, Oct 2013, Sustainable development - demographic changes. Saatavissa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Sustainable_development_-_demographic_changes#Fertility_rate
- Eurostat, live births per woman. Saatavissa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/7/77/Total_fertility_rate%2C_1960%E2%80%932012_%28live_births_per_woman%29_YB14.png
- Eurostat, New Cronos.
- Eskola, K. & Hytönen, E.** 1997. Naisen elämä ja hoitotyö.
- Findikaattori. Saatavissa: <http://www.findikaattori.fi/fi/16>
- Fløtten Tone, F., Hermansen Åsmund, Strand Anne Hege og Tronstad Kristian Rose.** 2013. Befolkningsendringer og de nordiske velferdsstatene, NordMod 2030. Delrapport 2, Fafo-rapport 2013:13.
- Foundation Focus. 2011. White jobs? Employment potential of the care sector, November 2011, issue 10.
- Gissler M.** 2003. Hedelmällisyys Suomessa ennen, nyt ja tulevaisuudessa, Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003):6.
- Grömping, U.** (2006). Relative importance for linear regression in R: The package relaimpo. *Journal of Statistical software* 17:1,1–26.
- Helsingin Sanomat 30.1.2012.
- Helsingin Sanomat 7.2.2012. OECD: Suomen talouden kestävyysvaje edellyttää nopeita säästöpäätöksiä.
- HS 11.8.2014 Ikääntyvä väestö on haaste erityisesti Suomen taloudelle. Saatavissa: <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1407639797420>
- Helsingin Sanomat 28.8.2014 Eurooppa taivaltaa Japanin tiellä. Saatavissa: <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1408687756229>
- Helsingin Sanomat 13.2.2015. Italia on ”kuoleva maa” – syntyvyys romahtanut historiallisen matalalle. Saatavissa: <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1423807762212>
- Helsingin Sanomat 20.10.2014. Lapsettomien osuus on Suomessa Euroopan kärkeä, Monia kasvavan lapsettomuuden maita yhdistävät yksilöllisyyttä korostavat arvot. Saatavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1414475778936>
- Helsingin Sanomat 8.6.2015. Kuilu toivotun ja toteutuneen lapsiluvun välillä on suuri, Suomi on suurperheiden maa – mutta myös lapsettomia on paljon, Suomi johtaa Euroopan suurperhetilastoa. Toisaalta myös lapsettomia on erityisen paljon. Saatavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1433646469376>
- Hothorn, T., Hornik, K. & Zeileis, A.** 2006. “Unbiased Recursive Partitioning: A Conditional Inference Framework.” *Journal of Computational and Graphical Statistics*, 15 (3), 651–674.
- Hosmer, DW. & Lemeshow, S.** 2000. *Applied Logistic Regression*. 2nd edition. John Wiley & Sons, New York.
- Huang, Z.** 1997. A Fast Clustering Algorithm to Cluster Very Large Categorical Data Sets in Data Mining. in *KDD: Techniques and Applications* (H. Lu, H. Motoda and H. Luu, Eds.), pp. 21–34, World Scientific, Singapore.
- Ihme, A. & Rainto, S.** 2008. *Naisen terveys*. Edita Prima: Helsinki.
- Lainiala, L.** 2014. Perhepolitiikka kriisin aikana, *Perhebarometri 2014, Väestöliiton Katsauksia* 48/2014.
- Maternity leave provisions in the EU Member States: Duration and allowances, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2015. Saatavissa: http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1525en_0.pdf

- Margolis, R. & Myrskylä, M.** 2015. Parental Well-being Surrounding First Birth as a Determinant of Further Parity Progression, *Demography*, 52:1147–1166.
- Metsämuuronen, J.** 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 4. laitos. Helsinki: International Methelp.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A.** 2008. Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet, *Perhebarometri 2008, Väestöliiton Katsauksia E 34/2008*.
- Myrskylä, P.** 2011. Työurat ja alueittain uhaava työvoimapula. <http://blogit.helsinki.fi/svy/seminaari36.htm>
- Nieminen, M. & Koskinen, S.** 2005. Väestö, Suomalaisten terveys, Duodecim. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=suo00007
- Nätti, J.** 1989. Työmarkkinoiden lohkoutuminen, *Jyväskylän tutkimuskeskuksen tutkimusraportti 1989, Jyväskylä studies in education, psychology and social research, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä*.
- Paajanen, P.** 2002. Perhebarometri, Saako haikara tulla käymään? Suomalaisten lastenhankinnan ihanteet ja todellisuus, *Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E 14 / 2002*.
- Paananen, U., Pietiläinen, S., Raussi-Lehto, E., Väyrynen, P. & Äimälä, A-M.** (toim.) 2006. *Kättilötyö*. Edita: Tampere.
- Pekkola, J., Engelhardt, S., Hänninen, J., Lehtonen, O. & Ojala P.** 2011. 2,6 Kestävä kansakunta; Elinvoimainen 200-vuotias Suomi, *Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, Tutkimuksia ja raportteja B-sarja Nro 69, 2011*. Saatavissa: <http://www.kyamk.fi/Palvelut/Kirjasto-%20ja%20tietopalvelut/Julkaisu-toiminta/Julkaisusarjat/B-sarja/B%2069/>
- Perhebarometri. 2008; Saatavissa: www.vaestoliitto.fi/@Bin/237280/Perhebarometri%202008.pdf Viitattu 15.9.2010
- RFE/RL; Saatavissa: <http://www.rferl.org/content/infographics/world-bank-global-population-map/25451252.html>
- Ritamo, M., Pelkonen, M. & Nikula, M.** 2010. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen – Väliarviointi sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjelmasta vuosille 2007-2011. THL. Helsinki, 2010.
- Saarinen, J.** 2014. Vähälapsisen Etelä-Korean tulevaisuus: viimeinen asukas kuolee vuonna 2750, *Helsingin Sanomat* 31.8.2014. Saatavissa: <http://www.hs.fi/ulkomaat/V%3C3%A4h%C3%A4lapsisen+Etel%C3%A4-Korean+tulevaisuus+viimeinen+asukas+kuolee+vuonna+2750/a1409449683524>
- Siro, E. & Valkonen, J.** 2015. Perheystävällisen opiskelun tarpeet ja muodot Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa. *Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu 2015*.
- SEMIGRA. 2013. Selective Migration and Unbalanced Sex Ratio in Rural Regions, Targeted Analysis 2013/2/15, Final Report, Main Report and Scientific Report, Version 30/06/2013, European Union, 2013. Saatavissa: http://www.geograafia.ut.ee/sites/default/files/geograafia/01_fr-semigra_main-report-and-scientific-report.pdf
- Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:83. STM, Helsinki.
- Sobotka, T.** 2011. Reproductive Decision-Making in a Macro-Micro Perspective (REPRO), 2011. Saatavissa: http://www.oew.ac.at/vid/download/edrp_1_11.pdf
- Sutela, H.** 2013. Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984-2008, *Tilastokeskus, Tutkimuksia 259, Helsinki 2013*.
- Synnytykset ja vastasyntyneet 2009 -Förlossningar och nyfödda 2009 - Births and newborns 2009. *Tilastoraportti 26/2010, 12.10.2010. Suomen virallinen tilasto, Terveys 2010. THL*.
- Tilastokeskus, väestörakenne 2013, Vuosikatsaus 26.9.2014. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2013/01/vaerak_2013_01_2014-09-26_tie_001_fi.html
- Thevenon, O.** 2011. Family Policies in OECD Countries: A Comparative Analysis, *Population and development review* 37(1): 57-87, March 2011.
- Turun Sanomien verkkolehti. 2010. E-pilleri vaikutti selvästi Suomen väestökehitykseen. *Turun Sanomat* 7.6.2010. Viitattu 13.9.2010. Saatavissa: <http://www.ts.fi/online/kotimaa/136769.html> <http://valvira.fi> Viitattu 30.8.2010
- Väestönkehitys itsenäisessä Suomessa – kasvun vuosikymmenistä kohti harmaantuvaa Suomea, *Tilastokeskus, 2007*. Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/suomi90/joulukuu.html>
- Väestönmuutokset ja pohjoismaiset hyvinvointivaltiot. Saatavissa: <http://www.fao.no/pub/rapp/20304/index.html>
- Wrede, J.** Väestöliiton näkemyksiä Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan, 2007. Saatavissa: www.vaestoliitto.fi/.../Wrede_lasten,nuorten+ja+perheiden+politiikka
- http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=tes00006 viitattu 1.4.2011
- <http://www.tilastokeskus.fi/til/vrm.html>

Liite I – Perheystävällisen opiskelun tarpeet, muodot ja opetuksen kehittäminen Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa

Seija Aalto TtM, koulutusjohtaja,
Elisa Siro sh-opiskelija,
Jaana Valkonen sh-opiskelija

Teksti perustuu luvuissa 1–8
Siron ja Valkosen työhön.

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tarpeet ja toiveet perheystävällisestä opiskelusta. Tutkimus on osa hanketta Perheystävällinen opiskelu, terve väestörakenne.

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisenä kyselynä maaliskuussa 2015 läsnä olevilta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoilta. Kysely luotiin Webropol-ohjelmalla ja analysoitiin SPSS-tilastointiohjelmalla. Kyselyyn vastasi 580 opiskelijaa.

Tutkimuksessa nousi esiin perheystävällistä opiskelua tukevia asioita, joita olivat opinto-ohjaus, verkkoluennot ja -tentit, vertaistuki sosiaalisessa mediassa ja lähitunneille osallistuminen päivällä. Opiskelijoista 25 % toivoi lähiopetusta illalla. Perheen tuki on yksi tärkeimmistä asioista, varsinkin henkinen tuki.

60 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista kävi töissä. Työssäkäynti on pakollista toimeentulon takia. Työtuntien määrällä oli vaikutusta työnteon vaikutuksesta opiskeluun. Opintoja eniten viivästyttivät oppimisvaikeudet, taloudelliset huolet, lastenhoidolliset syyt ja terveydelliset syyt. Eniten motivoituneita olivat yksin lasten kanssa asuvat, opinnoissaan edistyneet ja sosiaali- ja terveysalan opiskelijat.

Sisältö

Tiivistelmä.....	100
1 Johdanto.....	101
2 Tutkimuskysymykset.....	104
3 Aineisto ja menetelmät.....	105
4 Opiskelun tukeminen.....	107
4.1 Ammattikorkeakoulun keinot perheystävällisen opiskelun tukemisessa.....	107
4.2 Perheen vaikutus opiskeluun.....	111
4.3 Opiskelu perheen arjessa.....	115
5 Työn ja opiskelun yhteensovittaminen.....	119
6 Työssäkäynnin ja perheen väliset vaikutukset opiskelijan elämässä.....	126
7 Yhteenvedo tutkimustuloksista.....	133
8 Tutkimustulosten tarkastelua.....	134
Lähteet.....	139
9 Työssäkäynnin ja perheen sekä opiskelun tukeminen Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa.....	140
9.1 Opintojen ohjauksella enemmän tukea perheellisten ja työssäkävien opiskeluun.....	140
9.2 Verko-opinnoilla apua perheen ja työn sekä opiskelun yhteensovittamiseen.....	141
9.3 Muita keinoja perheen opiskelun yhteensovittamisessa.....	142
9.4 Pohdintaa.....	142
Lähteet.....	143

I Johdanto

Yhä useamman opiskelijan arki koostuu opiskelun, perheen ja työn yhdistämisestä. Tämä voi olla todella haastavaa ja jokainen näistä osa-alueista vaikuttaa toisiin osa-alueisiin sekä positiivisesti että negatiivisesti. Vuonna 2013 jopa 48 % korkeakouluopiskelijoista kävi opiskelun ohella töissä. (Opetus- ja kulttuuri-ministeriö 2014.) Lasten tai puolison kanssa asuvia korkeakouluopiskelijoita oli vuonna 2011 jopa 45 % koko korkeakouluopiskelija määrästä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011).

Vuonna 2013 Suomen väestöluku oli noin 5,4 miljoonaa, joista noin 300 000 oli ulkomaalaistaustaisia. Samana vuonna syntyi yli 58 000 lasta ja syntyvyys oli 1,75 lasta naista kohti. Syntyneiden lasten määrä on pienentynyt kolmena peräkkäisenä vuonna. (Tilastokeskus 2014.) Vuonna 2012 Tilastokeskuksen mukaan 25–29-vuotiailla naisilla oli 0,61 lasta naista kohden, kun taas 30–34-vuotiailla naisilla oli 1,23 lasta naista kohden (Tilastokeskus 2012). Pekkola tutkijakollegoineen selvittivät 2011 tekemässä tutkimuksessaan, että haluttu lasten lukumäärä olisi yli kaksi (Pekkola, Engelhardt, Hänninen, Lehtonen & Ojala 2011). Vuonna 2013 ammattikorkeakoulun opiskelijoista 20 %:lla oli lapsia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014).

Perheellistymisen ja työssäkäynnin on koettu haittaavan opinnoissa edistymistä. Perheellä voi olla myös positiivisia vaikutuksia opiskeluun. Opetusjärjestelyjen muuttaminen joustavammaksi sekä ohjauksen lisääminen oli koettu Uusitalon tehdyssä tutkimuksessa hyväksi keinoiksi opintojen etenemisen kannalta. (Uusitalo 2012.) Sahlstenin tutkimuksessa nousi esiin, että lapset lisäävät motivaatiota opiskeluun ja antavat esimerkiksi mahdollisuuden opiskella äitiyslomalla tai hoitovapaalla, jolloin ei ole työssäkäyntiä. Työssäkäynti hankaloittaa opiskelua muun muassa läsnäolopakkolisten kurssien takia. (Sahlsten 2014, 65–66.) Tuoreimpien tutkimuksien mukaan korkeakouluopiskelijoista noin puolet (48 %) käy opiskelun ohella töissä, kesäisin jopa 80 %. Suurin osa työssäkäyvistä tekee osa-aikaista työtä. Kokoaikatyötä tekee noin joka kymmenes yliopisto-opiskelijoista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Joidenkin opiskelijoiden kohdalla opiskelut siirtävät lasten hankintaa, näin todettiin myös Pekkolan ja hänen tutkijakollegoiden tutkimuksessa (Pekkola ym. 2011). Nykyään on myös tavallista, että opiskellaan pitkään ja samalla etsitään itseään. Enää ei eletä niin tarkkojen rajojen mukaan, vaan jokainen määrää oman elämänsä säännöt ja rajat. (Sahlsten 2014, 14–17.) Opinnäytetyön taustalla on hanke Perheystävällinen opiskelu, terve väestörakenne.

Tässä tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat opiskelija, perhe ja työ. Opiskelijalla tarkoitetaan kaikkia korkeakouluopiskelijoita, opiskelumuodosta riippumatta. Perhe-käsitteen kuvaamiseen on tässä tutkimuksessa käytetty tilastokeskuksen virallista määritelmää perheestä. Työllä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan kaikkea palkallista työtä.

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, mitä tarpeita opiskelijoilla on ja minkälaiset opiskelumuodot tekisivät opiskelusta perheystävällisempää. Teoriatiedon pohjalta koottiin Kymenlaakson korkeakouluopiskelijoille kysely, jossa kerättiin tietoa opiskelijoiden tarpeista ja muodoista perheystävällisemmälle opiskelulle. Aineisto kerättiin sähköisen kyselyn avulla. Kyselylinkki lähetettiin kaikille läsnä oleville Kymenlaakson ammatti-korkeakoulun opiskelijoille, joita oli keväällä 2015 noin 3 800 opiskelijaa.

Opiskelujen siirtyessä aikuisikään on usein perhe mukana kuvioissa. Noin joka kolmas on avoliitossa ja alle 30-vuotiailla 20 %:lla on lapsia. Yli 30-vuotiailla on lapsia joka toisella. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.) Eurostudent IV -tutkimuksessa on havaittu, että Suomessa lasten tai puolison kanssa asuvien opiskelijoiden määrä on huomattavasti korkeampi verrattaessa muiden Euroopan maiden korkeakouluopiskelijoihin. Suomessa joko lasten tai puolison kanssa asuvia korkeakouluopiskelijoita oli vuonna 2011 jopa 45 % koko korkeakouluopiskelija määrästä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

Opintojen viivästymisen ja keskeyttämiset syyt ovat olleet viime vuosina tutkimuksen kohteena. Aikaisemmissa tutkimuksissa esiin tulleita yleisimpiä syitä opinnoissa viivästymiseen ovat opiskeluaikainen työssäkäynti, perhetilanteen muutokset, aikaisemman osaamistason huomioimattomuus, opetuksen opiskelijalähtöisyyden heikkous sekä ohjaus- ja opetustoiminnan puutteellisuus. (Kalima 2011, 222; Aho ym. 2012, 18.) Erityisesti aikuisopiskelijoiden keskuudessa opintoja hidastavia tekijöitä edellä mainittujen lisäksi ovat erilaiset perhesyyt sekä koulutukseen liittyvät syyt kuten kurssien yhteensovittamisen hankaluus tai opintojen vaativuus (Kettunen, Pulkkinen & Saari 2013, 48–49). Yleisesti ottaen opinnoissa etenemiseen vaikuttavat opiskelijan yksilölliset kyvyt, perhetausta, aiemmat opinnot sekä asetetut tavoitteet (Kunttu ym. 2011, 162).

Opiskelijaohjaus on noussut esiin puutteellisuudellaan monissa eri tutkimuksissa opiskelijan perhetilanteesta riippumatta (Jauhiainen, Korkea-oja, Lavikainen, Niemelä & Penttilä 2009, 35; Kunttu & Pesonen 2012, 96; Aho ym. 2012, 18). Nyt valtakunnallisella tasolla tutkittaessa korkeakouluopiskelijoiden tyytyväisyys ohjaukseen on lähtenyt nousemaan viimeisten vuosien aikana (Kunttu & Pesonen 2012, 96).

Tutkimuksissa esiin on noussut myös tarkeys tutkia opiskelijoiden terveyttä ja jaksamista. Korkeakouluopiskelijoiden terveydentilaa on tutkittu Suomessa valtakunnallisella tasolla vuodesta 2000 alkaen, jolloin Ylioppilaiden terveyden-huolto säätiö alkoi kartoittamaan jatkuvana tutkimuksena opiskelijoiden terveydentilaan vaikuttavia asioita. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus toteutetaan 4 vuoden välein ja viimeisin on tehty vuonna 2012. Tutkimuksia keskenään verrattaessa on havaittu korkeakouluopiskelijoiden masennuksen sekä ahdistuneisuushäiriöiden kaksinkertaistuneet vuodesta 2000. Myös muut psyykkiset ongelmat ovat opiskelijoilla lisääntyneet. Opiskelijoista jopa 30 % kokee runsaasti stressiä opintojen aikana. (Kunttu & Pesonen, 2012, 92.)

Perheellä on todettu olevan myös positiivisia ja suojaavia vaikutuksia opiskelijoiden psyykkiseen hyvinvointiin. Perheellisillä opiskelijoilla on vähemmän psyykkisiä oireita suhteessa perheettömiin, mutta arkielämän monien eri roolien ja osa-alueiden suorittaminen ilmenevät useimmin väsymyksenä kuin perheettömillä opiskelijoilla. (Jauhiainen ym. 2009, 34.)

Suomalainen korkeakoulujärjestelmä pyrkii tukemaan ja huomioimaan nykypäivänä perheelliset opiskelijat. Opetuksen monimuotoisuus, opintososiaaliset etuudet sekä opiskelijatyövoiman kysyntä mahdollistavat näiden kolmen osa-alueen yhdistämistä paremmin. Tietotekniikan yleistyminen opetuksessa on tuonut mahdollisuuden toteuttaa omaa oppimistaan itselle sopivana ajankohtana. Luentojen kuunteleminen, tehtävien tekeminen sekä kirjalliset opetusmateriaalit ovat rantautuneet verkkomuotoon, jolloin opiskelija voi asettaa opiskelurytmin osaksi elämää siten, miten se itselle ja perheelle parhaiten sopii. (Niemelä 2014, 139.)

2 Tutkimuskysymykset

Teoriatiedon pohjalta esiin nousi selvä yhtälö, jonka myötä tutkimuskysymykset muotoutuivat niin, että pystyimme kartoittamaan perheen, työn ja opiskelun välisiä positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia opiskelijoiden keskuudessa. Tärkeää oli katsoa asioita eri näkökulmista ja kiteyttää kysymykset vastaamaan näitä osa-alueita.

1. Millaisin keinoin ammattikorkeakoulu voi tukea perheystävällistä opiskelua?
2. Miten perhe vaikuttaa opiskeluun?
3. Miten opiskelu näyttäytyy perheen arjessa?
4. Mitkä tekijät vaikuttavat työn ja opiskelun yhteensovittamiseen?
5. Miten opiskeluaikaisen työssäkäynnin ja perheen väliset vaikutukset näkyvät opiskelijan elämässä?

3 Aineisto ja menetelmät

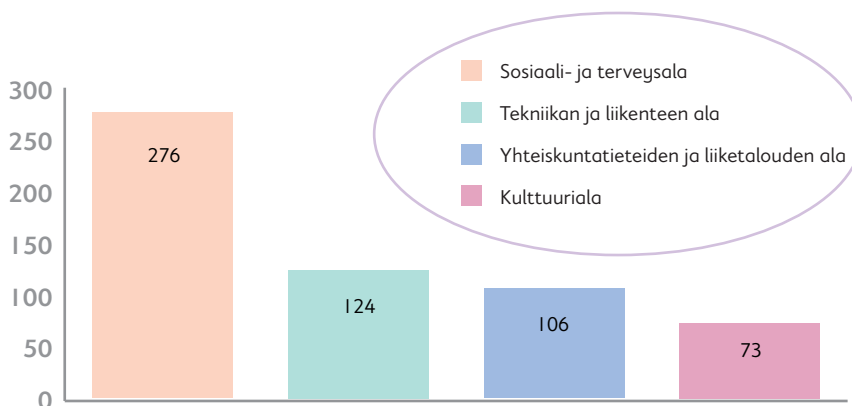
Kysely lähetettiin kaikille läsnä oleville Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoille, joita oli noin 3 800 (Opintotoimisto 4.5.2015). Kyselyyn vastasi onnistuneesti alusta loppuun 580 opiskelijaa, minkä lisäksi 290 opiskelijaa oli avannut kyselylinkin, mutta jättänyt vastaamatta kyselyyn. Vastausprosentiksi tuli tällöin 15 % läsnä olevista opiskelijoista. Kyselyyn vastanneista 76 % oli naisia ja 24 % miehiä.

Koulutusaloittain tarkasteltuna, vastaajia oli eniten Sosiaali- ja terveysalalla. Kaikkien koulutusalojen opiskelijoita kuitenkin osallistui kyselyyn. Vastaajien jakautuminen koulutusaloittain on esitetty kuvassa 2.

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 55 % ei ollut lapsia ja 45 % oli lapsia. Koulutusaloittain katsottuna, sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilla oli suuremmalla osalla lapsia 55 %. Vähiten lapsia oli kulttuuri alan opiskelijoilla, heistä 77 % ei ollut lapsia.

Vastaajien jakautumista asumismuodon mukaan katsottaessa 34 % asui puolison sekä lasten kanssa. Seuraavaksi suurin jakauma oli yksin asuvilla, joita vastaajista oli 26 %. Puolison kanssa asuvia oli 24 % opiskelijoista. Asumismuodossa ”muu” vastaajia oli vain 6, joten se on jätetty huomioimatta asumiseen liittyvissä tuloksissa. Asumismuotojakauma on esitetty kuvassa 3.

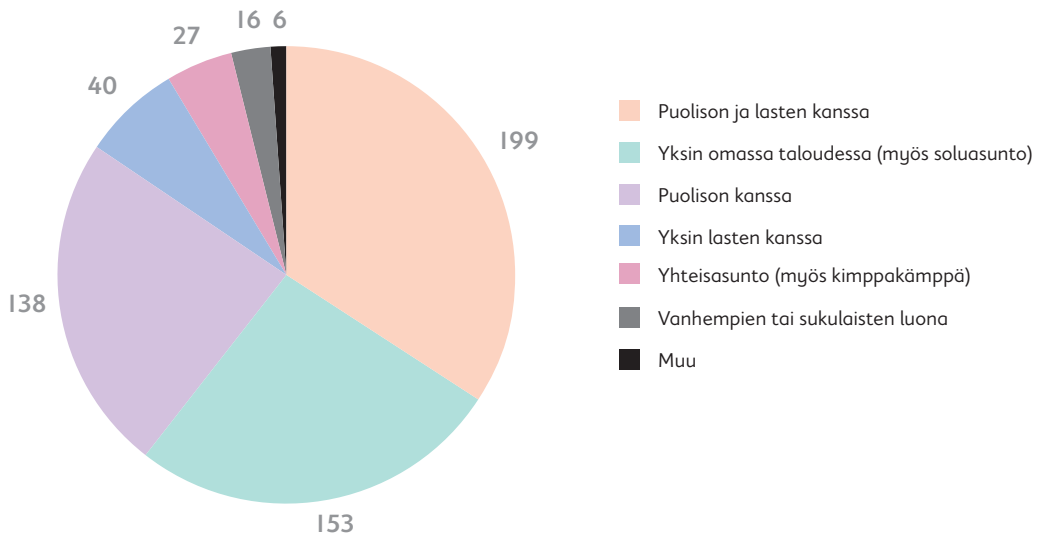
Kuva 2. Vastaajien lukumäärä koulutusaloittain (n=579)

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 55 %:lla ei ollut lapsia ja 45 %:lla oli lapsia. Koulutusaloittain katsottuna, sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilla oli suuremmalla osalla (55 %:lla) lapsia. Vähiten lapsia oli kulttuuri alan opiskelijoilla, heistä 77 %:lla ei ollut lapsia.

Vastaajien jakautumista asumismuodon mukaan katsottaessa 34 % asui puolison sekä lasten kanssa. Seuraavaksi suurin jakauma oli yksin asuvilla, joita vastaajista oli 26 %. Puolison kanssa asuvia oli 24 % opiskelijoista. Asumismuodossa ”muu” vastaajia oli vain 6, joten se on jätetty huomioimatta asumiseen liittyvissä tuloksissa. Asumismuotojakauma on esitetty kuvassa 3.

Kuva 3. Vastaajien lukumäärä asumismuodon mukaan (n=579)

4 Opiskelun tukeminen

4.1 Ammattikorkeakoulun keinot perheystävällisen opiskelun tukemisessa

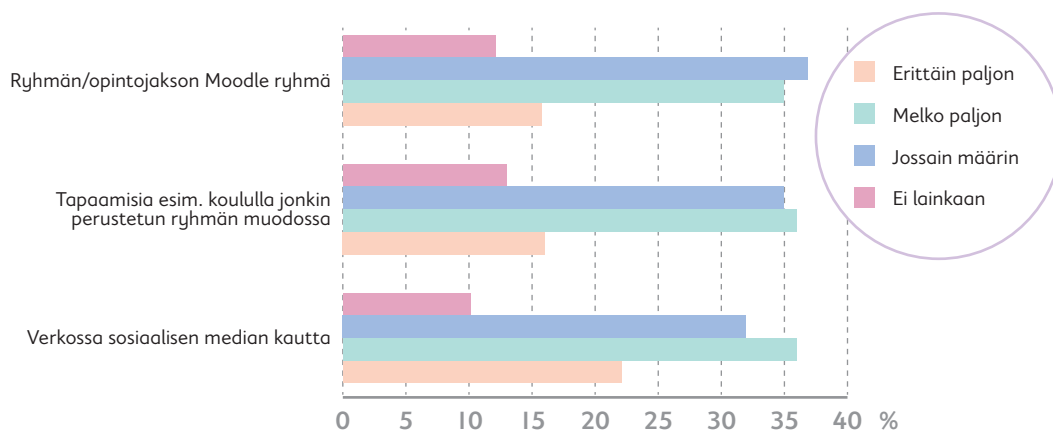
Kysymykseen ”vertaistuki tukee oppimistani” oli vastannut 575 opiskelijaa ja heistä 93 % oli täysin tai joksinkin samaa mieltä tästä asiasta. Kuvassa 4 on esitetty prosentein vertaistuen kolme muotoa ja mikä niistä olisi opiskelijalle hyödyllisin.

Opiskelijoista 83 % oli täysin tai joksinkin samaa mieltä, että myös osa tenteistä voisi olla verkossa.

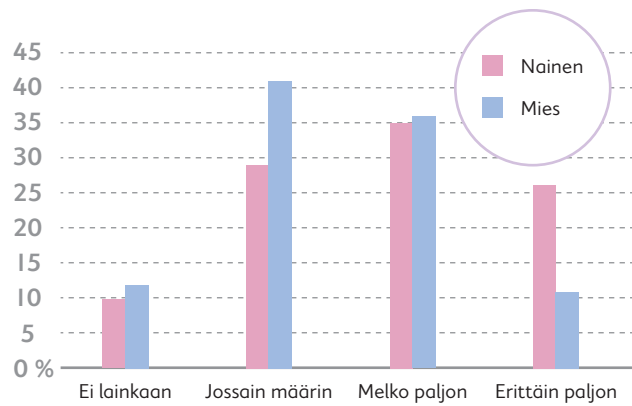
Naisten ja miesten välillä oli eroa vertaistuen hyödyllisimmästä muodosta. Naisista noin 60 % hyötyisi erittäin tai melko paljon vertaistuesta verkossa sosiaalisen median kautta, kun taas miehistä vain 45 %.

Naisten ja miesten ero näkyi myös kysymyksessä ”osallistun lähiopetukseen mieluiten iltaisin”. Naisista 27 % oli täysin tai joksinkin samaa mieltä asiasta ja miehistä 18 %.

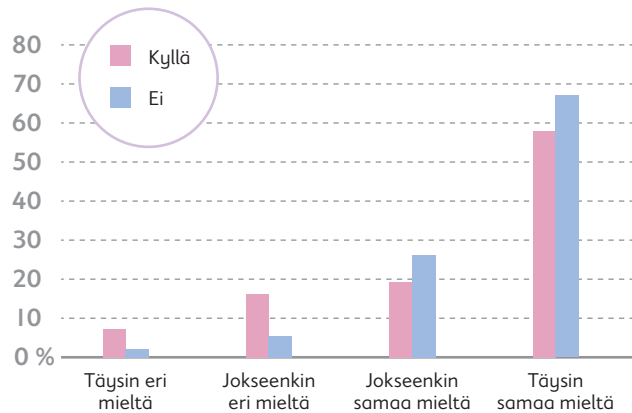
Kuva 4. Hyödyllisin vertaistuen muoto prosentteina (n=Moodle-ryhmä)

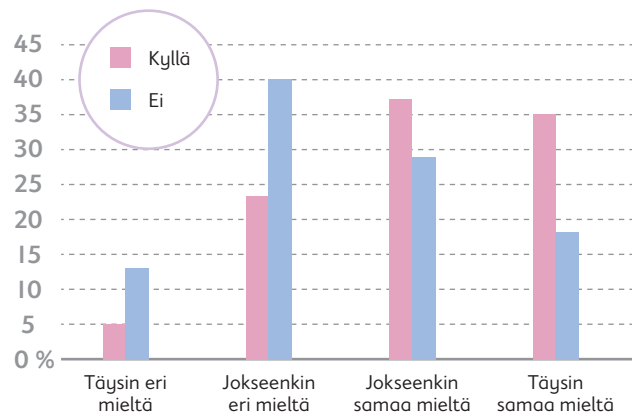
Kuva 5. Vertaistuki verkossa sosiaalisen median kautta, jakautuminen sukupuolen mukaan (n=569)

Kuva 6. Lähiopetus päivällä lapsettomien ja opiskelijoiden, joilla on lapsia väillä (n= 577)

Kuva 7. Verkkoluentojen sopivuus lapsettomien ja lapsia omaavien välillä (n= 577)

Verrattaessa lapsettomia opiskelijoita niihin, joilla on lapsia, löytyi tilastollisesti merkittäviä eroja lähiopetuksesta sekä verkko-opiskelusta. Lapsettomista opiskelijoista 93 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että osallistuu lähiopetukseen mieluiten päivällä, opiskelijoista, joilla on lapsia, 77 %. Kuvassa 6 on esitetty ristiintaulukointi siitä ”onko lapsia?”-kysymyksen ja väitteen ”osallistun lähiopetukseen mieluiten päiväaikaan” välillä.

Lapsettomista opiskelijoista 47 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että verkkoluennot ovat sopiva tapa opiskella, kun vastaava prosentti oli 72 % opiskelijoilla, joilla on lapsia. (Kuva 7.)

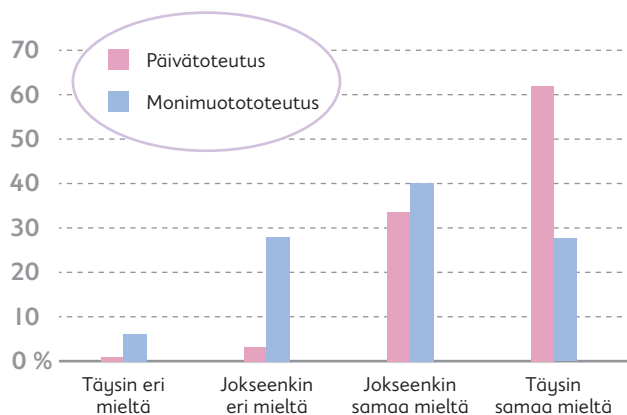
Opiskelumuotojen välillä tuli tuloksissa eroja lähiopetuksessa sekä verkko-opiskelussa. Päivätoteutuksella opiskelevista oli 95 % jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että lähiopetus sopii itselle. Sama prosentti monimuotototeutuksella opiskeleville oli 67 %. (Kuva 8.)

Verkko-opiskeluun liittyvissä asioissa (verkossa olevat tehtävät, verkkoluennot sekä osatenteistä verkossa) monimuotototeutuksella opiskelevat olivat enemmän samaa mieltä kuin päivätoteutuksella opiskelevat. Suurin ero tuli verkko-luontojen sopivuudesta (Kuva 9.).

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 578 oli vastannut kohtaan opintojen eteneminen. Heistä 368 eteni opetussuunnitelman mukaan, opinnot olivat viivästyneet 106 opiskelijalla ja edistyneet 104 opiskelijalla. Tarkastellessa taustamuuttujaa opintojen etenemisen eroja tuli lähiopetuksessa, aikaisemmin hankitun osaamisen huomioimisessa ja opinto-ohjauksessa. Opinnoissa edistyneistä 92 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että osallistuvat lähiopetukseen mieluiten päivällä, sama prosentti opetussuunnitelman mukaisilla opiskelijoilla oli 86 % ja viivästyneillä 77 %. (Kuva 10.)

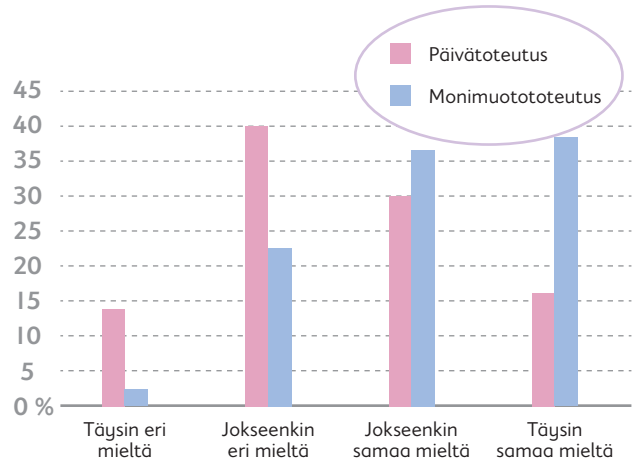
Opinnoissaan edistyneistä opiskelijoista 6 % oli täysin eri mieltä siitä, että aikaisemmin hankittu osaaminen huomioidaan riittävästi. Sama prosentti opetussuunnitelmien mukaan etenevillä opiskelijoilla oli 9 % ja viivästyneillä 18 %. (Kuva 11.)

Opinnoissaan edistyneistä opiskelijoista 44 % oli jokseenkin tai täysin eri mieltä, että ohjaus opinnoissa on riittävä. Sama prosentti opetussuunnitelman mukaan etenevillä opiskelijoilla oli myös 44 %. Viivästyneillä opiskelijoilla tuo prosentti oli 70 %. (Kuva 12.)

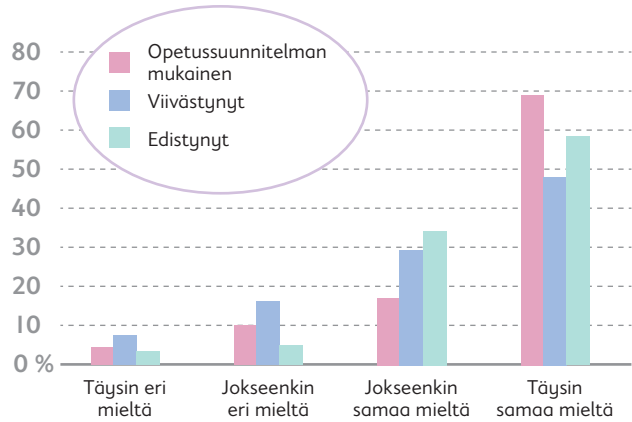

Kuva 8. Lähiopetuksen sopivuus opiskelumuodon mukaan. (n= 577)

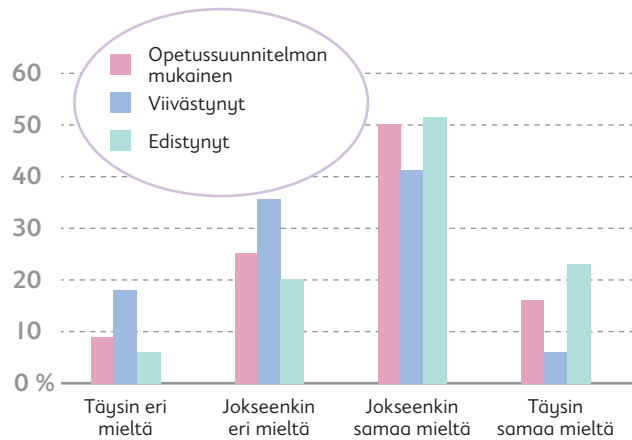
Kuva 9. Verkkoluentojen sopivuus opiskelumuodon mukaan (n=575)

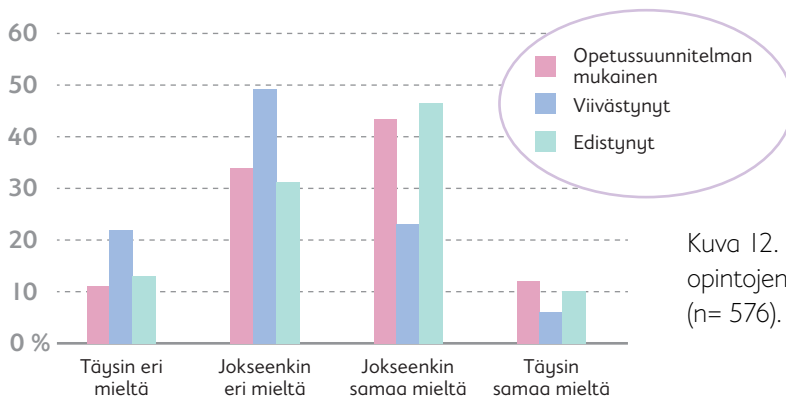

Kuva 10. Lähiopetus päivällä opintojen etenemisen mukaan (n= 576)

Kuva 11. Aikaisemmin hankitun osaamisen huomiointi opintojen etenemisen mukaan (n= 573)

Kuva 12. Opinto-ohjaus riittävää opintojen etenemisen mukaan (n= 576).

4.2 Perheen vaikutus opiskeluun

Suurin osa lastenhoitoon liittyviin kysymyksiin vastanneista oli sitä mieltä, että lastenhoito on järjestyksessään. 42 % oli kuitenkin jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että lastenhoidon järjestäminen aiheuttaa stressiä. Lastenhoitoon liittyvät kysymykset on yhdistetty samaan kuvaan 13. Nämä kysymykset oli suunnattu opiskelijoille, joilla on lapsia.

Sukupuolten välillä oli pieni ero ajankäytössä perheen kanssa sekä perheen tukeen liittyvissä kysymyksissä. Naisista 81 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että käyttää aikansa mieluummin perheen kanssa kuin opiskeluun. Miehillä sama prosentti oli 68 %. (Kuva 14.)

Perheen tuki ilmeni useimmin henkisenä tukena ja vähiten lastenhoidollisena tukena. Taloudellista tukea perheeltään saivat naiset miehiä useammin. (Kuva 15.)

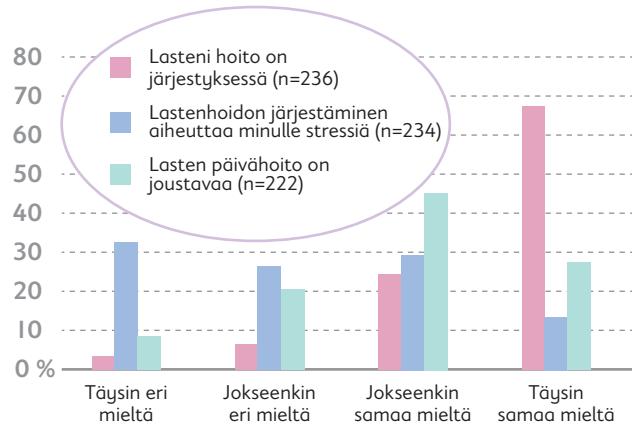
Lapsettomien ja lapsia omaavien opiskelijoiden välillä on suuri ero opiskelulle järjestettävän ajan järjestämisessä. Lapsettomista opiskelijoista 72 % mutta vain 47 % lasten vanhemmistä oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että aika on helppo järjestää. (Kuva 16.)

Kun mahdollisuutta opiskelulle tarvittavan ajan järjestämisen helppoutta tarkasteltiin asumismuodon mukaan, havaittiin, että vanhempien tai sukulaisten luona asuvien opiskelijoiden on merkittävästi useammin mahdollista keskittyä opiskeluun kuin yksi lapsien kanssa asuvien tai muiden perheellisten opiskelijoiden. (Kuva 17.)

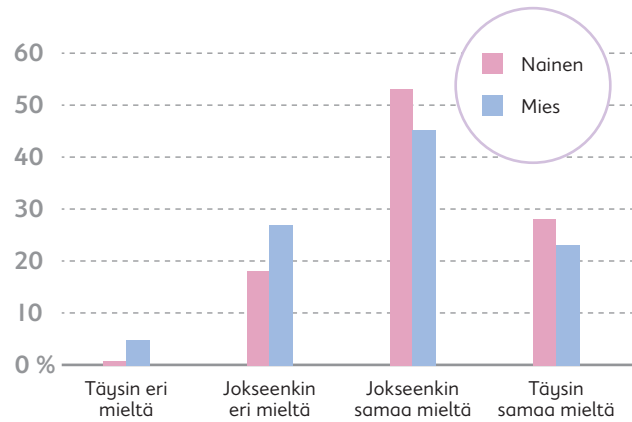
Perheen tuki opiskelijoille on varsin yleistä. Opiskelijoita, joita perheen tuki ei auta, on vähän. Puolison ja lasten sekä vain puolison kanssa asuvat arvioivat useimmin perheen tuen helpottavan opiskelua. Puolison ja lasten kanssa asuvista opiskelijoista on 65 % täysin samaa mieltä väitteen kanssa, että perheen tuki helpottaa opiskelua. Yksin omassa taloudessa asuvista on tätä mieltä 40 %. (Kuva 18.)

Opinnoissaan edistyneistä opiskelijoista 56 % oli täysin samaa mieltä, että saavat perheeltä riittävästi tukea opiskeluun. Sama prosentti opetussuunnitelman mukaan edenneillä oli 55 % ja viivästyneillä 37 %. (Kuva 19.)

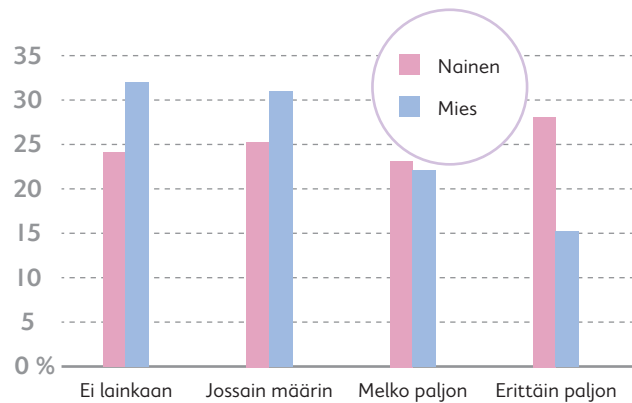
Kuva 13. Lastenhoitoon liittyvät kysymykset (vastaajamäärät kuvassa)

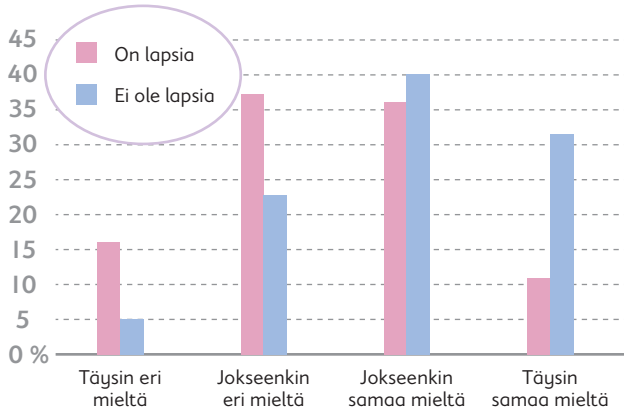

Kuva 14. Käytän aikani mieluummin perheen kanssa kuin opiskeluun, jakautuminen sukupuolittain (n= 564)

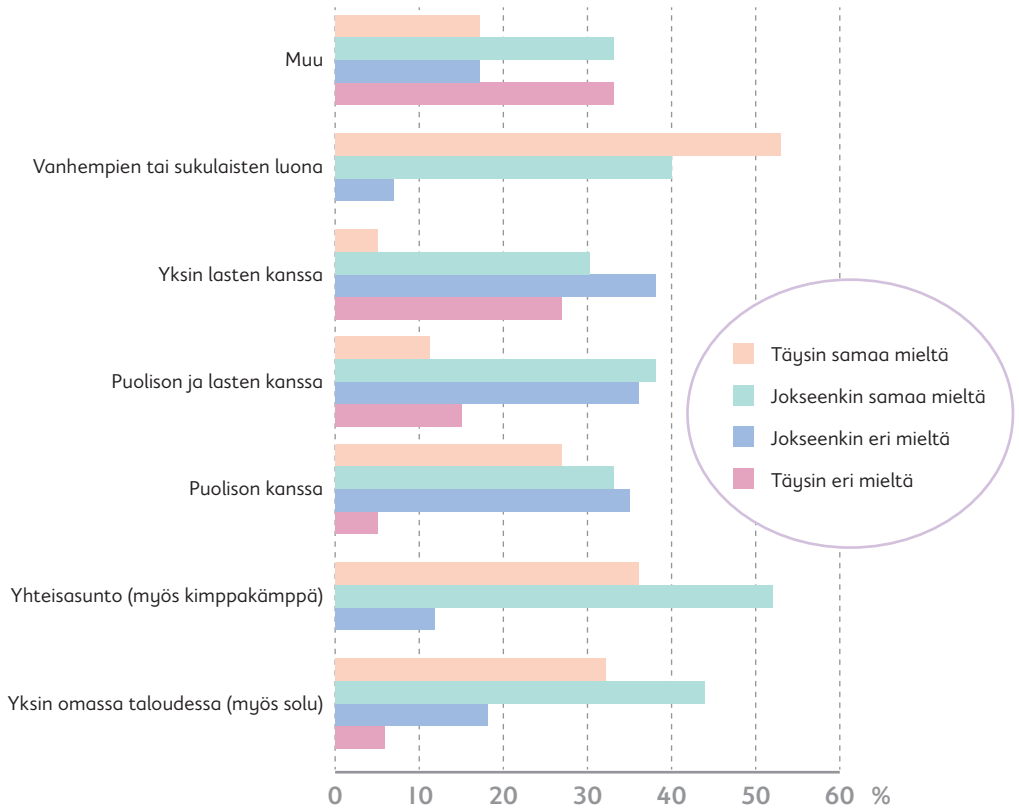
Kuva 15. Taloudellinen tuki sukupuolittain (n= 562)

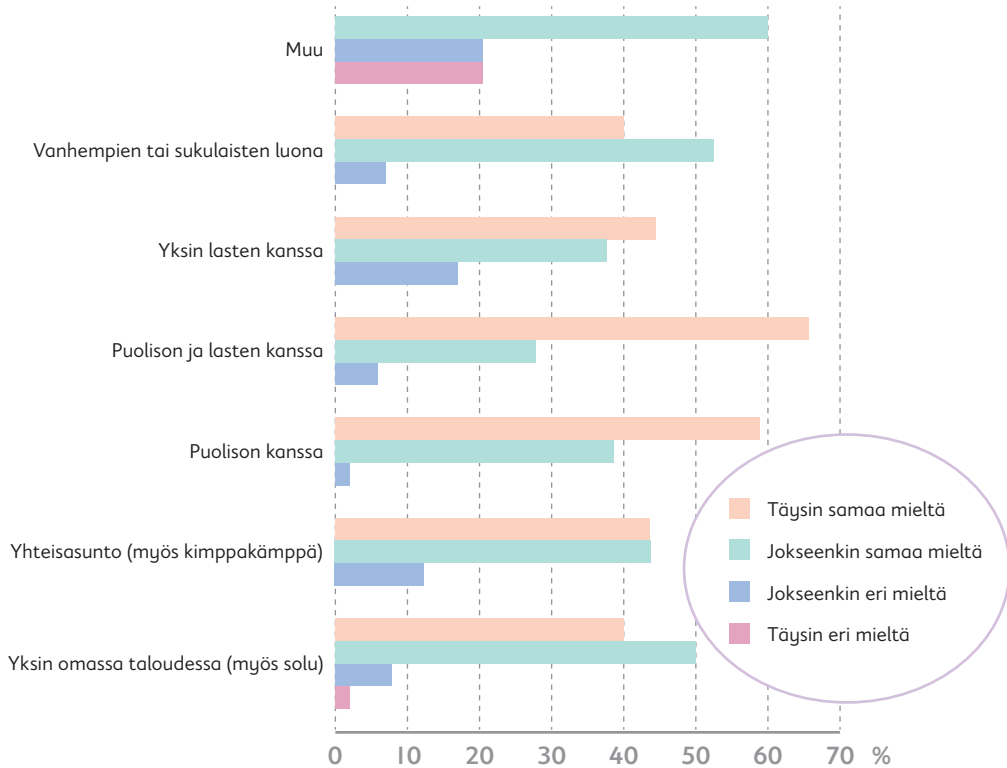

Kuva 16. Kotona opiskelulle on helppo järjestää aikaa lapsettomien ja opiskelijoiden joilla on lapsia välillä (n=567)

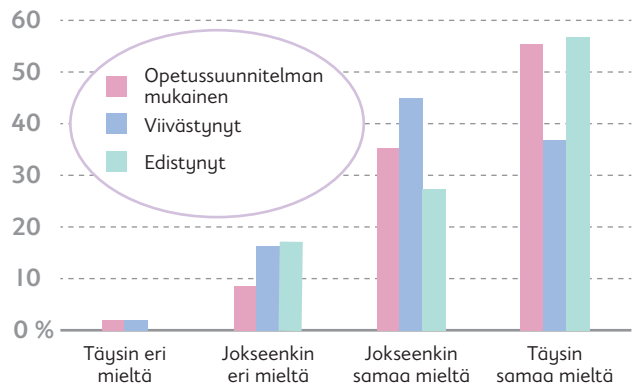
Kuva 17. Kotona opiskelulle tarvittavan ajan järjestäminen helppoa asumismuodon mukaan (n= 566)

Kuva 18. Perheen tuki helpottaa opiskelua asumismuodon mukaan (n= 566)

Kuva 19. Saan opiskeluun riittävästi tukea perheeltä opintojen etenemisen mukaan (n= 565)

4.3 Opiskelu perheen arjessa

Sukupuolen mukaan ristiintaulukoidessa perhettä koskeviin kysymyksiin löytyi joitakin eroja. Naisista 26 % oli täysin eri mieltä siitä, että heillä on aikaa omille harrastuksille. Miehillä sama prosentti oli 7 %. (Kuva 20.)

Koulutusalan mukaan tarkastellessa perheelle riittävää aikaa oli eniten tekniikan ja liikenteen alalla: opiskelijoista 30 % oli täysin samaa mieltä, että on riittävästi aikaa perheelle. Kulttuurialalla sekä sosiaali- ja terveysalalla sama prosentti oli 19 % ja yhteiskuntatieteiden ja liiketalouden alalla 22 %. (Kuva 21.)

Lapsettomista opiskelijoista 34 % oli täysin samaa mieltä, että perheen asiat menevät opiskelun edelle. Sama prosentti opiskelijoilla, joilla on lapsia, oli 45 %. (Kuva 22.)

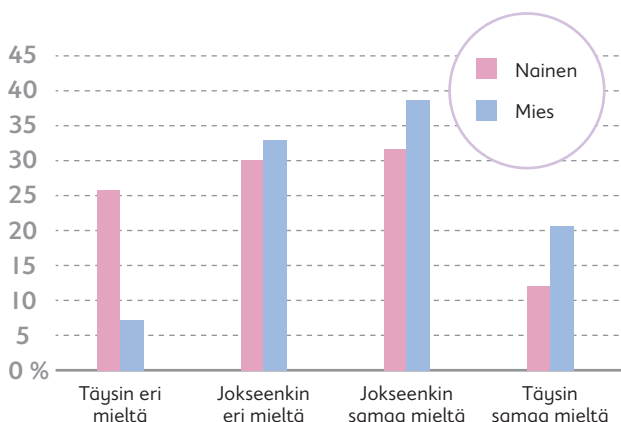
Ristiintaulukoidessa ”onko lapsia” -taustamuuttujan mukaan parisuhdekysymyksiä, olivat lapsettomat opiskelijat yleisesti tyytyväisempiä parisuhteeseensa. Heillä oli myös enemmän aikaa parisuhteelle, jossa olikin tilastollisesti merkittävin ero. (Kuva 23.)

Eniten aikaa perheelle oli vanhempien tai sukulaisten luona asuvilla ja vähiten muussa asumismuodossa asuvilla sekä yksin lasten kanssa asuvilla. (Kuva 24.)

”Parisuhteeni voi hyvin”-kysymyksen kanssa täysin samaa mieltä olevien suurin joukko oli yhteisasunnossa asuvilla ja pienin muussa asumismuodossa asuvilla. (Kuva 25.)

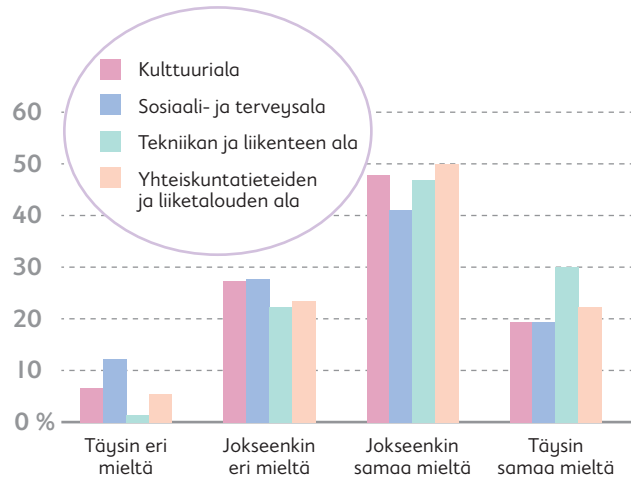
Parisuhteessa aiheutti eniten riitaa ajankäyttö ja vähiten lastenhoito. Parisuhteen riidanaiheuttajat -kysymys oli suunnattu parisuhteessa oleville. (Kuva 26.)

Kotityöt aiheuttavat useimmin riitoja vanhempien tai sukulaisten luona asuvien kohdalla. Vähiten riitaa kotitöistä kokevat yksin lasten kanssa tai yhteisasunnossa asuvat. (Kuva 27.)

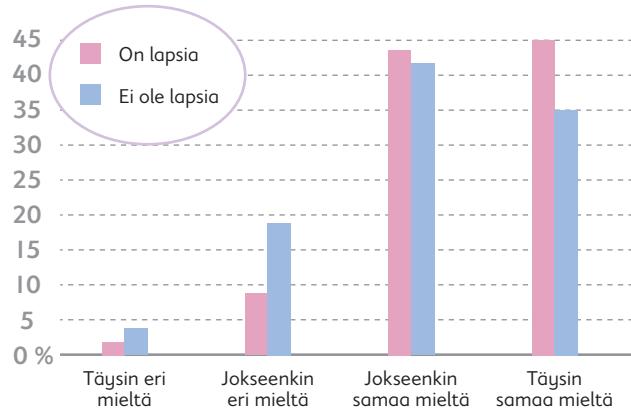

Kuva 20. Aikaa omille harrastuksille jakautuminen sukupuolen mukaan (n= 564)

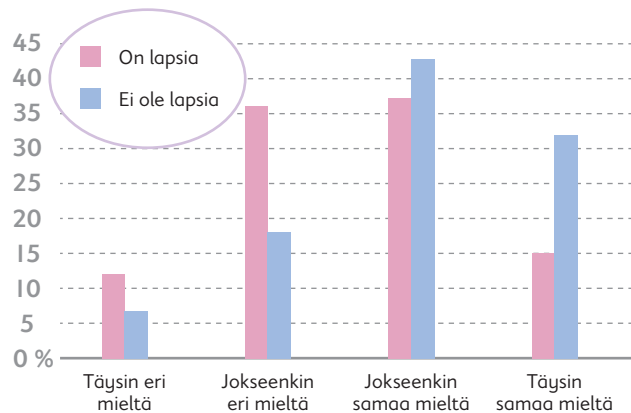
Kuva 21. Perheelle on riittävästi aikaa koulutusaloittain. (n=562)

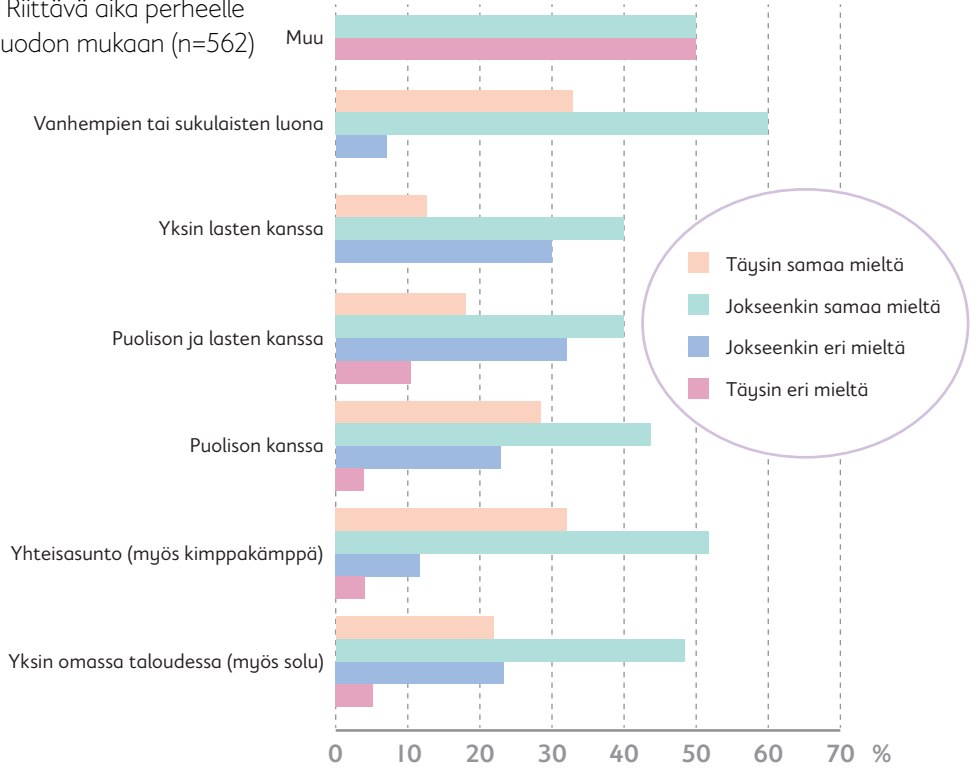
Kuva 22. Perheen asiat menevät opiskelun edelle lapsettomien ja opiskelijoiden joilla on lapsia välillä (n= 559)

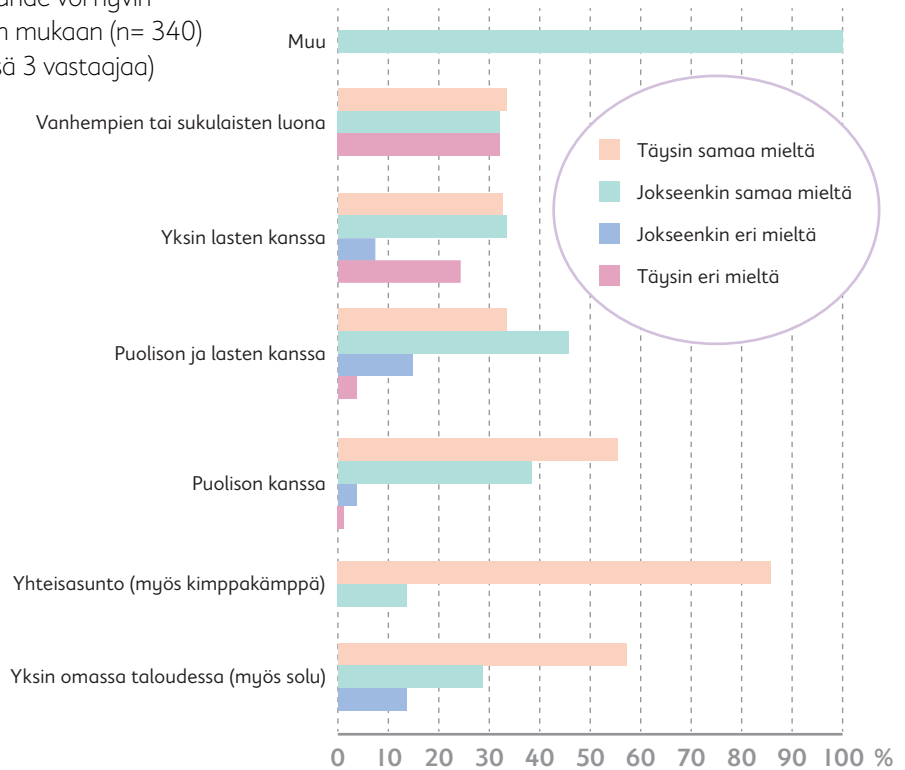
Kuva 23. Riittävästi aikaa parisuhteelle jakautuminen lapsettomien ja opiskelijoiden, joilla on lapsia välillä (n= 341)

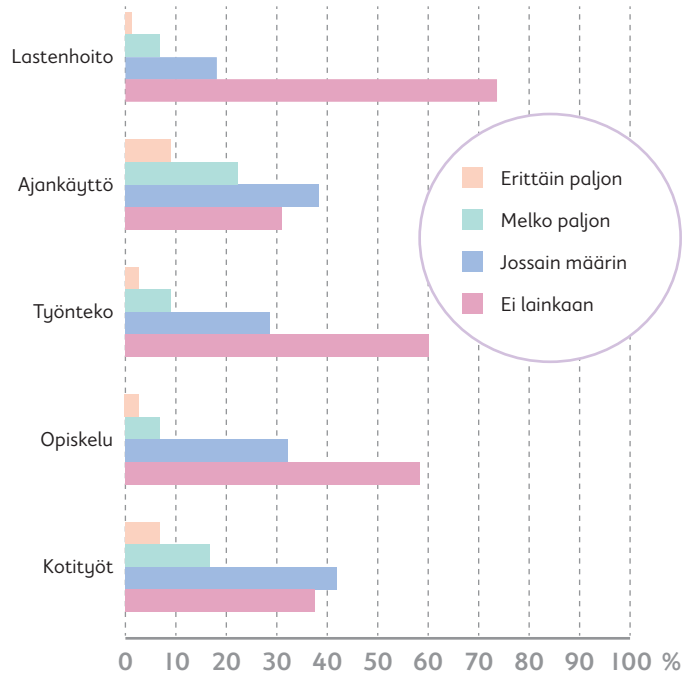
Kuva 24. Riittävä aika perheelle
asumismuodon mukaan (n=562)

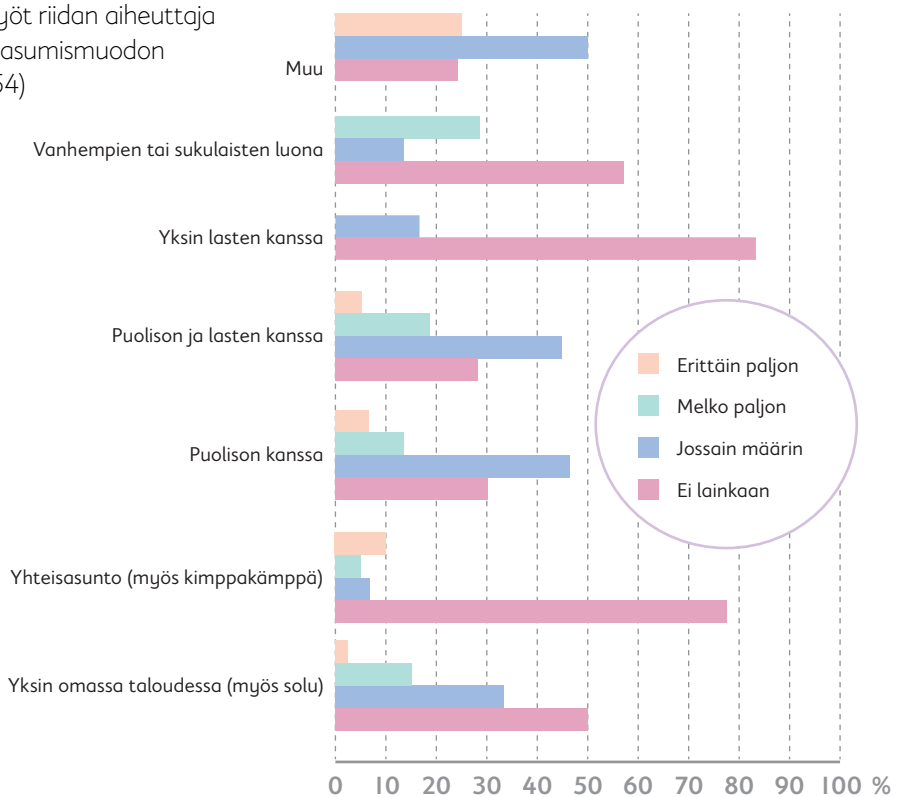
Kuva 25. Parisuhde voi hyvin
asumismuodon mukaan (n= 340)
(Muu-ryhmässä 3 vastaajaa)

Kuva 26. Parisuhteessa riitoja aiheuttavat (n= 457)

Kuva 27. Kotityöt riidan aiheuttaja parisuhteessa asumismuodon mukaan (n=454)

5 Työn ja opiskelun yhteensovittaminen

Työssäkäyviä opiskelijoita vastaajista oli 60 %. Heistä yli puolet teki opintojen ohella osa-aikatyötä. Työssäkäyntiin opiskelun aikana eniten vaikuttivat taloudelliset asiat tai raha. Viikoittaisella työtuntimäärällä ei ole suuria eroja taloudellisten asioiden tai rahan merkityksen suhteen, mutta eniten rahan ja talouden vaikutusta kohtasivat 0–16 tuntia viikossa työskentelevät opiskelijat. Heistä 86 % koki taloudellisten asioiden tai rahan vaikuttavan työssäkäyntiin erittäin paljon. (Kuva 28.)

Työkokemuksen hankkiminen, oman ammattitaidon ja osaamisen kehittymisellä sekä valmistumisen jälkeisen työn saannin helpottamisella ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja vastaajien kesken.

Työssäkäynnin pakollisuudessa toimeentulon kannalta löytyi eroavuuksia asumismuodon sekä keskimääräisen viikkotyötuntimäärän osalta. Eniten työssäkäynnin pakollisuutta toimeentulon kannalta kokivat yksin lasten kanssa asuvat opiskelijat, joista täysin samaa mieltä asiasta olivat 70 % sekä 58 % puolison ja lasten kanssa asuvista. Vanhempien tai muun sukulaisen luona asuvat kokivat vähiten tarvetta työssäkäyntiin toimeentulon kannalta. (Kuva 29.)

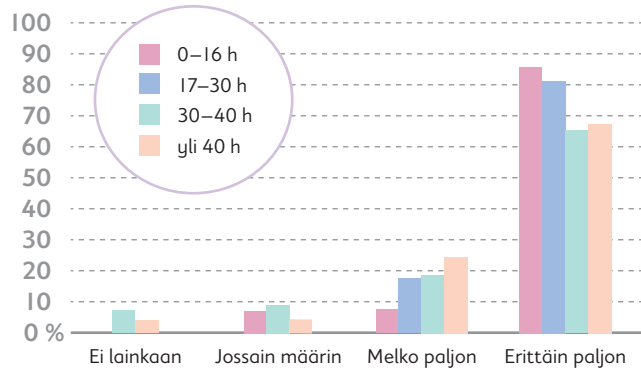
Työtuntimääristä riippumatta suurin osa opiskelijoista kokee työssäkäynnin olevan pakollista toimeentulon kannalta. Eniten yli 40 tuntia työtä tekevät, joista 80 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä.

Taloudellisia huolia kokivat eniten yksin lasten kanssa asuvat. Heistä 63 % oli väittämän ”taloudelliset asiat aiheuttavat paljon huolia” kanssa täysin samaa mieltä. Vähiten huolta kokivat vanhempien tai muun sukulaisen luona asuvat opiskelijat. (Kuva 30.)

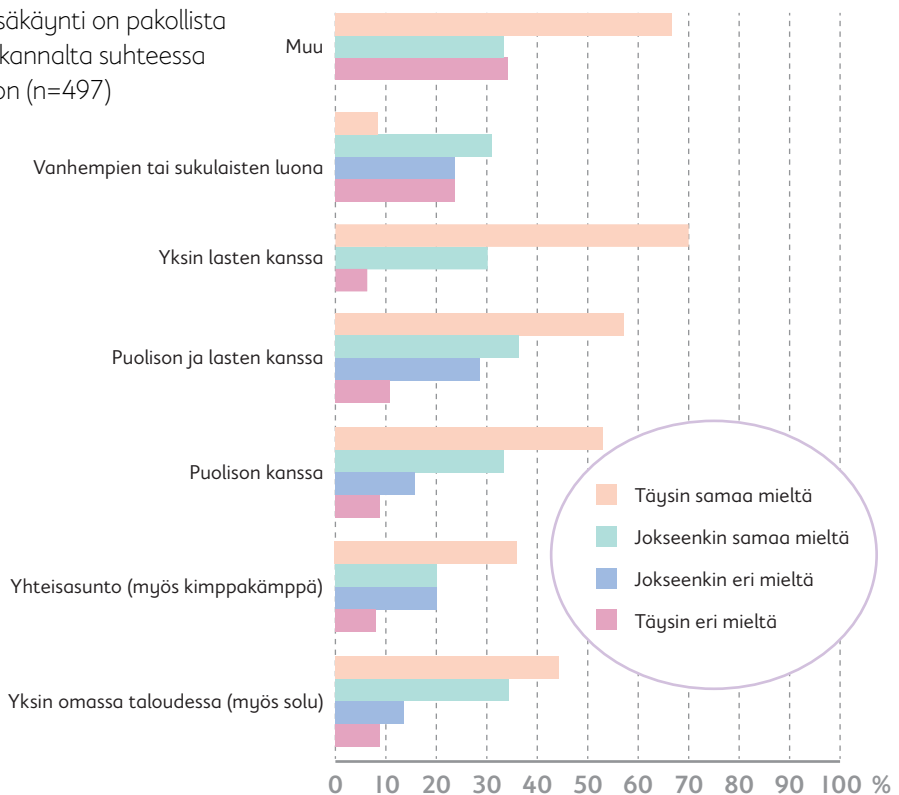
Lasten olemassaololla ei ollut tilastollisesti merkittävää eroa suhteessa työssä-käynnin pakollisuuteen toimeentulon kannalta. Yli 70 % vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Opiskelijat, joilla ei ole lapsia, kokivat kuitenkin enemmän huolta taloudellisista asioistaan. Heistä 45 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä.

Eniten taloudellisia huolia kokevat 17–30 tuntia sekä 0–16 tuntia viikossa työskentelevät opiskelijat. (Kuva 31.)

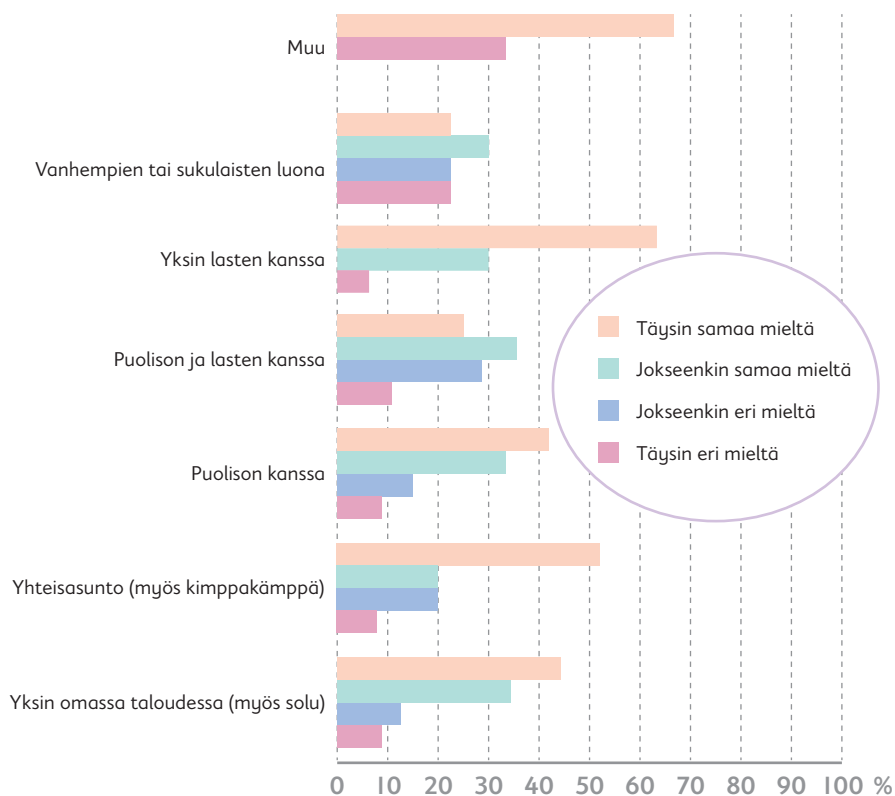
Kuva 28. Työssäkäyntiin opiskelun aikana vaikuttavat taloudelliset asiat/raha verrattaessa keskimääräiseen työtuntimäärään viikossa (n= 308)

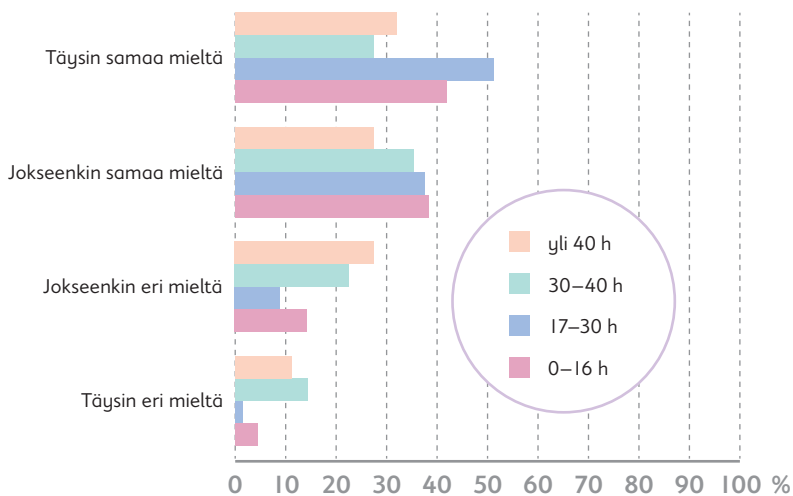
Kuva 29. Työssäkäynti on pakollista toimeentulon kannalta suhteessa asumismuotoon (n=497)

Kuva 30. Taloudelliset asiat aiheuttavat paljon huolia suhteessa asumismuotoon (n=500)

Kuva 31. Taloudelliset asiat aiheuttavat paljon huolia suhteessa keskimääräiseen työ tuntimäärään viikossa (n=325)

Koulutusaloittain kaikista koulutusaloista enemmistö vastaajista koki olevansa väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä – täysin samaa mieltä. Eniten taloudellisia huolia kokivat kulttuurialan opiskelijat (57 % täysin samaa mieltä). (Kuva 32.)

Opiskelijat, joilla on lapsia, työskentelevät enemmän opiskelemallaan alalla kuin ne opiskelijat, joilla ei ole lapsia. Koulutusaloittain verrattaessa kulttuurialalla opiskelevat työskentelevät enemmän muissa tehtävissä kuin omalla alalla. Eniten omalla alallaan työskentelevät sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat.

Opetussuunnitelman mukaisesti opiskelevat eivät koe työssäkäynnistä olevan hidastavaa vaikutusta opintoihin kun taas ne opiskelijat, joilla opiskelu on viivästynyt, kokevat työssäkäynnin olleen hidasteena opiskelulle. Opinnoissaan edistyneillä työssäkäynti ei ole niinkään hidastanut opintoja. (Kuva 33.)

Viikoittaisella työtuntimäärällä koetaan olevan suhteellinen vaikutus opintojen hidastamiseen. Enemmän työskentelevät kokevat työssäkäynnillä olevan enemmän vaikutusta opintojen hidastamiseen kuin vähemmän työskentelevät. (Kuva 34.)

Opinnoissaan edistyneet sekä opetussuunnitelman mukaisesti opiskelleet eivät koe joutuneen laiminlyömyään koulutehtäviään työssäkäynnin vuoksi, kun taas opinnoissaan viivästyneet kokevat työssäkäynnin aiheuttavan laiminlyöntiä. (Kuva 35.)

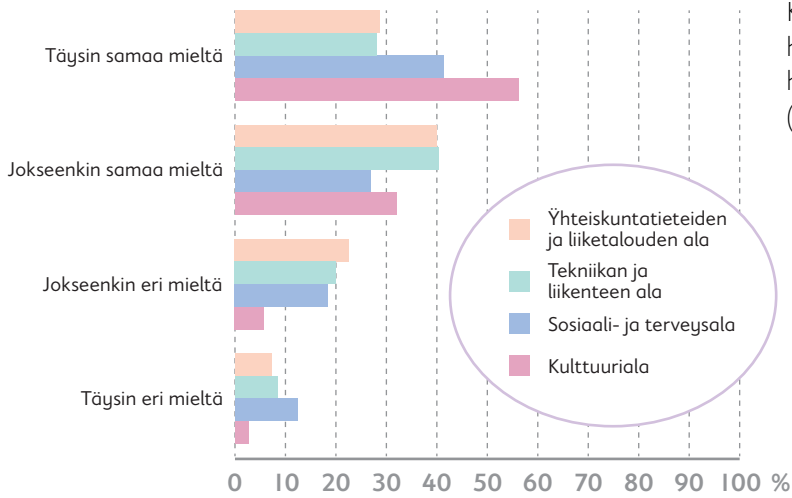
Työssäkäynnin vaikutukset koulutehtävien laiminlyöntiin vaihtelevat. Valtaosa opiskelijoista arvioi vaikutusten olevan lievähkönä puoleen tai toiseen. Vähiten työtehtävät häiritsevät opiskelua niiden kohdalla, jotka tekevät lyhyintä, 0–16 tunnin, työviikkoa. (Kuva 36.)

Valtaosa vastaajista on sitä mieltä, että opiskelussa tulisi hyödyntää paremmin omalla alalla työskentelyä. Opinnoissaan viivästyneet kokevat erityisesti tämän tärkeäksi. Heistä 52 % olivat väittämän kanssa täysin samaa mieltä.

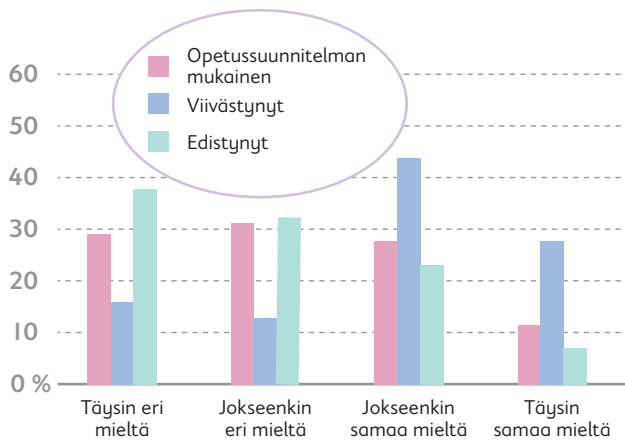
Työtuntien määrä on selvässä vaikutussuhteessa opintoihin niin, että 0–16 tuntia viikossa työssäkäyvät eivät koe työssäkäyntiä haittaavaksi tekijäksi kun taas 17–30 tuntia työskentelevät kokevat työn jokseenkin tai täysin haittaavaksi. (Kuva 37.)

Työssäkäynnin vaikutus opintojen arvosanojen heikentymiseen koettiin voimakkaimmin yli 40 tuntia viikossa työskentelevien keskuudessa. Heistä 58 % oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä. Yleisesti ottaen mielipiteet jakautuivat keskelle jokseenkin eri mieltä – jokseenkin samaa mieltä. Vähiten vaikuttavuutta kokivat 0–16 tuntia viikossa työskentelevät opiskelijat. (Kuva 38.)

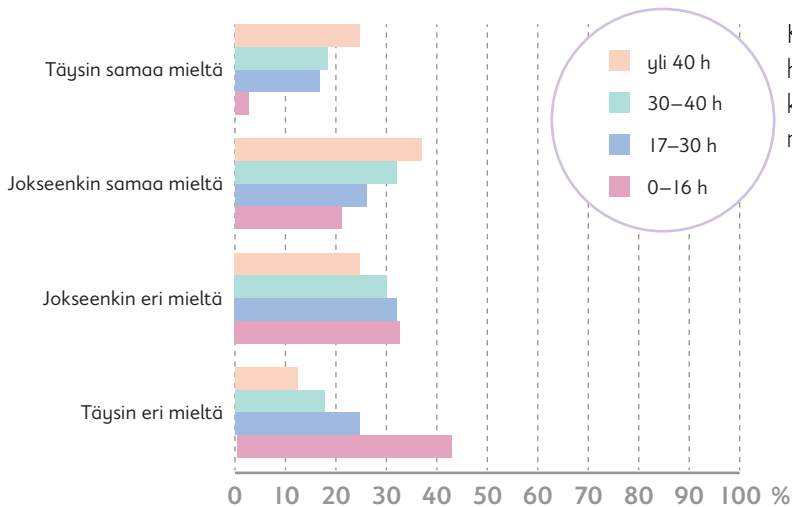
Työaikojen joustavuutta tutkivaan väittämään koulutusaloittain löytyi eroavuuksia. Yhteiskuntatieteiden ja liiketalouden alalla opiskelevat kokivat useimmin työaikojen olevan joustavat. Vähiten joustavuutta kokivat kulttuurialan opiskelijat. (Kuva 39.)

Kuva 32. Taloudelliset huolet aiheuttavat paljon huolia / koulutusala (n=500)

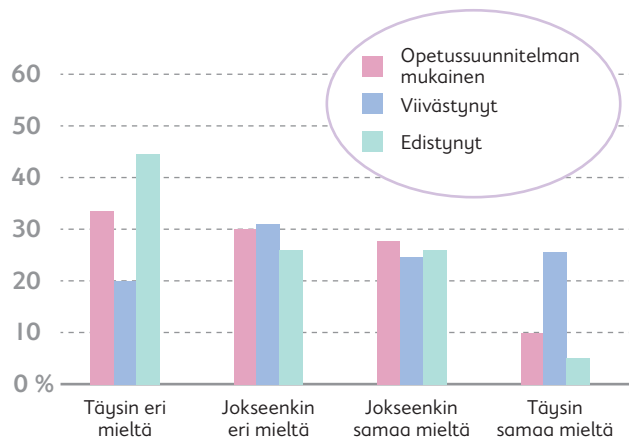

Kuva 33. Työssäkäynti hidastaa opintojani / opintojen etenemisen (n=491)

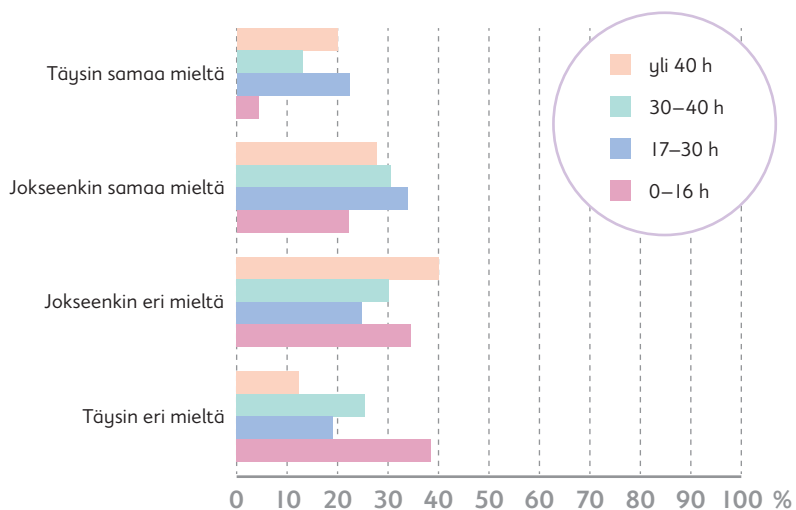

Kuva 34. Työssäkäynti hidastaa opintojani / keskimääräinen työtuntimäärä viikossa (n=325)

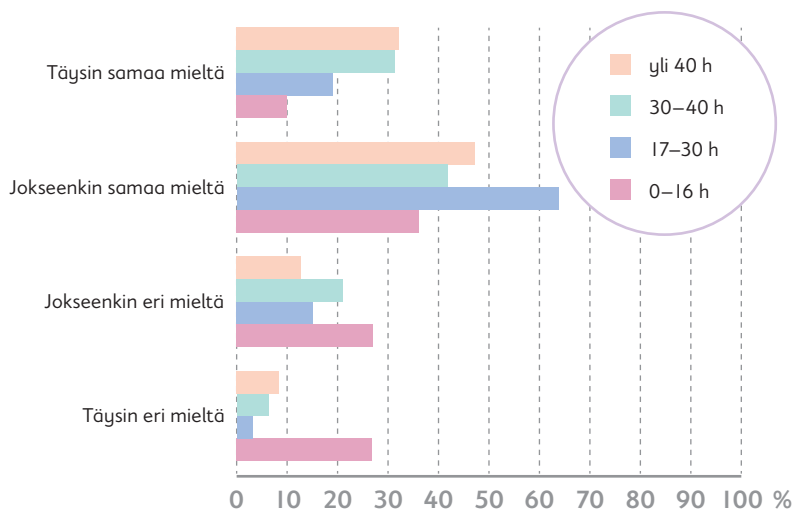
Kuva 35. Laiminlyön usein koulutehtäviä työssäkäynnin vuoksi / opinnoissa eteneminen (n=488)

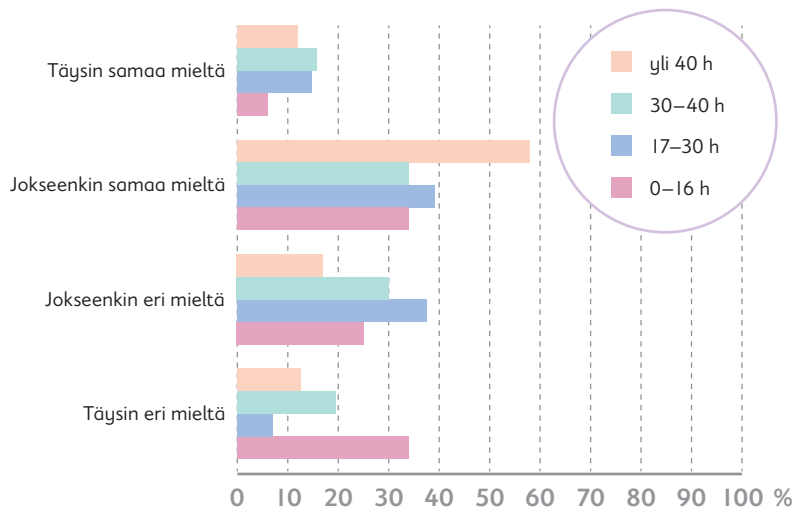
Kuva 36. Laiminlyön usein koulutehtäviä työssäkäynnin vuoksi / keskimääräinen työtuntimäärä viikossa (n=324)

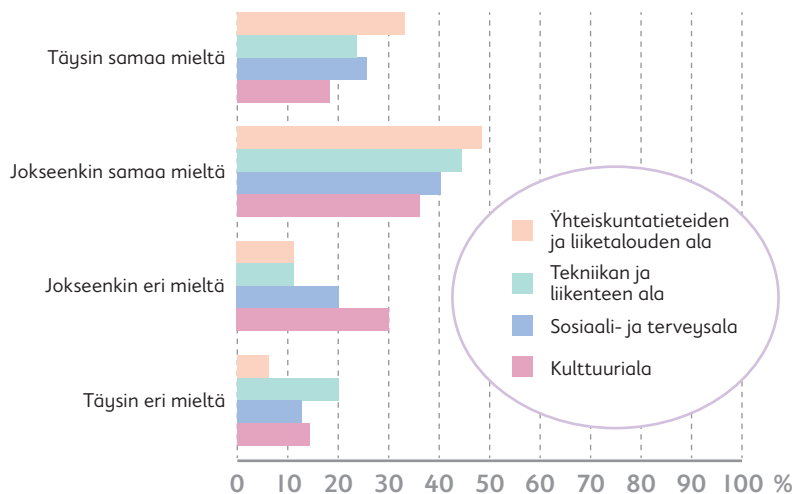
Kuva 37. Työtuntien määrä haittaa opintojani / keskimääräinen työtuntimäärä viikossa (n=325)

Kuva 38. Työssäkäynti vaikuttaa heikentävästi arvosanoihin / keskimääräinen työtuntimäärään viikossa (n=324)

Kuva 39. Työajat ovat joustavia / koulutusala (n=479)

6 Työssäkäynnin ja perheen väliset vaikutukset opiskelijan elämässä

Suurimmat syyt opintojen viivästymiseen olivat oppimisvaikeudet, lastenhoito, terveys sekä taloudelliset vaikeudet. (Kuva 40.)

Pääsääntöisesti tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kokivat voivissaan positiivisia asioita. Iloisuutta ja motivoituneisuutta enemmistö koki olevan melko paljon. Energisyyttä opiskelijoista kokivat noin puolet välillä jossain määrin – melko paljon. Väsymystä ja stressaantuneisuutta opiskelijoista koki jossain määrin noin 40 % ja melko paljon noin 30 % opiskelijoista. Masentuneisuutta ei juurikaan vastaajilla esiintynyt, sillä noin 70 % opiskelijoista ei kokenut lainkaan oloaan masentuneeksi. Jossain määrin masentuneisuutta koki 2,4 % opiskelijoista. (Kuva 41.)

Eri taustamuuttujien kanssa ristiintaulukoitaessa tilastollisesti merkittäviä eroavuuksia ilmeni ahdistuneisuuden, motivoituneisuuden, väsymyksen sekä stressaantuneisuuden kokemisessa. Taustamuuttujista merkityksellisesti esiin nousivat asumismuoto, lasten olemassaolo, koulutusala, opintojen eteneminen sekä sukupuoli. Siviilisäädylly ei tilastollista merkitystä voinnin kokemiseen. (Kuva 42.)

Lasten olemassaololla on tilastollisesti merkittäviä eroja ahdistuneisuuden osalla. Ne opiskelijat, joilla on lapsia, kokevat vähemmän ahdistuneisuutta. (Kuva 43.) Lasten lukumäärällä ei ollut merkitystä.

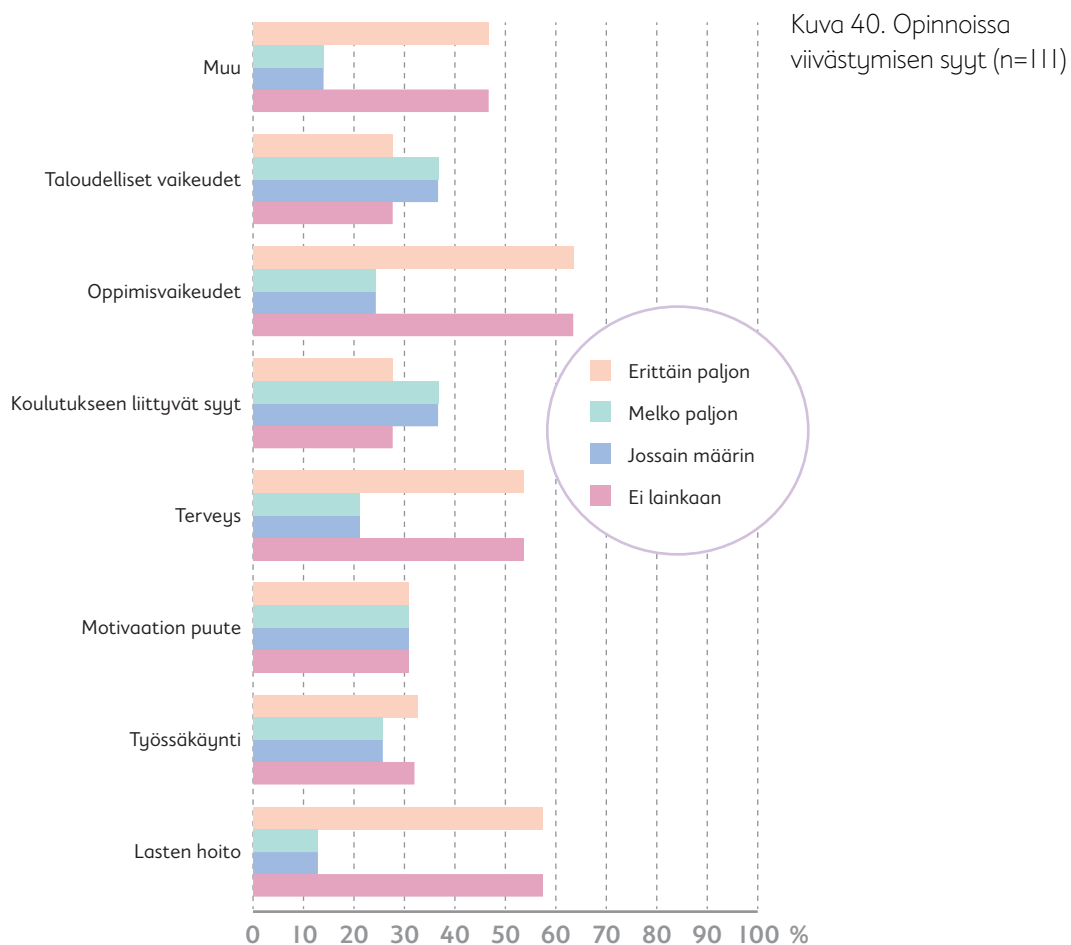
Yksin lasten kanssa asuvat kokevat olevansa motivoituneimpia. Heistä 33 % koki olevansa erittäin paljon motivoituneita. (Kuva 44.)

Koulutusaloittain katsottuna motivoituneimpia opiskelijat olivat sosiaali- ja terveystieteillä. Vähiten motivoituneita opiskelijoita oli kulttuurialalla. (Kuva 45.)

Motivoituneimpia opiskelijoita ovat opinnoissaan edistyneet. (Kuva 46.)

Opinnoissa edistyneillä ei ole väsymystä niin paljon kuin opinnoissaan viivästyneillä tai opetussuunnitelman mukaisesti opiskelevilla. (Kuva 47.)

Sukupuolella tilastollista merkitystä ilmeni ainoastaan väsymyksen ja stressaantuneisuuden kokemisessa. Naiset kokivat enemmän väsymystä sekä stressaantuneisuutta kuin miehet. Miehet kokivat pystyvänsä hoitamaan arjen velvoitteet paremmin kuin naiset. (Kuva 48.)

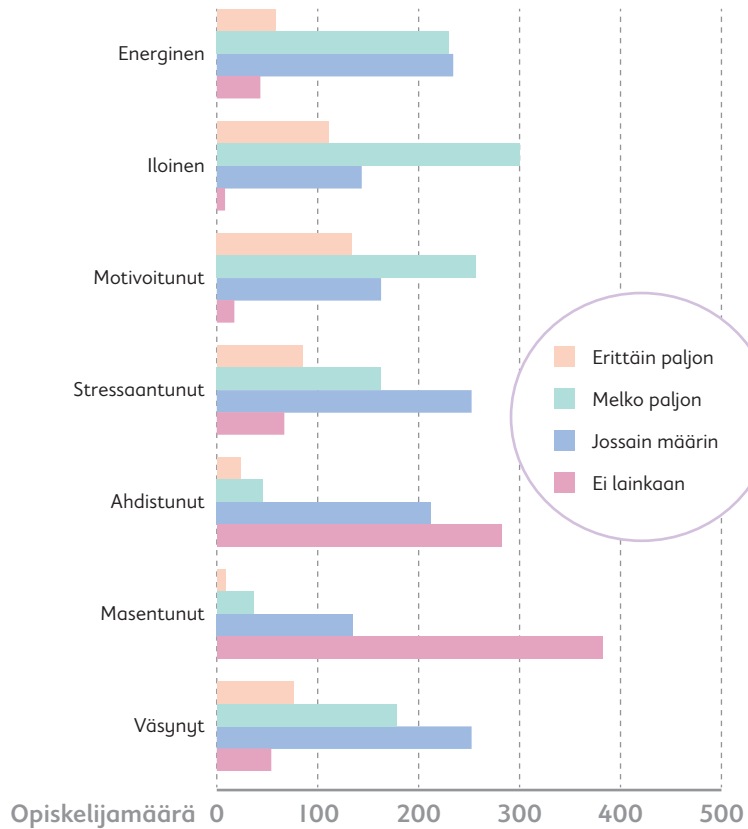
Opiskelijat, joilla ei ole lapsia, kokivat pystyvänsä hoitamaan arjen velvoitteet perheellisiä paremmin. Täysin samaa mieltä väitteestä lapsettomista opiskelijoista oli 26 % ja opiskelijoista, joilla on lapsia 14 %. (Kuva 49.)

Työssäkäynnillä ei ollut niin suurta positiivista vaikutusta kotona jaksamiseen. Eniten väittämän ”työssäkäynti auttaa jaksamaan kotona” kanssa eri mieltä olivat kulttuurialan opiskelijat (41 %). (Kuva 50.)

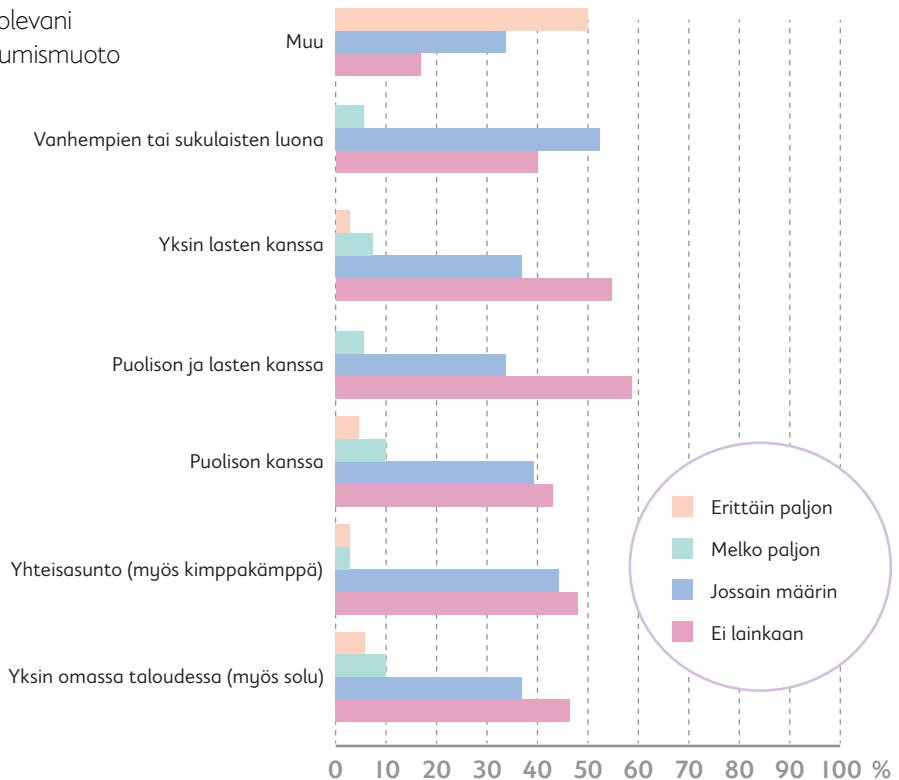
Opiskelijat, jotka eivät käy opintojen ohella töissä, kokevat lähiopetuksen mielekkäämmäksi kuin työssäkäyvät opiskelijat. Tämä voisi johtua yksinkertaisesti työssäkäynnin vaatimasta ajasta opiskelijan arjessa, jolloin koululla tapahtuviin lähiopetustunteihin on työssäkävien haasteellista osallistua. (Kuva 51.)

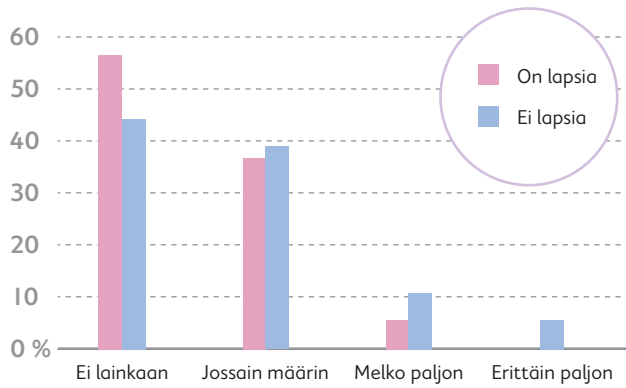
Lähituntien järjestämistä iltaisina eivät kannattaneet pääosin töissä käyvät eivätkä töissä käymättömäkään opiskelijat. Hieman enemmän kannatusta antoivat työssäkäyvät

Kuva 41. Koen olevani...
(n= 570)

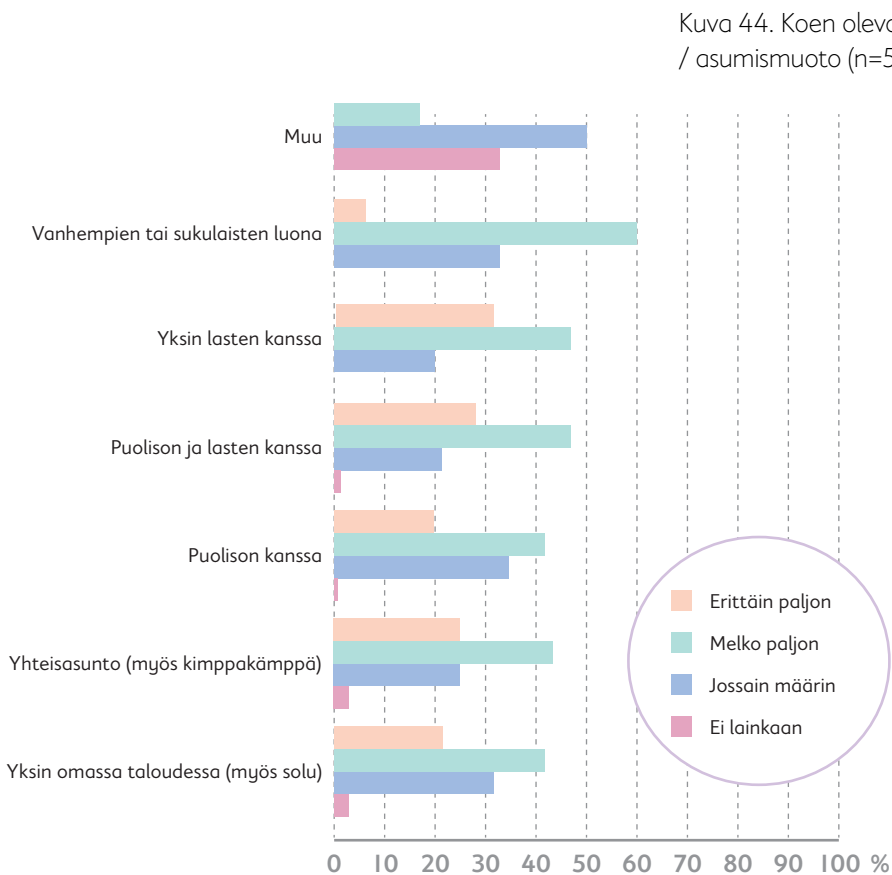

Kuva 42. Koen olevani
ahdistunut / asumismuoto
(n=563)

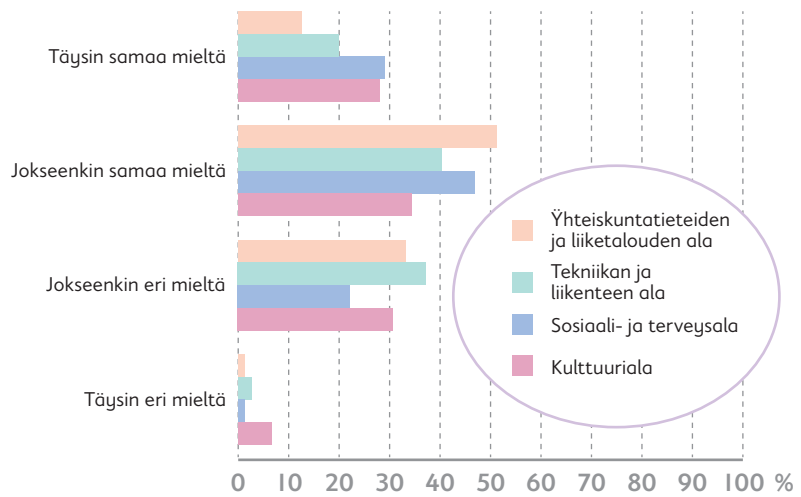

Kuva 43. Koen olevani ahdistunut / lasten olemassaolo (n=564)

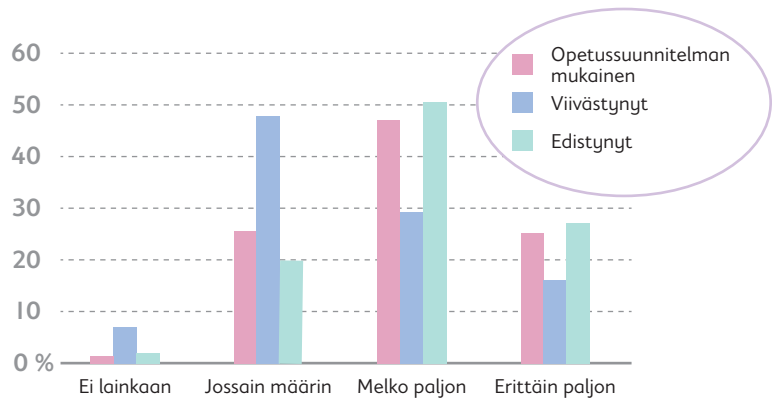

Kuva 44. Koen olevani motivoitunut / asumismuoto (n=567)

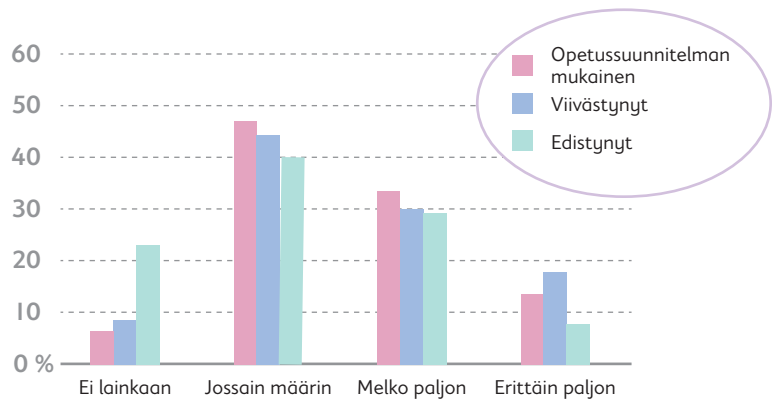
Kuva 45. Koen olevani motivoitunut / koulutusala (n=567)

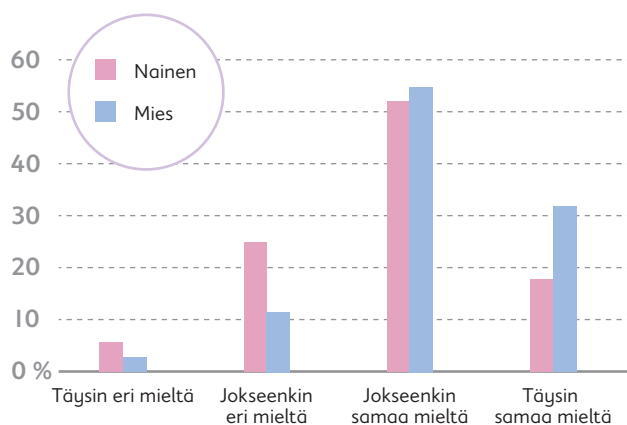

Kuva 46. Koen olevani motivoitunut /opinnoissa eteneminen (n=566)

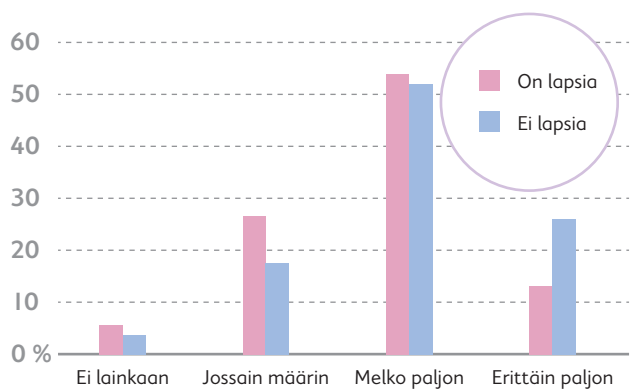

Kuva 47. Koen olevani väsynyt /opinnoissa eteneminen (n=568)

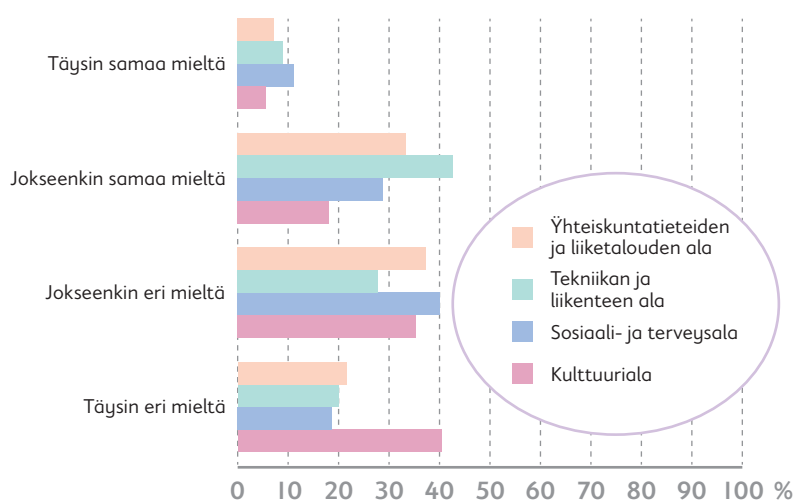

Kuva 48. Koen pystyvänä hoitamaan arjen velvoitteet hyvin / sukupuoli. (n=505)

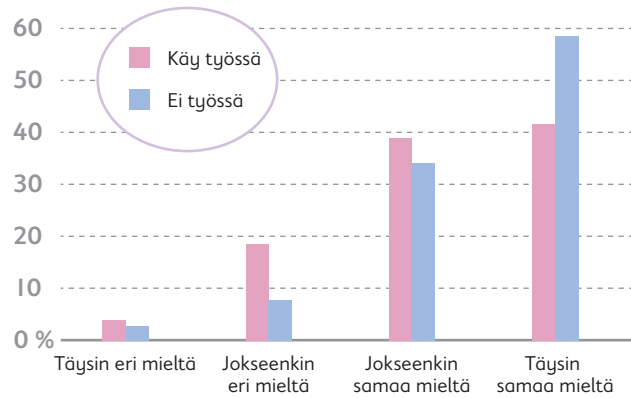

Kuva 49. Koen pystyvänä hoitamaan arjen velvoitteet hyvin / lasten olemassaolo. (n=508)

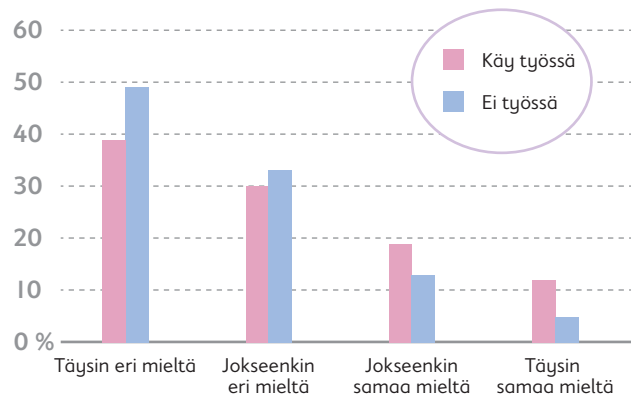

Kuva 50. Työssäkäynti auttaa jaksamaan / koulutusala (n=492)

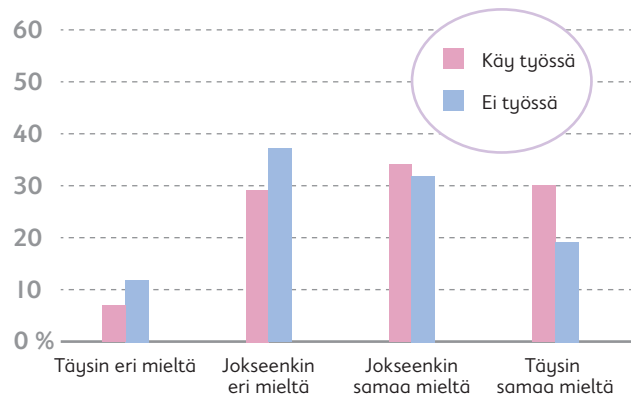
Kuva 51. Lähiopetus sopii minulle / työssäkäynti (n=578)

Kuva 52. Osallistun lähiopetukseen mieluiten iltaisin / työssäkäynti (n=557)

Kuva 53. Verkkoluennot ovat minulle sopiva tapa opiskella / työssäkäynti. (n= 576)

opiskelijat, mutta 39 % työssä käyvistä ja 49 % työssä käymättömistä opiskelijoista olivat väittämän kanssa täysin eri mieltä. (Kuva 52.)

Verkkoluennot saivat eniten kannatusta työssäkäyviltä opiskelijoilta. Prosentuaalinen vastaajajakauma on jakautunut kuitenkin yllättävän tasaisesti välille jokseenkin eri mieltä – täysin samaa mieltä. (Kuva 53.)

Lähiopetukseen liittyvissä väittämässä yhteisenä päätelmänä on havaittu työssä käyvillä olevan enemmän haasteita järjestää lähitunneille osallistuminen.

7 Yhteenvedo tutkimustuloksista

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun keinoja perheystävällisessä opiskelussa on useita. Opinto-ohjausta kaivataan lisää. Varsinkin opinnoissa viivästyneet olivat sitä mieltä, että opinto-ohjaus ei ole riittävää. Verkkoluennot ja verkkotentit saivat kannatusta, etenkin monimuoto-toteutuksella opiskelevien joukossa. Vertaistuki koettiin hyväksi opiskelun tuki muodoksi, sosiaalisen median kautta toimiva vertaistuki sai eniten kannatusta. Suurin osa opiskelijoista haluaa osallistua lähitunneille päivällä, opiskelijoista 25 % oli jokseenkinkin tai täysin samaa mieltä, että osallistuu mieluummin illalla lähitunneille.

Opiskelijat käyttävät aikansa mieluummin perheen kanssa kuin opiskeluun. Perheen tuki helpottaa opiskelua; eniten tätä mieltä olivat puolison ja lasten kanssa sekä puolison kanssa asuvat. Perheen tuki näyttäytyi eniten henkisenä tukena. Opetussuunnitelmasta viivästyneistä opiskelijoista vain reilu kolmannes oli täysin samaa mieltä, että saa perheeltä riittävästi tukea opiskeluun. Lastenhoito oli suurimmalla osalla järjestyksessä, kuitenkin 1/3 opiskelijoista oli jokseenkin tai täysin sitä mieltä, että lastenhoidon järjestäminen aiheuttaa stressiä. Lasten päivähoido koettiin melko joustavaksi. Lapsettomien on helpompi järjestää opiskelulle aikaa kotona kuin lapsia omaavien. Puolison kanssa asuvilla oli myös hankalampi järjestää opiskelulle aikaa kotona.

Perheelle on riittävästi aikaa -väitteen vastauksissa oli hajontaa. Vähiten samaa mieltä asiasta olivat sosiaali- ja terveysalan opiskelijat ja eniten tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat. Naisilla oli vähemmän aikaa omille harrastuksille kuin miehillä. Muussa asumismuodossa, yhteisasunnossa ja yksin asuvilla parisuhde voi hyvin. Parisuhde voi huonommin puolison ja lasten kanssa sekä yksin lasten kanssa asuvilla. Riitoja parisuh-teessa aiheutti eniten ajankäyttö ja kotityöt, lastenhoito aiheutti vähiten riitoja. Kotityön aiheuttama riita ristiintaulukoitiin asumismuodon kanssa. Eniten kotitöistä riitelivät muussa ja yhteisasunnossa asuvat.

60 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista käy töissä, ja monelle se on pakollista toimeen-tulon takia. Eniten omalla alalla työskentelivät sosiaali- ja terveys-alan opiskelijat ja vähiten kulttuurialan opiskelijat. Yksin lasten kanssa asuvilla sekä niillä opiskelijoilla, joilla ei ollut lapsia, oli eniten taloudellisia huolia. Koulutusaloittain katsottuna kulttuu-rialan opiskelijoilla oli eniten taloudellisia huolia.

Opintoja viivästyttävät eniten oppimisvaikeudet, taloudelliset huolet, lastenhoitoon liittyvät syyt ja terveydelliset syyt. Opinnoissaan viivästyneet kokivat työssäkäynnin hidastaneen opiskelua. Opiskelijat olivat pääasiassa tyytyväisiä. Lapsettomat opiskelijat olivat enemmän ahdistuneita kuin ne, joilla on lapsia. Motivoituneimpia olivat yksin lasten kanssa asuvat, opinnoissaan edistyneet sekä sosiaali- ja terveysalan opiskelijat. Väsymystä kokivat enemmän naiset verrattuna miehiin ja opinnoissaan viivästyneet.

8 Tutkimustulosten tarkastelua

Vertaistuen muodoista eniten sai kannatusta verkossa sosiaalisen median kautta tapahtuva kanssakäyminen. Myös tapaamiset koululla ryhmämuodossa sekä ryhmän/opintojakson Moodle-ryhmä saivat miltei yhtä suurta kannatusta. Sukupuolten välillä tässä oli eroa, naisista 60 % hyötyisi erittäin paljon vertaistuesta verkossa sosiaalisen median kautta, miehistä 45 %. Aikaisemmissa tutkimuksissa nousi myös esiin, että vertaistukea kaivattiin lisää (Sahlsten 2014, 73–74). Sosiaalinen media on nykyään hyvin suosittu ja siksi lienee tässäkin kysymyksessä saanut eniten kannatusta. Tilastokeskuksen mukaan jo vuonna 2010 koko väestöstä sosiaalista mediaa käytti yli 40 % ja 16–24-vuotiaista yli 80 % (Tilastokeskus 2010).

83 % opiskelijoista sitä mieltä, että osa tenteistä voisi olla myös verkossa. Verkkoluentojen sopivuudessa ilmeni eroa lapsettomien ja niiden opiskelijoiden välillä, joilla on lapsia. Lapsettomista opiskelijoista 47 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että verkkoluennot ovat sopiva tapa opiskella, oli vastaava osuus 72 % niiden opiskelijoiden keskuudessa, joilla on lapsia. Opiskelumudon mukaan verrattaessa 76 % monimuoto-opiskelijoista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että verkkoluennot ovat sopiva tapa opiskella. Sama osuus päivätoetusopiskelijoilla oli 46 %. Kahdessa aikaisemmassa tutkimuksessa oli todettu, että sähköiset oppimisympäristöt ja sähköiset tenttimahdollisuudet tukevat perheellistä opiskelijaa (Niemelä 2014, 139; Sahlsten 2014, 69–70). Sähköisten tenttien ja verkko-opiskelun ansiosta opiskelija ei ole välttämättä paikkaan ja aikaan sidottu. Kymenlaakson ammattikorkeakoululla on näitä menetelmiä jo kehitetty ja kehitetään yhä lisää (Kyamk 2013, 51).

Lähiopetukseen osallistuminen iltaisin sopi naisista 27 %:lle miehistä 18 %:lle. Osallistuminen päivällä lähitunneille sai enemmän kannatusta lapsettomilta opiskelijoilta. 93 % lapsettomista opiskelijoista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä lähitunteihin osallistumisesta päivällä, kun opiskelijoilla, joilla on lapsia, osuus oli 77 %. Kun ristiintaulukoitiin ”osallistun lähiopetukseen mieluummin päivällä”-väittämä taustakysymyksen ”opinnoissa eteneminen” kanssa, 92 % edistyneistä oli jokseenkin ja täysin samaa mieltä asiasta, 86 % opetus suunnitelman mukaan edenneillä ja 77 % viivästyneillä. Opiskelumudon mukaan lähiopetus sopi paremmin päivätoetuksella opiskeleville. Heistä 95 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä päiväopiskelun sopivuudesta, kun monimuototoetuksella opiskelevilla tämä prosentti oli 67 %. On siis hyvä, että lähitunteja järjestetään sekä päivällä että illalla, kuten on todettu aikaisemmissa tutkimuksissa (Sahlsten 2014, 69–70). Se parantaa perheellisten ja työssäkäyvien mahdollisuutta osallistua lähitunneille.

Opinnoissaan edistyneistä opiskelijoista 44 % oli jokseenkin tai täysin eri mieltä, että opinto-ohjaus ei ole riittävää. Sama prosentti opetussuunnitelman mukaan etenevillä oli 44 % ja viivästyneillä 70 %. Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa, niin kuin muissakin korkeakouluissa, on kehitetty opinto-ohjausta viime vuosina (Kyamk 2013, 51). Nämä toimenpiteet ovat linjassa aikaisemmissa tutkimuksissa todetun opinto-ohjauksen kehittämistarpeen kanssa. (Kunttu & Pesonen 2012, 96; Jauhiainen ym. 2009, 35).

Aikaisemmassa, Turussa tehdyssä tutkimuksessa oli noussut esiin toive, että kaupungin järjestämä päivähoito olisi joustavampaa (Sahlsten 2014, 70–73). Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoista 72 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että päivähoito on joustavaa. Suurin osa oli tyytyväisiä, kuitenkin jotain parannettavaa olisi Kymenlaaksonkin alueella. Päivähoitoasioissa voi olla paljonkin vaihtelua kuntien välillä.

Naisista 81 % ja 68 % miehistä oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että käyttäen aikansa mieluummin perheen kanssa kuin opiskeluun. Aikaisemmassa tutkimuksessa todettiin myös, että tarvittaessa opiskelusta vähennetään ensimmäisenä aikaa (Niemelä 2014, 149). Lapsettomien opiskelijoiden oli helpompi järjestää aikaa kotona opiskelulle kuin opiskelijoiden, joilla on lapsia. Lapsettomista 72 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että aika on helppo järjestää, opiskelijoista joilla on lapsia, 47 %.

Puolison ja lasten kanssa asuvista 66 % sekä puolison kanssa asuvista 59 % oli täysin samaa mieltä, että perheen tuki helpottaa opiskelua. Opetussuunnitelmasta viivästyneistä opiskelijoista 37 % oli täysin samaa mieltä, että saa riittävästi tukea opiskeluun perheeltään. Edistyneillä ja opetussuunnitelman mukaan etenevillä sama prosentti oli yli 50 %. Perheen tuki ilmeni eniten henkisenä tukena. Aikaisemmissakin tutkimuksissa on todettu, että perheen tuki on yksi tärkeimmistä voimavaroista opiskelijan elämässä ja useimmiten tukea tarvitaan henkisenä ja taloudellisena (Kunttu ym. 2011, 16; Cheng, Ickes & Verhofstadt 2011, 406, 415). Jää pohdittavaksi, voiko perheen tukeen kiinnittää enemmän huomiota opinnoissa etenemisessä, koska se on yksi tärkeimmistä voimavaroista?

Perheelle on eniten aikaa perheelle tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoilla. Heistä 30 % oli täysin samaa mieltä asiasta. Yhteiskuntatieteiden ja liiketalouden alalla tuo prosentti oli 22 %, kulttuurialalla 19 % ja sosiaali- ja terveysalalla 19 %. Vanhempien tai sukulaisten luona asuvista 33 % oli täysin samaa mieltä, sekä 32 % yhteisasunnossa asuvista oli täysin samaa mieltä, että aikaa perheelle on riittävästi. Yksin lasten kanssa asuvilla tämä prosentti oli 13 %. Tämä tukeekin aikaisempaa tutkimusta, jossa todettiin, että lapsiperheillä on enemmän ajankäyttöön liittyviä huolia (Niemelä 2014, 148). Parisuhteelle oli enemmän aikaa niillä opiskelijoilla, joilla ei ollut lapsia. Heistä 32 % oli täysin samaa mieltä, että parisuhteelle on riittävästi aikaa. Vastaava osuus oli 15 % opiskelijoilla, joilla on lapsia.

Parisuhteen hyvinvointia tarkasteltiin asumismuodon mukaan, 86 % yhteisasunnossa asuvista oli täysin samaa mieltä, että parisuhde voi hyvin. Puolison kanssa asuvilla tämä prosentti oli 56 % ja yksin omassa taloudessa asuvilla 57 %. Vähiten samaa mieltä olivat vanhempien tai sukulaisten luona sekä yksin lasten kanssa asuvat, molemmilla ryhmillä tuo prosentti oli 34 %. Suurin osa oli tyytyväisiä parisuhteeseensa. Ryhmillä, jotka olivat vähemmän tyytyväisiä parisuhteeseen, voi olla ajan käytön kanssa ongelmia ja aikaa menee enemmän opiskeluun tai lasten kanssa ja parisuhteelle jää vähemmän aikaa.

Aikaisemmassa tutkimuksessa todettiin, että yksinhuoltajilla, pienten lasten vanhemmilta ja pienituloisilla on eniten ristiriitoja ajankäytössä (ks. Niemelä 2014, 140, 142).

Parisuhteeseen aiheutti eniten riitaa ajankäyttö, erittäin paljon 9 % ja melko paljon 22 %, kotityöt riidanaiheuttajana, erittäin paljon oli samaa mieltä 6 % ja melko paljon 16 %. Vähiten riitaa aiheutti lastenhoito; ei lainkaan 74 % ja työnteko; ei lainkaan 60 %. Aikaisemmassa tutkimuksessa oli todettu, että kotityöt ovat yksi suurimmista riidan aiheuttajista (THL 2014, 73, 77–79). Tässä tutkimuksessa tuli ilmi myös ajankäyttö, jonka kanssa monet opiskelijat painiskelevat joutuessaan yhdistämään monta elämän osa-aluetta samanaikaisesti (ks. Niemelä 2014, 137; Sahlsten 2014, 59).

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 60 % kävi opintojensa ohella töissä. Näistä yli 50 % teki työtä osa-aikaisesti. Opiskelijatutkimuksessa 2014 työssäkäyvien korkeakouluopiskelijoiden osuus oli hieman pienempi (48 %), mutta siinäkin todettiin suurimman osan työssäkäyvistä opiskelijoista tekevät töitä osa-aikaisesti. Kokoaikaista työtä tekeviä tässä tutkimuksessa oli 48 % vastaajista. Vuoden 2014 opiskelijatutkimuksessa kokoaikaista työtä tekeviä kuvattiin olevan vain 10 % vastaajista. Tämä eroavuus voisi johtua siitä, että tässä tutkimuksessa suurin osa vastaajista oli perheellisiä opiskelijoita.

Suurimmaksi syyksi työssäkäynnille tässä tutkimuksessa nousivat taloudelliset asiat/ raha. Viikoittaisella työtuntimäärällä ei ollut asiassa suurta merkitystä, sillä kaikissa työtuntimäärien luokissa yli 65 % vastaajista koki taloudellisten asioiden/rahan vaikuttavan erittäin paljon työssäkäyntiin. Suurin osuus oli 0–16 tuntia työskentelevillä (85 %). Kuntun ja Pesosen tutkimuksessa 62 % korkea-kouluopiskelijoista koki työssäkäynnin välttämättömäksi toimeentulon takaamiselle. Samoihin lukemiin päästiin myös Mikosen, Lavikaisen ja Saarisen tutkimuksessa 2013 Monituloiset. Eniten työssäkäynnin pakollisuutta kokivat yksin lasten kanssa asuvat sekä puolison ja lasten kanssa asuvat opiskelijat. Tähän syynä voisi olla lasten tuomat lisääntyneet menot, joiden kattamiseksi työssäkäynti opiskelun ohella on pakollisempaa.

Eniten huolia omista taloudellisista asioista kokivat yksin lasten kanssa asuvat. Vähiten huolia kokivat vanhempien tai muun sukulaisen luona asuvat, mihin ilmeisemmin vaikuttaa vanhemmilta ja sukulaisilta saatu taloudellinen tuki. Lapsettomat opiskelijat kohtasivat lapsia saaneita enemmän huolta taloudellisesta tilanteestaan. Tämä tukisi aikaisempia tutkimuksia siitä, että lapsista ja perheeltä saatu tuki ilmenee myös taloudellisena tukena. Työssäkäyvistä eniten huolta kokivat 17–30 tuntia sekä 0–16 tuntia viikossa työskentelevät opiskelijat. Työtuntien vähäisempi määrä näkyy myös taloudellisessa tilanteessa. Koulutusaloittain verrattaessa eniten huolta kokivat kulttuurialan opiskelijat.

Työtehtävät sisältyvät opiskeltavaan alaan useammin niillä opiskelijoilla, joilla on lapsia. Koulutusaloittain verrattaessa eniten omalla alalla työskenteleviä oli sosiaali- ja terveystieteiden osastoilla, kun taas vähiten oman alan töissä kävivät kulttuurialan opiskelijat.

Työssäkäynnin kokivat hidastavan opinnoissa etenemistä opiskelijat, joilla opinnot olivat viivästyneet ja enemmän työssä käyvät opiskelijat. Näistä voikin päätellä, että työssäkäynti on yksi opintoja selvästi hidastava tekijä. Opinnoissa viivästymisen syytä

vertailtaessa työssäkäynti ei kuitenkaan suoranaisesti ole ollut suurimpia syitä. Eniten opintojen viivästymiseen ovat vaikuttaneet oppimisvaikeudet, taloudelliset huolet, lasten hoidolliset asiat sekä terveydelliset syyt.

Koulutehtäviään laiminlyövät useimmin opiskelijat, joilla opinnot ovat viivästyneet ja jotka työskentelevät 17–30 tuntia viikossa. Vähiten laiminlyöntiä tapahtuu 0–16 tuntia työskentelevillä opiskelijoilla. Suoranaista haittaa työssäkäynnistä opintojen suhteen kokivat enemmän töitä tekevät. Sama ilmiö näyttäytyi tarkasteltaessa vaikutuksia arvosanoihin. Enemmän töitä tekevät kokivat työnteon heikentävän arvosanoja. Nämä ilmiöt näyttäytyvät myös aikaisemmissa työssäkäynnin ja opiskelun välisiä vaikutuksia tutkivissa tutkimuksissa (Työ- ja elin-keinoministeriön julkaisuja 2012, 17). Sukupuolten välillä ei tässä tutkimuksessa löytynyt tilastollisesti merkittäviä eroavaisuuksia.

Opiskelussa omalla alalla työskentelyn nykyistä laajempaa hyödynnettävyyttä piti tärkeänä yli 80 % kaikista opiskelijoista opintojen etenemisestä riippumatta. Eniten – 98 % – tätä mieltä asiasta olivat opinnoissaan viivästyneet opiskelijat. Aikaisemmissa tutkimuksissa on myös todettu tyytymättömyyttä aikaisemman osaamisen huomiointiin ja hyväksilukuihin.

Omia vaikutusmahdollisuuksia työvuoroihin saivat useimmin vähemmän työskentelevät. Työaikoja tutkittaessa koulutusaloittain eniten joustomahdollisuuksia kokivat saavan yhteiskuntatieteiden ja liikenteen alalla opiskelevat opiskelijat. Vähiten joustavuutta koettiin kulttuurialalla.

Tarkasteltaessa työssäkäynnin ja perheen välisiä vaikutuksia opiskelijan elämässä tilastollisesti merkittäviä eroavuuksia nousi esiin opiskelijoiden mielialaa kuvaavissa väittämässä sekä arjen velvoitteiden ja opiskelulle tarvittavan ajan järjestämisessä. Pääosin opiskelijat kokevat hyvinvointinsa positiiviseksi. Tilastollisesti merkittäviä eroavuuksia ilmeni motivoituneisuuden, ahdistuneisuuden, väsymyksen sekä stressaantuneisuuden osalta.

Suurin osa opiskelijoista ei koe oloaan ahdistuneiksi, mutta pientä eroavuutta löytyi lapsettomien ja opiskelijoiden lapsia saaneiden välillä. Opiskelijat, joilla ei ollut lapsia, kokivat enemmän ahdistuneisuutta kuin ne, joilla oli lapsia. Tämä tukee teoriaa aikaisemmista tutkimuksista, että perheellä tai lapsilla on suojaava vaikutus opiskelijan hyvinvointiin ja jaksamiseen (ks. Jauhiainen ym. 2009). Motivoituneimpia opiskelijoita olivat yksin lasten kanssa asuvat, opinnoissaan edistyneet sekä sosiaali- ja terveystalalla opiskelevat. Nämä tulokset tukevat Sahlstenin 2014 esiin tuomia havaintoja perheen positiivisista vaikutuksista opiskeluun niin, että perhe ja lapset nostavat motivaatiota opiskeluun ja lisäävät halua valmistua nopeammin.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu työssäkäynnin lisäävän myös opiskelumotivaatioita (ks. Aho ym. 2012). Tässä tutkimuksessa työssäkäynnillä ja motivoituneeksi itsensä kokevien opiskelijoiden keskuudessa ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroavuuksia, mutta opiskelijat, joilla oli lapsia, kokivat useammin työssäkäynnin nostavan opiskelumotivaatioita. Työssäkäynnillä ei ollut tilastollisesti merkittäviä vaikutuksia muissakaan opiskelijoiden mielialaa kuvaavissa väittämässä.

Väsymystä kokivat enemmän naiset ja opinnoissaan viivästyneet. Naiset kokivat itsensä miehiä enemmän stressaantuneiksi. Niemelän tekemässä tutkimuksessa perheellä näytti olevan opiskelijaa stressiltä suojaavaa vaikutus. Tässä tutkimuksessa ei siviilisäädyllä tai lasten olemassaololla ollut merkitystä opiskelijan stressin kokemiseen. Kuntun ja Pesosen tutkimuksessa korkeakouluopiskelijoista 30 % koki runsaasti stressiä. Tässä tutkimuksessa stressiä koki erittäin paljon 14 % opiskelijoista. Naisten suurempi väsymyksen ja stressin kokeminen voisi johtua naisten suuremmasta taakasta arjen velvoitteiden hoitamisesta. Tämä näkyi myös väittämässä, ”koen pystyväni hoitamaan elämässä olevat velvoitteet hyvin”. Siinä naiset eivät yltäneet yhtä positiiviseen tulokseen kuin miehet.

Elämässä olevien velvollisuuksien hoitamisessa miehet ja opiskelijat, joilla ei ole lapsia, kokivat pystyvänsä hoitamaan asiat paremmin. Työssäkäyvien opiskelijoiden oli haasteellisempaa löytää opiskelulle aikaa, kuin niiden opiskelijoiden, jotka eivät käyneet töissä. Arjessa jaksamiseen vaikuttaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan positiivisesti opiskelijan työssäkäynti. Tässä tutkimuksessa työssäkäynnillä ei ollut merkittävää vaikutusta kotona jaksamiseen. Koulutusaloittain tutkittaessa kulttuurialan opiskelijat kokivat selvästi muiden alojen opiskelijoita enemmän, ettei työssäkäynti auta jaksamaan kotona.

Lähteet

- Aho, S., Hynninen, S.-M., Karhunen, H. & Vantaja, M.** 2012. Työ ja yrittäjyys. Opiskeluaiikainen työssäkäynti ja sen vaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 26/2012. Saatavissa: https://www.tem.fi/files/33421/TEM_jul_26_2012_web.pdf [viitattu 1.12.2014].
- Cheng, W., Ickes, W. & Verhofstadt, L.** 2011. How is family support related to students' GPA scores? A longitudinal study. Julkaistu 31.12.2011. Springer Science + Business Media B.V 2011. Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.xhalax-ng.kyamk.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=7245dbf0-5c9f-49ba-bae6-4f8773348435%40sessionmgr114&vid=6&hid=115> [viitattu 8.2.2015]
- Jauhainen, J., Korkea-aho, L., Lavikainen, E., Niemelä, A. & Penttilä, J.** 2009. Silmäyksiä perheellisten korkeakouluopiskelijoiden tilanteeseen. Opiskelijajärjestön tutkimussäätiö OTUS 32/2009. Helsinki.
- Kalima, R.** 2011. Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa. Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2002–2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Kettunen, H., Pulkkinen, S. & Saari, J.** 2013. Ammattikorkeakoulujen aikuisopiskelijat. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö OTUS 38/2013. Saatavissa: <http://www.slideshare.net/otusowl/2013-ammattikorkeakoulujen-aikuisopiskelijat>. [viitattu 10.12.2014].
- Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P.** 2011. Opiskeluterveys. Helsinki: Duodecim.
- Kunttu, K. & Pesonen, T.** 2012. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2012. Tutkimuksia 47. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö.
- Kyamk. 2013. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun yhteiskuntavastuuraportti 2013. Saatavissa: <http://www2.kyamk.fi/Vastuuraportit/> [viitattu 9.5.2015].
- Niemelä, J.** 2014. Opiskelua työn ja perheen siivittämässä vai ristipaineissa? Työelämän tutkimus 12 (2) -2014, 137–154.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011. Suomalaiset Korkeakouluopiskelijat kansainvälisessä vertailussa EUROSTUDENT IV:n tuloksia. Opetus- ja kulttuuri-ministeriön politiikka-analyysijä 2/2011. Saatavissa <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/okmpol02.pdf> [viitattu 04.01.2015].
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Opiskelijatutkimus 2014. Korkeakoulu-opiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:10. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm10.pdf?lang=fi> [viitattu 7.12.2014].
- Pekkola, J., Engelhardt, S., Hänninen, J., Lehtonen, O. & Ojala, P.** 2011. 2,6 Kestävä kansakunta Elinvoimainen 200-vuotias Suomi. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Nro 69.
- Sahlsten, T.** 2014. Perheelliset työssäkäyvät yliopisto-opiskelijat-elämän eri osa-alueiden yhdistäminen. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Lukusalilaina. [viitattu 8.1.2015].
- THL 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Tilastokeskus. 2010. Sosiaalinen media vahvasti läsnä nuorten arjessa. Päivitetty 22.12.2010. Saatavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-12-22_002.html?s=3 [viitattu 10.5.2015]
- Tilastokeskus. 2014. Ammattikorkeakouluissa 138 700 opiskelijaa. Päivitetty 14.11.2014. Saatavissa: http://www.tilastokeskus.fi/til/akop/2014/02/akop_2014_02_2014-11-14_tie_002_fi.html [viitattu]
- Uusitalo, A.** 2012. Aikuisena yliopistossa -elämänrakenteiden yhteys opintojen sujuvuuteen. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö.

9 Työssäkäynnin ja perheen sekä opiskelun tukeminen Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa

Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa on kehitetty opintojen ohjausta vuodesta 2013 lähtien. Tavoitteena on ollut lisätä tutkintotuottavuutta ja opintojen läpäisyä kehittämällä toimintaa opiskelijälähtöisesti ja opiskelijoita tukien.

Perheystävällinen opiskelu – Terve väestörakenne -projektin yhtenä osana oli saada tietoa perheen ja opiskelun yhteensovittamisesta ja kehittää opetuksen ja opetuksen ohjauksen menetelmiä. Projektin yhtenä tavoitteena oli tuottaa tietoa oppilaitoksille perheellisten opiskelijoiden opintojen tehostamisesta.

Opintojen ohjauksen kehittämistä tukemaan tehtiin projektissa kysely Kymkin opiskelijoille. Kyselyn tarkoituksena oli saada opiskelijoilta tietoa, millaisia tarpeita opiskelijoilla on perheen ja työn sekä opiskelun yhteensovittamisessa ja millaisilla tavoilla Kymk voisi tukea opiskelijoita. Kyselyyn vastasi 580 opiskelijaa ja kysely tehtiin opinnäytetyönä (Siro & Valkonen 2015).

9.1 Opintojen ohjauksella enemmän tukea perheellisten ja työssäkävien opiskeluun

Opintojen ohjaus on osa Kymkin jokapäiväistä toimintaa. Opintojen ohjaukseen osallistuu koko henkilökunta ja se perustuu opiskelijan tarpeisiin. Laadukas opintojen ohjaus auttaa opiskelijaa suunnittelemaan paremmin omaa opiskeluaan sekä ehkäisemään ja ratkaisemaan opintojen etenemiseen liittyviä ongelmia.

Kyamkissa on laadittu vuonna 2014–2015 opintojen ohjauksen suunnitelma, keskeyttämisten vähentämisen toimenpideohjelma sekä kehitetty tukimuotoja opiskeluissa erityistukea tarvitseville.

Opiskelijoiden ohjauksen keskeisinä toimijoina Kyamkissa ovat opiskelijavastaavat. Opintoihin liittyvissä asioissa opiskelija on ensisijaisesti yhteydessä opiskelijavastaavaan. Opiskelijavastaavat ohjaavat opiskelijoita opintoihin ja henkilökohtaisiin opintosuunnitelmiin liittyvissä kysymyksissä.

Kyamkin opinto-ohjaajat keskittyvät auttamaan opiskelijoita, jotka tarvitsevat enemmän ohjausta opintojensa kanssa. Opinto-ohjaajien asiantuntemus koostuu mm. opintotuki-asioista. He tekevät yhteistyötä eri oppilaitosten ja työhallinnon kanssa sekä opiskelija-terveydenhuollon ja opiskelijapsykologin kanssa.

Opintojen ohjauksen kokonaisuudessa jokainen aineen opettaja on oman aineensa opinnoissa olennaisin ohjaaja.

Ammatillisen kasvun opintojakso (5 op) on jaettu koko koulutuksen ajalle, jolloin opiskelijat saavat ohjausta niistä asioista, jotka ovat tuossa opintojen vaiheessa ajankohtaisia. Esimerkiksi harjoittelua ja työnhakua käsitellään toisen opiskeluvuoden aikana.

Opiskelijoiden tekemä opinnäytetyö Perheystävällisen opiskelun tarpeet ja muodot Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa opiskelijoiden keskuudessa on auttanut kehittämässä ja kriittisten kehittämiskohteiden löytämisessä.

Opiskelijakyselyn perusteella yksi kehittämisenkohde on osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Tämä on Kyamkissa tiedostettu jo aiemmin ja tähän on ollut opettajille koulutusta syksystä 2014 alkaen. Opetussuunnitelmien osaamisperustaisuus on edellytys osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa ja siksi syksystä 2014 alkaen opetussuunnitelmat ovat olleet osaamisperustaisia. Työn opinnollistaminen ja opiskelijoiden työssäkäynnin kautta saadun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen on Kyamkissa käynnistynyt kehittämistyötä, johon on liittynyt opettajien koulutusta ja erilaisia kokeiluja.

9.2 Verkko-opinnoilla apua perheen ja työn sekä opiskelun yhteensovittamiseen

Kyamkissa on kehitetty verkko-opetusta vuodesta 2000 lähtien. Opettajia on koulutettu verkkopedagogiikkaan ja on luotu teknisiä ratkaisuja verkko-opetuksen ja -opiskelun mahdollistamiseen ajasta ja paikasta riippumattomasti.

Vuonna 2013 aloitettiin Kyamkissa yhdessä Mamkin kanssa yhteisen eKampuksen kehittäminen. eKampus käynnistyi vuonna 2015 ja sitä kautta opiskelijoilla on mahdollista suorittaa opintoja sekä saada ohjausta ja palveluja sähköisesti. Opintotoimisto ja kirjasto ovat vuosien ajan kehittäneet sähköisiä palvelujaan ja hankkineet mm. runsaasti elektronista kirjastoa, joka on opiskelijoiden käytettävissä ajasta ja paikasta riippumatta.

Vuonna 2015 kehittämisen kohteena on ollut ohjauksen elementtien kehittäminen eKampukseen. E-ohjauksen kehittämisessä pyritään mahdollistamaan opiskelijalle ohjauksen saaminen paikasta riippumatta käyttämällä apuna sähköpostia, AC- (Adobe Connect Pro) ja Lync-järjestelmiä. Samalla eKampukselle kehitetään opiskelijoille itseopiskelitavaksi apuja oman opiskelutilanteensa ja opiskelualmiuksiensa kartoittamiseen. Näillä keinoilla pyritään toteuttamaan opiskelijakyselyssä esiin nousutta toivetta paikkaan ja osin aikaan sitomattomasta ohjauksen saamisesta.

Opiskelijatuutorointia on Kyamkissa kehitetty pitkään. Opiskelijoiden toiveiden mukaisesti käynnistetään syksyllä 2015 e-tuutorointi yhdessä opiskelijatuutoreiden kanssa. Sosiaalisen median mukaan ottaminen tuutorointiin käynnistyi jo vuonna 2014, jolloin

jokaiselle aloittavalle opiskelijaryhmälle tuutorit loivat omat sivut ryhmän keskinäistä keskustelua varten. Tätä tukee myös opiskelijakyselyn vastaukset, jossa opiskelijat toivoivat enemmän sosiaalisen median käyttöä vertaistuen saamiseksi.

Opiskelijakyselyn perusteella monimuoto-opiskelijat toivovat enemmän verkkoluentoja ja -tenttejä. Tähän toimintaan on käytetty AC-luentomahdollisuutta joko online-osallistumisena verkkoluentoihin tai luentonauhoitteiden kautta. Tämä kehittäminen on jatkumassa edelleen.

Verkkotenttejä on osassa opintojaksoja käytetty Kyamkissa käytettävän Moodle-oppimisympäristön tenttityökalun avulla. Syksyllä 2015 otetaan Kyamkissa käyttöön sähköisen tenttimisen mahdollistava tenttijärjestelmä. Tämä tenttijärjestelmä mahdollistaa sen, että opiskelija voi käydä tekemässä tentin oman aikataulunsa mukaisesti sähköisen tentin tilassa (tenttiakvaariossa kampuksilla).

9.3 Muita keinoja perheen opiskelun yhteensovittamisessa

Kyamkissa on ollut keskustelua lähituntien sijoittamisesta enemmän ilta-aikaan työssäkäynnin mahdollistamiseksi, mutta opiskelijakyselyn mukaan ei tähän ole tarvetta, vaan enemmän tarvitaan verkko-opintoja, joita voi seurata ajasta ja paikasta riippumatta.

Perheellisillä opiskelijoilla on pääasiassa hyvä tilanne lastenhoidon suhteen opiskelijakyselyn mukaan. Kuitenkin satunnaisia tarpeita lastenhoidolle on opiskelijoiden keskuudessa. Tähän voisi löytää apua esimerkiksi opiskelijaosuuskunnan tai yrittäjyyden kautta, jossa joko Kyamkin tai ammattioppilaitosten opiskelijat voisivat auttaa perheellisiä opiskelijoita tarjoamalla heille tilapäislastenhoitoapua.

9.4 Pohdintaa

Opiskelijakyselyn (Siro & Valkonen 2014) mukaan yli puolet opiskelijoista käy töissä opiskelun ohella. Työssä käyminen opiskelujen ohella vaikuttaa joko positiivisesti tai negatiivisesti opinnoissa etenemiseen riippuen työssä käymisen tuntimääristä. Vähäinen työssäkäynti auttaa opiskelijoita soveltamaan opittuja asioita työelämään ja siten edistää opiskelua. Työssäkäyntiä voidaan hyödyntää opiskeluissa työn opinnollistamisen kautta.

Perheellisten opiskelijoiden motivaatio opiskeluun on hyvä ja he etenevät opiskeluissaan pääsääntöisesti opintosuunnitelman mukaisesti. Perhe/lapset eivät siten ole olleet opiskelulle esteenä vaan ennemminkin hyvän motivaation lähteenä. Olisiko sittenkin paras aika lasten hankkimiseen ennen opiskelua tai niiden aikana?

Hyvä opintojen ohjaus, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä vertaistuki ovat tärkeitä opintojen hyvälle etenemiselle. Opintojen valinnaisten suoritustapojen ja aikaan ja paikkaan sitomattomien opiskelumahdollisuuksien tarjoaminen on tärkeää nykyaikaisessa korkeakoulussa ja mahdollistaa opiskelijoille työn ja perheen sekä opiskelun yhteensovittamisen. Näiden avulla edistetään sekä opintopistekertymistä, tutkintotuottavuutta ja opiskelijoiden työelämään siirtymistä.

Lähteet

Kiri, O. 2015. Tenttiakvaarion projektisuunnitelma. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun keskeyttämisten toimenpideohjelma 2015.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opintojen ohjauksen suunnitelma 2014.

Pilli-Sihvola M. 2013. Ekamukselle projektisuunnitelma. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Siro, E. & Valkonen, J. 2015. Perheystävällinen opiskelun tarpeet ja muodot Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa opiskelijoiden keskuudessa. Opinnäytetyö Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Liite 2 – Kyselylomake

T1: Sukupuoli

1. Nainen
2. Mies

T6: Montako alle 18-vuotiasta lasta taloudessanne asuu?

_____ kpl.

T2: Aluksi kysyisin kiintiöintiä varten ikäänne?

___ vuotta

T7: Mikä on korkein koulutusasteenne?

1. Peruskoulu
2. Lukio
3. Ammatillinen toinen aste
4. Ammattikorkeakoulu
5. Alempi korkeakoulututkinto
6. Ylempi korkeakoulututkinto
7. Tutkijakoulutus
8. Muu
9. Ei halua/osaa sanoa

T3: Entä mikä on asuinkuntanne?

KUNTALISTA

Sitten muutamia taustakysymyksiä aineiston tilastollista luokittelua varten

T4: Mikä on parisuhdetilanteenne?

LUETTELE 1–6

1. Avioliitossa, avoliitossa tai rekisteröity parisuhde
2. Asumuserossa tai eronnut
3. Naimaton – parisuhde
4. Naimaton – ei parisuhdetta
5. Leski
6. Muu
7. Ei halua/osaa sanoa

T8: Oletteko tällä hetkellä pääasiassa... ?

LUETTELE 1–8

1. Työssä
2. Työtön
3. Opiskelija
4. Vanhempainvapaalla
5. Kotiäiti, koti-isä
6. Varusmies
7. Eläkeläinen
8. Jokin muu
9. Ei halua/osaa sanoa

T5 Onko Teillä omia biologisia lapsia?

1. Kyllä, montako _____ kpl.
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS TYÖSSÄ (vaihtoehto 1 kysymyksessä T7)

T9 Onko työnantajanne...?

LUETTELE 1–4

1. Yksityinen yritys
2. Kunta
3. Valtio
4. Muu
5. Ei halua/osaa sanoa

JOS TYÖSSÄ (vaihtoehto 1 kysymyksessä T7)

T10a Mikä on tavanomainen viikoittainen työaikaanne?

HUOM! PYÖRISTETÄÄN LÄHIMPÄÄN TÄYTEEN TUNTIIN

___ tuntia

JOS OPISKELIJA (vaihtoehto 3 kysymyksessä T7)

T10b Montako tuntia opiskelette tavanomaisesti viikon aikana?

HUOM! PYÖRISTETÄÄN LÄHIMPÄÄN TÄYTEEN TUNTIIN

___ tuntia

JOS TYÖSSÄ (vaihtoehto 1 kysymyksessä T7)

T11 Oletteko työtehtävissänne lähinnä...?

LUETTELE 1–6

1. Työntekijä
2. Alempi toimihenkilö
3. Ylempi toimihenkilö
4. Yrittäjä
5. Maatalousyrittäjä
6. Muu
7. Ei halua/osaa sanoa

JOS TYÖSSÄ (vaihtoehto 1 kysymyksessä T7)

T12 Kuinka hyvin seuraavat väittämät sopivat kuvaamaan nykyistä työtänne? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa

VAIHTOEHDOT

1. Täysin samaa mieltä
2. Jossain määrin samaa mieltä
3. Ei samaa eikä eri mieltä
4. Jossain määrin eri mieltä
5. Täysin eri mieltä
6. Ei osaa sanoa

ROTATOIDAAN VÄITTÄMIÄ

- Irtisanominen tai lomautus on mahdollinen
- Uralla etenemisen mahdollisuudet ovat hyvät
- Voin oppia jatkuvasti uusia asioita
- Palkkaus on hyvä
- Työn ja perheen yhdistäminen on helppoa
- Työpaikallani suhtaudutaan myönteisesti lasten hankintaan

K1 Seuraavaksi väittämiä lapsista ja lasten hankkimisesta. Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

VAIHTOEHDOT

1. Täysin samaa mieltä
2. Jossain määrin samaa mieltä
3. Ei samaa eikä eri mieltä
4. Jossain määrin eri mieltä
5. Täysin eri mieltä
6. Ei osaa sanoa

ROTATOIDAAN VÄITTÄMIÄ

- Lapsi on tai olisi välitön taloudellinen rasite
- Lapsi vaikeuttaa tai vaikeuttaisi urakehitystäni
- Lapsi rajoittaa tai rajoittaisi henkilökohtaista valinnanvapautta
- Lapsi parantaa tai parantaisi elämänlaatua
- Lasten hankkiminen ja lapsista huolehtiminen on elämän keskeinen päämäärä
- Lapsettomuus on edellytys tärkeämpien asioiden saavuttamiselle
- Äitiydelle / isyydelle asettamani tavoitteet ovat niin korkeat, että epäilen mahdollisuuksiani niiden täyttämiseen
- Lasten ollessa pieniä pidän tärkeämpänä keskittyä perheeseen kuin työhön
- Lasten hankinnasta päättää ensisijassa nainen

Seuraavaksi kysymyksiä seksuaali- ja lisääntymis-terveydestä. Sillä tarkoitetaan kokonaisvaltaista hyvinvoinnin tilaa, jonka edellytyksiä ovat positiivinen ja kunnioittava asenne seksuaalisuuteen sekä haluttaessa mahdollisuus nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa.

K2 Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvistä asioista puhutaan mm. koulu- lussa, terveydenhuollossa ja mediassa. Kuinka seuraavat asiat mielestänne välittyvät tästä informaatioista?

VAIHTOEHDOT

1. Erittäin paljon
2. Melko paljon
3. Melko vähän
4. Erittäin vähän
5. Ei osaa sanoa

ROTATOIDAAN ARVIOINTIKOHTEITA

- Lapsen saaminen on positiivinen asia
- Lapsen saamiseen liittyvät asiat ovat henkilökohtaisia ratkaisuja
- Lapsen saamiseen suhtaudutaan kielteisesti

- Työ tai ura on tärkeämpi kuin lasten hoito
- Lapsiperheet ovat yhteiskunnan keskeinen voimavara

Lisääntymisterveyspalveluita ovat kaikki ne palvelut (esim. ehkäisyneuvola), jotka liittyvät raskauden ja synnytyksen suunnitteluun ja hoitoon.

Seksuaaliterveyspalveluilla ymmärretään kaikkia palveluita, joissa jollain tavalla käsitellään ihmisen seksuaalisuutta tai seksuaalitoimintoja ja parisuhdetta.

K3 Oletteko saanut seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä terveyspalveluita?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS ON SAANUT PO. PALVELUJA
(vaihtoehto 1 kysymyksessä K3)

K4 Montako kertaa olette saanut kyseisiä palveluita?

_____ kertaa

JOS ON SAANUT PO. PALVELUJA
(vaihtoehto 1 kysymyksessä K3)

K5 Seuraavaksi pari kysymystä saamistanne seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvistä terveyspalveluista.

VAIHTOEHDOT

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

- Oletteko saanut näitä palveluita aina halutessanne?
- Ovatko kyseiset palvelut olleet kohdaltanne riittäviä?

JOS ON SAANUT PO. PALVELUJA
(vaihtoehto 1 kysymyksessä K3)

K6 Kuinka paljon seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvät palvelut ovat tukeneet seksuaali- ja lisääntymisterveyttänne?

LUETTELE 1–4

1. Erittäin paljon
2. Melko paljon
3. Melko vähän
4. Erittäin vähän
5. Ei osaa sanoa

JOS ON SAANUT PO. PALVELUJA (vaihtoehto 1
kysymyksessä K3)

K7 Kuinka paljon seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluissa on puhuttu perheen perustamisesta tai lasten hankinnasta:

LUETTELE 1–4

1. Erittäin paljon
2. Melko paljon
3. Melko vähän
4. Erittäin vähän
5. Ei osaa sanoa

JOS ON LAPSIA (vaihtoehto 1 kysymyksessä T5)

K8a Oletteko suunnitellut hankkivanne lisää lapsia?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS EI OLE LAPSIA
(vaihtoehdot 2–3 kysymyksessä T5)

K8a Oletteko suunnitellut hankkivanne lapsia?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS PARISUHTEESSA
(vaihtoehdot 1–3 kysymyksessä T4)

K9 Oletteko keskustellut kumppaninne kanssa lasten hankinnasta?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

K10 Mikä on mielestänne ihanteellisin lapsiluku?

_____ lasta

K11 Luettelen seuraavaksi asioita, jotka saattavat vaikuttaa siihen, kuinka monta lasta halutaan. Kertokaa erikseen, kuinka paljon tai vähän kukin niistä vaikutti tai vaikuttaisi omalla kohdallanne lasten lukumäärään.

VAIHTOEHDOT

1. Erittäin paljon
2. Melko paljon
3. Melko vähän
4. Erittäin vähän
5. Ei osaa sanoa

- Oma kypsyyttenne
- Kumppaninne kypsyys
- Oma toiveenne
- Kumppaninne toive
- Vanhempienne odotukset
- Taloudellinen tilanteenne
- Asuntonne koko tai asuinympäristönne
- Työpaikan saaminen
- Työpaikan säilyttäminen
- Opiskelujen loppuun saattaminen
- Urasuunnitelma
- Työttömyys
- Ystävien odotukset
- Lähipiirin asenteet
- Ilmastomuutos
- Maapallon liikakansoitus
- Yleinen turvallisuus

- Sosiaaliset tulonsiirrot kuten lapsilisä tai asumistuki
- Lasten päivähoitojärjestelyt
- Lapsen sopiminen elämäntyylisiin
- Lähipiiristä saatavan tuen määrä
- Oma tai kumppaninne terveydentila

K12 Entä kuinka paljon kyseiset asiat vaikuttivat tai vaikuttaisivat omalla kohdallanne lasten hankkimisen ajankohdintaan?

VAIHTOEHDOT

1. Erittäin paljon
2. Melko paljon
3. Melko vähän
4. Erittäin vähän
5. Ei osaa sanoa

SAMA LISTA KUIN KYSYMYKSESSÄ K11

K13 Mitä mieltä olette seuraavasta?

VAIHTOEHDOT

1. Täysin samaa mieltä
2. Jossain määrin samaa mieltä
3. Ei samaa eikä eri mieltä
4. Jossain määrin eri mieltä
5. Täysin eri mieltä
6. Ei osaa sanoa

JOS NAINEN (vaihtoehto 1 kysymyksessä T1)

- Jos tulisitte nyt raskaaksi, lapsi saisi tulla

JOS MIES (vaihtoehto 2 kysymyksessä T1)

- Jos kumppaninne tulisi raskaaksi, lapsi saisi tulla

JOS PARISUHTEESSA

(vaihtoehdot 1–3 kysymyksessä T4)

- Mietitte kumppaninne kanssa tarkkaan, milloin on aika hankkia lapsia

JOS NAINEN (vaihtoehto 1 kysymyksessä T1)

- Olette suunnitellut lapsen hankkimista vuoden sisällä tästä hetkestä

JOS MIES (vaihtoehto 2 kysymyksessä T1)

- Olette kumppaninne kanssa suunnitellut lapsen hankkimista vuoden sisällä tästä hetkestä

JOS ON LAPSIA (vaihtoehto 1 kysymyksessä T5)

K14 Oletteko saanut perhevalmennusta?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS ON SAANUT PERHEVALMENNUSTA (vaihtoehto 1 kysymyksessä K14)

K15 Miten perhevalmennus on vaikuttanut siihen, aiotteko hankkia lisää lapsia?

LUETTELE 1–5

1. Hyvin myönteisesti
2. Melko myönteisesti
3. Ei myönteisesti eikä kielteisesti
4. Melko kielteisesti
5. Hyvin kielteisesti
6. Ei osaa sanoa

JOS ON LAPSIA (vaihtoehto 1 kysymyksessä T5)

K16 Millainen oli viimeisin synnytyskokeuksenne?

LUETTELE 1–5

1. Hyvin myönteisesti
2. Melko myönteisesti
3. Ei myönteisesti eikä kielteisesti
4. Melko kielteisesti
5. Hyvin kielteisesti
6. Ei osaa sanoa

JOS ON LAPSIA JA ON PARISUHTEESSA
(vaihtoehto 1 kysymyksessä T5 JA vaihtoehto
1–3 kysymyksessä T4)

K17 Miten synnytyskokemuksenne
vaikuttaa perheenne ennakoituun
lapsilukuun?

1. Lapsilukua lisäävästi
2. Lapsilukua vähentävästi
3. Ei vaikutusta
4. Ei osaa sanoa

K18 Oletteko koskaan harkinnut jo alka-
neen raskauden keskeyttämistä?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS NAINEN (vaihtoehto 1 kysymyksessä T1)

K19a Onko Teille tehty raskauden
keskeytys?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS MIES (vaihtoehto 2 kysymyksessä T1)

K19b Onko kumppanillesi tehty raskau-
den keskeytys?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS ON TEHTY
(jos vaihtoehto 1 kysymyksessä K19a TAI vaihto-
ehto 1 kysymyksessä K19b)

K20 Kuinka monta?

_____ kpl.

JOS HARKINNUT RASKAUDEN KESKEYTYSTÄ TAI
SE ON TEHTY

(vaihtoehto 1 kysymyksessä K18 TAI vaihtoehto
1 kysymyksessä K19a TAI vaihtoehto 1 kysymyk-
sessä K19b)

K21 Saitteko keskustella riittävästi
asiasta sosiaali- tai terveydenhuollon
ammattilaisen, esim. terveydenhoitajan,
kättilön, sosiaalityöntekijän tai lääkärin
kanssa ennen päätöksen tekemistä?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS HARKINNUT RASKAUDEN KESKEYTYSTÄ TAI
SE ON TEHTY

(vaihtoehto 1 kysymyksessä K18 TAI vaihtoehto
1 kysymyksessä K19a TAI vaihtoehto 1 kysymyk-
sessä K19b)

K22 Entä olisitteko toivonut lisää tukea
tai apua päätöksenne tueksi?

1. Kyllä
2. Ei
3. Ei osaa sanoa

JOS OLISI KAIVANNUT LISÄÄ TUKEA/APUA
(vaihtoehto 1 kysymyksessä K22)

K23 Keneltä seuraavista olisitte kaivan-
nut apua tai tukea? Sanokaa KYLLÄ
kaikkien kohdallanne kyseeseen tulleiden
kohdalla.

LUETTELE 1–5

1. Puolisolta tai kumppanilta
2. Muilta perheenjäseniltänne
3. Ystävät tai muu lähipiirinne
4. Hoitavalta lääkäriltä
5. Terveydenhuolloilta kuten terveyden- tai
sairaanhoitajalta
6. Ei miltään edellä mainituista
7. Ei osaa sanoa

K24 Teittekö raskaudenkeskeytykseen liittyvän päätöksen itse vai vaikuttiko joku muu siihen?

1. Teki itse
2. Joku muu vaikutti
3. Ei osaa sanoa

JOS JOKU MUU VAIKUTTI
(vaihtoehto 2 kysymyksessä K24)

K25 Vaikuttiko joku seuraavista tahoista päätökseen? Sanokaa KYLLÄ kaikkien kohdallanne kyseeseen tulevien kohdalla.

LUETTELE 1–6

1. Puoliso tai kumppani
2. Muut perheenjäsenenne
3. Ystävät tai muu lähipiirinne
4. Hoitava lääkäri
5. Terveystoimittaja
6. Työntekijä
7. Ei mikään edellä mainituista

KYSYTÄÄN KAIKISTA, JOTKA VAIKUTTIVAT
(K25 mainitut)

K26 Kuinka suuri [VAIKUTTANUT TAHO] vaikutus oli?

1. Erittäin paljon
2. Melko paljon
3. Melko vähän
4. Erittäin vähän
5. Ei osaa sanoa

K27 Kuinka samaa tai eri mieltä olette seuraavien väittämien kanssa?

VAIHTOEHDOT

1. Täysin samaa mieltä
2. Jossain määrin samaa mieltä
3. Ei samaa eikä eri mieltä
4. Jossain määrin eri mieltä
5. Täysin eri mieltä
6. Ei osaa sanoa

- Voisin harkita lapseni luovuttamista adoptioon raskauden keskeytyksen sijasta.
- Raskauden keskeytys on ehkäisykeino muiden joukossa
- En voisi tehdä aborttia uskonnollisista tai elämänkatsomuksellisista syistä

K28 Suomessa tapahtuu vuosittain n. 58 000 synnytystä ja runsaat 10 500 raskauden keskeytystä. Miten seuraavat tekijät voisivat omalla kohdallanne vaikuttaa mahdolliseen raskauden keskeyttämistä koskevaan harkintaan.

VAIHTOEHDOT

1. Erittäin paljon
 2. Melko paljon
 3. Melko vähän
 4. Erittäin vähän
 5. Ei osaa sanoa
- Oma kypsyys
 - Kumppanin kypsyys
 - Oma toive
 - Kumppanin toive
 - Vanhempien odotukset
 - Taloudellinen tilanne
 - Asunnon koko tai asumisympäristö
 - Työpaikan saaminen
 - Työpaikan säilyttäminen
 - Opiskelujen loppuun saattaminen
 - Urasuunnitelma
 - Työttömyys
 - Ystävien odotukset
 - Lähipiirin asenteet
 - Ilmastomuutos
 - Maapallon liikakansoitus
 - Yleinen turvallisuus
 - Sosiaaliset tulonsiirrot kuten lapsilisä tai asumistuki
 - Lasten päivähoitojärjestelyt
 - Lapsen sopiminen elämäntyylisiin
 - Lähipiiristä saatavan tuen määrä
 - Oma tai kumppanin terveydentila

T13 Kertokaa vielä lopuksi, mitkä ovat kuukausitulonne veroja vähentämättä.

LUETTELE TARVITTAESSA

1. Alle 1000 euroa kuukaudessa
2. 1000–1500 €/kk
3. 1501–2000 €/kk
4. 2001–3000 €/kk
5. 3001–4000 €/kk
6. 4001–5000 €/kk
7. 5001–6000 €/kk
8. 6001–7000 €/kk
9. Yli 7000 €/kk
10. Ei osaa/halua sanoa

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Leverage from
the EU
2014–2020

KYAMK

University of Applied Sciences

